

PRAWO
w stosunkach międzynarodowych

ór dokumentów

Tom I

Biblioteka Główna
Akademii Sztuki Wojennej
54392
09-054392-000-0

54392

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA BEZPIECZEŃSTWA I PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 54392
Akademii Obrony Narodowej

PRAWO w stosunkach międzynarodowych

Wybór dokumentów

Tom I

Redakcja i opracowanie: Jacek Pawłowski, Henryk Binkowski,
Andrzej Ciupiński, Marek Gąska

Warszawa 2002

Projekt okładki
Dariusz Łysio

Redaktor
Teresa Piątek

Redaktor techniczny
Beata Klarowska

Korekta
Jolanta Puchalska

ISBN 83-88062-08-5

Sygn. AON 5392/02

Skład, druk i oprawa:
Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00–019 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel./faks 681–37–52
Zam. nr 1530/2001

SPIS TREŚCI

TOM I

Chronologiczny spis dokumentów 6
Wprowadzenie 9

CZĘŚĆ PIERWSZA
PRAWO TRAKTATOWE, DYPLOMATYCZNE I KONSULARNE 11

1. Konwencja wiedeńska z 23 maja 1969 r. o prawie traktatów 15
2. Konwencja wiedeńska z 23 sierpnia 1978 r. o sukcesji państw w odniesieniu do traktatów 37
3. Konwencja z 13 lutego 1946 r. dotycząca przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych 55
4. Konwencja z 16 listopada 1945 r. w sprawie utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania, Nauki i Kultury 61
5. Konwencja z 21 listopada 1947 r. o przywilejach i immunitetach organizacji wyspecjalizowanych 69
6. Porozumienie ogólne w sprawie przywilejów i immunitetów Rady Europy z 2 września 1949 r. oraz protokół dodatkowy do porozumienia ogólnego z 6 listopada 1952 r. 85
7. Konwencja wiedeńska z 18 kwietnia 1961 r. o stosunkach dyplomatycznych 92
8. Konwencja wiedeńska z 24 kwietnia 1963 r. o stosunkach konsularnych 104
9. Konwencja z 16 grudnia 1969 r. o misjach specjalnych 126
10. Konwencja z 14 grudnia 1973 r. o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom 140
11. Konwencja z 14 marca 1975 r. dotycząca reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym 146
12. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Wspólnot Europejskich z 21 czerwca 1990 r. w sprawie ustanowienia oraz przywilejów i immunitetów Przedstawicielstwa Komisji Wspólnot Europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej 173
13. Konwencja z 9 grudnia 1994 r. o bezpieczeństwie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego 175

CZĘŚĆ DRUGA
MIĘDZYNARODOWA OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA 185

1. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r. 189
2. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 194
3. Protokół nr 1 z 20 marca 1952 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności 207
4. Protokół nr 4 z 16 września 1963 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zapewniający niektóre prawa i wolności inne niż już zawarte w konwencji i protokole nr 1 do konwencji 209
5. Protokół nr 6 z 28 kwietnia 1983 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci 211
6. Protokół nr 7 z 22 listopada 1984 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności 213
7. Protokół nr 12 z 4 listopada 2000 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności 216

8. Porozumienie europejskie z 6 maja 1969 r. w sprawie osób uczestniczących w postępowaniu przed Europejską Komisją oraz Europejskim Trybunałem Praw Człowieka ... 218
9. Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 r. ... 222
10. Protokół fakultatywny z 16 grudnia 1966 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych ... 237
11. Drugi protokół fakultatywny z 15 grudnia 1989 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych w sprawie zniesienia kary śmierci ... 240
12. Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych z 16 grudnia 1966 r. ... 243
13. Konwencja z 20 listopada 1989 r. o prawach dziecka ... 251
14. Protokół fakultatywny z 25 maja 2000 r. do konwencji o prawach dziecka, dotyczący włączania dzieci w konflikt zbrojny ... 268
15. Konwencja z 28 lipca 1951 r. dotycząca statusu uchodźców ... 273
16. Protokół z 31 stycznia 1967 r. dotyczący statusu uchodźców ... 288
17. Konwencja z 25 września 1926 r. w sprawie niewolnictwa ... 291
18. Uzupełniająca konwencja z 7 września 1956 r. w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa ... 294
19. Konwencja z 31 marca 1953 r. o prawach politycznych kobiet ... 299
20. Konwencja z 18 grudnia 1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet ... 303
21. Międzynarodowa konwencja z 7 marca 1966 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej ... 313
22. Europejska konwencja z 27 stycznia 1977 r. o zwalczaniu terroryzmu ... 323

TOM II

Chronologiczny spis dokumentów ... 6

CZĘŚĆ TRZECIA
PRAWO PRZECIWWOJENNE. ZAPOBIEGANIE KONFLIKTOM ZBROJNYM ... 9

1. Konwencja z 18 października 1907 r. o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych ... 13
2. Traktat przeciwwojenny z 27 sierpnia 1928 r. ... 28
3. Konwencja z 3 lipca 1933 r. o określeniu napaści ... 30
4. Karta Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r., Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości ... 32
5. Deklaracja zasad prawa międzynarodowego z 24 października 1970 r. dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych ... 67
6. Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z 1 sierpnia 1975 r. (wyciąg) ... 74
7. Rezolucja 3314 (XXIX) Zgromadzenia Ogólnego z 14 grudnia 1974 r. w sprawie definicji agresji wraz z załącznikiem (wyciąg) ... 84
8. Traktat z 19 listopada 1990 r. o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie ... 87
9. Kodeks postępowania z 6 grudnia 1994 r. w dziedzinie polityczno-wojskowych aspektów bezpieczeństwa ... 106

CZĘŚĆ CZWARTA
WYBRANE UMOWY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE ORGANIZACJI TRAKTATU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO ... 111

1. Umowa z 19 czerwca 1951 r. między państwami-stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych ... 115
2. Umowa z 20 września 1951 r. dotycząca statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego ... 129

3. Protokół z 28 sierpnia 1952 r. dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego 136
4. Umowa z 14 września 1994 r. w sprawie statusu przedstawicielstw i przedstawicieli państw trzecich przy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego 142

CZĘŚĆ PIĄTA
WYBRANE AKTY PRAWA WEWNĘTRZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 145

1. Ustawa z 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej 149
2. Ustawa z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych 157
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych 163
4. Ustawa z 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej 171

CHRONOLOGICZNY SPIS DOKUMENTÓW

1. Konwencja z 18 października 1907 r. o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych (DzU z 1930 r., nr 9, poz. 64) ..... II 13
2. Konwencja z 25 września 1926 r. w sprawie niewolnictwa (DzU z 1931 r., nr 4, poz. 21 i z 1963 r., nr 33, poz. 185, załącznik) ..... I 291
3. Traktat przeciwwojenny z 27 sierpnia 1928 r. (DzU z 1929 r., nr 63, poz. 489) ..... II 28
4. Konwencja z 3 lipca 1933 r. o określeniu napaści (DzU z 1933 r., nr 93, poz. 712) ..... II 30
5. Karta Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r., Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (DzU z 1947 r., nr 23, poz. 90 i z 1966 r., nr 7, poz. 41 i z 1968 r., nr 30, poz. 197 i z 1974 r., nr 3, poz. 20) ..... II 32
6. Konwencja z 16 listopada 1945 r. w sprawie utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania, Nauki i Kultury (DzU z 1958 r., nr 63, poz. 311, załącznik) .... I 61
7. Konwencja z 13 lutego 1946 r. dotycząca przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych (DzU z 1948 r., nr 39, poz. 286) ..... I 55
8. Konwencja z 21 listopada 1947 r. o przywilejach i immunitetach organizacji wyspecjalizowanych (DzU z 1970 r., nr 4, poz. 25, załącznik, DzU z 1990 r., nr 63, poz. 372, nr 74, poz. 443 i z 1998 r., nr 33, poz. 177) ..... I 69
9. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r. ..... I 189
10. Porozumienie ogólne w sprawie przywilejów i immunitetów Rady Europy z 2 września 1949 r. oraz protokół dodatkowy do porozumienia ogólnego z 6 listopada 1952 r. (DzU z 2001 r., nr 23, poz. 270) ..... I 85
11. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r. zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 (DzU z 1993 r., nr 61, poz. 284 i z 1998 r., nr 147, poz. 962) ..... I 194
12. Umowa z 19 czerwca 1951 r. między państwami-stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych (DzU z 2000 r., nr 21, poz. 257) ..... II 115
13. Konwencja z 28 lipca 1951 r. dotycząca statusu uchodźców (DzU z 1991 r., nr 119, poz. 515) ..... I 273
14. Umowa z 20 września 1951 r. dotycząca statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego (DzU z 2000 r., nr 64, poz. 736) ..... II 129
15. Protokół nr 1 z 20 marca 1952 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (DzU z 1995 r., nr 36, poz. 175, z 1998 r., nr 147, poz. 962) ..... I 207
16. Protokół z 28 sierpnia 1952 r. dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego (DzU z 2000 r., nr 64, poz. 746) ..... II 136
17. Konwencja z 31 marca 1953 r. o prawach politycznych kobiet (DzU z 1955 r., nr 16, poz. 86, załącznik) ..... I 299
18. Uzupełniająca konwencja z 7 września 1956 r. w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa (DzU z 1963 r., nr 33, poz. 185, załącznik) ..... I 294
19. Konwencja wiedeńska z 18 kwietnia 1961 r. o stosunkach dyplomatycznych (DzU z 1965 r., nr 37, poz. 232, załącznik) ..... I 92
20. Konwencja wiedeńska z 24 kwietnia 1963 r. o stosunkach konsularnych (DzU z 1982 r., nr 13, poz. 98, załącznik) ..... I 104
21. Protokół nr 4 z 16 września 1963 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zapewniający niektóre prawa i wolności inne niż już zawarte w konwencji i protokole nr 1 do konwencji (DzU z 1995 r., nr 36, poz. 175, z 1998 r., nr 147, poz.962) ..... I 209

22. Międzynarodowa konwencja z 7 marca 1966 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (DzU z 1969 r., nr 25, poz. 187, załącznik) ... I 313
23. Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 r. (DzU z 1977 r., nr 38, poz. 167, załącznik) ... I 222
24. Protokół fakultatywny z 16 grudnia 1966 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych (DzU z 1994 r., nr 23, poz. 80) ... I 237
25. Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych z 16 grudnia 1966 r. (DzU z 1977 r., nr 38, poz. 169, załącznik) ... I 243
26. Protokół z 31 stycznia 1967 r. dotyczący statusu uchodźców (DzU z 1991 r., nr 119, poz. 517) ... I 288
27. Porozumienie europejskie z 6 maja 1969 r. w sprawie osób uczestniczących w postępowaniu przed Europejską Komisją oraz Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (DzU z 1996 r., nr 112, poz. 535) ... I 218
28. Konwencja wiedeńska z 23 maja 1969 r. o prawie traktatów (DzU z 1990 r., nr 74, poz. 439, załącznik) ... I 15
29. Konwencja z 16 grudnia 1969 r. o misjach specjalnych (DzU z 1985 r., nr 48, poz. 245, załącznik) ... I 126
30. Deklaracja zasad prawa międzynarodowego z 24 października 1970 r. dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych ... II 67
31. Konwencja z 14 grudnia 1973 r. o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom (DzU z 1983 r., nr 37, poz. 168, załącznik, DzU z 1998 r., nr 33, poz. 177) ... I 140
32. Rezolucja nr 3314 (XXIX) Zgromadzenia Ogólnego z 14 grudnia 1974 r. w sprawie definicji agresji wraz z załącznikiem (wyciąg) (Zbiór Dokumentów PISM 1974, nr 12, poz. 197, s. 1397–1400) ... II 84
33. Konwencja wiedeńska z 14 marca 1975 r. dotycząca reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym (Zbiór Dokumentów PISM 1976, nr 11, poz. 122, s. 1265–1319) ... I 146
34. Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z 1 sierpnia 1975 r. (wyciąg) ... II 74
35. Europejska konwencja z 27 stycznia 1977 r. o zwalczaniu terroryzmu (DzU z 1996 r., nr 117, poz. 557) ... I 323
36. Konwencja wiedeńska z 23 sierpnia 1978 r. o sukcesji państw w odniesieniu do traktatów (Zbiór Dokumentów PISM 1978, nr 11, poz. 204, s. 1583–1616) ... I 37
37. Konwencja z 18 grudnia 1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (DzU z 1982 r., nr 10, poz. 71, załącznik) ... I 303
38. Protokół nr 6 z 28 kwietnia 1983 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci (DzU z 2001 r., nr 23, poz. 266, z 1998 r., nr 147, poz. 962) ... I 211
39. Ustawa z 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 1984 r., nr 9, poz. 34 z późn. zm.) ... II 149
40. Protokół nr 7 z 22 listopada 1984 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ... I 213
41. Konwencja z 20 listopada 1989 r. o prawach dziecka (DzU z 1991 r., nr 120, poz. 526) ... I 251
42. Drugi protokół fakultatywny z 15 grudnia 1989 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych w sprawie zniesienia kary śmierci ... I 240
43. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Wspólnot Europejskich z 21 czerwca 1990 r. w sprawie ustanowienia oraz przywilejów i immunitetów Przedstawicielstwa Komisji Wspólnot Europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 1990 r., nr 75, poz. 444) ... I 173
44. Traktat z 19 listopada 1990 r. o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie (DzU z 1995 r., nr 15, poz. 73, załącznik) ... II 87

45. Umowa z 14 września 1994 r. w sprawie statusu przedstawicielstw i przedstawicieli państw trzecich przy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (DzU z 2000 r., nr 64, poz. 738) ..... II 142
46. Kodeks postępowania z 6 grudnia 1994 r. w dziedzinie polityczno-wojskowych aspektów bezpieczeństwa ..... II 106
47. Konwencja z 9 grudnia 1994 r. o bezpieczeństwie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego (druk sejmowy nr 1239 z 6 lipca 1999 r.) ..... I 175
48. Ustawa z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (DzU z 2000 r., nr 39, poz. 443) ..... II 157
49. Protokół fakultatywny z 25 maja 2000 r. do konwencji o prawach dziecka, dotyczący włączania dzieci w konflikt zbrojny ..... I 268
50. Rozporządzenie Rady Ministrów z 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych (DzU z 2000 r., nr 79, poz. 891)..... II 163
51. Protokół nr 12 z 4 listopada 2000 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ..... I 216
52. Ustawa z 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (DzU z 2001 r., nr 128, poz. 1403) ..... II 171

WPROWADZENIE

Potrzeba opracowania i opublikowania materiałów do studiowania prawa w stosunkach międzynarodowych zrodziła się w związku z organizacją Podyplomowych Studiów Służby Zagranicznej, prowadzonych na Wydziale Strategiczno-Obronnym Akademii Obrony Narodowej od 1995 r.

Studia mają na celu przygotowanie specjalistów dysponujących wielodyscyplinarną wiedzą, która umożliwi im realizację zadań w wojskowych placówkach zagranicznych, krajowych ogniwach współpracy międzynarodowej, a także wielonarodowych jednostkach prowadzących operacje pokojowe. Najbardziej ogólnie rzecz ujmując, studia mają przygotować dyplomatów wojskowych działających na rzecz współpracy międzynarodowej.

Już w latach sześćdziesiątych Sekretarz Generalny ONZ Dag Hammsköld wypowiedział słynne motto, że *Peacekepping is not job for soldiers, but only soldiers can do it* („Utrzymanie pokoju nie jest zadaniem żołnierzy, ale tylko żołnierze mogą je wykonać").

Jednym z podstawowych warunków realizacji tego ambitnego i wzniosłego zadania jest znajomość prawa międzynarodowego oraz praktycznej strony jego stosowania.

Ze względu na specyfikę studiów podyplomowych, których zasadniczą cechą są prace samokształceniowe, w prezentowanej publikacji przygotowano wybór źródeł stanowiących podstawę kilku wyspecjalizowanych dziedzin międzynarodowego prawa publicznego, takich jak: prawo traktatowe, prawo dyplomatyczne i konsularne, ochrona praw człowieka, a także prawo przeciwwojenne, zwane również prawem pokoju i bezpieczeństwa. Materiały do studiowania zostały podzielone na pięć części odpowiadających poszczególnym dziedzinom.

I. Część pierwsza obejmuje podstawowe źródła prawa traktatowego, prawnych podstaw stosunków dyplomatycznych i konsularnych. Dokumenty oraz fragmenty dokumentów zgrupowane w tej części stanowią zespół tzw. twardego prawa międzynarodowego, które musi być bezwzględnie przestrzegane i na którego straży stoją wyspecjalizowane organizacje międzynarodowe, np. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości. Studia nad tą częścią materiałów umożliwią poznanie mechanizmów rządzących funkcjonowaniem wewnętrznych i zewnętrznych organów państwa odpowiedzialnych za politykę zagraniczną i utrzymanie stosunków międzynarodowych. Pozwolą również poznać prawa i obowiązki, przywileje i immunitety szeroko rozumianego korpusu dyplomatycznego oraz członków misji międzynarodowych.

II. Na przełomie drugiego i trzeciego tysiąclecia ochrona praw człowieka stała się podstawowym wyzwaniem dla ludzkości. Należy stwierdzić, że w tej dziedzinie rozwój międzynarodowego prawa publicznego nie nadąża za ambicjami społeczności międzynarodowej. Dochodzi nawet do kolizji wartości, czego przykładem może być interwencja NATO w Kosowie. Doszło wówczas do zderzenia zasady suwerenności państw z obowiązkiem ochrony praw człowieka. Dlatego też w prezentowanym *Wyborze...* zebrano podstawowe źródła prawa międzynarodowego stojące na straży praw człowieka. Ze względu na aktualne wyzwanie związane z walką z terroryzmem w części drugiej wydawnictwa zamieszczono także europejską konwencję o zwalczaniu terroryzmu z 27 stycznia 1977 r.

III. Współczesne prawo międzynarodowe dość szeroko zajmuje się różnego rodzaju zagadnieniami, które występują w skali globalnej i regionalnej, czego wyrazem są ujęte w zbiorze liczne regulacje dotyczące pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. W tej

dopiero rozwijającej się dziedzinie dominują jeszcze elementy tzw. prawa miękkiego. Jego przestrzeganie w znacznej mierze jest uzależnione od dobrej woli podmiotów stosunków międzynarodowych. Niezależnie od tego, że większość tych aktów ma charakter deklaratywny, to jednak w znacznym stopniu przyczyniają się one do rozwoju budowy wojskowych środków zaufania. Personel wojskowy stanowi skład instytucji i grup nadzorujących wykonanie porozumień dotyczących ograniczenia i redukcji zbrojeń, a także innych form i mechanizmów przeciwdziałania konfliktom. Dlatego też w trzeciej części *Wyboru...* zaprezentowano wybrane akty z dziedziny prawa przeciwwojennego.

IV. Część czwarta wydawnictwa ma charakter komplementarny w stosunku do wcześniej wydanych tekstów źródłowych dotyczących Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego. Przygotowując wydawnictwo, zrezygnowaliśmy z umieszczania dokumentów wielokrotnie powielanych i powszechnie dostępnych. W zbiorze znalazły się natomiast umowy dotyczące form organizacyjnych Sojuszu, np. status dowództw, a także zobowiązań państwa gospodarza.

V. W części końcowej opracowania zamieszczono wybrane akty prawa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej, dotyczące służby dyplomatycznej, w tym konsularnej, oraz umów międzynarodowych. Potrzeba uregulowania problematyki służby zagranicznej i zawierania umów międzynarodowych wynikała z kilku powodów. Przede wszystkim z uchwalenia konstytucji w 1997 r. oraz przynależności naszego kraju do Rady Europy, OECD, NATO, a także dążenia do wstąpienia do Unii Europejskiej.

Zachęcamy do studiowania dokumentów zamieszczonych w tym opracowaniu. Pamiętajmy, że proces nauczania polega przede wszystkim na analizie materiałów źródłowych.

W celu ułatwienia Czytelnikom posługiwania się materiałami w aneksie umieszczono chronologiczny wykaz dokumentów.

CZĘŚĆ PIERWSZA

PRAWO TRAKTATOWE, DYPLOMATYCZNE I KONSULARNE

Prawo traktatowe, dyplomatyczne i konsularne to ogół norm prawnych, określających zasady reprezentacji państw w stosunkach międzynarodowych, czyli status, sposób organizacji i działania organów państwowych powołanych do takiej reprezentacji.

Stosunki dyplomatyczne i konsularne torowały drogę rozwojowi międzynarodowego prawa publicznego, szczególnie prawa traktatowego. Od czasów starożytnych wzajemne relacje państw były regulowane na podstawie zawartych umów, a ze względu na dwa ich znaczenia były przygotowywane w formie pisemnej. Wymagało to zarówno wykwalifikowanego personelu, jak i ustalenia jednolitych reguł postępowania obowiązującego obie lub kilka stron.

Termin dyplomacja pochodzi od greckiego słowa *diploma*, które oznaczało dwie połączone tabliczki pokryte woskiem, służące do zapisywania pełnomocnictw dla posłów udających się z misjami do innych państw. Wzorce służby zagranicznej rozwinęły się we Wschodnim Cesarstwie Rzymskim (Bizancjum). Pierwsze stałe przedstawicielstwo ustanowiła Republika Wenecka właśnie w stolicy Bizancjum – Konstantynopolu.

Dyplomacja rozwinęła się w czasach nowożytnych na kontynencie europejskim, głównie za sprawą Francji, gdzie dokonała się ewolucja pojęcia.

Pod koniec XVIII wieku zaczęto mówić o ludziach dyplomacji na wzór arystokracji, co było nobilitujące. Językiem dyplomacji stał się język francuski, który utrzymał tę pozycję aż do I wojny światowej. Podczas rokowań nad traktatem kończącym wojnę prezydent Francji Clemenceau uczynił pierwszy wyjątek, wyrażając zgodę, żeby traktat wersalski został zredagowany także w innych językach. W okresie międzywojennym w Lidze Narodów język francuski był już tylko jednym z oficjalnych, obok: angielskiego, arabskiego, chińskiego, hiszpańskiego i rosyjskiego. Językami roboczymi ONZ są angielski i francuski.

Do czasów nowożytnych prawo dyplomatyczne było prawem zwyczajowym. Normatywny charakter uzyskało na kongresie wiedeńskim, który w 1815 r. wprowadził do stosunków międzynarodowych regulamin wiedeński. Został on uwierzytelniony protokołem akwizgrańskim w 1818 r.

W wyniku prac Komisji Prawa Międzynarodowego ONZ powstała konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych, podpisana 18 czerwca 1961 r. Jest to pierwsza kodyfikacja międzynarodowego prawa dyplomatycznego o charakterze uniwersalnym. Innymi ważnymi dokumentami regulującymi zachowanie podmiotów stosunków międzynarodowych są konwencja wiedeńska o misjach specjalnych (1969 r.) oraz konwencja wiedeńska o stosunkach państw z organizacjami międzynarodowymi (1975 r.).

Funkcje dyplomatyczne obejmują:

– reprezentowanie państwa w kraju przyjmującym;

– ochronę interesów państwa wysyłającego w kraju przyjmującym;

– prowadzenie rokowań z rządem państwa przyjmującego;

– zaznajomienie się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami panującymi w państwie przyjmującym i z rozwojem zachodzących w nim wydarzeń oraz zdawanie z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego;

– popieranie przyjaznych stosunków pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz rozwijanie pomiędzy nimi stosunków gospodarczych, kulturalnych i naukowych.

Konsulowie nie reprezentują państw wysyłających w państwie przyjmującym, gdyż funkcja ta należy do przedstawiciela dyplomatycznego. Ich zadaniem jest ochrona interesów państwa wysyłającego i jego obywateli w państwie pobytu. Zazwyczaj państwa są związane umowami konsularnymi o charakterze dwustronnym, jednakże istnieją też skodyfikowane akty prawne o charakterze uniwersalnym. Do nich należy konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych, która weszła w życie w 1967 r. Ważną rolę w uregulowaniu stosunków konsularnych odgrywają normy wewnętrzne państw, w tych ustawach bowiem zostają rozwinięte ogólne normy prawa międzynarodowego oraz sprecyzowane konkretne zadania organizowanych placówek. Takim dokumentem jest polska ustawa o funkcjach konsulów (1984 r.).

Państwo przyjmujące stwarza przyjmowanym konsulom podstawy prawne do działania, bazując na normach prawa międzynarodowego. Prawo międzynarodowe określa:

– warunki zorganizowania konsulatu;

– prawo konsulatu, tzn. prawo do utrzymywania stosunków konsularnych, charakter prawny i rodzaje organów konsularnych;

– warunki ustanowienia konsulatu, któremu zezwala się działać w imieniu państwa wysyłającego.

Ponadto prawo międzynarodowe określa warunki, w jakich konsul ma wykonywać swoje zadania, ustala zakres przysługującej mu ochrony prawnej, przywilejów i immunitetów.

Konwencja wiedeńska z 23 maja 1969 r. o prawie traktatów

(DzU z 1990 r., nr 74, poz. 439, załącznik)

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

– zważywszy na doniosłą rolę traktatów w historii stosunków międzynarodowych,

– uznając nieustannie wzrastające znaczenie traktatów jako źródła prawa międzynarodowego i jako środka rozwoju pokojowej współpracy między narodami, niezależnie od ich systemów konstytucyjnych i społecznych,

– stwierdzając, że zasady dobrowolnej zgody i dobrej wiary oraz *pacta sunt servanda* są powszechnie uznane,

– potwierdzając, że spory dotyczące traktatów, podobnie jak inne spory międzynarodowe, powinny być załatwiane środkami pokojowymi oraz zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego,

– przypominając zdecydowanie ludów Narodów Zjednoczonych stworzenia warunków, w których będzie można utrzymać sprawiedliwość i poszanowanie zobowiązań wypływających z traktatów,

– mając na uwadze zasady prawa międzynarodowego zawarte w Karcie Narodów Zjednoczonych, takie jak zasady równych praw i samostanowienia ludów, suwerennej równości i niepodległości wszystkich państw, nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw, zakazu groźby lub użycia siły oraz powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich,

– przeświadczone, że kodyfikacja i postępowy rozwój prawa traktatów, osiągnięte w niniejszej konwencji, będą sprzyjały celom Narodów Zjednoczonych, określonym w Karcie, a mianowicie utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, rozwojowi przyjaznych stosunków i osiągnięciu współpracy między narodami,

– potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą regulowały kwestie nie unormowane postanowieniami niniejszej konwencji,

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I
WSTĘP

Artykuł 1
Zakres niniejszej konwencji

Niniejsza konwencja ma zastosowanie do traktatów między państwami.

Artykuł 2
Używane wyrażenia

1. W rozumieniu niniejszej konwencji:

a) „traktat" oznacza międzynarodowe porozumienie między państwami, zawarte w formie pisemnej i regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie, czy w dwóch lub więcej dokumentach, i bez względu na jego szczególną nazwę;

b) „ratyfikacja", „przyjęcie", „zatwierdzenie" i „przystąpienie" oznaczają każdorazowo tak zwany akt międzynarodowy, przez który państwo wyraża na płaszczyźnie międzynarodowej swoją zgodę na związanie się traktatem;

c) „pełnomocnictwo" oznacza dokument wystawiony przez kompetentną władzę państwową, wyznaczający pewną osobę lub osoby do reprezentowania państwa w negocjowaniu, przyjęciu lub ustalaniu autentycznego tekstu traktatu, w wyrażeniu zgody państwa na związanie się traktatem lub dokonywaniu jakiejkolwiek innej czynności związanej z traktatem;

d) „zastrzeżenie" oznacza jednostronne oświadczenie, jakkolwiek byłoby ono sformułowane lub nazwane, złożone przez państwo przy podpisaniu, ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do traktatu, mocą którego zmierza ono do wykluczenia lub modyfikacji skutku prawnego pewnych postanowień traktatu w ich zastosowaniu do tego państwa;

e) „państwo negocjujące" oznacza państwo, które brało udział w opracowywaniu i przyjęciu tekstu traktatu;

f) „państwo umawiające się" oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem, bez względu na to, czy traktat wszedł w życie, czy też nie;

g) „strona" oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem i w stosunku do którego traktat wszedł w życie;

h) „państwo trzecie" oznacza państwo, które nie jest stroną traktatu;

i) „organizacja międzynarodowa" oznacza organizację międzyrządową.

2. Postanowienia ustępu 1 dotyczące wyrażeń używanych w niniejszej konwencji nie przesądzają ani sposobu używania tych wyrażeń, ani znaczeń, jakie mogą im być nadawane w prawie wewnętrznym któregokolwiek państwa.

Artykuł 3

Porozumienia międzynarodowe nie objęte zasięgiem niniejszej konwencji

Fakt, że niniejszej konwencji nie stosuje się ani do porozumień międzynarodowych, zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego lub między takimi innymi podmiotami prawa międzynarodowego, ani do porozumień międzynarodowych zawieranych w formie innej niż pisemna, nie wpływa na:

a) moc prawną takich porozumień;

b) zastosowanie do nich którejkolwiek z norm sformułowanych w niniejszej konwencji, którym podlegałyby one na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od tej konwencji;

c) zastosowanie konwencji do wzajemnych stosunków między państwami, opartych na porozumieniach międzynarodowych, których stronami są również inne podmioty prawa międzynarodowego.

Artykuł 4

Niniejsza konwencja nie działa wstecz

Bez uszczerbku dla stosowania jakichkolwiek norm sformułowanych w niniejszej konwencji, którym traktaty podlegałyby na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od konwencji, konwencję stosuje się jedynie do traktatów zawartych przez państwa po wejściu niniejszej konwencji w życie w odniesieniu do tych państw.

Artykuł 5

Traktaty konstytuujące organizacje międzynarodowe oraz traktaty przyjęte w ramach organizacji międzynarodowej

Niniejsza konwencja ma zastosowanie do każdego traktatu, który jest aktem konstytucyjnym organizacji międzynarodowej, oraz do każdego traktatu przyjętego w ramach organizacji międzynarodowej, jednakże bez uszczerbku dla jakichkolwiek odpowiednich reguł organizacji.

CZĘŚĆ II
ZAWARCIE I WEJŚCIE W ŻYCIE TRAKTATÓW

Dział 1. Zawieranie traktatów

Artykuł 6
Zdolność traktatowa państw
Każde państwo ma zdolność do zawierania traktatów.

Artykuł 7
Pełnomocnictwa
1. Daną osobę uważa się za reprezentującą państwo, gdy chodzi o przyjęcie lub poświadczenie autentyczności tekstu traktatu lub wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem, jeżeli:
a) przedstawi ona odpowiednie pełnomocnictwo albo
b) z praktyki odnośnych państw lub z innych okoliczności wynika, że miały one zamiar uważać daną osobę za reprezentującą państwo w tych celach i zwolnić z przedkładania pełnomocnictw.
2. Ze względu na ich funkcje i bez potrzeby przedkładania pełnomocnictw, następujące osoby uważa się za reprezentujące swoje państwo:
a) głowy państw, szefów rządów i ministrów spraw zagranicznych – dla dokonania wszelkich czynności związanych z zawarciem traktatu;
b) szefów misji dyplomatycznych – dla przyjęcia tekstu traktatu między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym;
c) przedstawicieli akredytowanych przez państwa bądź na konferencji międzynarodowej, bądź przy organizacji międzynarodowej lub przy jednym z jej organów – dla przyjęcia tekstu traktatu na tej konferencji, w tej organizacji lub w tym organie.

Artykuł 8
Późniejsze zatwierdzenie czynności dokonanej bez upoważnienia
Czynność dotycząca zawarcia traktatu, dokonana przez osobę, która według artykułu 7 nie może być uważana za upoważnioną do reprezentowania państwa w odnośnych celach, jest prawnie bezskuteczna, chyba że zostanie później zatwierdzona przez to państwo.

Artykuł 9
Przyjęcie tekstu
1. Z wyjątkiem wypadków przewidzianych w ustępie 2 przyjęcie tekstu traktatu następuje w wyniku zgody wszystkich państw uczestniczących w jego opracowaniu.
2. Przyjęcie tekstu traktatu na konferencji międzynarodowej następuje, w drodze głosowania, większością dwóch trzecich państw obecnych i biorących udział w głosowaniu, chyba że taką samą większością postanowią one zastosować inną regułę.

Artykuł 10
Ustalenie autentyczności tekstu
Tekst traktatu jest ustalony jako autentyczny i definitywny:
a) w drodze procedury, jak może być przewidziana w tekście lub uzgodniona przez państwa uczestniczące w jego opracowaniu, albo
b) w braku takiej procedury – poprzez podpisanie, podpisanie ad referendum lub parafowanie przez przedstawicieli tych państw tekstu traktatu lub aktu końcowego konferencji, obejmującego ten tekst.

Artykuł 11

Sposoby wyrażania zgody na związanie się traktatem

Zgoda państwa na związanie się traktatem może być wyrażona przez podpisanie, wymianę dokumentów stanowiących traktat, ratyfikację, przyjęcie, zatwierdzenie lub przystąpienie albo w jakikolwiek inny uzgodniony sposób.

Artykuł 12

Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez podpisanie

1. Zgoda państwa na związanie się traktatem zostaje wyrażona w drodze podpisania przez jego przedstawiciela, gdy:

a) traktat postanawia, że podpis będzie miał taki skutek;

b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, iż podpis ma mieć taki skutek, lub

c) zamiar państwa nadania podpisaniu takiego skutku wynika z pełnomocnictw jego przedstawiciela lub został wyrażony w czasie negocjacji.

2. W rozumieniu ustępu 1:

a) parafowanie tekstu stanowi podpisanie traktatu, gdy ustalono, że państwa negocjujące tak się umówiły;

b) podpisanie traktatu ad referendum przez przedstawiciela państwa uważa się za ostateczne podpisanie traktatu w wypadku potwierdzenia tego przez jego państwo.

Artykuł 13

Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez wymianę dokumentów stanowiących traktat

Zgoda państw na związanie się traktatem, którą stanowią wymienione między nimi dokumenty, jest wyrażona przez tę wymianę, gdy:

a) odnośne dokumenty przewidują, że wymiana ich będzie miała taki skutek, lub

b) w inny sposób ustalono, że dane państwa uzgodniły, iż wymiana dokumentów będzie miała taki skutek.

Artykuł 14

Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie

1. Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez ratyfikację, gdy:

a) traktat postanawia, że zgoda taka będzie wyrażona w drodze ratyfikacji;

b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, że ratyfikacja będzie wymagana;

c) przedstawiciel państwa podpisał traktat z zastrzeżeniem ratyfikacji lub

d) zamiar państwa podpisania traktatu z zastrzeżeniem ratyfikacji wynika z pełnomocnictw jego przedstawiciela lub został wyrażony w czasie negocjacji.

2. Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez przyjęcie lub zatwierdzenie w warunkach podobnych do tych, które się stosuje do ratyfikacji.

Artykuł 15

Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez przystąpienie

Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez przystąpienie, gdy:

a) traktat postanawia, że zgoda taka może być wyrażona przez to państwo w drodze przystąpienia;

b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, iż zgoda taka może być wyrażona przez to państwo w drodze przystąpienia, lub

c) wszystkie strony później zgodziły się, że taka zgoda może być przez to państwo wyrażona w drodze przystąpienia.

Artykuł 16

Wymiana lub złożenie dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia

Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia ustanawiają zgodę państw na związanie się traktatem z chwilą:

a) wymiany ich między umawiającymi się państwami;

b) złożenia ich depozytariuszowi lub

c) notyfikowania ich umawiającym się państwom lub depozytariuszowi, jeżeli tak uzgodniono.

Artykuł 17

Zgoda na związanie się częścią traktatu oraz wybór między różniącymi się postanowieniami

1. Bez uszczerbku dla artykułów 19–23, zgoda państwa na związanie się częścią traktatu jest skuteczna tylko wówczas, gdy traktat na to pozwala lub gdy pozostałe umawiające się państwa na to się zgodzą.

2. Zgoda państwa na związanie się traktatem, który zezwala na wybór między różnymi postanowieniami, jest skuteczna tylko w razie jasnego określenia, których postanowień ta zgoda dotyczy.

Artykuł 18

Obowiązek nieudaremniania przedmiotu i celu traktatu przed jego wejściem w życie

Państwo jest obowiązane powstrzymywać się od działań, które udaremniłyby przedmiot i cel traktatu, gdy:

a) podpisało traktat lub dokonało wymiany dokumentów stanowiących traktat z zastrzeżeniem ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, dopóki nie ujawni, że nie zamierza stać się stroną tego traktatu, lub

b) wyraziło zgodę na związanie się traktatem w ciągu okresu poprzedzającego wejście traktatu w życie, jeśli takie wejście w życie zbytnio się nie odwleka.

Dział 2. Zastrzeżenia

Artykuł 19

Zgłaszanie zastrzeżeń

Przy podpisywaniu, ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu traktatu oraz przy przystąpieniu do niego państwo może zgłosić zastrzeżenie, chyba że:

a) zastrzeżenie to jest zakazane przez traktat;

b) traktat postanawia, że mogą być składane tylko określone zastrzeżenia, a dane zastrzeżenie do nich nie należy, lub

c) chodzi o przypadki nie objęte literami a) i b), a zastrzeżenie jest niezgodne z przedmiotem i celem traktatu.

Artykuł 20

Przyjęcie zastrzeżeń i sprzeciwów wobec zastrzeżeń

1. Zastrzeżenie wyraźnie dopuszczone przez traktat nie wymaga żadnego późniejszego przyjęcia przez pozostałe umawiające się państwa, chyba że traktat tak postanawia.

2. Gdy z ograniczonej liczby państw negocjujących oraz z przedmiotu i celu traktatu wynika, że stosowanie traktatu w całości między wszystkimi stronami jest istotnym warunkiem zgody każdego z nich na związanie się traktatem, zastrzeżenie wymaga przyjęcia przez wszystkie strony.

3. Gdy traktat jest aktem konstytucyjnym organizacji międzynarodowej, zastrzeżenie wymaga przyjęcia przez kompetentny organ tej organizacji, chyba że traktat postanawia inaczej.

4. W przypadkach nie objętych poprzednimi ustępami i jeśli traktat nie postanawia inaczej:

a) przyjęcie zastrzeżenia przez inne umawiające się państwo czyni państwo zgłaszające zastrzeżenie stroną traktatu w stosunku do tego innego państwa, jeżeli traktat dla tych państw wszedł już w życie bądź z chwilą jego wejścia w życie;

b) sprzeciw innego umawiającego się państwa wobec zastrzeżenia nie stanowi przeszkody dla wejścia traktatu w życie między państwem sprzeciwiającym się a państwem zgłaszającym zastrzeżenie, chyba że zamiar przeciwny zostanie stanowczo wyrażony przez sprzeciwiające się państwo;

c) akt wyrażający zgodę państwa na związanie się traktatem, lecz zawierający zastrzeżenie, staje się skuteczny z chwilą, gdy przynajmniej jedno spośród innych umawiających się państw przyjmie to zastrzeżenie.

5. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, zastrzeżenie, w rozumieniu ustępów 2 i 4, uważa się za przyjęte przez państwo, gdy nie sprzeciwiło się ono zastrzeżeniu w ciągu dwunastu miesięcy od notyfikowania mu zastrzeżenia albo od dnia wyrażenia zgody na związanie się traktatem, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

Artykuł 21

Skutki prawne zastrzeżeń oraz sprzeciwów wobec zastrzeżeń

1. Zastrzeżenie skuteczne względem innej strony zgodnie z artykułem 19, 20 i 23:

a) modyfikuje dla państwa czyniącego zastrzeżenie, w jego stosunkach z tą inną stroną, postanowienia traktatu, do których zastrzeżenie się odnosi, w zakresie tego zastrzeżenia, oraz

b) modyfikuje te postanowienia w tym samym zakresie dla tej innej strony w jej stosunkach z państwem czyniącym zastrzeżenie.

2. Zastrzeżenie nie modyfikuje postanowień traktatu dla pozostałych stron traktatu w ich wzajemnych stosunkach.

3. Jeżeli państwo sprzeciwiające się zastrzeżeniu nie sprzeciwiło się wejściu traktatu w życie między nim a państwem czyniącym zastrzeżenie, postanowienia, do których zastrzeżenie się odnosi, nie mają zastosowania między tymi dwoma państwami w zakresie przewidzianym przez to zastrzeżenie.

Artykuł 22

Wycofanie zastrzeżeń oraz sprzeciwów wobec zastrzeżeń

1. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, zastrzeżenie może być wycofane w każdej chwili, a do jego wycofania zgoda państwa, które przyjęło zastrzeżenie, nie jest wymagana.

2. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, sprzeciw wobec zastrzeżenia może być w każdej chwili wycofany.

3. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej ani inaczej nie uzgodniono:

a) wycofanie zastrzeżenia staje się skuteczne w stosunku do innego umawiającego się państwa jedynie wówczas, gdy państwo to otrzymało o tym zawiadomienie;

b) wycofanie sprzeciwu wobec zastrzeżenia staje się skuteczne jedynie wówczas, gdy państwo, które zgłosiło zastrzeżenie, otrzymało o tym zawiadomienie.

Artykuł 23

Procedura dotycząca zastrzeżeń

1. Zastrzeżenie, wyraźne przyjęcie zastrzeżenia oraz sprzeciw wobec zastrzeżenia muszą być sformułowane na piśmie i zakomunikowane umawiającym się państwom oraz innym państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu.

2. Jeżeli zastrzeżenie zostało zgłoszone przy podpisaniu traktatu podlegającego ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu, musi ono zostać formalnie potwierdzone przez państwo czyniące zastrzeżenia w chwili wyrażenia zgody na związanie się tym traktatem. W takim przypadku zastrzeżenie uważa się za złożone w dniu jego potwierdzenia.

3. Wyraźne przyjęcie zastrzeżenia lub sprzeciw wobec zastrzeżenia, uczynione przed potwierdzeniem zastrzeżenia, nie wymagają potwierdzenia.

4. Wycofanie zastrzeżenia lub sprzeciwu wobec zastrzeżenia musi być sformułowane na piśmie.

Dział 3. Wejście w życie oraz prowizoryczne stosowanie traktatów

Artykuł 24

Wejście w życie

1. Traktat wchodzi w życie w trybie i dniu przewidzianym w traktacie bądź uzgodnionym przez państwa negocjujące.

2. W braku takiego postanowienia lub porozumienia traktat wchodzi w życie, gdy zgoda na związanie się traktatem zostanie wyrażona przez wszystkie państwa negocjujące.

3. Gdy zgoda państwa na związanie się traktatem zostanie wyrażona w dniu późniejszym od jego wejścia w życie, traktat wchodzi w życie dla tego państwa w tym dniu, chyba że traktat postanawia inaczej.

4. Postanowienia traktatu regulujące ustalenie autentyczności jego tekstu, wyrażenie zgody państw na związanie się traktatem, tryb lub dzień jego wejścia w życie, zastrzeżenia, funkcje depozytariusza oraz inne sprawy nie dające się uniknąć przed wejściem traktatu w życie mają zastosowanie od chwili przyjęcia jego tekstu.

Artykuł 25

Stosowanie tymczasowe

1. Traktat lub część traktatu stosuje się tymczasowo przed jego wejściem w życie, jeżeli:

a) sam traktat tak postanawia lub

b) państwa negocjujące w jakikolwiek inny sposób tak uzgodniły.

2. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej lub jeżeli państwa negocjujące inaczej nie uzgodniły, tymczasowe stosowanie traktatu lub części traktatu w odniesieniu do danego państwa powinno ustać, gdy państwo to notyfikuje innym państwom, między którymi traktat jest stosowany prowizorycznie, że nie zamierza zostać stroną traktatu.

CZĘŚĆ III
PRZESTRZEGANIE, STOSOWANIE I INTERPRETACJA TRAKTATÓW

Dział 1. Przestrzeganie traktatów

Artykuł 26

Pacta sunt servanda

Każdy będący w mocy traktat wiąże jego strony i powinien być przez nie wykonywany w dobrej wierze.

Artykuł 27

Prawo wewnętrzne a przestrzeganie traktatów

Strona nie może powoływać się na postanowienia swojego prawa wewnętrznego dla usprawiedliwienia niewykonywania przez nią traktatu. Reguła ta nie narusza w niczym artykułu 46.

Dział 2. Stosowanie traktatów

Artykuł 28

Traktaty nie mają mocy wstecznej

Jeżeli odmienny zamiar nie wynika z traktatu ani nie jest ustalony w inny sposób, jego postanowienia nie wiążą strony w odniesieniu do żadnej czynności lub zdarzenia, które miały miejsce, ani w odniesieniu do żadnej sytuacji, która przestała istnieć przed dniem wejścia w życie traktatu w stosunku do tej strony.

Artykuł 29

Terytorialny zasięg traktatów

Jeżeli odmienny zamiar nie wynika z traktatu ani nie zostaje ustalony w inny sposób, traktat wiąże każdą stronę w odniesieniu do całego jej terytorium.

Artykuł 30

Stosowanie kolejnych traktatów dotyczących tego samego przedmiotu

1. Z zastrzeżeniem artykułu 103 Karty Narodów Zjednoczonych, prawa i obowiązki państw będących stronami kolejnych traktatów dotyczących tego samego przedmiotu będą określane zgodnie z poniższymi ustępami.

2. Jeżeli traktat precyzuje, że jest podporządkowany traktatowi wcześniejszemu lub późniejszemu bądź że nie należy uważać go za niezgodny z takim traktatem, postanowienia tego traktatu mają przewagę.

3. Jeżeli wszystkie strony traktatu wcześniejszego są zarazem stronami traktatu późniejszego, lecz traktat wcześniejszy nie wygasł ani stosowanie jego nie zostało zawieszone na mocy artykułu 59, traktat wcześniejszy ma zastosowanie tylko w takim zakresie, w jakim jego postanowienia można pogodzić z postanowieniami traktatu późniejszego.

4. Jeżeli strony traktatu późniejszego nie obejmują wszystkich stron traktatu wcześniejszego:

a) w stosunkach między państwami będącymi stronami obu traktatów ma zastosowanie ta sama reguła, co w ustępie 3;

b) w stosunkach między państwem będącym stroną obu traktatów a państwem stroną jedynie jednego traktatu ich wzajemne prawa i obowiązki reguluje traktat, którego stronami są oba państwa.

5. Ustęp 4 w niczym nie narusza artykułu 41 ani jakiejkolwiek kwestii wygaśnięcia lub zawieszenia działania traktatu na mocy artykułu 60, ani jakiejkolwiek kwestii odpowiedzialności, jaka może wyniknąć dla państwa z zawarcia lub stosowania traktatu, którego postanowienia nie dadzą się pogodzić z obowiązkami tego państwa względem innego państwa na mocy innego traktatu.

Dział 3. Interpretacja traktatów

Artykuł 31

Ogólna reguła interpretacji

1. Traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu.

2. Dla celów interpretacji traktatu kontekst obejmuje, oprócz tekstu, łącznie z jego wstępem i załącznikami:

a) każde porozumienie dotyczące traktatu, osiągnięte między wszystkimi stronami w związku z zawarciem traktatu;

b) każdy dokument sporządzony przez jedną lub więcej stron w związku z zawarciem traktatu, przyjęty przez inne strony jako dokument odnoszący się do traktatu.

3. Łącznie z kontekstem należy brać pod uwagę:

a) każde późniejsze porozumienie między stronami, dotyczące interpretacji traktatu lub stosowania jego postanowień;

b) każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji;

c) wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego, mające zastosowanie w stosunkach między stronami.

4. Specjalne znaczenie należy przypisywać wyrazowi wówczas, gdy ustalono, że taki był zamiar stron.

Artykuł 32

Uzupełniające środki interpretacji

Można odwoływać się do uzupełniających środków interpretacji, łącznie z pracami przygotowawczymi do traktatu oraz okolicznościami jego zawarcia, aby potwierdzić znaczenie wynikające z zastosowania artykułu 31 lub aby ustalić znaczenie, gdy interpretacja oparta na artykule 31:

a) pozostawia znaczenie dwuznacznym lub niejasnym albo

b) prowadzi do rezultatu wyraźnie absurdalnego lub nierozsądnego.

Artykuł 33

Interpretacja traktatów, których autentyczny tekst został ustalony w dwóch lub więcej językach

1. Jeżeli tekst traktatu został ustalony jako autentyczny w dwóch lub więcej językach, ma jednakową moc w każdym z nich, chyba że traktat postanawia lub strony uzgodniły, iż w przypadku rozbieżności określony tekst jest rozstrzygający.

2. Wersja traktatu w języku innym niż jeden z tych, w których tekst został ustalony jako autentyczny, będzie uważana za autentyczną tylko wówczas, gdy traktat tak postanawia lub strony tak uzgodnią.

3. Przyjmuje się domniemanie, że wyrazy użyte w traktacie mają to samo znaczenie w każdym z tekstów autentycznych.

4. Z wyjątkiem wypadków, w których określony tekst zgodnie z ustępem 1 jest rozstrzygający, gdy porównanie tekstów autentycznych wykazuje różnicę w znaczeniu, której nie usuwa zastosowanie artykułów 31 i 32, należy przyjąć znaczenie, które przy uwzględnieniu przedmiotu i celu traktatu najlepiej godzi te teksty.

Dział 4. Traktaty a państwa trzecie

Artykuł 34

Ogólna reguła dotycząca państw trzecich

Traktat nie tworzy obowiązków ani praw dla państwa trzeciego bez jego zgody.

Artykuł 35

Traktaty przewidujące obowiązki dla państw trzecich

Obowiązek powstaje dla państwa trzeciego z postanowienia traktatu, jeżeli strony traktatu mają zamiar, aby postanowienie było środkiem ustanowienia obowiązku, a państwo trzecie wyraźnie na piśmie ten obowiązek przyjmuje.

Artykuł 36

Traktaty przewidujące prawa dla państw trzecich

1. Z postanowienia traktatu powstaje prawo dla państwa trzeciego, jeżeli strony traktatu zamierzają przez to postanowienie przyznać prawo państwu trzeciemu bądź grupie państw, do której ono należy, bądź wszystkim państwom, a państwo trzecie na to się zgadza. Zgody jego domniemywa się tak długo, jak długo nie zostanie wykazane co innego, chyba że traktat postanawia inaczej.

2. Państwo korzystające z prawa zgodnie z ustępem 1 zobowiązane jest stosować się do warunków korzystania z tego prawa, przewidzianych w traktacie lub ustanowionych zgodnie z traktatem.

Artykuł 37

Odwołanie lub modyfikacja obowiązków albo praw państw trzecich

1. Jeżeli dla państwa trzeciego powstał obowiązek zgodnie z artykułem 35, obowiązek ten może być odwołany lub zmodyfikowany tylko za zgodą stron traktatu oraz państwa trzeciego, chyba że ustalono, iż uzgodniły one inaczej.

2. Jeżeli dla państwa trzeciego powstało prawo zgodnie z artykułem 36, prawo to nie może być przez strony odwołane ani zmodyfikowane, gdy zostanie ustalone, że prawo to zamierzano uważać za nie podlegające odwołaniu ani modyfikacji bez zgody tego państwa trzeciego.

Artykuł 38

Normy traktatu, które stają się wiążące dla państw trzecich w drodze zwyczaju międzynarodowego

Żadne z postanowień artykułów 34–37 nie stoi na przeszkodzie, aby norma zamieszczona w traktacie stała się wiążąca dla państwa trzeciego jako norma zwyczajowa prawa międzynarodowego, za taką uznana.

CZĘŚĆ IV
POPRAWKI I MODYFIKACJA TRAKTATÓW

Artykuł 39

Reguła ogólna dotycząca poprawek do traktatów

Do traktatu można wnieść poprawki w drodze porozumienia między stronami. Normy sformułowane w części II mają zastosowanie do takiego porozumienia w stopniu, w jakim traktat nie postanawia inaczej.

Artykuł 40

Poprawki do traktatów wielostronnych

1. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, poprawki do traktatów wielostronnych są regulowane przez następujące ustępy.

2. Każda propozycja wprowadzenia poprawek do traktatu wielostronnego w odniesieniu do wszystkich stron musi być notyfikowana wszystkim umawiającym się państwom, z których każde ma prawo do wzięcia udziału w:

a) decyzji co do czynności, jakie należy podjąć względem takiej propozycji;

b) negocjowaniu i zawarciu jakiegokolwiek porozumienia w kwestii poprawek do traktatu.

3. Każde państwo uprawnione do stania się stroną traktatu jest zarazem uprawnione do stania się stroną traktatu zmienionego.

4. Porozumienie dotyczące poprawek nie wiąże żadnego państwa będącego już stroną traktatu, które nie stało się stroną porozumienia dotyczącego poprawek; do takiego państwa stosuje się artykuł 30 ustęp 4 litera b).

5. Każde państwo, które staje się stroną traktatu po wejściu w życie porozumienia dotyczącego poprawek, i które nie wyraża odmiennego zamiaru, powinno:

a) być uważane za stronę traktatu zmienionego oraz

b) być uważane za stronę traktatu bez poprawek w stosunku do każdej strony traktatu, nie związanej porozumieniem dotyczącym poprawek.

Artykuł 41

Porozumienia modyfikujące umowy wielostronne tylko między niektórymi ze stron

1. Dwie lub więcej stron traktatu mogą zawrzeć porozumienie modyfikujące traktat jedynie w swoich wzajemnych stosunkach, jeżeli:

a) możliwość takiej modyfikacji jest przewidziana w traktacie lub

b) dana modyfikacja nie jest zakazana przez traktat, a zarazem

(i) nie wpływa na korzystanie przez pozostałe strony z ich praw wynikających z traktatu ani na wypełnianie ich obowiązków;

(ii) nie dotyczy postanowienia, którego uchylenie jest nie do pogodzenia z efektywną realizacją przedmiotu i celu traktatu jako całości.

2. Jeżeli w przypadku przewidzianym w ustępie 1 pod literą a) traktat nie postanawia inaczej, odnośne strony notyfikują pozostałym stronom swój zamiar zawarcia porozumienia i modyfikację w traktacie, jaką porozumienie to przewiduje.

CZĘŚĆ V
NIEWAŻNOŚĆ, WYGAŚNIĘCIE I ZAWIESZENIE DZIAŁANIA TRAKTATÓW

Dział 1. Postanowienia ogólne

Artykuł 42

Ważność i trwanie mocy wiążącej traktatów

1. Ważność traktatu lub zgody państwa na związanie się traktatem może być zakwestionowana jedynie przez zastosowanie niniejszej konwencji.

2. Wygaśnięcie traktatu, jego wypowiedzenie lub wycofanie się jednej ze stron mogą mieć miejsce jedynie w wyniku zastosowania postanowień samego traktatu lub niniejszej konwencji. Tę samą regułę stosuje się także do zawieszenia działania traktatu.

Artykuł 43

Obowiązki wynikające z prawa międzynarodowego niezależnie od traktatu

Nieważność, wygaśnięcie lub wypowiedzenie traktatu, wycofanie się z niego strony lub zawieszenie jego działania w wyniku zastosowania niniejszej konwencji lub postanowień traktatu nie wpływają w niczym na obowiązek jakiegokolwiek państwa wypełniania jakiegokolwiek zobowiązania zawartego w traktacie, któremu ono podlega na mocy prawa międzynarodowego, niezależnie od traktatu.

Artykuł 44

Podzielność postanowień traktatowych

1. Przewidziane w traktacie lub wynikające z artykułu 56 prawo strony do wypowiedzenia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu może być wykonywane jedynie w odniesieniu do całego traktatu, chyba że traktat postanawia inaczej lub strony inaczej to uzgodnią.

2. Podstawa do unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu, uznana w niniejszej konwencji, może być powołana tylko w odniesieniu do całego traktatu, z wyjątkiem tego, co przewidziano w następujących ustępach lub w artykule 60.

3. Jeżeli podstawa ta dotyczy wyłącznie określonych postanowień, można się na nią powołać wyłącznie w odniesieniu do tych postanowień, gdy:

a) wspomniane postanowienia, jeśli chodzi o ich stosowanie, dają się oddzielić od reszty traktatu;

b) wynika z traktatu lub w inny sposób ustalono, że przyjęcie tych postanowień nie stanowiło istotnej podstawy zgody innej strony lub stron na związanie się traktatem jako całością, oraz

c) dalsze wypełnianie pozostałej części traktatu nie byłoby niesprawiedliwe.

4. W przypadkach przewidzianych w artykułach 49 i 50 państwo uprawnione do powołania się na oszustwo lub przekupstwo może uczynić to w odniesieniu do całości traktatu bądź – w przypadkach wskazanych w ustępie 3 – tylko do poszczególnych postanowień.

5. W przypadkach przewidzianych w artykułach 51, 52 i 53 nie jest dozwolone żadne wydzielenie postanowień traktatu.

Artykuł 45

Utrata prawa do powoływania się na podstawę unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu

Państwo nie może powoływać się na podstawę unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu według artykułów 46–50 lub artykułów 60 i 62, jeżeli po uzyskaniu wiadomości o tych faktach:

a) wyraźnie zgodziło się, że traktat – zależnie od przypadku – jest ważny, pozostaje w mocy lub ma nadal działać, albo

b) z jego zachowania się należy sądzić, że uznało – zależnie od przypadku – ważność traktatu, jego utrzymanie w mocy lub w działaniu.

Dział 2. Nieważność traktatów

Artykuł 46

Postanowienia prawa wewnętrznego dotyczące kompetencji do zawierania traktatów

1. Państwo nie może powoływać się na to, że jego zgoda na związanie się traktatem jest nieważna, ponieważ została wyrażona z pogwałceniem postanowienia jego prawa wewnętrznego dotyczącego kompetencji do zawierania traktatów, chyba że to pogwałcenie było oczywiste i dotyczyło normy jego prawa wewnętrznego o zasadniczym znaczeniu.

2. Pogwałcenie jest oczywiste, jeżeli jest obiektywnie widoczne dla każdego państwa postępującego w danej sprawie zgodnie z normalną praktyką i w dobrej wierze.

Artykuł 47

Szczególne ograniczenia upoważnienia do wyrażenia zgody państwa

Jeżeli upoważnienie przedstawiciela do wyrażenia zgody państwa na związanie się określonym traktatem zostało poddane szczególnemu ograniczeniu, to zaniechanie przez przedstawiciela przestrzegania tego ograniczenia nie może być powołane jako unieważniające zgodę przez niego wyrażoną, chyba że ograniczenie to zostało notyfikowane pozostałym państwom negocjującym przed wyrażeniem przez niego takiej zgody.

Artykuł 48

Błąd

1. Państwo może powoływać się na błąd w traktacie dla unieważnienia swojej zgody na związanie się traktatem, jeżeli błąd ten dotyczy faktu lub sytuacji, które państwo to przyjęło za istniejące w czasie, gdy traktat był zawierany, i które stanowiły zarazem istotną podstawę jego zgody na związanie się traktatem.

2. Ustęp 1 nie ma zastosowania, jeżeli dane państwo swoim własnym zachowaniem przyczyniło się do powstania błędu lub jeżeli okoliczności były tego rodzaju, że zwracały uwagę tego państwa na możliwość błędu.

3. Błąd dotyczący tylko sformułowań tekstu traktatu nie wpływa na jego ważność; wówczas stosuje się artykuł 79.

Artykuł 49

Oszustwo

Jeżeli państwo zostało nakłonione do zawarcia traktatu drogą oszukańczego postępowania innego państwa negocjującego, państwo to może powołać się na oszustwo jako unieważniające jego zgodę na związanie się traktatem.

Artykuł 50

Przekupstwo przedstawiciela państwa

Jeżeli wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem zostało spowodowane w drodze przekupienia jego przedstawiciela – bezpośrednio lub pośrednio – przez inne państwo negocjujące, państwo to może powołać się na takie przekupstwo jako na czynnik unieważniający jego zgodę na związanie się traktatem.

Artykuł 51

Przymus wobec przedstawiciela państwa

Wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem, które zostało spowodowane w drodze przymusu wobec jego przedstawiciela przez czyny lub groźby skierowane przeciwko niemu, nie ma żadnego skutku prawnego.

Artykuł 52

Przymus wobec państwa w postaci groźby lub użycia siły

Traktat jest nieważny, jeżeli jego zawarcie zostało spowodowane przez groźbę lub użycie siły z pogwałceniem zasad prawa międzynarodowego, wyrażonych w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 53

Traktaty sprzeczne z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego (ius cogens)

Traktat jest nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia jest sprzeczny z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego. W rozumieniu niniejszej konwencji imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego jest norma przyjęta i uznana przez międzynarodową społeczność państw jako całość za normę, od której żadne odstępstwo nie jest dozwolone i która może być zmieniona jedynie przez późniejszą normę postępowania prawa międzynarodowego o tym samym charakterze.

Dział 3. Wygaśnięcie i zawieszenie działania traktatów

Artykuł 54

Wygaśnięcie traktatu lub wycofanie się z niego na podstawie jego postanowień lub za zgodą stron

Wygaśnięcie traktatu lub wycofanie się strony z niego może mieć miejsce:

a) zgodnie z postanowieniami traktatu lub

b) w każdym czasie za zgodą wszystkich stron po konsultacji z pozostałymi umawiającymi się państwami.

Artykuł 55

Zmniejszenie się liczby stron traktatu wielostronnego poniżej liczby niezbędnej do jego wejścia w życie

Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, traktat wielostronny nie wygasa jedynie z powodu faktu, że liczba stron spadnie poniżej liczby niezbędnej do jego wejścia w życie.

Artykuł 56

Wypowiedzenie lub wycofanie się z traktatu nie zawierającego postanowienia dotyczącego wygaśnięcia, wypowiedzenia lub wycofania się

1. Traktat, który nie zawiera postanowienia dotyczącego jego wygaśnięcia i nie przewiduje wypowiedzenia ani wycofania się z niego, nie podlega wypowiedzeniu ani wycofaniu się z niego, chyba że:

a) ustalono, że strony miały zamiar dopuścić możliwość wypowiedzenia lub wycofania się, bądź

b) prawa do wypowiedzenia lub wycofania się można domniemywać się z charakteru traktatu.

2. Strona powinna notyfikować co najmniej na dwanaście miesięcy naprzód swój zamiar wypowiedzenia traktatu lub wycofania się z niego na podstawie ustępu 1.

Artykuł 57

Zawieszenie działania traktatu na podstawie jego postanowień lub za zgodą stron

Działanie traktatu względem wszystkich stron lub określonej strony może być zawieszone:

a) zgodnie z postanowieniami traktatu lub

b) w każdym czasie za zgodą wszystkich stron po konsultacji z innymi umawiającymi się państwami.

Artykuł 58

Zawieszenie działania traktatu wielostronnego w drodze porozumienia tylko między niektórymi stronami

1. Dwie lub więcej stron traktatu wielostronnego mogą zawrzeć porozumienie o czasowym zawieszeniu działania postanowień traktatu jedynie między sobą, jeżeli:

a) możliwość takiego zawieszenia jest przewidziana w traktacie lub

b) zawieszenie takie nie jest zakazane przez traktat, a zarazem:

(i) nie wpływa na korzystanie przez pozostałe strony z ich praw wynikających z traktatu ani na wypełnianie ich obowiązków,

(ii) nie jest niezgodne z przedmiotem i celem traktatu.

2. Jeśli w przypadku przewidzianym w ustępie 1 pod literą a) traktat nie postanawia inaczej, odnośne strony notyfikują pozostałym stronom swój zamiar zawarcia porozumienia i te postanowienia traktatu, których działanie zamierzają zawiesić.

Artykuł 59

Wygaśnięcie lub zawieszenie działania traktatu wskutek zawarcia traktatu późniejszego

1. Traktat uważa się za wygasły, jeżeli wszystkie jego strony zawrą późniejszy traktat dotyczący tego samego przedmiotu oraz:

a) z późniejszego traktatu wynika – lub jest w inny sposób ustalone – że strony zamierzały, aby dane zagadnienie było regulowane przez ten traktat, lub

b) postanowienia późniejszego traktatu są do tego stopnia nie do pogodzenia z postanowieniami wcześniejszego, że te dwa traktaty nie nadają się do równoczesnego stosowania.

2. Wcześniejszy traktat będzie się uważać jedynie za zawieszony w działaniu, jeżeli z późniejszego traktatu wynika – lub inaczej jest ustalone – że taki był zamiar stron.

Artykuł 60

Wygaśnięcie lub zawieszenie działania traktatu w następstwie jego naruszenia

1. Istotne naruszenie traktatu dwustronnego przez jedną ze stron upoważnia drugą stronę do powołania tego naruszenia jako podstawy wygaśnięcia traktatu bądź zawieszenia jego działania w całości lub w części.

2. Istotne naruszenie traktatu wielostronnego przez jedną ze stron upoważnia:

a) pozostałe strony, w drodze jednomyślnego porozumienia, do zawieszenia działania tego traktatu w całości lub w części albo też do spowodowania jego wygaśnięcia:

(i) bądź w stosunkach między nimi a państwem winnym naruszenia,

(ii) bądź między wszystkimi stronami;

b) stronę szczególnie dotkniętą naruszeniem do powołania się na to naruszenie jako podstawę zawieszenia działania traktatu w całości lub w części w stosunkach między nią a państwem winnym naruszenia;

c) każdą stronę, inną niż winne naruszenia państwo, do powołania naruszenia jako podstawy zawieszenia działania traktatu w całości lub w części w stosunku do niej, jeżeli traktat jest tego rodzaju, że istotne naruszenie jego postanowień przez jedną stronę radykalnie zmienia sytuację każdej innej strony w odniesieniu do dalszego wypełniania jej obowiązków wynikających z traktatu.

3. W rozumieniu niniejszego artykułu istotne naruszenie traktatu polega na:

a) nie przewidzianym w niniejszej konwencji odrzuceniu traktatu lub

b) pogwałceniu postanowienia istotnego dla osiągnięcia przedmiotu i celu traktatu.

4. Poprzednie ustępy nie uchylają żadnego postanowienia samego traktatu, mającego zastosowanie w wypadku jego naruszenia.

5. Ustępy 1–3 nie mają zastosowania do postanowień dotyczących ochrony osoby ludzkiej, zawartych w traktatach o charakterze humanitarnym, w szczególności do postanowień zakazujących stosowania wszelkiego rodzaju represaliów przeciwko osobom chronionym przez takie traktaty.

Artykuł 61

Powstanie sytuacji uniemożliwiającej wykonywanie traktatu

1. Strona może powołać się na niemożność wykonywania traktatu jako podstawę jego wygaśnięcia lub wycofania się z niego, jeżeli ta niemożność wynika z trwałego zniknięcia lub zniszczenia przedmiotu niezbędnego do wykonania traktatu. Jeżeli niemożność jest czasowa, może ona być powołana jedynie jako podstawa do zawieszenia działania traktatu.

2. Niemożność wykonania nie może być powołana przez stronę jako podstawa wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu, jeżeli niemożność ta jest wynikiem naruszenia przez tę stronę obowiązku wynikającego z traktatu bądź jakiegokolwiek innego międzynarodowego obowiązku wobec którejkolwiek innej strony traktatu.

Artykuł 62

Zasadnicza zmiana okoliczności

1. Zasadnicza zmiana okoliczności, jaka nastąpiła w stosunku do tych, które istniały w czasie zawarcia traktatu, i jaka nie była przewidziana przez strony, nie może być powołana jako podstawa wygaśnięcia lub wycofania się z traktatu, chyba że:

a) istnienie tych okoliczności stanowiło istotną podstawę zgody stron na związanie się traktatem oraz

b) wskutek tej zmiany radykalnie przekształci się zakres obowiązków pozostałych jeszcze do wykonania na podstawie traktatu.

2. Zasadnicza zmiana okoliczności nie może być powoływana jako podstawa do wygaśnięcia traktatu lub wycofania się z niego:

a) jeżeli traktat ustanawia granicę lub

b) jeżeli zasadnicza zmiana jest wynikiem naruszenia przez stronę, która się na nią powołuje, obowiązku wynikającego z traktatu bądź jakiegokolwiek innego międzynarodowego obowiązku wobec którejkolwiek innej strony traktatu.

3. Jeżeli na podstawie poprzednich ustępów strona może powołać się na zasadniczą zmianę okoliczności jako podstawę wygaśnięcia lub wycofania się z traktatu, może ona także powołać się na tę zmianę jako na podstawę zawieszenia działania traktatu.

Artykuł 63

Zerwanie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych

Zerwanie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych między stronami traktatu nie wpływa na stosunki prawne ustanowione między nimi przez traktat, chyba że istnienie stosunków dyplomatycznych i konsularnych jest niezbędne w odpowiednim stopniu do stosowania traktatu.

Artykuł 64

Powstanie nowej imperatywnej normy powszechnego prawa międzynarodowego (ius cogens)

Jeżeli powstanie nowa imperatywna norma powszechnego prawa międzynarodowego, jakikolwiek istniejący traktat sprzeczny z tą normą staje się nieważny i wygasa.

Dział 4. Procedura

Artykuł 65

Procedura, jaką należy stosować w związku z nieważnością, wygaśnięciem, wycofaniem się lub zawieszeniem działania traktatu

1. Strona, która na podstawie postanowień niniejszej konwencji powołuje się na wadę swojej zgody na związanie się traktatem bądź na podstawie zakwestionowania ważności traktatu, jego wygaśnięcia, wycofania się z niego lub zawieszenia jego działania, musi notyfikować pozostałym stronom swoje roszczenie. Notyfikacja powinna wskazywać środki, jakie proponuje się podjąć w odniesieniu do traktatu, oraz ich uzasadnienie.

2. Jeżeli po upływie okresu, który – z wyjątkiem przypadków szczególnie pilnych – nie powinien być krótszy niż trzy miesiące od otrzymania notyfikacji, żadna ze stron nie wniesie żadnego sprzeciwu, strona dokonująca notyfikacji może podjąć proponowane przez siebie środki w sposób przewidziany w artykule 67.

3. Jeżeli jednak sprzeciw zostanie wniesiony przez którąkolwiek z pozostałych stron, strony powinny szukać rozwiązania za pomocą środków wskazanych w artykule 33 Karty Narodów Zjednoczonych.

4. Żadne z postanowień poprzednich ustępów nie wpływa na prawa lub obowiązki stron, wynikające z jakichkolwiek postanowień będących w mocy, wiążących strony w przedmiocie załatwiania sporów.

5. Bez uszczerbku dla artykułu 45 fakt, że państwo nie dokonało uprzednio notyfikacji przewidzianej w ustępie 1, nie stoi na przeszkodzie, aby dokonało jej w odpowiedzi innej stronie żądającej wykonania traktatu lub zarzucającej jego pogwałcenie.

Artykuł 66

Postępowanie sądowe, rozjemcze i pojednawcze

Jeżeli w ciągu dwunastu miesięcy od dnia wniesienia sprzeciwu nie osiągnięto żadnego rozwiązania zgodnie z ustępem 3 artykułu 65, stosuje się następującą procedurę:

a) każda ze stron sporu dotyczącego stosowania lub interpretacji artykułu 53 lub 64 może, w drodze pisemnej skargi, przedłożyć go do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, chyba że strony, za wspólnym porozumieniem, zgodzą się poddać spór arbitrażowi;

b) każda ze stron sporu dotyczącego zastosowania lub interpretacji któregokolwiek z pozostałych artykułów części V niniejszej konwencji może wszcząć procedurę przewidzianą w załączniku do konwencji przez wniesienie odpowiedniego żądania do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 67

Dokumenty dotyczące uznania traktatu za nieważny, wygasły lub wycofania się z niego albo zawieszenia jego działania

1. Notyfikacja przewidziana w ustępie 1 artykułu 65 musi być dokonana na piśmie.

2. Każdy akt stwierdzający nieważność traktatu, jego wygaśnięcie, wycofanie się z niego lub zawieszenie jego działania, zgodnie z postanowieniami tego traktatu lub ustę-

pów 2 albo 3 artykułu 65, powinien być dokonany w formie dokumentu przekazanego pozostałym stronom. Jeżeli dokument ten nie jest podpisany przez głowę państwa, szefa rządu lub ministra spraw zagranicznych, przedstawiciel państwa przekazujący go może być wezwany do okazania pełnomocnictwa.

Artykuł 68

Odwołanie notyfikacji oraz dokumentów przewidzianych w artykułach 65 i 67

Notyfikacja lub dokument przewidziany w artykułach 65 lub 67 mogą być odwołane w każdym czasie, zanim wywołają skutki prawne.

Dział 5. Następstwa nieważności, wygaśnięcia lub zawieszenia działania traktatu

Artykuł 69

Następstwa nieważności traktatu

1. Nieważny jest traktat, którego nieważność została ustalona zgodnie z niniejszą konwencją. Postanowienia traktatu nieważnego nie mają mocy prawnej.

2. Jeżeli jednak na podstawie takiego traktatu zostały już dokonane jakieś czynności prawne:

a) każda ze stron może zażądać od każdej pozostałej strony, aby w miarę możności przywróciła w ich wzajemnych stosunkach sytuację, jaka by istniała, gdyby te czynności nie zostały dokonane;

b) czynności dokonane w dobrej wierze, zanim powołano się na nieważność, nie stają się bezprawne z powodu samej nieważności traktatu.

3. W przypadkach odnoszących się do artykułów 49, 50, 51 lub 52, ustępu 2 nie stosuje się do strony, której można zarzucić oszustwo, przekupstwo lub przymus.

4. W przypadku nieważności zgody określonego państwa na związanie się traktatem wielostronnym, powyższe zasady mają zastosowanie w stosunkach między tym państwem i stronami traktatu.

Artykuł 70

Następstwa wygaśnięcia traktatu

1. Jeżeli traktat inaczej nie postanawia lub strony inaczej się nie umówią, wygaśnięcie traktatu na podstawie jego postanowień lub zgodnie z niniejszą konwencją:

a) zwalnia strony z obowiązku dalszego wypełniania traktatu,

b) nie wpływa na żadne prawa lub obowiązki ani na sytuację prawną stron, powstałe wskutek wykonywania traktatu przed jego wygaśnięciem.

2. Jeżeli państwo wypowie traktat wielostronny lub wycofa się z niego, ustęp 1 stosuje się do stosunków między tym państwem a każdą z pozostałych stron traktatu począwszy od dnia, w którym takie wypowiedzenie lub wycofanie się nabiera mocy prawnej.

Artykuł 71

Następstwa nieważności traktatu sprzecznego z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego

1. W przypadku traktatu, który jest nieważny na podstawie artykułu 53, strony powinny:

a) usunąć w miarę możności następstwa wszelkich czynności dokonanych w oparciu o jakiekolwiek postanowienie sprzeczne z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego oraz

b) doprowadzić swoje wzajemne stosunki do zgodności z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego.

2. W przypadku traktatu, który staje się nieważny i wygasa na podstawie artykułu 64, wygaśnięcie traktatu:

a) zwalnia strony od jakiegokolwiek obowiązku dalszego wykonywania traktatu,

b) nie narusza żadnego prawa, obowiązku lub sytuacji prawnej stron stworzonej wskutek wykonywania traktatu przed jego wygaśnięciem pod warunkiem, że te prawa, obowiązki lub sytuacje prawne mogą odtąd być utrzymane tylko w zakresie, w jakim ich utrzymanie nie jest samo przez się sprzeczne z nową imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego.

Artykuł 72

Następstwa zawieszenia działania traktatu

1. Jeżeli traktat inaczej nie postanawia lub strony inaczej tego nie uzgodnią, zawieszenie działania traktatu na podstawie jego postanowień lub zgodnie z niniejszą konwencją:

a) zwalnia strony, między którymi działanie traktatu zostało zawieszone, z obowiązku wypełniania traktatu w ich wzajemnych stosunkach w okresie zawieszenia,

b) nie wpływa, poza tym, na stosunki prawne ustanowione przez traktat między stronami.

2. W czasie zawieszenia traktatu strony powinny powstrzymywać się od czynności mogących przeszkodzić przywróceniu jego działania.

CZĘŚĆ VI
POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 73

Przypadki sukcesji państw, odpowiedzialności państw oraz wszczęcia kroków nieprzyjacielskich

Postanowienia niniejszej konwencji nie przesądzają żadnej kwestii, jaka w stosunku do traktatu może wyniknąć z sukcesji państw, z międzynarodowej odpowiedzialności państwa lub z wszczęcia kroków nieprzyjacielskich między państwami.

Artykuł 74

Stosunki dyplomatyczne i konsularne a zawieranie traktatów

Zerwanie lub brak stosunków dyplomatycznych lub konsularnych między dwoma lub więcej państwami nie stoi na przeszkodzie w zawieraniu traktatów między tymi państwami. Zawarcie traktatu nie wpływa samo przez się na sytuację w dziedzinie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych.

Artykuł 75

Przypadek państwa-agresora

Postanowienia niniejszej konwencji nie naruszają żadnych obowiązków w stosunku do traktatu, które mogą powstać dla państwa-agresora w następstwie środków podjętych zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych w związku z agresją dokonaną przez to państwo.

CZĘŚĆ VII
DEPOZYTARIUSZE, NOTYFIKACJE, POPRAWIANIE BŁĘDÓW, REJESTRACJA

Artykuł 76
Depozytariusze traktatów

1. Wyznaczenia depozytariusza traktatu mogą dokonać państwa negocjujące w samym traktacie bądź w jakikolwiek inny sposób. Depozytariuszem może być jedno lub więcej państw, organizacja międzynarodowa lub główny funkcjonariusz administracyjny organizacji.

2. Funkcje depozytariusza traktatu mają charakter międzynarodowy i obowiązkiem depozytariusza jest działać bezstronnie przy ich wykonywaniu. W szczególności fakt, że traktat nie wszedł w życie między pewnymi stronami lub że rozbieżności pojawiły się między państwem i depozytariuszem co do wykonywania funkcji przez tego ostatniego, nie wpływa na ten obowiązek.

Artykuł 77
Funkcje depozytariuszy

1. Jeżeli to nie jest inaczej przewidziane w traktacie lub uzgodnione przez umawiające się strony, funkcje depozytariusza obejmują w szczególności:

a) sprawowanie pieczy nad oryginalnym tekstem traktatu oraz nad wszelkimi pełnomocnictwami złożonymi u depozytariusza;

b) sporządzanie uwierzytelnionych odpisów oryginalnego tekstu oraz przygotowanie każdego następnego tekstu traktatu w takich dodatkowych językach, jak tego może wymagać traktat i przesyłanie ich zarówno stronom, jak i państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu;

c) przyjmowanie wszelkich podpisów pod traktatem oraz przyjmowanie i sprawowanie pieczy nad wszelkimi dokumentami, notyfikacjami i zawiadomieniami odnoszącymi się do niego;

d) badanie, czy podpis lub jakikolwiek dokument, notyfikacja lub zawiadomienie odnoszące się do traktatu jest w należytej i właściwej formie, i, w razie potrzeby, zwracanie uwagi zainteresowanemu państwu na daną sprawę;

e) informowanie stron i państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o czynnościach, notyfikacjach i zawiadomieniach dotyczących traktatu;

f) informowanie państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o dacie otrzymania lub zdeponowania takiej liczby podpisów lub dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, jaka jest wymagana dla wejścia traktatu w życie;

g) zarejestrowanie traktatu w Sekretariacie Narodów Zjednoczonych;

h) wypełnianie funkcji określonych w innych postanowieniach niniejszej konwencji.

2. W wypadku jakichkolwiek rozbieżności powstałych między państwem a depozytariuszem co do wykonywania funkcji tego ostatniego, depozytariusz zwróci na tę sprawę uwagę państwom-sygnatariuszom i państwom umawiającym się lub, odpowiednio do okoliczności, właściwemu organowi zainteresowanej organizacji międzynarodowej.

Artykuł 78
Notyfikacje i zawiadomienia

Jeśli traktat lub niniejsza konwencja nie postanowią inaczej, jakakolwiek notyfikacja lub zawiadomienie, które ma być dokonane przez którekolwiek państwo na podstawie niniejszej konwencji, będzie:

a) jeżeli nie ma depozytariusza – przesłane wprost do państw, dla których jest ono przeznaczone, lub gdy jest depozytariusz – do tego ostatniego;

b) uważane za dokonane przez dane państwo jedynie po jego otrzymaniu przez państwo, do którego zostało przesłane, lub, w zależności od przypadku, po jego otrzymaniu przez depozytariusza;

c) w razie przesłania depozytariuszowi – uważane za otrzymane przez państwo, dla którego było ono przeznaczone, dopiero z chwilą, gdy państwo to zostało poinformowane przez depozytariusza zgodnie z artykułem 77 ustępu 1 literą e).

Artykuł 79

Poprawianie błędów w tekstach traktatów lub w ich uwierzytelnionych odpisach

1. Gdy po ustaleniu autentycznego tekstu traktatu państwa, które go podpisały, i umawiające się państwa zgodnie stwierdzają, że zawiera on błąd, to błąd ten, jeżeli nie postanowiły one poprawić go w inny sposób, będzie poprawiony:

a) przez dokonanie odpowiedniej poprawki w tekście i parafowanie jej przez należycie upełnomocnionych przedstawicieli;

b) przez sporządzenie lub wymianę dokumentu bądź dokumentów formułujących poprawkę, której dokonanie zostało uzgodnione, bądź

c) przez sporządzenie poprawionego tekstu całego traktatu w takim samym trybie, w jakim był sporządzony tekst oryginalny.

2. Jeżeli chodzi o traktat, dla którego powołano depozytariusza, ten ostatni powiadomi państwa, które umowę podpisały, i umawiające się państwa o błędzie i o propozycji jego poprawienia, oraz określi odpowiedni termin, w ciągu którego można wnosić sprzeciw wobec proponowanej poprawki. Jeżeli po upływie tego terminu:

a) nie wniesiono żadnego sprzeciwu, depozytariusz dokonuje i parafuje poprawkę w tekście i sporządza protokół o poprawieniu tekstu oraz przekazuje jego odpis stronom i państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu;

b) sprzeciw został wniesiony, depozytariusz komunikuje sprzeciw państwom, które traktat podpisały, i państwom umawiającym się.

3. Zasady wyrażone w ustępach 1 i 2 mają zastosowanie także wtedy, gdy autentyczny tekst został sporządzony w dwóch lub więcej językach i okaże się, że między poszczególnymi tekstami zachodzi różnica, jaką państwa, które traktat podpisały, oraz umawiające się państwa zgodnie postanawiają usunąć.

4. Poprawiony tekst zastępuje tekst wadliwy ab initio, chyba że państwa, które traktat podpisały, i umawiające się państwa postanowią inaczej.

5. Poprawienie tekstu traktatu, który został zarejestrowany, notyfikuje się Sekretariatowi Narodów Zjednoczonych.

6. Gdy błąd został wykryty w uwierzytelnionym odpisie traktatu, depozytariusz sporządzi protokół wprowadzający poprawkę i przekaże jego kopię państwom, które traktat podpisały, i umawiającym się państwom.

Artykuł 80

Rejestracja i publikacja traktatów

1. Traktaty po ich wejściu w życie będą przesyłane do Sekretariatu Narodów Zjednoczonych celem – zależnie od okoliczności – zarejestrowania ich lub wciągnięcia do ewidencji i wykazu oraz opublikowania.

2. Wyznaczenie depozytariusza stanowi upoważnienie dla niego do wykonywania czynności wymienionych w ustępie poprzednim.

(opuszczono artykuły 81–85)

Załącznik

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych sporządza i prowadzi listę pojednawców złożoną z wykwalifikowanych prawników. W tym celu każde państwo będące członkiem Narodów Zjednoczonych lub stroną niniejszej konwencji będzie zaproszone do wyznaczenia dwóch pojednawców, a nazwiska tak wyznaczonych osób tworzyć będą tę listę. Kadencja pojednawcy, wliczając w to kadencję jakiegokolwiek pojednawcy wyznaczonego do wypełnienia nieprzewidzianego wakatu, trwa pięć lat i może być ponowiona. Pojednawca, którego kadencja upłynęła, będzie nadal pełnił wszelkie funkcje, do których został wybrany na podstawie następnego ustępu.

2. Gdy wniosek zostanie skierowany do Sekretarza Generalnego na podstawie artykułu 66, Sekretarz Generalny przedłoży spór komisji pojednawczej ukonstytuowanej w następujący sposób:

Państwo lub państwa stanowiące jedną ze stron sporu mianują:

a) jednego pojednawcę posiadającego obywatelstwo tego państwa lub jednego z tych państw, który może być wybrany zarówno z listy wymienionej w ustępie 1, jak i spoza niej, oraz

b) jednego pojednawcę nie posiadającego obywatelstwa tego państwa lub jednego z tych państw, wybranego z listy.

Państwo lub państwa stanowiące drugą stronę sporu mianują dwóch pojednawców w ten sam sposób. Czterech pojednawców wybieranych przez strony należy mianować w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po dniu, w którym Sekretarz Generalny otrzymał wniosek.

Czterej pojednawcy w ciągu sześćdziesięciu dni, następujących po dniu ostatniej z ich nominacji, mianują piątego pojednawcę, wybranego z listy, który będzie przewodniczącym.

Jeżeli mianowanie przewodniczącego bądź któregokolwiek z pozostałych pojednawców nie zostało dokonane w okresie przepisanym wyżej dla takiego mianowania, zostanie ono dokonane przez Sekretarza Generalnego w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po upływie tego okresu. Mianowanie przewodniczącego może być dokonane przez Sekretarza Generalnego z listy bądź spośród członków Komisji Prawa Międzynarodowego. Każdy z okresów, w których nominacje muszą być dokonane, może być przedłużony w drodze porozumienia między stronami sporu.

Jakikolwiek wakat uzupełnia się w sposób przepisany dla pierwotnego mianowania.

3. Komisja pojednawcza decyduje o swej własnej procedurze. Komisja, za zgodą stron sporu, może zaprosić każdą stronę traktatu do przedłożenia jej swoich poglądów ustnie lub pisemnie. Decyzje i zalecenia Komisji zapadają większością głosów pięciu członków.

4. Komisja może zwrócić uwagę stron sporu na wszelkie środki, które mogłyby ułatwić jego polubowne załatwienie.

5. Komisja wysłuchuje strony, bada roszczenia i sprzeciwy oraz czyni propozycje stronom w celu osiągnięcia polubownego załatwienia sporu.

6. Komisja złoży sprawozdanie w ciągu dwunastu miesięcy od jej ukonstytuowania się. Jej sprawozdanie zostanie złożone Sekretarzowi Generalnemu oraz przesłane stronom sporu. Sprawozdanie Komisji, łącznie z wszelkimi zawartymi w nim wnioskami dotyczącymi faktów lub kwestii prawnych, nie będzie wiążące dla stron i ma wyłącznie charakter zaleceń przedłożonych stronom do rozważenia w celu ułatwienia polubownego załatwienia sporu.

7. Sekretarz Generalny udzieli Komisji pomocy i ułatwień, jakich może ona potrzebować. Wydatki Komisji będą pokrywane przez Narody Zjednoczone.

*Konwencja wiedeńska z 23 sierpnia 1978 r. o sukcesji państw w odniesieniu do traktatów**

(Zbiór Dokumentów PISM 1978, nr 11, poz. 204, s. 1583–1616)

Państwa-Strony niniejszej Konwencji,

– zważywszy głębokie przemiany, jakie w społeczności międzynarodowej przyniósł proces dekolonizacji,

– zważywszy także inne czynniki, które mogą prowadzić do przypadków sukcesji państw w przyszłości,

– przekonane, w tych okolicznościach, o potrzebie kodyfikacji i postępowego rozwoju norm dotyczących sukcesji państw w odniesieniu do traktatów jako środka dla zapewnienia większego prawnego bezpieczeństwa stosunków międzynarodowych,

– stwierdzając, że zasady swobodnego wyrażania woli, dobrej wiary oraz *pacta sunt servanda* są powszechnie uznawane,

– podkreślając, że konsekwentne przestrzeganie powszechnych traktatów wielostronnych, które dotyczą kodyfikacji i postępowego rozwoju prawa międzynarodowego, oraz tych, w których przedmiotem i celem zainteresowania jest międzynarodowa społeczność jako całość, posiada specjalne znaczenie dla umocnienia pokoju i współpracy międzynarodowej,

– mając w pamięci zasady prawa międzynarodowego wyrażone w Karcie Narodów Zjednoczonych, takie jak zasady równych praw i samostanowienia narodów, suwerennej równości i niepodległości wszystkich państw, nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw, zakazu groźby lub użycia siły oraz powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich,

– przypominając, że poszanowanie dla terytorialnej integralności i politycznej niezależności każdego państwa jest wymagane przez Kartę Narodów Zjednoczonych,

– uwzględniając postanowienia Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 roku,

– uwzględniając także artykuł 73 tej Konwencji,

– potwierdzając, że sprawy prawa traktatów inne niż te, które mogą powstać z sukcesji państw są regulowane przez odpowiednie normy prawa międzynarodowego, włączając w to normy międzynarodowego prawa zwyczajowego, które są wyrażone w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 roku,

– potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą nadal obowiązywać w sprawach nieuregulowanych postanowieniami niniejszej Konwencji,

uzgodniły, co następuje:

---

* Konwencja została otwarta do podpisu 23 sierpnia 1978 r. Zgodnie z postanowieniami art. 49 ust. 1 weszła w życie 6 listopada 1996 r. Stronami konwencji jest 19 państw (stan na 31 maja 2001 r.). Polska konwencję podpisała 16 sierpnia 1979 r., ale jej nie ratyfikowała. W tekście zamieszczonym w Zbiorze Dokumentów używa się nazwy „konwencja wiedeńska z 23 sierpnia 1978 r. o sukcesji państw w odniesieniu do umów międzynarodowych".

CZĘŚĆ I
POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1
Zakres niniejszej Konwencji
Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do skutków sukcesji państw w odniesieniu do traktatów między państwami.

Artykuł 2
Używane wyrażenia
1. Dla celów niniejszej Konwencji:
a) „traktat" oznacza międzynarodowe porozumienie zawarte między państwami w formie pisemnej, do której ma zastosowanie prawo międzynarodowe, niezależnie od tego czy zostało ujęte w jednym dokumencie czy w dwóch lub więcej powiązanych ze sobą dokumentach, oraz bez względu na jego szczególną nazwę;
b) „sukcesja państw" oznacza zastąpienie jednego państwa przez inne państwo w zakresie odpowiedzialności za międzynarodowe stosunki terytorium;
c) „państwo poprzednik" oznacza państwo, które zostało zastąpione przez inne państwo w wyniku sukcesji państw;
d) „państwo sukcesor" oznacza państwo, które zastępuje inne państwo w wyniku sukcesji państw;
e) „data sukcesji państw" oznacza dzień, w którym państwo sukcesor zastępuje państwo poprzednika w zakresie odpowiedzialności za międzynarodowe stosunki terytorium, którego sukcesja państw dotyczy;
f) „nowo powstałe niepodległe państwo" oznacza państwo sukcesora, którego terytorium bezpośrednio przed datą sukcesji stanowiło terytorium zależne, za którego stosunki międzynarodowe państwo poprzednik ponosiło odpowiedzialność;
g) „notyfikacja o sukcesji" oznacza w stosunku do traktatu wielostronnego jakąkolwiek notyfikację, niezależnie od jej sformułowania lub nazwy, dokonaną przez państwo sukcesora i wyrażającą jego zgodę na związanie się danym traktatem;
h) „pełnomocnictwo" oznacza, w stosunku do notyfikacji o sukcesji bądź jakiejkolwiek innej notyfikacji dokonanej na podstawie niniejszej Konwencji, dokument pochodzący od kompetentnego organu państwa wyznaczający osobę lub osoby reprezentujące państwo dla zakomunikowania notyfikacji o sukcesji lub, w zależności od przypadku, innej notyfikacji;
i) „ratyfikacja", „przyjęcie" i „zatwierdzenie" oznacza w każdym przypadku tak nazwany akt międzynarodowy, którym państwo wyraża w płaszczyźnie międzynarodowej swoją zgodę na związanie się traktatem;
j) „zastrzeżenie" oznacza jednostronne oświadczenie, niezależnie od sformułowania lub nazwy, dokonane przez państwo w czasie podpisania, ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia do traktatu bądź w czasie dokonywania notyfikacji o sukcesji w odniesieniu do traktatu, którego celem jest wyłączenie bądź zmodyfikowanie prawnych skutków określonych postanowień traktatu w ich zastosowaniu do tego państwa;
k) „umawiające się państwo" oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem niezależnie od tego, czy traktat ten wszedł czy też nie wszedł w życie;
l) „strona" oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem i dla którego traktat wszedł w życie;
m) „inne państwo strona" oznacza w stosunku do państwa sukcesora jakąkolwiek stronę, inną niż państwo poprzednik, traktatu obowiązującego w dniu sukcesji państw w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy;

n) „organizacja międzynarodowa" oznacza organizację międzyrządową.

2. Postanowienia ustępu 1 dotyczące wyrażeń używanych w niniejszej Konwencji pozostają bez wpływu na użycie tych wyrażeń bądź ich znaczenie, które może być im nadane w prawie wewnętrznym jakiegokolwiek państwa.

Artykuł 3

Przypadki nie objęte zakresem niniejszej Konwencji

Fakt, że niniejsza Konwencja nie stosuje się do skutków sukcesji państw w odniesieniu do międzynarodowych porozumień zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego bądź w odniesieniu do międzynarodowych porozumień, nie posiadających formy pisemnej nie narusza:

a) zastosowania do takich przypadków jakichkolwiek norm sformułowanych w niniejszej Konwencji, którym podlegają one na podstawie prawa międzynarodowego niezależnie od Konwencji;

b) zastosowania niniejszej Konwencji między państwami do skutków sukcesji państw w odniesieniu do międzynarodowych porozumień, których stronami są także inne podmioty prawa międzynarodowego.

Artykuł 4

Traktaty konstytuujące organizacje międzynarodowe i traktaty przyjęte w ramach organizacji międzynarodowej

Niniejsza Konwencja stosuje się do skutków sukcesji państw w odniesieniu do:

a) jakiegokolwiek traktatu, który stanowi dokument konstytuujący organizację międzynarodową bez naruszenia norm dotyczących nabycia członkostwa i bez naruszenia jakichkolwiek innych odpowiednich norm organizacji;

b) jakiegokolwiek traktatu przyjętego w ramach organizacji międzynarodowej bez naruszenia jakichkolwiek odpowiednich norm organizacji.

Artykuł 5

Zobowiązania nałożone przez prawo międzynarodowe niezależnie od traktatu

Fakt, że traktat nie jest uważany za obowiązujący w odniesieniu do państwa na podstawie zastosowania niniejszej Konwencji nie może w żaden sposób naruszać obowiązku tego państwa wypełnienia przewidzianego w traktacie zobowiązania, które je wiąże na podstawie prawa międzynarodowego niezależnie od tego traktatu.

Artykuł 6

Przypadki sukcesji państw objęte niniejszą Konwencją

Niniejsza Konwencja stosuje się jedynie do skutków sukcesji państw następującej zgodnie z prawem międzynarodowym, a w szczególności z zasadami prawa międzynarodowego wyrażonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 7

Czasowe stosowanie niniejszej Konwencji

1. Bez uszczerbku dla stosowania jakiejkolwiek z norm sformułowanych w niniejszej Konwencji, którym skutki sukcesji państw podlegałyby na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od Konwencji, Konwencję stosuje się tylko w odniesieniu do sukcesji państw, jaka nastąpiła po jej wejściu w życie, z wyjątkiem przypadków, kiedy zostało uzgodnione inaczej.

2. Państwo sukcesor może, w czasie wyrażania zgody na związanie się niniejszą Konwencją bądź w jakimkolwiek czasie później, oświadczyć, że będzie ono stosować postanowienia Konwencji w odniesieniu do swojej własnej sukcesji, jaka nastąpiła przed wejściem w życie Konwencji w stosunku do jakiegokolwiek innego umawiającego się państwa lub Państwa-Strony Konwencji, które złoży oświadczenie przyjmujące oświadczenie państwa sukcesora. Z dniem wejścia w życie Konwencji między państwami składającymi oświadczenia lub z dniem złożenia oświadczenia o przyjęciu oświadczenia, którekolwiek z nich będzie późniejsze, postanowienia Konwencji będą stosować się do skutków sukcesji państw od daty tej sukcesji.

3. Państwo sukcesor może w czasie podpisania lub wyrażania zgody na związanie się niniejszą Konwencją oświadczyć, że będzie ono prowizorycznie stosować postanowienia Konwencji w odniesieniu do swojej własnej sukcesji, jaka nastąpiła przed dniem wejścia w życie Konwencji w stosunku do innego państwa sygnatariusza bądź umawiającego się państwa, które złoży oświadczenie przyjmujące oświadczenie państwa sukcesora i z chwilą złożenia oświadczenia przyjmującego, postanowienia te będą stosowane prowizorycznie do skutków sukcesji państw między tymi dwoma państwami od daty tej sukcesji.

4. Jakiekolwiek oświadczenie złożone zgodnie z ustępem 2 lub 3 powinno być zawarte w pisemnej notyfikacji przekazanej depozytariuszowi, który poinformuje Strony i państwa upoważnione do stania się Stronami niniejszej Konwencji o przekazaniu mu takiej notyfikacji i jej treści.

Artykuł 8

Porozumienia w sprawie przeniesienia zobowiązań lub praw traktatowych z państwa poprzednika na państwo sukcesora

1. Zobowiązania lub prawa państwa poprzednika wynikające z obowiązujących traktatów w odniesieniu do terytorium w momencie sukcesji państw nie stają się zobowiązaniami lub prawami państwa sukcesora w stosunkach z innymi państwami stronami tych traktatów z samego faktu, że państwo poprzednik i państwo sukcesor zawarły porozumienie przewidujące, że takie zobowiązania lub prawa przenoszą się na państwo sukcesora.

2. Niezależnie od zawarcia takiego porozumienia, skutki sukcesji państw w stosunku do traktatów, które w momencie tej sukcesji państw obowiązywały w odniesieniu do terytorium, o którym mowa, są regulowane przez niniejszą Konwencję.

Artykuł 9

Jednostronne oświadczenie państwa sukcesora dotyczące traktatów państwa poprzednika

1. Zobowiązania lub prawa wynikające z traktatów obowiązujących w stosunku do terytorium w momencie sukcesji państw nie stają się zobowiązaniami lub prawami państwa sukcesora lub innych państw stron tych traktatów z samego faktu, że państwo sukcesor złożyło jednostronne oświadczenie przewidujące kontynuowanie obowiązywania tych traktatów w odniesieniu do jego terytorium.

2. W takim przypadku, skutki sukcesji państw w stosunku do traktatów, które w momencie tej sukcesji państw obowiązywały w odniesieniu do terytorium, o którym mowa, są regulowane przez niniejszą Konwencję.

Artykuł 10

Traktaty przewidujące uczestnictwo państwa sukcesora

1. O ile traktat przewiduje, że w przypadku nastąpienia sukcesji państw, państwo sukcesor będzie posiadało opcję uważania siebie za stronę traktatu, to może ono notyfikować

swoją sukcesję w odniesieniu do tego traktatu zgodnie z jego postanowieniami lub, w braku takich postanowień, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji.

2. Jeżeli traktat przewiduje, że w przypadku nastąpienia sukcesji państw, państwo sukcesor będzie uważane za stronę tego traktatu, to postanowienie takie staje się skuteczne jedynie wówczas, kiedy państwo sukcesor wyraźnie na piśmie to zaakceptuje.

3. W przypadkach przewidzianych w ustępie 1 lub 2, państwo sukcesor, które wyrazi swoją zgodę stania się stroną traktatu, uważane jest za stronę od daty sukcesji państw, chyba że traktat przewiduje inaczej lub uzgodniono inaczej.

Artykuł 11

Status prawny granicy

Sukcesja państw jako taka nie narusza:

a) granic ustalonych przez traktat, lub

b) zobowiązań i praw ustalonych przez traktat a dotyczących statusu prawnego granicy.

Artykuł 12

Inne statusy terytorialne

1. Sukcesja państw jako taka nie narusza:

a) zobowiązań dotyczących korzystania z jakiegokolwiek terytorium lub ograniczeń korzystania z niego, ustalonych przez traktat na rzecz jakiegokolwiek terytorium obcego państwa i uważanych za związane z terytorium, o którym mowa;

b) praw ustalonych przez traktat na rzecz jakiegokolwiek terytorium a dotyczących korzystania lub ograniczenia korzystania z niego, jakiegokolwiek terytorium państwa obcego i uważanych za związane z terytorium, o którym mowa.

2. Sukcesja państw jako taka nie narusza:

a) zobowiązań dotyczących korzystania z jakiegokolwiek terytorium lub ograniczeń korzystania z niego, ustalonych przez traktat na rzecz grupy lub wszystkich państw, i uważanych za związane z terytorium, o którym mowa;

b) praw ustalonych przez traktat na rzecz grupy lub wszystkich państw a dotyczących korzystania z jakiegokolwiek terytorium, lub ograniczeń korzystania z niego, i uważanych za związane z terytorium, o którym mowa.

3. Postanowienia niniejszego artykułu nie stosują się do traktatowych zobowiązań państwa poprzednika, przewidujących utworzenie obcych baz wojskowych na terytorium, którego sukcesja państw dotyczy.

Artykuł 13

Niniejsza Konwencja a trwała suwerenność nad naturalnymi bogactwami i zasobami

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie narusza zasad prawa międzynarodowego potwierdzających trwałą suwerenność każdego narodu i każdego państwa nad jego naturalnymi bogactwami i zasobami.

Artykuł 14

Zagadnienia dotyczące ważności traktatu

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być uważane za przesądzające w jakimkolwiek stopniu jakiekolwiek zagadnienie dotyczące ważności traktatu.

CZĘŚĆ II
SUKCESJA W ODNIESIENIU DO CZĘŚCI TERYTORIUM

Artykuł 15
Sukcesja w odniesieniu do części terytorium

Kiedy część terytorium państwa lub jakiegokolwiek terytorium, za którego stosunki międzynarodowe państwo jest odpowiedzialne, nie będące częścią terytorium tego państwa, staje się częścią terytorium innego państwa:

a) traktaty państwa poprzednika przestają obowiązywać w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy od daty sukcesji; i

b) traktaty państwa sukcesora stają się obowiązujące w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy od daty sukcesji, chyba że z traktatu wynika lub zostało w inny sposób ustalone, że zastosowanie traktatu do tego terytorium byłoby sprzeczne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

CZĘŚĆ III
NOWO POWSTAŁE NIEPODLEGŁE PAŃSTWA

Dział 1. Zasady ogólne

Artykuł 16
Stanowisko w odniesieniu do traktatów państwa poprzednika

Nowo powstałe niepodległe państwo nie jest zobowiązane utrzymywać w mocy lub stać się stroną jakiegokolwiek traktatu przez sam fakt, że w momencie sukcesji państw traktat obowiązywał w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja dotyczy.

Dział 2. Traktaty wielostronne

Artykuł 17
Uczestnictwo w traktatach obowiązujących w momencie sukcesji państw

1. Z zastrzeżeniem ustępów 2 i 3, nowo powstałe niepodległe państwo może, drogą notyfikacji o sukcesji, określić swój status jako strony jakiegokolwiek traktatu wielostronnego, który w momencie sukcesji państw obowiązywał w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja dotyczy.

2. Ustępu 1 nie stosuje się, o ile z traktatu wynika lub w inny sposób ustalono, że zastosowanie traktatu w odniesieniu do nowo powstałego niepodległego państwa byłoby niezgodne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

3. Kiedy, zgodnie z warunkami traktatu lub z uwagi na ograniczoną liczbę negocjujących państw, a także na przedmiot i cel traktatu, uczestnictwo w traktacie jakiegokolwiek innego państwa musiałoby być uważane za wymagające zgody wszystkich stron, nowo powstałe niepodległe państwo może określić swój status jako strony traktatu jedynie w oparciu o taką zgodę.

Artykuł 18
Udział w traktatach, które w momencie sukcesji państw nie weszły w życie

1. Z zastrzeżeniem ustępów 3 i 4, nowo powstałe niepodległe państwo może, drogą notyfikacji o sukcesji, określić swój status jako umawiającej się strony traktatu wielostronnego, który nie wszedł w życie, jeżeli w momencie sukcesji państw państwo poprzednik było umawiającą się stroną w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja dotyczy.

2. Z zastrzeżeniem ustępów 3 i 4, nowo powstałe niepodległe państwo może, drogą notyfikacji o sukcesji, określić swój status jako strony traktatu wielostronnego, który wchodzi w życie po dacie sukcesji państw, jeżeli w momencie sukcesji państw państwo poprzednik było umawiającym się państwem w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja dotyczy.

3. Ustępów 1 i 2 nie stosuje się, jeżeli z traktatu wynika lub w inny sposób ustalono, że zastosowanie traktatu w odniesieniu do nowo powstałego niepodległego państwa byłoby niezgodne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

4. Kiedy, zgodnie z warunkami traktatu lub z uwagi na ograniczoną liczbę negocjujących państw, a także na przedmiot i cel traktatu, uczestnictwo w traktacie jakiegokolwiek innego państwa musiałoby być uważane za wymagające zgody wszystkich stron lub wszystkich umawiających się państw, nowo powstałe niepodległe państwo może określić swój status jako strony lub umawiającego się państwa tego traktatu jedynie w oparciu o taką zgodę.

5. Kiedy traktat przewiduje, że określona liczba umawiających się państw jest konieczna dla jego wejścia w życie, nowo powstałe niepodległe państwo, które określa swój status jako umawiające się państwo tego traktatu na podstawie ustępu 1 powinno być liczone jako umawiające się państwo dla celów tego postanowienia, chyba że odmienna intencja wynika z traktatu lub zostało ustalone inaczej.

Artykuł 19

Uczestnictwo w traktatach podpisanych przez państwo poprzednika z zastrzeżeniem ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia

1. Z zastrzeżeniem ustępów 3 i 4, o ile przed datą sukcesji państw państwo poprzednik podpisało traktat wielostronny z zastrzeżeniem ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia i kiedy przy podpisaniu przewidywało rozciągnięcie traktatu na terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, nowo powstałe niepodległe państwo może ratyfikować, przyjąć lub zatwierdzić traktat, tak jakby to ono podpisało ten traktat i w ten sposób stać się stroną lub umawiającym się państwem traktatu.

2. Dla celów ustępu 1, o ile odmienna intencja nie wynika z traktatu lub nie zostało ustalone inaczej, podpisanie traktatu przez państwo poprzednika jest uważane za wyrażające intencję, aby traktat rozciągał się na całe terytorium, za którego międzynarodowe stosunki państwo poprzednik było odpowiedzialne.

3. Ustępu 1 nie stosuje się, jeżeli wynika z traktatu lub zostało ustalone inaczej, że zastosowanie traktatu w odniesieniu do nowo powstałego niepodległego państwa byłoby niezgodne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

4. Kiedy, zgodnie z warunkami traktatu lub z uwagi na ograniczoną liczbę negocjujących państw, a także na przedmiot i cel traktatu, uczestnictwo w traktacie jakiegokolwiek innego państwa musiałoby być uważane za wymagające zgody wszystkich stron lub wszystkich umawiających się państw, nowo powstałe niepodległe państwo może stać się stroną lub umawiającym się państwem tego traktatu jedynie w oparciu o taką zgodę.

Artykuł 20

Zastrzeżenia

1. Kiedy nowo powstałe niepodległe państwo określi swój status jako strony lub umawiającego się państwa traktatu wielostronnego drogą notyfikacji o sukcesji, na podstawie artykułu 17 lub 18 będzie ono uważane za utrzymujące jakiekolwiek zastrzeżenia do tego traktatu, które miało zastosowanie w momencie sukcesji państw w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, chyba że składając oświadczenie o sukcesji wyrazi

ono zamiar odmienny lub sformułuje zastrzeżenie, które dotyczy tego samego przedmiotu, którego dotyczyło wspomniane wyżej zastrzeżenie.

2. Składając notyfikację o sukcesji określającą jej status jako strony lub umawiającego się państwa traktatu wielostronnego na podstawie artykułu 17 lub 18, nowo powstałe niepodległe państwo może sformułować zastrzeżenie, chyba że zastrzeżenie jest takie, że byłoby wykluczone na podstawie postanowień artykułu 19 litera a), b) lub c) Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów.

3. W przypadku gdy nowo powstałe niepodległe państwo formułuje zastrzeżenie zgodnie z ustępem 2, zasady ustalone w artykułach 20 do 23 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów mają zastosowanie do tego zastrzeżenia.

Artykuł 21

Zgoda na związanie się częścią traktatu oraz wybór między różnymi postanowieniami

1. Składając notyfikację o sukcesji na podstawie artykułu 17 lub 18, określającą jego status jako strony lub umawiającego się państwa traktatu wielostronnego, nowo powstałe niepodległe państwo może, jeżeli traktat to dopuszcza, wyrazić swoją zgodę na związanie się częścią traktatu lub dokonać wyboru między różnymi postanowieniami, w oparciu o warunki przewidziane w traktacie dla wyrażenia takiej zgody lub dokonania takiego wyboru.

2. Nowo powstałe niepodległe państwo może także korzystać na takich samych warunkach jak inne strony lub umawiające się państwa, z jakiegokolwiek prawa przewidzianego w traktacie do wycofania lub zmodyfikowania wyrażonej zgody lub dokonanego przez siebie wyboru lub przez państwo poprzednika w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy.

3. Jeżeli nowo powstałe niepodległe państwo nie wyrazi zgodnie z ustępem 1 swojej zgody lub nie dokona wyboru albo zgodnie z ustępem 2 nie wycofa ani nie zmodyfikuje zgody lub wyboru dokonanego przez państwo poprzednika, będzie ono uważane za utrzymujące:

a) zgodę państwa poprzednika, zgodnie z traktatem, związania się w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, częścią tej umowy; lub

b) wybór dokonany przez państwo poprzednika, zgodnie z traktatem, między różnymi postanowieniami w zastosowaniu traktatu w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy.

Artykuł 22

Notyfikacja o sukcesji

1. Notyfikacja o sukcesji w odniesieniu do traktatu wielostronnego na podstawie artykułu 17 lub 18 powinna być dokonana na piśmie.

2. Jeżeli notyfikacja o sukcesji nie jest podpisana przez głowę państwa, szefa rządu lub ministra spraw zagranicznych, przedstawiciel państwa przekazujący ją może być wezwany do przedstawienia pełnomocnictwa.

3. O ile traktat inaczej nie przewiduje, notyfikacja o sukcesji powinna być:

a) przekazana przez nowo powstałe niepodległe państwo depozytariuszowi lub, jeżeli nie ma depozytariusza, stronom lub umawiającym się państwom;

b) uważana za dokonanie przez nowo powstałe niepodległe państwo w dniu, w którym otrzymał ją depozytariusz lub jeżeli nie ma depozytariusza, w dniu w którym otrzymały ją wszystkie strony lub, w zależności od przypadku, wszystkie umawiające się państwa.

4. Ustęp 3 nie narusza jakiegokolwiek obowiązku depozytariusza, jeżeli posiada on zgodnie z traktatem lub na innej podstawie, zawiadomienia stron lub umawiających się

państw o notyfikacji o sukcesji lub jakimkolwiek zawiadomieniu dokonanym w związku z nią przez nowo powstałe niepodległe państwo.

5. Z zastrzeżeniem postanowień traktatu, notyfikacja o sukcesji lub zawiadomienie dokonane w związku z nią, będzie uważane za otrzymane przez państwo, dla którego jest przeznaczone dopiero wówczas, kiedy państwo to zostanie powiadomione przez depozytariusza.

Artykuł 23

Skutki notyfikacji o sukcesji

1. O ile traktat inaczej nie przewiduje lub nie zostało uzgodnione inaczej, nowo powstałe niepodległe państwo, które dokonuje notyfikacji o sukcesji, na podstawie artykułu 17 lub 18 ustęp 2, będzie uważane za stronę traktatu od daty sukcesji państw lub od daty wejścia w życie traktatu w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

2. Jednakże działanie traktatu uważane będzie za zawieszone między nowo powstałym niepodległym państwem a innymi stronami traktatu do dnia dokonania notyfikacji o sukcesji z wyjątkiem przypadku, kiedy traktat może być prowizorycznie stosowany zgodnie z artykułem 27 lub jeśli nie zostało uzgodnione inaczej.

3. O ile traktat inaczej nie przewiduje lub nie zostało uzgodnione inaczej, nowo powstałe niepodległe państwo, które dokona notyfikacji o sukcesji na podstawie artykułu 18 ustęp 1 będzie uważane za umawiające się państwo traktatu od dnia dokonania notyfikacji o sukcesji.

Dział 3. Traktaty dwustronne

Artykuł 24

Warunki, na podstawie których traktat jest uważany za obowiązujący w przypadku sukcesji państw

1. Traktat dwustronny, który w momencie sukcesji państw obowiązywał w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, uważany jest za obowiązujący między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem stroną w przypadku, gdy:

a) państwa te wyraźnie tak uzgodniły; lub

b) z ich postępowania można wnioskować, że tak uzgodniły.

2. Traktat uważany za obowiązujący na podstawie ustępu 1 ma zastosowanie w stosunkach między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem stroną od daty sukcesji państw, chyba że inny zamiar wynika z ich porozumienia lub zostało uzgodnione inaczej.

Artykuł 25

Stosunki między państwem poprzednikiem a nowo powstałym niepodległym państwem

Traktat, który na podstawie artykułu 24 uważany jest za obowiązujący między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem stroną nie jest przez sam ten fakt uważany za obowiązujący także w stosunkach między państwem poprzednikiem a nowo powstałym niepodległym państwem.

Artykuł 26

Wygaśnięcie, zawieszenie działania lub zmiana traktatu między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną

1. Gdy na podstawie artykułu 24 traktat uważany jest za obowiązujący między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem stroną, traktat:

a) nie przestaje obowiązywać między nimi jedynie przez sam fakt, że obowiązywanie jego zostało następnie zakończone między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną;

b) nie jest zawieszony między nimi jedynie przez sam fakt, że został on następnie zawieszony między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną;

c) nie jest zmieniony między nimi jedynie przez sam fakt, że został on następnie zmieniony między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną.

2. Fakt, że traktat wygasł, lub w zależności od przypadku, został zawieszony między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną po dacie sukcesji państw, nie stanowi przeszkody, aby uważany był za obowiązujący lub w zależności od przypadku nie zawieszony między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem stroną, jeżeli zostało ustalone zgodnie z artykułem 24, że państwa te tak to uzgodniły.

3. Fakt, że traktat został zmieniony między państwem poprzednikiem a drugim państwem stroną po dacie sukcesji państw nie stanowi przeszkody, aby nie zmieniony traktat uważany był za obowiązujący na podstawie artykułu 24, między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim państwem, chyba że zostało ustalone, że zamierzały one stosować między sobą traktat zmieniony.

Dział 4. Stosowanie prowizoryczne

Artykuł 27

Traktaty wielostronne

1. Jeżeli w momencie sukcesji państw, traktat wielostronny obowiązywał w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, a nowo powstałe niepodległe państwo powiadamia o swoim zamiarze prowizorycznego stosowania traktatu w odniesieniu do jego terytorium, to traktat ten będzie prowizorycznie stosowany między nowo powstałym niepodległym państwem a jakąkolwiek stroną, która wyraźnie wyrazi na to zgodę, lub której postępowanie pozwala uważać, że tak zostało uzgodnione.

2. Jednakże, w przypadku traktatu, który zalicza się do kategorii wspomnianej w artykule 17 ustęp 3, na takie prowizoryczne stosowanie traktatu wymagana jest zgoda wszystkich stron.

3. Jeżeli w momencie sukcesji państw, traktat wielostronny, który nie wszedł jeszcze w życie, jest prowizorycznie stosowany w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, a nowo powstałe niepodległe państwo powiadamia o swoim zamiarze kontynuowania prowizorycznego stosowania traktatu w odniesieniu do jego terytorium, traktat ten będzie prowizorycznie stosowany między nowo powstałym niepodległym państwem a jakimkolwiek umawiającym się państwem, które wyraźnie wyrazi na to zgodę, lub którego postępowanie pozwala uważać, że tak zostało uzgodnione.

4. Jednakże, w przypadku traktatu, który zalicza się do kategorii wspomnianej w artykule 17 ustęp 3, na takie prowizoryczne stosowanie traktatu wymagana jest zgoda wszystkich stron.

5. Ustępów 1 do 4 nie stosuje się, jeżeli z traktatu wynika lub zostało ustalone inaczej, że stosowanie traktatu w odniesieniu do nowo powstałego niepodległego państwa byłoby niezgodne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

Artykuł 28

Traktaty dwustronne

Traktat dwustronny, który obowiązywał w momencie sukcesji państw lub był prowizorycznie stosowany w odniesieniu do terytorium, którego sukcesja państw dotyczy, jest

uważany za prowizorycznie stosowany między nowo powstałym niepodległym państwem a drugim zainteresowanym państwem, gdy:

a) państwa te wyraźnie tak uzgodnią; lub

b) z ich postępowania można wnioskować, że tak uzgodniły.

Artykuł 29

Zakończenie prowizorycznego stosowania

1. O ile traktat nie przewiduje inaczej lub nie zostało uzgodnione inaczej, prowizoryczne stosowanie traktatu wielostronnego na podstawie artykułu 27 może być zakończone:

a) przez odpowiednie zawiadomienie o zakończeniu przez stronę lub umawiające się nowo powstałe niepodległe państwo prowizorycznie stosujące traktat i upływ określonego w zawiadomieniu terminu; lub

b) w przypadku traktatu, który należy do kategorii wspomnianej w artykule 17 ustęp 3, przez odpowiednie zawiadomienie o zakończeniu przekazane przez nowo powstałe niepodległe państwo lub wszystkie strony lub, w zależności od przypadku, wszystkie umawiające się państwa i upływ określonego w zawiadomieniu terminu.

2. O ile traktat inaczej nie przewiduje lub nie zostało uzgodnione inaczej, prowizoryczne stosowanie traktatu dwustronnego na podstawie artykułu 28 może zostać zakończone przez odpowiednie zawiadomienie o zakończeniu przekazane przez nowo powstałe niepodległe państwo lub drugie zainteresowane państwo i upływ określonego w zawiadomieniu terminu.

3. O ile traktat nie przewiduje krótszego okresu dla jego zakończenia lub nie zostało uzgodnione inaczej, odpowiednie zawiadomienie o zakończeniu powinno przewidywać okres 12 miesięcy od dnia, w którym otrzymało je inne państwo lub państwa prowizorycznie stosujące traktat.

4. O ile traktat nie przewiduje inaczej lub nie zostało uzgodnione inaczej, prowizoryczne stosowanie traktatu wielostronnego na podstawie artykułu 27 zostaje zakończone, jeżeli nowo powstałe niepodległe państwo zawiadomi, że nie zamierza stać się stroną traktatu.

Dział 5. Nowo powstałe niepodległe państwa utworzone z dwóch lub więcej terytoriów

Artykuł 30

Nowo powstałe niepodległe państwa utworzone z dwóch lub więcej terytoriów

1. Artykuły od 16 do 29 stosują się w przypadku nowo powstałego niepodległego państwa utworzonego z dwóch lub więcej terytoriów.

2. Kiedy nowo powstałe niepodległe państwo utworzone z dwóch lub więcej terytoriów jest uważane za stające się stroną traktatu na mocy artykułu 17, 18 lub 24 i w momencie sukcesji państw traktat był obowiązujący, albo zgoda na związanie się została wyrażona w odniesieniu do jednego lub więcej, ale nie wszystkich z tych terytoriów, traktat będzie stosowany w odniesieniu do całego terytorium tego państwa, chyba że:

a) z traktatu wynika lub zostało ustalone inaczej, że stosowanie traktatu w odniesieniu do całego terytorium byłoby niezgodne z przedmiotem lub celem traktatu albo zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania;

b) w przypadku traktatu wielostronnego nie objętego artykułem 17 ustęp 3 lub artykułem 18 ustęp 4, notyfikacja o sukcesji jest ograniczona do terytorium, w odniesieniu do którego traktat obowiązywał w momencie sukcesji państw, lub w odniesieniu do którego zgoda na związanie się traktatem została wyrażona przed datą sukcesji;

c) w przypadku traktatu wielostronnego objętego artykułem 17 ustęp 3 lub artykułem 18 ustęp 4, nowo powstałe niepodległe państwo i inne państwa strony lub, w zależności od przypadku, inne umawiające się państwa uzgodniły inaczej; lub

d) w przypadku traktatu dwustronnego, nowo powstałe niepodległe państwo i drugie zainteresowane państwo uzgodniły inaczej.

3. Kiedy nowo powstałe niepodległe państwo utworzone z dwóch lub więcej terytoriów staje się stroną traktatu wielostronnego na podstawie artykułu 19, a podpisanie lub podpisania przez państwo lub państwa poprzedników przewidywały rozciągnięcie traktatu na jedno lub więcej, ale nie wszystkie z tych terytoriów, traktat stosuje się w odniesieniu do całego terytorium nowo powstałego niepodległego państwa, chyba że:

a) z traktatu wynika lub zostało ustalone inaczej, że stosowanie traktatu w odniesieniu do całego terytorium byłoby niezgodne z przedmiotem i celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania;

b) w przypadku traktatu wielostronnego nie objętego artykułem 19 ustęp 4, ratyfikacja, przyjęcie lub zatwierdzenie traktatu jest ograniczone do terytorium lub terytoriów, do których traktat miał być rozciągnięty; lub

c) w przypadku traktatu wielostronnego objętego artykułem 19 ustęp 4, nowo powstałe niepodległe państwo i inne państwa strony lub, zależnie od przypadku, inne umawiające się państwa uzgodniły inaczej.

CZĘŚĆ IV
ZJEDNOCZENIE I PODZIAŁ PAŃSTW

Artykuł 31

Skutki zjednoczenia państw w odniesieniu do traktatów obowiązujących w momencie sukcesji państw

1. Kiedy dwa lub więcej państw zjednoczy się i utworzy jedno państwo sukcesora, jakikolwiek traktat obowiązujący w momencie sukcesji państw w odniesieniu do któregokolwiek z nich nadal obowiązuje w odniesieniu do państwa sukcesora, chyba że:

a) państwo sukcesor lub inne państwo strona lub państwa strony uzgodnią inaczej; lub

b) z traktatu wynika lub zostało ustalone inaczej, że stosowanie traktatu w odniesieniu do państwa sukcesora byłoby niezgodne z przedmiotem lub celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

2. Jakikolwiek traktat obowiązujący nadal zgodnie z ustępem 1 stosuje się jedynie w odniesieniu do części terytorium państwa sukcesora, w odniesieniu do którego obowiązywał w momencie sukcesji państw, chyba że:

a) w przypadku traktatu wielostronnego nie należącego do kategorii wspomnianej w artykule 17 ustęp 3, państwo sukcesor dokona notyfikacji, że traktat stosuje się w odniesieniu do całego jego terytorium;

b) w przypadku traktatu wielostronnego należącego do kategorii wspomnianej w artykule 17 ustęp 3, państwo sukcesor i inne państwa strony inaczej uzgodniły; lub

c) w przypadku traktatu dwustronnego, państwo sukcesor i drugie państwo strona uzgodniły inaczej.

3. Ustępu 2 lit. a) nie stosuje się, jeżeli wynika z traktatu lub zostało ustalone inaczej, że stosowanie traktatu w odniesieniu do całego terytorium państwa sukcesora byłoby niezgodne z przedmiotem lub celem traktatu lub zmieniałoby zasadniczo warunki jego działania.

Artykuł 45

Inne obowiązujące postanowienia dotyczące rozstrzygania sporów

Żadne z postanowień artykułów 41 do 44 nie narusza praw lub obowiązków Stron niniejszej Konwencji, wynikających z wiążących je postanowień dotyczących załatwiania sporów.

CZĘŚĆ VII
POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 46

Podpisanie

Niniejsza Konwencja otwarta jest do podpisu przez wszystkie państwa do dnia 28 lutego 1979 roku w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych Austrii, a następnie do dnia 31 sierpnia 1979 roku w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 47

Ratyfikacja

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 48

Przystąpienie

Niniejsza Konwencja otwarta jest do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty przystąpienia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 49

Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia następującego po dniu złożenia piętnastego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego państwa ratyfikującego Konwencję lub przystępującego do niej po złożeniu piętnastego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez nie jego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

(opuszczono artykuł 50)

Załącznik

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych sporządza i prowadzi listę pojednawców złożoną z kwalifikowanych prawników. W tym celu każde państwo będące członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych lub Stroną niniejszej Konwencji będzie zaproszone do wyznaczenia dwóch pojednawców, a nazwiska wyznaczonych osób będą składać się na wyżej wymienioną listę. Kadencja pojednawcy, w tym również pojednawcy wyznaczonego dla wypełnienia luki wywołanej wydarzeniem losowym, trwa pięć lat i może być ponowiona. Pojednawca, którego kadencja dobiegła końca, będzie nadal pełnił wszystkie funkcje, do których został wybrany zgodnie z dalszym ustępem.

2. Skoro do Sekretarza Generalnego wpłynie wniosek oparty na artykule 42, Sekretarz Generalny przedłoży spór komisji pojednawczej powołanej w następujący sposób:

Państwo lub państwa stanowiące jedną ze strony sporu mianują:

a) jednego pojednawcę posiadającego obywatelstwo tego państwa lub jednego z tych państw, który może być wybrany zarówno z listy wymienionej w ustępie 1, jak i spoza niej; oraz

b) jednego pojednawcę nie posiadającego obywatelstwa tego państwa lub jednego z tych państw, wybranego z listy.

Państwo lub państwa stanowiące drugą stronę sporu mianują dwóch pojednawców w ten sam sposób. Czterech pojednawców wybranych przez strony należy mianować w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po dniu, w którym do Sekretarza Generalnego wpłynął odnośny wniosek.

W ciągu sześćdziesięciu dni następujących po dniu ostatniej z tych nominacji, czterej pojednawcy mianują piątego, wybranego z listy, który będzie przewodniczącym.

Jeżeli mianowanie bądź przewodniczącego, bądź któregokolwiek z pozostałych pojednawców nie zostało dokonane w określonych wyżej terminach, mianowania tego dokona Sekretarz Generalny w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po upływie odnośnego terminu. Sekretarz Generalny może mianować przewodniczącego bądź spośród osób zamieszczonych na liście, bądź spośród członków Komisji Prawa Międzynarodowego. Każdy z terminów, w jakich należy dokonać nominacji, może być przesunięty w drodze porozumienia między stronami sporu.

Każde miejsce opróżnione należy wypełnić w sposób przewidziany dla nominacji pierwotnej.

3. Komisja Pojednawcza sama ustala swoją procedurę. Za zgodą stron sporu Komisja może poprosić każdą ze Stron umowy o przedstawienie jej swoich poglądów, bądź ustnie, bądź pisemnie. Decyzje i zalecenia Komisji zapadają większością głosów jej pięciu członków.

4. Komisja może zwrócić uwagę stronom sporu na wszelkie środki, jakie mogłyby pomóc im w polubownym załatwieniu sporu.

5. Komisja wysłuchuje strony, bada pretensje i sprzeciwy i przedkłada stronom propozycje mające na celu pomóc im w osiągnięciu polubownego załatwienia sporu.

6. Komisja złoży sprawozdanie w ciągu dwunastu miesięcy od jej powołania. Sprawozdanie jej będzie złożone Sekretarzowi Generalnemu oraz przesłane stronom sporu. Sprawozdanie komisji, łącznie z wszelkimi zawartymi w nim wnioskami dotyczącymi bądź faktów, bądź zagadnień prawnych, nie wiąże stron i nie jest niczym więcej, jak tylko sformułowaniem zaleceń przedłożonych stronom do rozważenia, aby ułatwić im polubowne załatwienie sporu.

7. Sekretarz Generalny udzieli Komisji pomocy i ułatwień, jakich może ona potrzebować. Wydatki Komisji będą pokrywane przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

*Konwencja z 13 lutego 1946 r. dotycząca przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych**

(DzU z 1948 r., nr 39, poz. 286)

Zważywszy, że artykuł 104 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi, iż Organizacji przysługiwać będzie na terytorium każdego z jej Członków taka zdolność do działań prawnych, jaka może być potrzebna do wykonywania jej funkcji i urzeczywistnienia jej celów;

zważywszy, że artykuł 105 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi, iż Organizacji przysługiwać będą na terytorium każdego z jej Członków takie przywileje i immunitety, jakie są konieczne do osiągnięcia jej celów, oraz iż Przedstawicielom Członków Narodów Zjednoczonych i funkcjonariuszom Organizacji będą również przysługiwały takie przywileje i immunitety, jakie są konieczne do niezależnego wykonywania ich funkcji, związanych z Organizacją;

w wyniku czego, Zgromadzenie Ogólne rezolucją, przyjętą w dniu 13 lutego 1946 r., zatwierdziło poniższą Konwencję i zaproponowało każdemu z Członków Narodów Zjednoczonych przystąpienie do niej.

Rozdział I
Osobowość prawna

§ 1. Organizacja Narodów Zjednoczonych posiada osobowość prawną. Ma ona zdolność:

a) do zawierania umów;

b) do nabywania i zbywania majątku nieruchomego i ruchomego;

c) do stawania w sądach.

Rozdział II
Majątek, fundusze i aktywa

§ 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych, jej majątek i aktywa, gdziekolwiek i w czyichkolwiek rękach by się znajdowały, korzystają z przywileju niepodlegania jakiejkolwiek procedurze sądowej, chyba że Organizacja w jakimś szczególnym wypadku zrzeknie się wyraźnie tego immunitetu. W każdym razie rozumie się, że zrzeczenie się immunitetu nie może rozciągać się również i na czynności egzekucyjne.

§ 3. Lokale Organizacji są nietykalne. Jej majątek i aktywa, gdziekolwiek i w czyichkolwiek rękach by się znajdowały, są wyłączone spod rewizji, rekwizycji, konfiskaty, wywłaszczenia i innych form przymusu egzekucyjnego w postępowaniu administracyjnym, sądowym lub ustawodawczym.

§ 4. Archiwa Organizacji i w ogóle wszelkie dokumenty, należące do niej lub będące w jej posiadaniu, są nietykalne bez względu na miejsce, gdzie się znajdują.

§ 5. Nie podlegając żadnej przymusowej kontroli, reglamentacji albo moratorium finansowemu,

---

* Konwencja weszła w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej 8 stycznia 1948 r.

a) Organizacja może mieć w swym posiadaniu fundusze, złoto lub dewizy jakiego bądź rodzaju oraz mieć rachunki w jakiejkolwiek monecie;

b) Organizacja może swobodnie przekazywać swoje fundusze, swoje złoto albo swoje dewizy z jednego kraju do drugiego lub w obrębie jednego jakiego bądź państwa jak również zamieniać wszelkie posiadane przez siebie dewizy na wszelką inną monetę.

§ 6. Korzystając z praw przyznanych sobie powyżej w § 5, Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie uwzględniała wszelkie uwagi Rządu którego bądź Państwa-Członka w stopniu, jaki uzna za możliwy bez szkody dla swych własnych interesów.

§ 7. Organizacja Narodów Zjednoczonych, jej aktywa, dochody i inne kategorie majątku są:

a) zwolnione od wszelkich podatków bezpośrednich; rozumie się jednak, że Organizacja nie będzie domagała się zwolnienia od podatków, które by nie były niczym innym, jak tylko odszkodowaniem za świadczenia użyteczności publicznej;

b) zwolnione od wszelkich opłat celnych oraz zakazów i ograniczeń przywozu lub wywozu, jeżeli chodzi o przedmioty wwożone albo wywożone przez Organizację Narodów Zjednoczonych na swój własny użytek urzędowy. Rozumie się jednak, że przedmioty w ten sposób wwiezione bez opłaty cła nie będą sprzedane na terytorium kraju, gdzie zostały wwiezione, chyba że nastąpi to na warunkach uzgodnionych z Rządem tego kraju;

c) zwolnione od wszelkich opłat celnych i wszelkich zakazów i ograniczeń przywozu i wywozu w stosunku do swych wydawnictw.

§ 8. Wprawdzie Organizacja Narodów Zjednoczonych nie domaga się, w zasadzie, zwolnienia od opłat akcyzowych i opłat od sprzedaży, które wchodzą w cenę przedmiotów ruchomych lub nieruchomych, jednakowoż, w razie gdy dokonywa ona na swój własny użytek poważnych zakupów przedmiotów, w których cenę wchodzą opłaty i taksy tego rodzaju, Członkowie podejmą, w każdym przypadku, gdy to okaże się możliwe, odpowiednie zarządzenia administracyjne w celu zwolnienia od tych opłat i taks lub zwrotu sum już wpłaconych.

Rozdział III
Ułatwienia komunikacyjne

§ 9. O ile chodzi o sposoby porozumiewania się w sprawach urzędowych, Organizacja Narodów Zjednoczonych na terytorium każdego Członka będzie korzystała z traktowania co najmniej tak przychylnego, jak traktowanie przyznane każdemu innemu państwu, włączając w to jego misję dyplomatyczną. Dotyczy to spraw pierwszeństwa, taryf i opłat za przesyłki, kablogramy, telegramy, radiotelegramy, telefony i telefonogramy i inne środki porozumiewania się, jak również taryf prasowych za informacje udzielane prasie i radio.

Korespondencja urzędowa i inne komunikaty urzędowe Organizacji nie mogą być cenzurowane.

§ 10. Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie miała prawo używać szyfru, jak również wysyłać i otrzymywać swą korespondencję przez kurierów albo w walizach, którym będą przysługiwały takie same przywileje i immunitety, z jakich korzystają kurierzy i walizy dyplomatyczne.

Rozdział IV
Przedstawiciele Członków

§ 11. Przedstawiciele Członków w organach głównych i dodatkowych Narodów Zjednoczonych oraz na konferencjach zwoływanych przez Narody Zjednoczone będą korzystali,

Artykuł 45

Inne obowiązujące postanowienia dotyczące rozstrzygania sporów

Żadne z postanowień artykułów 41 do 44 nie narusza praw lub obowiązków Stron niniejszej Konwencji, wynikających z wiążących je postanowień dotyczących załatwiania sporów.

CZĘŚĆ VII
POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 46

Podpisanie

Niniejsza Konwencja otwarta jest do podpisu przez wszystkie państwa do dnia 28 lutego 1979 roku w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych Austrii, a następnie do dnia 31 sierpnia 1979 roku w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 47

Ratyfikacja

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 48

Przystąpienie

Niniejsza Konwencja otwarta jest do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty przystąpienia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 49

Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia następującego po dniu złożenia piętnastego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego państwa ratyfikującego Konwencję lub przystępującego do niej po złożeniu piętnastego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez nie jego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

(opuszczono artykuł 50)

Załącznik

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych sporządza i prowadzi listę pojednawców złożoną z kwalifikowanych prawników. W tym celu każde państwo będące członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych lub Stroną niniejszej Konwencji będzie zaproszone do wyznaczenia dwóch pojednawców, a nazwiska wyznaczonych osób będą składać się na wyżej wymienioną listę. Kadencja pojednawcy, w tym również pojednawcy wyznaczonego dla wypełnienia luki wywołanej wydarzeniem losowym, trwa pięć lat i może być ponowiona. Pojednawca, którego kadencja dobiegła końca, będzie nadal pełnił wszystkie funkcje, do których został wybrany zgodnie z dalszym ustępem.

2. Skoro do Sekretarza Generalnego wpłynie wniosek oparty na artykule 42, Sekretarz Generalny przedłoży spór komisji pojednawczej powołanej w następujący sposób:

Państwo lub państwa stanowiące jedną ze strony sporu mianują:

a) jednego pojednawcę posiadającego obywatelstwo tego państwa lub jednego z tych państw, który może być wybrany zarówno z listy wymienionej w ustępie 1, jak i spoza niej; oraz

b) jednego pojednawcę nie posiadającego obywatelstwa tego państwa lub jednego z tych państw, wybranego z listy.

Państwo lub państwa stanowiące drugą stronę sporu mianują dwóch pojednawców w ten sam sposób. Czterech pojednawców wybranych przez strony należy mianować w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po dniu, w którym do Sekretarza Generalnego wpłynął odnośny wniosek.

W ciągu sześćdziesięciu dni następujących po dniu ostatniej z tych nominacji, czterej pojednawcy mianują piątego, wybranego z listy, który będzie przewodniczącym.

Jeżeli mianowanie bądź przewodniczącego, bądź któregokolwiek z pozostałych pojednawców nie zostało dokonane w określonych wyżej terminach, mianowania tego dokona Sekretarz Generalny w ciągu sześćdziesięciu dni następujących po upływie odnośnego terminu. Sekretarz Generalny może mianować przewodniczącego bądź spośród osób zamieszczonych na liście, bądź spośród członków Komisji Prawa Międzynarodowego. Każdy z terminów, w jakich należy dokonać nominacji, może być przesunięty w drodze porozumienia między stronami sporu.

Każde miejsce opróżnione należy wypełnić w sposób przewidziany dla nominacji pierwotnej.

3. Komisja Pojednawcza sama ustala swoją procedurę. Za zgodą stron sporu Komisja może poprosić każdą ze Stron umowy o przedstawienie jej swoich poglądów, bądź ustnie, bądź pisemnie. Decyzje i zalecenia Komisji zapadają większością głosów jej pięciu członków.

4. Komisja może zwrócić uwagę stronom sporu na wszelkie środki, jakie mogłyby pomóc im w polubownym załatwieniu sporu.

5. Komisja wysłuchuje strony, bada pretensje i sprzeciwy i przedkłada stronom propozycje mające na celu pomóc im w osiągnięciu polubownego załatwienia sporu.

6. Komisja złoży sprawozdanie w ciągu dwunastu miesięcy od jej powołania. Sprawozdanie jej będzie złożone Sekretarzowi Generalnemu oraz przesłane stronom sporu. Sprawozdanie komisji, łącznie z wszelkimi zawartymi w nim wnioskami dotyczącymi bądź faktów, bądź zagadnień prawnych, nie wiąże stron i nie jest niczym więcej, jak tylko sformułowaniem zaleceń przedłożonych stronom do rozważenia, aby ułatwić im polubowne załatwienie sporu.

7. Sekretarz Generalny udzieli Komisji pomocy i ułatwień, jakich może ona potrzebować. Wydatki Komisji będą pokrywane przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

Konwencja z 13 lutego 1946 r. dotycząca przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych[*]

(DzU z 1948 r., nr 39, poz. 286)

Zważywszy, że artykuł 104 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi, iż Organizacji przysługiwać będzie na terytorium każdego z jej Członków taka zdolność do działań prawnych, jaka może być potrzebna do wykonywania jej funkcji i urzeczywistnienia jej celów;

zważywszy, że artykuł 105 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi, iż Organizacji przysługiwać będą na terytorium każdego z jej Członków takie przywileje i immunitety, jakie są konieczne do osiągnięcia jej celów, oraz iż Przedstawicielom Członków Narodów Zjednoczonych i funkcjonariuszom Organizacji będą również przysługiwały takie przywileje i immunitety, jakie są konieczne do niezależnego wykonywania ich funkcji, związanych z Organizacją;

w wyniku czego, Zgromadzenie Ogólne rezolucją, przyjętą w dniu 13 lutego 1946 r., zatwierdziło poniższą Konwencję i zaproponowało każdemu z Członków Narodów Zjednoczonych przystąpienie do niej.

Rozdział I
Osobowość prawna

§ 1. Organizacja Narodów Zjednoczonych posiada osobowość prawną. Ma ona zdolność:
a) do zawierania umów;
b) do nabywania i zbywania majątku nieruchomego i ruchomego;
c) do stawania w sądach.

Rozdział II
Majątek, fundusze i aktywa

§ 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych, jej majątek i aktywa, gdziekolwiek i w czyichkolwiek rękach by się znajdowały, korzystają z przywileju niepodlegania jakiejkolwiek procedurze sądowej, chyba że Organizacja w jakimś szczególnym wypadku zrzeknie się wyraźnie tego immunitetu. W każdym razie rozumie się, że zrzeczenie się immunitetu nie może rozciągać się również i na czynności egzekucyjne.

§ 3. Lokale Organizacji są nietykalne. Jej majątek i aktywa, gdziekolwiek i w czyichkolwiek rękach by się znajdowały, są wyłączone spod rewizji, rekwizycji, konfiskaty, wywłaszczenia i innych form przymusu egzekucyjnego w postępowaniu administracyjnym, sądowym lub ustawodawczym.

§ 4. Archiwa Organizacji i w ogóle wszelkie dokumenty, należące do niej lub będące w jej posiadaniu, są nietykalne bez względu na miejsce, gdzie się znajdują.

§ 5. Nie podlegając żadnej przymusowej kontroli, reglamentacji albo moratorium finansowemu,

---

[*] Konwencja weszła w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej 8 stycznia 1948 r.

a) Organizacja może mieć w swym posiadaniu fundusze, złoto lub dewizy jakiego bądź rodzaju oraz mieć rachunki w jakiejkolwiek monecie;

b) Organizacja może swobodnie przekazywać swoje fundusze, swoje złoto albo swoje dewizy z jednego kraju do drugiego lub w obrębie jednego jakiego bądź państwa jak również zamieniać wszelkie posiadane przez siebie dewizy na wszelką inną monetę.

§ 6. Korzystając z praw przyznanych sobie powyżej w § 5, Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie uwzględniała wszelkie uwagi Rządu którego bądź Państwa-Członka w stopniu, jaki uzna za możliwy bez szkody dla swych własnych interesów.

§ 7. Organizacja Narodów Zjednoczonych, jej aktywa, dochody i inne kategorie majątku są:

a) zwolnione od wszelkich podatków bezpośrednich; rozumie się jednak, że Organizacja nie będzie domagała się zwolnienia od podatków, które by nie były niczym innym, jak tylko odszkodowaniem za świadczenia użyteczności publicznej;

b) zwolnione od wszelkich opłat celnych oraz zakazów i ograniczeń przywozu lub wywozu, jeżeli chodzi o przedmioty wwożone albo wywożone przez Organizację Narodów Zjednoczonych na swój własny użytek urzędowy. Rozumie się jednak, że przedmioty w ten sposób wwiezione bez opłaty cła nie będą sprzedane na terytorium kraju, gdzie zostały wwiezione, chyba że nastąpi to na warunkach uzgodnionych z Rządem tego kraju;

c) zwolnione od wszelkich opłat celnych i wszelkich zakazów i ograniczeń przywozu i wywozu w stosunku do swych wydawnictw.

§ 8. Wprawdzie Organizacja Narodów Zjednoczonych nie domaga się, w zasadzie, zwolnienia od opłat akcyzowych i opłat od sprzedaży, które wchodzą w cenę przedmiotów ruchomych lub nieruchomych, jednakowoż, w razie gdy dokonywa ona na swój własny użytek poważnych zakupów przedmiotów, w których cenę wchodzą opłaty i taksy tego rodzaju, Członkowie podejmą, w każdym przypadku, gdy to okaże się możliwe, odpowiednie zarządzenia administracyjne w celu zwolnienia od tych opłat i taks lub zwrotu sum już wpłaconych.

Rozdział III
Ułatwienia komunikacyjne

§ 9. O ile chodzi o sposoby porozumiewania się w sprawach urzędowych, Organizacja Narodów Zjednoczonych na terytorium każdego Członka będzie korzystała z traktowania co najmniej tak przychylnego, jak traktowanie przyznane każdemu innemu państwu, włączając w to jego misję dyplomatyczną. Dotyczy to spraw pierwszeństwa, taryf i opłat za przesyłki, kablogramy, telegramy, radiotelegramy, telefony i telefonogramy i inne środki porozumiewania się, jak również taryf prasowych za informacje udzielane prasie i radio.

Korespondencja urzędowa i inne komunikaty urzędowe Organizacji nie mogą być cenzurowane.

§ 10. Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie miała prawo używać szyfru, jak również wysyłać i otrzymywać swą korespondencję przez kurierów albo w walizach, którym będą przysługiwały takie same przywileje i immunitety, z jakich korzystają kurierzy i walizy dyplomatyczne.

Rozdział IV
Przedstawiciele Członków

§ 11. Przedstawiciele Członków w organach głównych i dodatkowych Narodów Zjednoczonych oraz na konferencjach zwoływanych przez Narody Zjednoczone będą korzystali,

w trakcie wykonywania swych funkcji podczas podróży na miejsce zgromadzenia i z powrotem, z następujących przywilejów i immunitetów:

a) wolności od aresztu osobistego oraz od przytrzymania i zajęcia ich bagażu osobistego, jak również niepodlegania jakiejkolwiek procedurze sądowej w związku z tym, co powiedzą, napiszą lub uczynią w swym charakterze przedstawicieli;

b) nietykalności wszelkich papierów i dokumentów;

c) prawa używania szyfru, jak również otrzymywania dokumentów i korespondencji przez kurierów albo w walizach opieczętowanych;

d) niepodlegania samemu wraz ze współmałżonkiem wszelkim zarządzeniom, ograniczającym imigrację, wszelkim formalnościom dotyczącym rejestracji cudzoziemców, wreszcie wszelkiej przymusowej służbie narodowej w krajach, które odwiedzają lub przez które przejeżdżają podczas wykonywania swych funkcji;

e) z takich samych ułatwień, odnoszących się do ograniczeń monetarnych lub walutowych, jak te, których udziela się przedstawicielom rządów obcych, będącym w tymczasowej misji urzędowej;

f) takich samych immunitetów i wolności w stosunku do ich bagażu osobistego, jakich udziela się agentom dyplomatycznym; wreszcie

g) wszelkich innych przywilejów, immunitetów i wolności przyznawanych agentom dyplomatycznym, niesprzecznych z tym, co powiedziano wyżej, wyjąwszy prawo domagania się zwolnienia z opłat celnych od przedmiotów wwożonych (innych niż będących ich bagażem osobistym) oraz od opłat akcyzowych i od sprzedaży.

§ 12. W celu zapewnienia przedstawicielom Członków, delegowanym do organów głównych i dodatkowych Narodów Zjednoczonych, tudzież na konferencje zwoływane przez Organizację, pełnej wolności słowa i całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji, niepodleganie żadnej jurysdykcji, o ile chodzi o wypowiedzi, pisma i akty pochodzące od nich przy wykonywaniu ich funkcji, będzie im przysługiwało w dalszym ciągu nawet po utraceniu przez te osoby charakteru przedstawiciela Członka.

§ 13. W przypadku, gdy podleganie jakiemuś podatkowi uzależnione jest od faktu przebywania na danym terytorium, nie będą uważane za okresy przebywania te okresy, podczas których przedstawiciele Członków, delegowani do organów głównych i dodatkowych Narodów Zjednoczonych, tudzież na konferencje zwoływane przez Organizację Narodów Zjednoczonych, będą przebywali na terytorium jednego z Państw-Członków w celu wykonywania swych funkcji.

§ 14. Przywileje i immunitety przyznaje się przedstawicielom Członków nie dla ich osobistej korzyści, ale w celu zapewnienia im zupełnej niezależności przy wykonywaniu swych funkcji w związku z Organizacją. Wskutek tego Członek ma nie tylko prawo, ale i obowiązek cofnąć immunitet swemu przedstawicielowi w tych wszystkich przypadkach, kiedy, jego zdaniem, immunitet stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i kiedy może on być cofnięty bez szkody dla celu, w którym ten immunitet został przyznany.

§ 15. Postanowień § § 11, 12 i 13 nie stosuje się względem władz państwa, którego dany przedstawiciel jest obywatelem, albo którego on jest lub był przedstawicielem.

§ 16. Uważa się, że w rozdziale niniejszym wyrażenie „przedstawiciele" obejmuje wszystkich delegatów dodatkowych, radców, rzeczoznawców technicznych i sekretarzy delegacji.

Rozdział V
Funkcjonariusze

§ 17. Sekretarz Generalny ustali kategorie funkcjonariuszy, do których stosują się postanowienia rozdziału niniejszego, jak również rozdziału VII. Tę listę przedłoży on Ogólnemu Zgromadzeniu, po czym zakomunikuje ją Rządom wszystkich Członków. Nazwiska funkcjonariuszy objętych tymi kategoriami będą podawane periodycznie do wiadomości Rządom Członków.

§ 18. Funkcjonariusze Organizacji Narodów Zjednoczonych:

a) będą korzystali z immunitetu niepodlegania sądom za czynności dokonane przez nich w charakterze urzędowym (włączając w to ich wypowiedzi i pisma);

b) będą wolni od wszelkich podatków od pensji i uposażeń, wypłacanych im przez Organizację Narodów Zjednoczonych;

c) będą wolni od obowiązku służby narodowej;

d) nie będzie się stosowało ani do nich, ani do ich współmałżonka i członków rodziny, będących na ich utrzymaniu, przepisów ograniczających imigrację i formalności rejestracyjnych dla cudzoziemców;

e) będą korzystali, o ile chodzi o ułatwienie przy zmianie pieniędzy, z takich samych przywilejów, jak funkcjonariusze podobnej rangi, należący do misji dyplomatycznych, akredytowanych przy danym rządzie;

f) będą korzystali zarówno sami, jak i ich współmałżonek i członkowie rodziny, będący na ich utrzymaniu, z takich samych ułatwień przy powrocie do kraju w okresie kryzysu międzynarodowego, jak delegaci dyplomatyczni;

g) przy obejmowaniu swego stanowiska w danym kraju będą mieli prawo wwieźć bez opłaty cła swoje ruchomości i przedmioty osobistego użytku.

§ 19. Oprócz przywilejów i immunitetów, przewidzianych w § 18, będą przysługiwały Sekretarzowi Generalnemu i wszystkim Podsekretarzom Generalnym, zarówno im samym, jak i ich współmałżonkom i małoletnim dzieciom, przywileje, immunitety, wolności i ułatwienia przyznawane agentom dyplomatycznym, stosownie do prawa międzynarodowego.

§ 20. Przywileje i immunitety przyznaje się funkcjonariuszom wyłącznie w interesie Narodów Zjednoczonych, a nie dla ich osobistej korzyści. Sekretarz Generalny może i powinien cofnąć immunitet przyznany danemu funkcjonariuszowi w tych wszystkich przypadkach gdy, jego zadaniem, immunitet stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości, a może być cofnięty bez szkody dla interesów Organizacji. O cofnięciu immunitetów przyznanych Sekretarzowi Generalnemu ma prawo orzekać Rada Bezpieczeństwa.

§ 21. Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie zawsze współdziałała z właściwymi władzami Państw-Członków w celu ułatwienia dobrego wymiaru sprawiedliwości, zapewnienia stosowania się do przepisów policyjnych i zapobieżenia wszelkiemu nadużyciu, które mogłoby pociągnąć za sobą stosowanie przywilejów, immunitetów i wolności, wyliczonych w niniejszym rozdziale.

Rozdział VI
Rzeczoznawcy wysyłani w sprawach Organizacji Narodów Zjednoczonych

§ 22. Rzeczoznawcom (nie należącym do kategorii funkcjonariuszy, o których mowa w rozdziale V) wykonującym pewne zlecenia z ramienia Organizacji Narodów Zjednoczonych i podczas trwania tej misji, wliczając w to czas podróży, przysługują przywileje i immunitety niezbędne do niezależnego wykonywania ich funkcji. W szczególności korzystają oni z następujących przywilejów i immunitetów:

a) wolni są od aresztu osobistego oraz od przytrzymania i zajęcia ich bagażu osobistego;

b) nie podlegają żadnemu sądowi w związku z aktami dokonanymi przez nich w trakcie misji (zarówno w słowie, jak i w piśmie). Immunitet ten będzie im przysługiwał również i po zakończeniu misji z ramienia Organizacji Narodów Zjednoczonych;

c) ich wszystkie papiery i dokumenty są nietykalne;

d) mają prawo korzystać z szyfru oraz otrzymywać dokumenty i korespondencję przez kurierów albo w walizach opieczętowanych, gdy porozumiewają się z Organizacją Narodów Zjednoczonych;

e) będą korzystali, o ile chodzi o przepisy monetarne i walutowe, z takich samych ułatwień, jakie są czynione przedstawicielom obcych rządów, będących w czasowej misji urzędowej;

f) będą korzystali z takich samych immunitetów i ułatwień w stosunku do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają agenci dyplomatyczni.

§ 23. Przywileje i immunitety są udzielane rzeczoznawcom w interesie Organizacji Narodów Zjednoczonych, a nie dla ich korzyści osobistej. Sekretarz Generalny może i powinien cofnąć immunitet przyznany danemu rzeczoznawcy w tych wszystkich przypadkach, gdy, jego zdaniem, immunitet stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości, a może być cofnięty bez szkody dla interesów Organizacji.

Rozdział VII
Przepustki Narodów Zjednoczonych

§ 24. Organizacja Narodów Zjednoczonych będzie mogła wydawać przepustki swoim funkcjonariuszom. Te przepustki będą uznawane i przyjmowane przez władze Państw-Członków jako ważny dokument podróży z uwzględnieniem postanowień § 25.

§ 25. Żądania wiz (jeżeli wizy są konieczne) zgłaszane przez posiadaczy takich przepustek, do których dołączono zaświadczenie, że ci funkcjonariusze podróżują z ramienia Organizacji, winny być rozpatrywane możliwie najprędzej. Oprócz tego posiadaczom tych przepustek ułatwiać się będzie szybką podróż.

§ 26. Ułatwienia, podobne do wymienionych w § 25, udzielane będą rzeczoznawcom i innym osobom, które nie posiadają wprawdzie przepustki Narodów Zjednoczonych, ale mają przy sobie zaświadczenie, że podróżują z ramienia Organizacji.

§ 27. Sekretarz Generalny, Podsekretarze Generalni i dyrektorowie, którzy podróżują z ramienia Organizacji i posiadają przepustkę przez nią wydaną, będą korzystali z tych samych ułatwień, co agenci dyplomatyczni.

§ 28. Postanowienia niniejszego rozdziału mogą być stosowane do funkcjonariuszy podobnej rangi, należących do instytucji wyspecjalizowanych, o ile układy, ustalające w myśl artykułu 63 Karty stosunki tych instytucji z Organizacją, zawierają odpowiednie postanowienia.

Rozdział VIII
Załatwianie sporów

§ 29. Organizacja Narodów Zjednoczonych powinna przewidzieć odpowiednie sposoby załatwiania:

a) sporów wynikłych na tle kontraktów lub innych sporów prawa prywatnego, w których Organizacja byłaby stroną;

b) sporów, w których byłby uwikłany jeden z funkcjonariuszy Organizacji, który, z racji swego stanowiska urzędowego, korzysta z immunitetu, o ile ten immunitet nie był cofnięty przez Sekretarza Generalnego.

§ 30. Każdy spór, dotyczący wykładni albo zastosowania niniejszej Konwencji, będzie oddany do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, o ile w danym przypadku strony nie zgodzą się zastosować innego sposobu załatwienia. W razie, gdy jakiś spór powstał między Organizacją Narodów Zjednoczonych z jednej strony a którymś z Członków z drugiej, zażąda się opinii doradczej co do każdego podniesionego zagadnienia prawnego, stosownie do artykułu 96 Karty i artykułu 65 Statutu Trybunału. Strony przyjmą opinię Trybunału jako załatwienie ostateczne.

Rozdział ostatni

§ 31. Konwencja niniejsza będzie przedłożona do przystąpienia wszystkim Członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych.

§ 32. Przystąpienie nastąpi przez złożenie dokumentu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych i Konwencja wejdzie w życie w stosunku do każdego Członka w dniu złożenia przez tego Członka swego dokumentu przystąpienia.

§ 33. Sekretarz Generalny powiadomi wszystkich Członków Organizacji Narodów Zjednoczonych o złożeniu każdego przystąpienia.

§ 34. Rozumie się, że gdy którykolwiek z Członków złoży swój dokument przystąpienia, powinien mieć możność, na podstawie swych własnych praw, zastosować postanowienia niniejszej Konwencji.

§ 35. Konwencja niniejsza pozostawać będzie w mocy pomiędzy Organizacją Narodów Zjednoczonych a każdym z Członków, który złożył swój dokument przystąpienia dopóty, dopóki ten Członek będzie Członkiem Organizacji albo dopóki inna konwencja ogólna przejrzana nie zostanie zatwierdzona przez Ogólne Zgromadzenie, a Członek ten stanie się stroną w tej ostatniej konwencji.

§ 36. Sekretarz Generalny może zawierać z jednym lub kilkoma Członkami układy dodatkowe, dostosowujące postanowienia niniejszej Konwencji do stosunków z tym Członkiem lub tymi Członkami. Te układy dodatkowe będą w każdym przypadku dawane do zatwierdzenia Ogólnemu Zgromadzeniu.

*Konwencja z 16 listopada 1945 r. w sprawie utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania, Nauki i Kultury**

(DzU z 1958 r., nr 63, poz. 311, załącznik)

Rządy Państw uczestniczących w niniejszej Konwencji w imieniu dobra swych narodów oświadczają:

że wojny biorą początek w umysłach ludzi, więc i w umysłach ludzi musi być zbudowana obrona pokoju;

że wzajemna nieznajomość dążeń i życia była w historii ludzkości główną przyczyną podejrzliwości i nieufności wśród narodów, przez co różnice między nimi zbyt często doprowadzały do wybuchu wojny;

że zakończona obecnie wielka i okropna wojna stała się możliwa w rezultacie odrzucenia demokratycznych zasad godności, równości oraz wzajemnego szacunku ludzi i propagowanie zamiast nich doktryny nierówności ludzi i ras, wynikła z ignorancji i uprzedzeń;

że szerokie rozpowszechnianie kultury i wychowania ludzkości w duchu sprawiedliwości, wolności i pokoju jest niezbędne dla godności człowieka i jest świętym obowiązkiem, który wszystkie narody muszą wypełnić w duchu wzajemnej pomocy i troski;

że pokój oparty wyłącznie na politycznych i ekonomicznych układach między rządami nie mógłby zapewnić jednomyślnego, trwałego i szczerego poparcia narodów i że wobec tego pokój musi opierać się na intelektualnej i moralnej solidarności ludzkości.

Z tych powodów Państwa uczestniczące w tej Konwencji zdecydowane zapewnić wszystkim pełne i jednakowe wychowanie, nieskrępowane dążenie do obiektywnej prawdy i swobodną wymianę myśli i wiedzy postanowiły rozwijać i rozszerzać stosunki między sobą dla lepszego zrozumienia się i prawdziwszej oraz doskonalszej wiedzy o sobie.

W wyniku czego ustanawiają one niniejszym Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury mającą popierać – przez współpracę narodów w dziedzinie wychowawczej, naukowej i kulturalnej – cele zmierzające do międzynarodowego pokoju i powszechnej pomyślności, dla których utworzono Organizację Narodów Zjednoczonych i które jej Karta proklamuje.

Artykuł I

Cele i zadania

1. Celem Organizacji jest przyczyniać się do utrzymania pokoju i bezpieczeństwa przez pogłębianie – za pomocą wychowania, nauki i kultury – współpracy narodów dla zapewnienia ogólnego poszanowania sprawiedliwości, praworządności oraz praw człowieka i podstawowych swobód, które Karta Narodów Zjednoczonych przyznaje wszystkim narodom świata, bez różnicy rasy, płci, języka i religii.

2. Dla osiągnięcia tych celów Organizacja będzie:

a) popierała wzajemne poznawanie i zrozumienie się narodów za pomocą wszelkich sposobów masowej informacji i zalecała w tym celu takie umowy międzynarodowe, jakie mogą być konieczne dla popierania swobodnego obiegu myśli w słowie i obrazie;

---

* Konwencja weszła w życie 6 listopada 1946 r.

b) energicznie popierała wychowanie powszechne i szerzenie kultury przez współpracę z Członkami – na ich żądanie w rozwijaniu działalności wychowawczej przez ustanowienie współpracy między narodami, mającej na celu popieranie równych możliwości wychowawczych bez względu na rasę, płeć lub inne społeczne czy ekonomiczne różnice, przez proponowanie metod wychowawczych najodpowiedniejszych dla wyrobienia w dzieciach na całym świecie poczucia odpowiedzialności za wolność;

c) pielęgnowała, rozwijała i rozpowszechniała wiedzę zapewniając ochronę i opiekę światowemu dziedzictwu książek, dzieł sztuki i pomników historii i nauki, oraz polecając narodom zainteresowanym zawieranie niezbędnych w tym celu konwencji międzynarodowych, zachęcając narody do współpracy we wszystkich dziedzinach działalności intelektualnej włącznie z międzynarodową wymianą przedstawicieli wychowania, nauki i kultury przez wymianę wydawnictw, przedmiotów o wartości artystycznej i naukowej oraz innych źródeł informacji, inicjując metody międzynarodowej współpracy zmierzającej do udostępnienia ludom wszystkich krajów materiałów przez nie drukowanych i opublikowanych.

3. Dla zachowania niezależności, nienaruszalności, płodnej różnorodności kultur i systemów wychowawczych w Państwach będących członkami niniejszej Organizacji będzie się ona wstrzymywała od interweniowania w sprawach wchodzących z istoty swej w zakres jurysdykcji wewnętrznej.

Artykuł II

Członkostwo

1. Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych mają jednocześnie prawo członkostwa Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.

2. Z zastrzeżeniem podlegania warunkom umowy pomiędzy niniejszą Organizacją a Organizacją Narodów Zjednoczonych i po zatwierdzeniu stosownie do artykułu X tej Konwencji, państwa nie będące członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych mogą być na zalecenie Wydziału Wykonawczego przyjęte na członków Organizacji uchwałą powziętą przez Generalną Konferencję większością 2/3 głosów.

3. Terytoria lub grupy terytoriów, które nie ponoszą odpowiedzialności za prowadzenie swych stosunków zagranicznych, mogą być przyjęte na członków stowarzyszonych Organizacji przez Generalną Konferencję większością 2/3 głosów członków obecnych i głosujących, jeżeli prośba o ich przyjęcie została zgłoszona przez Państwo-członka lub jakąkolwiek władzę odpowiedzialną za prowadzenie ich stosunków zagranicznych. Generalna Konferencja określi rodzaj i zakres praw i obowiązków członków stowarzyszonych.

4. Członkowie Organizacji, zawieszeni w swoich prawach i przywilejach członkostwa Organizacji Narodów Zjednoczonych, zostaną na żądanie Organizacji Narodów Zjednoczonych zawieszeni w prawach i przywilejach niniejszej Organizacji.

5. Członkowie niniejszej Organizacji usunięci z Organizacji Narodów Zjednoczonych tracą ipso facto prawo członkostwa.

6. Każde Państwo-członek lub członek stowarzyszony Organizacji może z niej wystąpić po zawiadomieniu skierowanym do Dyrektora Generalnego. Wystąpienie nabiera mocy 31 grudnia w roku następującym po tym roku, w którym zawiadomienie zostało dokonane. Nie zmienia ono w niczym zobowiązań finansowych zainteresowanego państwa wobec Organizacji, aż do daty, w której wystąpienie nabierze mocy. W przypadku wystąpienia członka stowarzyszonego zawiadomienie przekazuje w jego imieniu Państwo-członek lub jakakolwiek władza odpowiedzialna za jego stosunki międzynarodowe.

Artykuł III

Organy

Organizacja będzie posiadać następujące organy: Generalną Konferencję, Wydział Wykonawczy, Sekretariat.

Artykuł IV

Generalna Konferencja

A. Skład

1. Generalna Konferencja będzie składała się z przedstawicieli państw będących członkami Organizacji. Rząd każdego Państwa-członka zamianuje nie więcej niż pięciu przedstawicieli, którzy mają być dobrani do konsultacji z Komisją Narodową, jeśli taka zostanie ustanowiona, albo z ciałami wychowawczymi, naukowymi i kulturalnymi.

B. Zadania

2. Generalna Konferencja będzie decydowała o polityce i głównych wytycznych działania Organizacji. Będzie ona decydowała o programach przedłożonych przez Wydział Wykonawczy.

3. Generalna Konferencja może zwoływać, jeśli uzna za stosowne, zgodnie z ustalonymi przez siebie przepisami, międzynarodowe konferencje Państw dla spraw wychowania, nauk ścisłych i humanistycznych lub dla krzewienia wiedzy. Generalna Konferencja lub Wydział Wykonawczy mogą zwoływać konferencje pozarządowe dla tych samych spraw zgodnie z przepisami ustalonymi przez Konferencję.

4. Generalna Konferencja, uchwalając wnioski mające być przedłożone Państwom-członkom, będzie rozróżniała pomiędzy zaleceniami a konwencjami międzynarodowymi, które wymagają ratyfikacji. W pierwszym wypadku wystarczy zwykła większość głosów, w drugim wypadku wymagana będzie większość 2/3 głosów. Każde z Państw-członków przedstawi swoim właściwym władzom zalecenia i konwencje w przeciągu jednego roku od zamknięcia sesji Generalnej Konferencji, na której zostały one przyjęte.

5. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu V, 5 c Generalna Konferencja udzielać będzie rad Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawach mających aspekt wychowawczy, naukowy i kulturalny, zgodnie z warunkami i procedurą, ustalonymi między właściwymi władzami obu Organizacji.

6. Generalna Konferencja będzie przyjmowała i rozpatrywała sprawozdania periodyczne, przedkładane przez Państwa będące członkami, jak przewidziano w artykule VIII.

7. Generalna Konferencja będzie wybierała członków Wydziału Wykonawczego i zamianuje Dyrektora Generalnego na zalecenie Wydziału.

C. Głosowanie

8. a) Każde Państwo-członek będzie miało jeden głos na Konferencji Generalnej. Decyzje będą powzięte zwykłą większością głosów z wyjątkiem tych wypadków, w których postanowienia tej konwencji wymagają 2/3 większości głosów. Przez większość rozumie się większość członków obecnych i głosujących.

b) Państwo-członek nie może brać udziału w głosowaniu na Generalnej Konferencji, jeżeli wysokość należnych od niego sum z tytułu składek jest wyższa od łącznej należności za rok bieżący i za bezpośrednio poprzedzający go rok kalendarzowy.

c) Generalna Konferencja może jednak zezwolić takiemu Państwu-członkowi na wzięcie udziału w głosowaniu, jeżeli stwierdzi, że niewpłacenie należności nastąpiło z przyczyn niezależnych od jego woli.

D. Procedura

9. a) Generalna Konferencja zbiera się co dwa lata na sesję zwyczajną. Może ona zebrać się na sesję nadzwyczajną na mocy własnej decyzji, albo na wezwanie Wydziału Wykonawczego lub też na żądanie co najmniej 1/3 Państw-członków.

b) Na każdej sesji Konferencja ustala miejsce następnej sesji zwyczajnej. Miejsce każdej sesji nadzwyczajnej, zwołanej z inicjatywy Generalnej Konferencji, ustalane jest przez daną Konferencję, a w innych przypadkach miejsce to ustali Wydział Wykonawczy.

10. Generalna Konferencja przyjmuje swój regulamin wewnętrzny. Na każdej sesji dokonuje ona wyboru Przewodniczącego i Biura.

11. Generalna Konferencja powoła specjalne i techniczne komitety oraz takie podległe instytucje, jakie będą konieczne dla jej celów.

12. Generalna Konferencja spowoduje wydanie zarządzeń mających umożliwić publiczności przysłuchiwanie się jej obradom z tym zastrzeżeniem, że zostanie to uregulowane w sposób przez Konferencję przepisany.

E. Obserwatorzy

13. Generalna Konferencja na zalecenie Wydziału Wykonawczego oraz większością 2/3 głosów może pod warunkiem, że będzie to zgodne z przepisami jej procedury, zaprosić przedstawicieli międzynarodowych organizacji na określone sesje Konferencji lub jej Komisji, jak o tym mowa w artykule XI paragraf 4.

14. Jeżeli Wydział Wykonawczy zgodzi się na konsultacje z takimi organizacjami międzynarodowymi lub półrządowymi, zgodnie z procedurą ustaloną w artykule XI paragraf 4, organizacje te będą proszone o wysyłanie swoich obserwatorów na sesje Generalnej Konferencji i jej Komisji.

Artykuł V

Wydział Wykonawczy

A. Skład

1. Wydział Wykonawczy będzie się składał z 24 członków wybranych przez Generalną Konferencję spośród delegatów mianowanych przez Państwa-członków; każdy z nich będzie reprezentował rząd swego Państwa. Przewodniczący Generalnej Konferencji będzie urzędował z racji swego stanowiska w Wydziale Wykonawczym z głosem doradczym.

2. Wybierając członków Wydziału Wykonawczego, Generalna Konferencja postara się, aby w jego skład wchodziły osoby kompetentne w dziedzinie sztuki, nauk humanistycznych i ścisłych, wychowania i krzewienia idei oraz posiadające, dzięki doświadczeniu i zdolnościom, kwalifikacje do wypełniania administracyjnych i wykonawczych obowiązków Wydziału. Konferencja będzie przy wyborze uwzględniała również różnorodność kultur i równomierność podziału geograficznego. W jednym i tym samym czasie tylko jeden delegat tego samego Państwa-członka będzie mógł pełnić funkcje w Wydziale. Przewodniczący Konferencji nie wchodzi tu w rachubę.

3. Członkowie Wydziału Wykonawczego pełnią swoje funkcje od zakończenia sesji Konferencji Generalnej, na której zostali wybrani, aż do zakończenia następnej sesji zwyczajnej Generalnej Konferencji. Mogą oni być wybierani ponownie bezpośrednio po tym okresie, ale nie mogą pełnić funkcji dłużej niż przez dwie kolejne kadencje. Połowa Wydziału podlega odnowieniu co dwa lata.

4. W wypadku śmierci lub ustąpienia jednego z członków na pozostałą część kadencji Wydział Wykonawczy zastąpi go osobą przedstawioną przez rząd Państwa, które reprezentował poprzedni członek.

Rząd zgłaszający kandydaturę oraz Wydział Wykonawczy powinny brać pod uwagę postanowienia paragrafu 2 niniejszego artykułu.

B. Zadania

5. a) Wydział Wykonawczy przygotowuje porządek obrad Generalnej Konferencji. Bada odpowiedni preliminarz budżetowy przedłożony przez Dyrektora Generalnego zgodnie z artykułem VI paragraf 3 oraz program pracy Organizacji i przedkłada Generalnej Konferencji ze wszystkimi zaleceniami, jakie uzna za stosowne.

b) Wydział Wykonawczy, działając z upoważnienia Generalnej Konferencji, jest odpowiedzialny przed nią za wykonanie programu przyjętego przez Konferencję. Zgodnie z postanowieniami Generalnej Konferencji i biorąc pod uwagę okoliczności, jakie mogą powstać między dwiema sesjami zwyczajnymi Konferencji, Wydział Wykonawczy podejmuje wszelkie odpowiednie środki, aby zapewnić skuteczne i należyte wykonanie programu przez Dyrektora Generalnego.

c) Między dwiema sesjami zwyczajnymi Generalnej Konferencji Wydział może pełnić funkcje doradcze przy Organizacji Narodów Zjednoczonych przewidziane w artykule IV paragraf 5 pod warunkiem, że sprawa będąca przedmiotem konsultacji była początkowo rozpatrywana przez Konferencję lub że sposób jej załatwienia wynika z decyzji Konferencji.

6. Wydział Wykonawczy będzie zalecał Generalnej Konferencji sprawy dotyczące przyjęcia nowych członków do Organizacji.

7. Wydział Wykonawczy będzie ustanawiał przepisy swego regulaminu wewnętrznego z zastrzeżeniem przedkładania ich do decyzji Generalnej Konferencji. Będzie wybierał urzędników spośród swoich członków.

8. Wydział Wykonawczy będzie się zbierał na sesję zwyczajną co najmniej dwa razy do roku i będzie się mógł zbierać na sesję nadzwyczajną, zwołaną przez Przewodniczącego z jego własnej inicjatywy lub na żądanie sześciu członków Wydziału.

9. Przewodniczący Wydziału Wykonawczego w imieniu Wydziału Wykonawczego będzie przedstawiał na każdej sesji zwyczajnej Generalnej Konferencji sprawozdania (z komentarzami lub bez) z działalności Organizacji, sporządzone przez Dyrektora Generalnego zgodnie z artykułem VI, 3 b.

10. Wydział Wykonawczy poczyni wszystkie niezbędne kroki mające na celu zasięganie rady u przedstawicieli międzynarodowych organizacji lub osób kwalifikowanych według ich kompetencji.

11. W okresie między sesjami Generalnej Konferencji Wydział Wykonawczy może zwracać się o opinie doradcze do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w kwestiach prawnych, które powstaną w ramach działalności Organizacji.

12. Jakkolwiek członkowie Wydziału Wykonawczego są przedstawicielami swoich rządów, to jednak nałożone na nich przez Generalną Konferencję zadania wykonują w imieniu całej Konferencji.

C. Postanowienia przejściowe

13. Na IX sesji Generalnej Konferencji, z zachowaniem warunków przewidzianych w niniejszym artykule, zostanie dokonany wybór 13 członków. Mandat jednego z nich, uzyskany drogą losowania, wygaśnie po zakończeniu X sesji. Następnie na każdej sesji zwyczajnej Generalnej Konferencji będzie wybieranych 12 członków.

Artykuł VI

Sekretariat

1. Sekretariat będzie się składał z Naczelnego Dyrektora i z takiego zespołu urzędników, jaki będzie potrzebny.

2. Wydział Wykonawczy zaproponuje, a Generalna Konferencja zamianuje Dyrektora Generalnego na okres 6 lat, na warunkach zatwierdzonych przez Konferencję; będzie on

mógł być ponownie mianowany. Dyrektor Generalny będzie najwyższym administracyjnym urzędnikiem Organizacji.

3. a) Dyrektor Generalny albo wyznaczony przez niego delegat będzie uczestniczył, bez prawa głosu, we wszystkich zebraniach Generalnej Konferencji, Wydziału Wykonawczego i Komitetów Organizacji. Będzie on układał projekty dotyczące właściwej działalności Konferencji i Wydziału. Będzie sporządzał propozycje dotyczące kroków, które ma podjąć Konferencja i Wydział, oraz będzie przygotowywał projekt programu pracy Organizacji wraz z odpowiednimi preliminarzami budżetowymi w celu przedłożenia ich Wydziałowi.

b) Dyrektor Generalny będzie sporządzał i przekazywał Państwom-członkom i Wydziałowi Wykonawczemu okresowe sprawozdania z działalności Organizacji. Generalna Konferencja ustali okresy, które mają być objęte tymi sprawozdaniami.

4. Dyrektor Generalny mianuje personel Sekretariatu zgodnie z regulaminem dla personelu, pod warunkiem uzyskania aprobaty Generalnej Konferencji. Z zastrzeżeniem, że będzie w pierwszym rzędzie uwzględniona nieskazitelność, biegłość i umiejętność techniczna – personel będzie dobrany z możliwie najbardziej różnorodnych stref geograficznych.

5. Odpowiedzialność Generalnego Dyrektora i personelu będzie nosiła charakter wyłącznie międzynarodowy. Przy wykonywaniu swych obowiązków nie będą oni przyjmowali instrukcji od jakiegokolwiek rządu czy jakiejkolwiek władzy poza Organizacją. Będą wstrzymywać się od wszelkiego działania, które mogłoby szkodzić ich stanowisku urzędników międzynarodowych. Każde państwo będące członkiem Organizacji zobowiązuje się szanować międzynarodowy charakter odpowiedzialności Generalnego Dyrektora i personelu i nie będzie starało się wpływać na spełniane przez nich obowiązki.

6. Nic w tym artykule nie wyklucza możliwości zawierania przez Organizację w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych specjalnych porozumień dotyczących wspólnych usług, wspólnego personelu i wzajemnej wymiany personelu.

Artykuł VII

Krajowe instytucje współpracujące

1. Każde Państwo-członek wyda stosownie do swych specjalnych warunków odpowiednie zarządzenia mające na celu wciągnięcie do prac Organizacji swych głównych instytucji zainteresowanych sprawami wychowania, nauki i kultury najlepiej przez utworzenie Narodowej Komisji jak najszerzej reprezentującej Rząd i jej instytucje.

2. Tam, gdzie istnieją narodowe komisje lub krajowe instytucje współpracujące, będą one funkcjonowały w charakterze doradczym wobec Rządu i delegacji na Generalną Konferencję w sprawach dotyczących Organizacji oraz będą działały jako organy łączności we wszystkich sprawach interesujących Organizację.

3. Organizacja może, na żądanie Państwa-członka, delegować do Narodowej Komisji tego państwa czasowo lub na stałe jednego członka swego Sekretariatu celem uczestniczenia w jej pracach.

Artykuł VIII

Sprawozdania Państw-członków

Każde Państwo-członek będzie składało w sposób określony przez Generalną Konferencję okresowe raporty o swych ustawach, regulaminach i statystyce odnośnie do swych instytucji i działalności w dziedzinie wychowawczej, naukowej i kulturalnej oraz o akcji podjętej zgodnie z zaleceniami i umowami, o których mowa w art. IV paragraf 4.

Artykuł IX

Budżet

1. Organizacja będzie administrowała budżetem.

2. Generalna Konferencja zatwierdzi ostatecznie budżet i ustali udział finansowy każdego z Państw-członków Organizacji, z zastrzeżeniem postanowień, które mogą być zamieszczone w umowie zawartej z Organizacją Narodów Zjednoczonych zgodnie z art. X.

3. Generalny Dyrektor za aprobatą Wydziału Wykonawczego może przyjmować dary, legaty lub subwencje bezpośrednio od Rządów, instytucji publicznych lub prywatnych, stowarzyszeń i osób prywatnych.

Artykuł X

Stosunki z Organizacją Narodów Zjednoczonych

Organizacja niniejsza, jako jedna z instytucji wyspecjalizowanych, wymienionych w Art. 57 Karty Narodów Zjednoczonych, nawiąże stosunki z Organizacją Narodów Zjednoczonych z chwilą, gdy to tylko będzie możliwe. Stosunki te będą oparte na umowie z Organizacją Narodów Zjednoczonych zgodnie z Artykułem 63 Karty. Umowa ta będzie przedstawiona do aprobaty Generalnej Konferencji niniejszej Organizacji. Umowa ta stworzy podstawę dla skutecznej współpracy pomiędzy tymi dwiema organizacjami w dążeniu do wspólnych im celów i jednocześnie uzna autonomię niniejszej Organizacji w zakresie kompetencji ustalonych w niniejszej Konwencji. Umowa ta może, wśród innych spraw, przewidywać zatwierdzenie i finansowanie budżetu Organizacji przez Ogólne Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych.

Artykuł XI

Współpraca z innymi wyspecjalizowanymi międzynarodowymi organizacjami i instytucjami

1. Organizacja niniejsza może współpracować z innymi wyspecjalizowanymi organizacjami międzynarodowymi i instytucjami, których zainteresowania i działalność są pokrewne jej celom. W tym celu Generalny Dyrektor na mocy wysokiego autorytetu Wydziału Wykonawczego może ustanowić konkretne stosunki i współpracę z takimi organizacjami i instytucjami oraz powołać takie wspólne komitety, jakie mogą być konieczne do zapewnienia skutecznej współpracy. Wszelkie formalne porozumienia zawarte z takimi organizacjami czy instytucjami będą podlegały aprobacie Wydziału Wykonawczego.

2. Ilekroć Generalna Konferencja tej Organizacji i kompetentne władze jakichkolwiek innych wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych i instytucji o celach i zadaniach wchodzących w zakres niniejszej Organizacji uznają za pożądane dokonanie przelewu ich zasobów i działalności na niniejszą Organizację, Generalny Dyrektor może w tym celu zawrzeć układ możliwy do przyjęcia dla obu stron, z zastrzeżeniem uzyskania aprobaty Konferencji.

3. Organizacja niniejsza może wchodzić w odpowiednie porozumienia z innymi organizacjami międzynarodowymi co do obopólnych reprezentacji na zebraniach.

4. Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury może poczynić odpowiednie kroki dla konsultacji i współpracy z pozarządowymi międzynarodowymi organizacjami zainteresowanymi w sprawach wchodzących w zakres jej kompetencji i może zwrócić się do nich o wykonanie specjalnych zadań. Taka współpraca może przyjąć również formę odpowiedniego udziału przedstawicieli tych organizacji w komitetach doradczych ustanowionych przez Generalną Konferencję.

Artykuł XII

Status prawny Organizacji

Postanowienia Artykułów 104 i 105 Karty Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące statusu prawnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, jej przywilejów i immunitetów będą również odnosiły się do niniejszej Organizacji.

Artykuł XIII

Poprawki

1. Projekty poprawek do niniejszej Konwencji wejdą z życie po zatwierdzeniu przez Konferencję Generalną większością dwóch trzecich głosów z zastrzeżeniem jednak, że te poprawki, które przewidują zasadnicze zmiany w celach Organizacji lub nowe zobowiązania dla Państw-członków, będą wymagały przed wejściem w życie akceptacji przez dwie trzecie Państw-członków. Teksty proponowanych poprawek będą podane przez Dyrektora Generalnego do wiadomości Państw-członków co najmniej na 6 miesięcy przed ich rozpatrzeniem przez Generalną Konferencję.

2. Generalna Konferencja będzie mogła przyjąć większością dwóch trzecich przepisy dotyczące wykonania postanowień tego artykułu.

Artykuł XIV

Interpretacja

1. Teksty angielski i francuski niniejszej Konwencji będą uważane za równie autentyczne.

2. Wszelkie kwestie lub różnice zdań co do interpretacji niniejszej Konwencji będą przedkładane do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości lub trybunałowi rozjemczemu stosownie do decyzji Generalnej Konferencji zgodnie z jej regulaminem.

(opuszczono artykuł XV)

*Konwencja z 21 listopada 1947 r. o przywilejach i immunitetach organizacji wyspecjalizowanych**

(DzU z 1970 r., nr 4, poz. 25, załącznik, DzU z 1990 r., nr 63, poz. 372, nr 74, poz. 443 i z 1998 r., nr 33, poz. 177)

Zważywszy, że Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło dnia 13 lutego 1946 roku rezolucję przewidującą ujednolicenie – w takim stopniu, w jakim to jest możliwe – przywilejów i immunitetów przysługujących Organizacji Narodów Zjednoczonych i różnym organizacjom wyspecjalizowanym, oraz

zważywszy, że odbyły się konsultacje między Organizacją Narodów Zjednoczonych a organizacjami wyspecjalizowanymi dotyczące realizacji powyższej rezolucji,

Zgromadzenie Ogólne rezolucją nr 179(II) przyjętą dnia 21 listopada 1947 roku zatwierdziło poniższą konwencję, którą przedkłada się do przyjęcia organizacjom wyspecjalizowanym i do przystąpienia każdemu członkowi Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz każdemu innemu państwu, będącemu członkiem jednej lub więcej organizacji wyspecjalizowanych.

Artykuł I

Definicje i zakres stosowania

§ 1. W niniejszej konwencji:

(i) Określenie „klauzule standardowe" odnosi się do postanowień artykułów od II do IX.

(ii) Określenie „organizacje wyspecjalizowane" oznacza:

(a) Międzynarodową Organizację Pracy,

(b) Organizację Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa,

(c) Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury,

(d) Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego,

(e) Międzynarodowy Fundusz Walutowy,

(f) Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju,

(g) Światową Organizację Zdrowia,

(h) Światowy Związek Pocztowy,

(i) Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny oraz

(j) każdą inną organizację związaną z Organizacją Narodów Zjednoczonych zgodnie z artykułami 57 i 63 Karty.

(iii) Określenie „konwencja" oznacza, w odniesieniu do którejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej, klauzule standardowe zmodyfikowane przez ostateczny (lub zrewidowany) tekst załącznika, przekazanego przez tę organizację zgodnie z §§ 36 i 38.

(iv) Dla celów artykułu III określenie „majątek i aktywa" obejmuje również majątek i fundusze zarządzane przez organizację wyspecjalizowaną działającą w ramach swych uprawnień statutowych.

(v) Dla celów artykułów V i VII określenie „przedstawiciele członków" obejmuje wszystkich przedstawicieli, zastępców, doradców, ekspertów technicznych i sekretarzy delegacji.

---

* Konwencja weszła w życie w stosunku do Polski 19 czerwca 1969 r.

(vi) W §§ 13, 14, 15 i 25 wyrażenie „posiedzenia zwoływane przez organizację wyspecjalizowaną" oznacza posiedzenia: 1) jej zgromadzenia lub jej organu wykonawczego (niezależnie od jego nazwy) i 2) jakiejkolwiek komisji przewidzianej w jej statucie, 3) jakiejkolwiek zwołanej przez nią konferencji międzynarodowej oraz 4) jakiegokolwiek komitetu któregokolwiek z tych organów.

(vii) Określenie „dyrektor generalny" oznacza najwyższego funkcjonariusza administracyjnego danej organizacji wyspecjalizowanej, niezależnie od tego, czy nazywa się on dyrektorem generalnym, czy też inaczej.

§ 2. Każde Państwo będące Stroną niniejszej konwencji w stosunku do którejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej, do której konwencja ma zastosowanie zgodnie z § 37, przyzna takiej organizacji lub w związku z taką organizacją, przywileje i immunitety przewidziane w klauzulach standardowych na warunkach w nich wymienionych, z zastrzeżeniem wszelkich zmian tych klauzul zawartych w postanowieniach ostatecznego (lub zrewidowanego) tekstu załącznika dotyczącego danej organizacji i przekazanego zgodnie z postanowieniami § 36 lub 38.

Artykuł II

Osobowość prawna

§ 3. Organizacje wyspecjalizowane posiadają osobowość prawną. Mają one zdolność do: a) zawierania umów, b) nabywania i zbywania majątku nieruchomego i ruchomego, c) wszczynania postępowania prawnego.

Artykuł III

Majątek, fundusze i aktywa

§ 4. Organizacje wyspecjalizowane oraz majątek i aktywa tych organizacji, bez względu na to, gdzie i w czyich rękach się znajdują, korzystają z pełnego immunitetu jurysdykcyjnego, chyba że w określonym przypadku zrzekną się one wyraźnie tego immunitetu. Zrzeczenie się immunitetu nie może jednak rozciągać się na jakiekolwiek czynności egzekucyjne.

§ 5. Pomieszczenia organizacji wyspecjalizowanych są nietykalne. Majątek i aktywa tych organizacji, bez względu na to, gdzie i w czyich rękach się znajdują, nie podlegają rewizji, rekwizycji, konfiskacie, wywłaszczeniu i wszelkim innym formom ingerencji w trybie postępowania egzekucyjnego, administracyjnego, sądowego lub ustawodawczego.

§ 6. Archiwa organizacji wyspecjalizowanych oraz wszelkie dokumenty należące do nich albo będące w ich posiadaniu są nietykalne bez względu na miejsce, w którym się znajdują.

§ 7. Nie podlegając żadnej finansowej kontroli, reglamentacji ani jakiemukolwiek moratorium:

a) organizacje wyspecjalizowane mogą posiadać fundusze, złoto i wszelkiego rodzaju waluty oraz prowadzić rachunki w każdej walucie,

b) organizacje wyspecjalizowane mogą swobodnie przekazywać swoje fundusze, złoto lub waluty z jednego kraju do drugiego albo w obrębie jakiegokolwiek kraju, jak również wymieniać wszelkie posiadane przez siebie waluty na inną dowolną walutę.

§ 8. Każda organizacja wyspecjalizowana, korzystając z praw przyznanych jej zgodnie z § 7, uwzględni wszelkie wnioski kierowane do niej przez rząd każdego Państwa będącego Stroną niniejszej konwencji, o ile uzna ona, że uwagi te mogą być przyjęte bez szkody dla jej interesów.

§ 9. Organizacje wyspecjalizowane, ich aktywa, dochody i innego rodzaju majątek są:

a) zwolnione od wszelkich podatków bezpośrednich; rozumie się jednak, że organizacje wyspecjalizowane nie będą domagały się zwolnienia od tych podatków, które w rzeczywistości są jedynie opłatami za świadczenia usług użyteczności publicznej;

b) zwolnione od opłat celnych oraz zakazów i ograniczeń przywozu lub wywozu w odniesieniu do przedmiotów przywożonych lub wywożonych przez organizacje wyspecjalizowane do ich użytku służbowego; rozumie się jednak, że przedmioty wwiezione na podstawie takiego zwolnienia nie będą sprzedane w kraju, do którego zostały przywiezione, chyba że nastąpi to na warunkach uzgodnionych z rządem tego kraju;

c) zwolnione od opłat celnych oraz zakazów i ograniczeń przywozu lub wywozu w stosunku do ich wydawnictw.

§ 10. Jakkolwiek organizacje wyspecjalizowane nie będą domagały się, w zasadzie, zwolnienia od opłat akcyzowych i podatków od sprzedaży, wliczonych w cenę przedmiotów ruchomych lub majątku nieruchomego, jednakże w razie dokonywania przez nie, na swój użytek służbowy, poważnych zakupów przedmiotów lub majątku, których cena obejmuje tego rodzaju opłaty i podatki, Państwa będące Stronami niniejszej konwencji, w każdym przypadku, gdy będzie to możliwe, podejmą odpowiednie kroki administracyjne w celu zwolnienia od tych opłat i podatków lub zwrotu sum już wpłaconych.

Artykuł IV

Ułatwienia w zakresie porozumiewania się

§ 11. W zakresie porozumiewania się w sprawach urzędowych każda organizacja wyspecjalizowana korzysta na terytorium każdego Państwa będącego Stroną niniejszej konwencji z traktowania nie mniej korzystnego niż przyznane przez rząd tego Państwa każdemu innemu rządowi, włączając w to jego przedstawicielstwo dyplomatyczne. Dotyczy to spraw pierwszeństwa oraz taryf i opłat za przesyłki pocztowe, kablogramy, telegramy, radiotelegramy, telefotografie, telefonogramy i inne środki porozumiewania się, jak również taryf prasowych za informacje udzielane prasie i radio.

§ 12. Korespondencja urzędowa i inne komunikaty urzędowe organizacji wyspecjalizowanych nie podlegają cenzurze.

Organizacje wyspecjalizowane mają prawo używać szyfru, jak również wysyłać i otrzymywać korespondencję przez kurierów albo w opieczętowanych walizach. Kurierom tym oraz walizom przyznaje się takie przywileje i immunitety, jak kurierom i walizom dyplomatycznym.

Postanowienia niniejszego paragrafu nie wykluczają podjęcia odpowiednich środków bezpieczeństwa określonych na podstawie porozumienia między Państwem będącym Stroną niniejszej konwencji a organizacją wyspecjalizowaną.

Artykuł V

Przedstawiciele członków

§ 13. Przedstawiciele członków na posiedzeniach zwoływanych przez organizację wyspecjalizowaną korzystają w czasie wykonywania swych funkcji i podczas podróży na miejsca posiedzenia i z powrotem z następujących przywilejów i immunitetów:

a) nie podlegają aresztowaniu lub zatrzymaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu, oraz korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich w charakterze urzędowym,

b) nietykalności wszystkich urzędowych papierów i dokumentów,

c) prawa używania szyfru i otrzymywania dokumentów lub korespondencji przez kurierów lub w opieczętowanych walizach,

d) zwolnienia ich samych oraz ich współmałżonków od wszelkich ograniczeń imigracyjnych i formalności dotyczących rejestracji cudzoziemców oraz od wszelkich obowiązków związanych z narodową służbą publiczną w krajach, w których przebywają albo przez które przejeżdżają w czasie wykonywania swych funkcji,

e) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych lub wymiany waluty, jakie przyznawane są przedstawicielom rządów obcych będących w czasowej misji urzędowej,

f) z takich samych immunitetów i ułatwień w odniesieniu do ich bagażu osobistego, jakie przyznawane są członkom przedstawicielstw dyplomatycznych podobnej rangi.

§ 14. W celu zapewnienia przedstawicielom członków organizacji wyspecjalizowanych na posiedzeniach zwoływanych przez te organizacje pełnej wolności słowa i całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji, immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji będzie im przysługiwał nawet po wygaśnięciu mandatu tych osób.

§ 15. W przypadku gdy opodatkowanie w jakiejkolwiek formie zależy od faktu przebywania na danym terytorium, nie będą uważane za okresy przebywania te okresy, podczas których przedstawiciele członków organizacji wyspecjalizowanych, delegowani na posiedzenia przez nie zwoływane, będą przebywali na terytorium jednego z członków w związku z wykonywaniem swych funkcji.

§ 16. Przywileje i immunitety przyznaje się przedstawicielom członków nie dla ich osobistej korzyści, ale w celu zapewnienia im całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji związanych z organizacjami wyspecjalizowanymi. Dlatego też członek ma nie tylko prawo, ale i obowiązek zrzec się immunitetu swego przedstawiciela w tych wszystkich przypadkach, kiedy, zdaniem tego członka, immunitet stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i kiedy można się go zrzec bez szkody dla celu, w którym został on przyznany.

§ 17. Postanowień §§ 13, 14 i 15 nie stosuje się wobec władz państwa, którego dana osoba jest obywatelem lub którego jest ona lub była przedstawicielem.

Artykuł VI

Funkcjonariusze

§ 18. Każda organizacja wyspecjalizowana ustali kategorie funkcjonariuszy, do których stosują się postanowienia niniejszego artykułu i artykułu VIII. Poinformuje ona o tym rządy wszystkich Państw będących Stronami niniejszej konwencji w odniesieniu do danej organizacji, jak również Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Nazwiska funkcjonariuszy objętych tymi kategoriami będą podawane periodycznie do wiadomości wspomnianym rządom.

§ 19. Funkcjonariusze organizacji wyspecjalizowanych:

a) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich w charakterze urzędowym,

b) korzystają w odniesieniu do pensji i uposażeń, wypłacanych im przez organizacje wyspecjalizowane, z takich samych zwolnień od podatków i na takich samych warunkach, z jakich korzystają funkcjonariusze Organizacji Narodów Zjednoczonych,

c) nie podlegają, wraz z ich współmałżonkami i członkami rodziny będącymi na ich utrzymaniu, ograniczeniom imigracyjnym i przepisom dotyczącym rejestracji cudzoziemców,

d) w zakresie ułatwień przy wymianie walut korzystają z takich samych przywilejów, jak podobnej rangi funkcjonariusze wchodzący w skład przedstawicielstw dyplomatycznych,

e) korzystają, wraz z ich współmałżonkami i członkami rodziny będącymi na ich utrzymaniu, z takich samych ułatwień przy powrocie do kraju w okresie kryzysu międzynarodowego, jak podobnej rangi funkcjonariusze wchodzący w skład misji dyplomatycznych,

f) przy obejmowaniu swego stanowiska w danym kraju mają prawo wwieźć bez opłat celnych swoje ruchomości i przedmioty osobistego użytku.

§ 20. Funkcjonariusze organizacji wyspecjalizowanych są zwolnieni od wszelkich obowiązków dotyczących narodowej służby publicznej. Jednakże w stosunku do państw, których są oni obywatelami, zwolnienie to ograniczone jest tylko do tych funkcjonariuszy organizacji wyspecjalizowanych, których nazwiska, z uwagi na ich funkcje, zostały wymienione na liście sporządzonej przez dyrektora generalnego organizacji wyspecjalizowanej i zatwierdzonej przez państwo, którego są obywatelami.

W razie powołania do narodowej służby publicznej innych funkcjonariuszy organizacji wyspecjalizowanej zainteresowane państwo, na prośbę organizacji wyspecjalizowanej, odroczy powołanie ich do służby na taki czas, jaki okaże się niezbędny, aby uniknąć zakłócenia podstawowej działalności danej organizacji.

§ 21. Niezależnie od przywilejów i immunitetów przewidzianych w §§ 19 i 20, dyrektor generalny każdej organizacji wyspecjalizowanej, jak również każdy funkcjonariusz działający w jego imieniu podczas jego nieobecności, korzystają, zarówno sami, jak i ich współmałżonkowie i niepełnoletnie dzieci, z przywilejów, immunitetów, zwolnień i ułatwień, jakie przyznawane są przedstawicielom dyplomatycznym zgodnie z prawem międzynarodowym.

§ 22. Przywileje i immunitety przyznaje się funkcjonariuszom wyłącznie w interesie organizacji wyspecjalizowanych, a nie dla osobistej korzyści tych funkcjonariuszy. Każda organizacja wyspecjalizowana ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego określonemu funkcjonariuszowi w tych wszystkich przypadkach, gdy jej zdaniem, immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i można się go zrzec bez szkody dla interesów organizacji wyspecjalizowanej.

§ 23. Każda organizacja wyspecjalizowana będzie stale współdziałać z właściwymi władzami państw-członków w celu ułatwienia sprawnego wymiaru sprawiedliwości, zapewnienia przestrzegania przepisów porządkowych i zapobieżenia wszelkim nadużyciom w związku z przywilejami, immunitetami i ułatwieniami, o których mowa w niniejszym artykule.

Artykuł VII

Nadużycie przywilejów

§ 24. Jeżeli Państwo będące Stroną niniejszej konwencji uzna, że przywileje lub immunitety przyznane przez niniejszą konwencję zostały nadużyte, przeprowadzi konsultacje z zainteresowaną organizacją wyspecjalizowaną w celu ustalenia, czy nadużycie to istotnie miało miejsce, a w razie stwierdzenia nadużycia – w celu podjęcia starań o niedopuszczenie do jego powtórzenia się. Gdyby w rezultacie tych konsultacji nie osiągnięto wyniku zadowalającego dla tego państwa i dla organizacji wyspecjalizowanej, sprawa dotycząca ustalenia faktu nadużycia przywileju lub immunitetu zostanie wniesiona do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości zgodnie z § 32. Jeżeli Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości stwierdzi, że takie nadużycie miało miejsce, Państwo będące Stroną niniejszej konwencji, wobec którego dopuszczono się tego nadużycia, będzie miało prawo – po uprzednim notyfikowaniu o tym zainteresowanej organizacji wyspecjalizowanej – odmówić udzielenia tej organizacji przywileju lub immunitetu, który został nadużyty.

§ 25.1. Przedstawiciele członków delegowani na posiedzenia zwoływane przez organizacje wyspecjalizowane, w czasie wykonywania swych funkcji i podczas podróży do miej-

sca przeznaczenia i z powrotem, jak również funkcjonariusze w rozumieniu § 18, nie będą zmuszeni przez władze miejscowe do opuszczenia kraju, w którym wykonują swe funkcje z powodu jakiejkolwiek czynności dokonanej przez nich w ich urzędowym charakterze. W przypadku jednak, gdyby którakolwiek z tych osób nadużyła swych przywilejów związanych z pobytem uprawiając w tym kraju działalność, która nie pozostaje w związku z jej funkcjami urzędowymi, rząd tego kraju będzie mógł zażądać opuszczenia przez nią kraju z zastrzeżeniem, że:

2. I) przedstawiciele członków lub osoby uprawnione do korzystania z immunitetu dyplomatycznego, zgodnie z postanowieniami § 21, nie mogą być wydalone z kraju inaczej, jak w trybie procedury dyplomatycznej stosowanej wobec przedstawicieli dyplomatycznych, akredytowanych w tym kraju;

II) w odniesieniu do funkcjonariusza, do którego nie mają zastosowania postanowienia § 21, żadna decyzja o wydaleniu nie może być powzięta bez zgody ministra spraw zagranicznych danego kraju, który może jej udzielić dopiero po porozumieniu się z dyrektorem generalnym zainteresowanej organizacji wyspecjalizowanej; w razie wszczęcia przeciwko któremukolwiek z funkcjonariuszy postępowania zmierzającego do wydalenia, dyrektor generalny organizacji wyspecjalizowanej będzie miał prawo występowania w tym postępowaniu w charakterze przedstawiciela osoby, przeciwko której zostało ono wszczęte.

Artykuł VIII

Przepustki

§ 26. Funkcjonariusze organizacji wyspecjalizowanych będą mieli prawo korzystania z przepustek Organizacji Narodów Zjednoczonych, zgodnie z porozumieniami administracyjnymi, które zostaną zawarte między Sekretarzem Generalnym Organizacji Narodów Zjednoczonych a właściwymi władzami organizacji wyspecjalizowanych, którym przekazane zostaną specjalne uprawnienia do wydawania przepustek. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych notyfikuje każdemu Państwu będącemu Stroną niniejszej konwencji o zawartych porozumieniach administracyjnych.

§ 27. Państwa będące Stronami niniejszej konwencji będą przyjmowały i uznawały przepustki Organizacji Narodów Zjednoczonych wydawane funkcjonariuszom organizacji wyspecjalizowanych jako ważne dokumenty podróży.

§ 28. Podania o wizy, tam gdzie wizy są wymagane, składane przez funkcjonariuszy organizacji wyspecjalizowanych posiadających przepustkę Organizacji Narodów Zjednoczonych, do których dołączono zaświadczenie, że funkcjonariusze ci podróżują w sprawach organizacji wyspecjalizowanej, rozpatrywane będą tak szybko, jak to będzie możliwe. Ponadto osobom takim powinno się udzielać ułatwień umożliwiających szybką podróż.

§ 29. Ułatwienia analogiczne do wymienionych w § 28 zostaną udzielone ekspertom i innym osobom, które, nie mając wprawdzie przepustki Organizacji Narodów Zjednoczonych, będą posiadać zaświadczenie, że podróżują w sprawach organizacji wyspecjalizowanej.

§ 30. Dyrektorzy generalni organizacji wyspecjalizowanych, ich zastępcy, dyrektorzy departamentów i inni funkcjonariusze w randze co najmniej równej dyrektorowi departamentu organizacji wyspecjalizowanej, podróżujący z przepustką Organizacji Narodów Zjednoczonych z ramienia organizacji wyspecjalizowanych, korzystają z takich samych ułatwień w podróży jak podobnej rangi członkowie przedstawicielstw dyplomatycznych.

Artykuł IX

Rozstrzyganie sporów

§ 31. Każda organizacja wyspecjalizowana powinna ustanowić odpowiednie sposoby rozstrzygania:

a) sporów wynikłych z umów lub innych sporów z zakresu prawa prywatnego, w których stroną jest organizacja wyspecjalizowana,

b) sporów, w które został zamieszany funkcjonariusz organizacji wyspecjalizowanej, który z racji swego urzędowego stanowiska korzysta z immunitetu, o ile immunitetu tego nie zrzeczono się zgodnie z postanowieniami § 22.

§ 32. Wszelkie spory dotyczące interpretacji albo stosowania niniejszej konwencji wnosi się do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, chyba że w określonym przypadku strony zgodziły się na zastosowanie innej procedury. W razie powstania sporu między organizacją wyspecjalizowaną z jednej strony a państwem-członkiem z drugiej strony występuje się o wydanie opinii doradczej co do wszelkich podniesionych kwestii prawnych związanych z danym sporem, zgodnie z artykułem 96 Karty i artykułem 65 Statutu Trybunału oraz z odpowiednimi postanowieniami układów zawartych między Organizacją Narodów Zjednoczonych a zainteresowaną organizacją wyspecjalizowaną. Strony przyjmują opinię Trybunału jako ostateczne rozstrzygnięcie sporu.

Artykuł X

Załączniki i stosowanie konwencji do poszczególnych organizacji wyspecjalizowanych

§ 33. W odniesieniu do każdej organizacji wyspecjalizowanej klauzule standardowe stosuje się ze wszelkimi zmianami, jakie wynikają z ostatecznego (zrewidowanego) tekstu załącznika do niniejszej konwencji dotyczącego danej organizacji, zgodnie z §§ 36 i 38.

§ 34. Postanowienia konwencji w stosunku do każdej organizacji wyspecjalizowanej należy interpretować z uwzględnieniem funkcji, jakie nakłada na tę organizację jej statut.

§ 35. Projekty załączników od I do IX stanowią zalecenia dla wymienionych w nich organizacji wyspecjalizowanych. Organizacji wyspecjalizowanej nie wymienionej w § 1 Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przesyła projekt załącznika zaleconego przez Radę Gospodarczo-Społeczną.

§ 36. Za ostateczny tekst każdego załącznika uważa się tekst zatwierdzony przez zainteresowaną organizację wyspecjalizowaną zgodnie z procedurą przewidzianą w jej statucie. Odpis zatwierdzonego przez siebie załącznika każda organizacja wyspecjalizowana przesyła Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zatwierdzony załącznik zastępuje projekt, o którym mowa w § 35.

§ 37. Niniejszą konwencję stosuje się do określonej organizacji wyspecjalizowanej z chwilą przekazania Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych ostatecznego tekstu odpowiedniego załącznika oraz oświadczenia, że przyjmuje ona klauzule standardowe ze zmianami wprowadzonymi przez ten załącznik i że zobowiązuje się wprowadzić w życie postanowienia §§ 8, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 42 i 45 (z zastrzeżeniem wszelkich zmian § 32, jakie okażą się niezbędne dla dostosowania ostatecznego tekstu załącznika do statutu danej organizacji), jak również wszelkie postanowienia załącznika nakładające zobowiązania na tę organizację. Sekretarz Generalny przesyła wszystkim członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również wszystkim innym państwom-członkom organizacji wyspecjalizowanych, uwierzytelnione odpisy zrewidowanych załączników przekazanych zgodnie z postanowieniami § 38.

§ 38. Jeżeli którakolwiek z organizacji wyspecjalizowanych po przesłaniu, zgodnie z § 36, ostatecznego tekstu załącznika, wprowadzi zgodnie z procedurą przewidzianą w jej statucie jakiekolwiek poprawki do tego załącznika, prześle ona zrewidowany tekst załącznika Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

§ 39. Postanowienia niniejszej konwencji w niczym nie ograniczają ani nie naruszają przywilejów i immunitetów już przyznanych albo które mogą być w przyszłości przyznane jakiejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej przez jakiekolwiek państwo ze względu na

ustanowienie jej siedziby lub jej biur regionalnych na terytorium tego państwa. Niniejsza konwencja nie stoi na przeszkodzie zawarciu przez którekolwiek Państwo będące jej Stroną z jakąkolwiek organizacją wyspecjalizowaną dodatkowych układów, które konkretyzują postanowienia niniejszej konwencji, rozszerzają lub ograniczają przyznane przez nią przywileje i immunitety.

§ 40. Klauzule standardowe, zmienione przez ostateczny tekst załącznika przesłanego Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych przez organizację wyspecjalizowaną zgodnie z § 36 (albo przez tekst zrewidowanego załącznika przesłanego zgodnie z § 38), powinny być zgodne z postanowieniami obowiązującego statutu tej organizacji. W razie konieczności wprowadzenia jakiejkolwiek poprawki do tego statutu celem zapewnienia takiej zgodności, poprawka taka powinna być wprowadzona w życie zgodnie z procedurą przewidzianą w statucie tej organizacji, zanim zostanie przesłany ostateczny (lub zrewidowany) tekst załącznika.

Niniejsza konwencja nie uchyla ani nie zmienia żadnego postanowienia statutu którejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej, jak również żadnych praw lub zobowiązań, jakie organizacja taka może posiadać, nabyć lub przyjąć na siebie.

Artykuł XI

Postanowienia końcowe

§ 41. Przystąpienie do niniejszej konwencji członka Organizacji Narodów Zjednoczonych i (z zastrzeżeniem § 42) każdego państwa-członka organizacji wyspecjalizowanej następuje przez złożenie Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dokumentu przystąpienia, który nabiera mocy w dniu jego złożenia.

§ 42. Każda zainteresowana organizacja wyspecjalizowana podaje tekst niniejszej konwencji wraz z odpowiednimi załącznikami do wiadomości tym spośród jej członków, którzy nie są członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych, i zaprasza ich, aby przystąpili do konwencji w stosunku do danej organizacji wyspecjalizowanej przez złożenie Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub dyrektorowi generalnemu organizacji wyspecjalizowanej dokumentu przystąpienia do niniejszej konwencji w stosunku do danej organizacji.

§ 43. Każde Państwo będące Stroną niniejszej konwencji wskazuje w swym dokumencie przystąpienia organizację lub organizacje wyspecjalizowane, w stosunku do której lub do których zobowiązuje się stosować postanowienia niniejszej konwencji. Każde Państwo będące już Stroną niniejszej konwencji będzie mogło następnie notyfikować Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, że zobowiązuje się stosować postanowienia niniejszej konwencji do jednej lub kilku innych organizacji wyspecjalizowanych. Notyfikacja ta nabierze mocy w dniu otrzymania jej przez Sekretarza Generalnego.

§ 44. Niniejsza konwencja wejdzie w życie w stosunkach między każdym Państwem będącym Stroną tej konwencji a organizacją wyspecjalizowaną z chwilą, gdy będzie ją można zastosować do tej organizacji stosownie do § 37 i gdy Państwo będące Stroną zobowiąże się stosować do tej organizacji postanowienia niniejszej konwencji zgodnie z § 43.

§ 45. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych powiadomi wszystkie Państwa będące Członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również wszystkie państwa będące członkami organizacji wyspecjalizowanych oraz dyrektorów generalnych organizacji wyspecjalizowanych o złożeniu każdego dokumentu przystąpienia otrzymanego zgodnie z § 41 i o wszystkich późniejszych notyfikacjach otrzymanych zgodnie z § 43. Dyrektor generalny każdej organizacji wyspecjalizowanej powiadomi Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych i członków zainteresowanej organizacji o złożeniu mu na przechowanie każdego dokumentu przystąpienia zgodnie z § 42.

§ 46. Rozumie się, że jeżeli w imieniu któregokolwiek państwa złożono dokument przystąpienia albo późniejszą notyfikację, to państwo to będzie w stanie, na mocy własnego prawa, wypełnić warunki niniejszej konwencji w brzmieniu zmienionym przez ostateczne teksty wszystkich załączników odnoszących się do organizacji, które zostały objęte wyżej wymienionymi przystąpieniami lub notyfikacjami.

§ 47.1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępów 2 i 3 niniejszego paragrafu, każde Państwo będące Stroną niniejszej konwencji zobowiązuje się stosować tę konwencję do każdej organizacji wyspecjalizowanej objętej jego przystąpieniem albo późniejszą notyfikacją, aż do czasu, gdy do tej organizacji będzie można zastosować zrewidowaną konwencję lub załącznik i gdy to Państwo przyjmie tę zrewidowaną konwencję lub załącznik. W przypadku rewizji załącznika, przyjęcie go przez Państwa następuje w drodze notyfikacji, skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, która nabierze mocy w dniu otrzymania jej przez Sekretarza Generalnego.

2. Jednakże każde Państwo będące Stroną niniejszej konwencji, a które nie jest albo przestało być członkiem organizacji wyspecjalizowanej, może notyfikować Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych i dyrektorowi generalnemu zainteresowanej organizacji, że zamierza odmówić udzielania jej korzyści wynikających z niniejszej konwencji, począwszy od określonej daty, która nie może przypadać wcześniej niż za trzy miesiące, licząc od daty otrzymania tej notyfikacji.

3. Każde Państwo będące Stroną niniejszej konwencji może odmówić udzielania organizacji wyspecjalizowanej, która przestanie być związana z Organizacją Narodów Zjednoczonych, korzyści wynikających z tej konwencji.

4. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych powiadamia wszystkie Państwa będące Stronami niniejszej konwencji o każdej notyfikacji przekazanej mu zgodnie z postanowieniami niniejszego paragrafu.

§ 48. Na żądanie jednej trzeciej Państw będących Stronami niniejszej konwencji, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwoła konferencję w celu dokonania rewizji konwencji.

§ 49. Sekretarz Generalny prześle odpis niniejszej konwencji wszystkim organizacjom wyspecjalizowanym i rządom wszystkich członków Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Załącznik I

Międzynarodowa Organizacja Pracy

Klauzule standardowe mają zastosowanie do Międzynarodowej Organizacji Pracy, z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. Postanowienia artykułu V (z wyjątkiem postanowień zawartych pod literą c § 13) i postanowienia ustępów 1 i 2 (I) § 25 artykułu VII rozciągają się na członków i zastępców członków Rady Administracyjnej Międzynarodowej Organizacji Pracy będących przedstawicielami pracodawców i pracowników, jak również na osoby zastępujące ich, z tym że o zrzeczeniu się immunitetu w stosunku do którejkolwiek z wymienionych osób, zgodnie z § 16, decyduje w każdym przypadku Rada.

2. Przywileje, immunitety, zwolnienia i ułatwienia, o których mowa w § 21 klauzul standardowych, przysługują także zastępcom Dyrektora Generalnego Międzynarodowego Biura Pracy.

3. i) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej,

korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim to jest niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z pracą w takich komitetach lub w związku ze wspomnianymi misjami:

a) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

b) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten będzie przysługiwał zainteresowanym osobom także i po zakończeniu przez nie pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

c) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają przedstawiciele obcych rządów będący w czasowej misji urzędowej,

d) nietykalności ich papierów i dokumentów dotyczących prac wykonywanych przez nich na rzecz Organizacji.

ii) Zasada wyrażona w ostatnim zdaniu § 12 klauzul standardowych będzie miała zastosowanie do postanowień zawartych w punkcie 3 (i) litera d).

iii) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich osobistych korzyści. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego ekspertowi w tych wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

Załącznik II (drugi zrewidowany tekst)

Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa

W odniesieniu do Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa (zwanej dalej „Organizacją") klauzule standardowe mają zastosowanie z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. Postanowienia artykułu V oraz ustępów 1 i 2 (I) § 25 artykułu VII rozciągają się na Przewodniczącego Rady Organizacji i na przedstawicieli członków stowarzyszonych, z zastrzeżeniem, że o zrzeczeniu się któregokolwiek immunitetu w stosunku do Przewodniczącego, zgodnie z § 16, decyduje Rada Organizacji.

2. (i) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej, korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z pracą w takich komitetach lub w związku ze wspomnianymi misjami:

a) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

b) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten będzie przysługiwał zainteresowanym osobom także i po zakończeniu przez nie pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

c) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają przedstawiciele obcych rządów będący w czasowej misji urzędowej,

d) nietykalności ich papierów i dokumentów dotyczących prac wykonywanych przez nich na rzecz Organizacji oraz prawa używania szyfru i otrzymywania dokumentów lub korespondencji przez kurierów lub w opieczętowanych walizkach – w celach porozumiewania się z Organizacją.

ii) Zasada wyrażona w ostatnim zdaniu § 12 klauzul standardowych będzie miała zastosowanie do postanowień zawartych w punkcie 2 (i) litera d).

iii) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich osobistych korzyści. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego ekspertowi w tych wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

3. Przywileje, immunitety, zwolnienia i ułatwienia, o których mowa w § 21 klauzul standardowych, przyznaje się również zastępcom Dyrektora Generalnego Organizacji.

Załącznik III

Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego

Klauzule standardowe mają zastosowanie do Organizacji Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (zwanej dalej „Organizacją"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. Przywileje, immunitety, zwolnienia i ułatwienia, o których mowa w § 21 klauzul standardowych, przyznaje się także Przewodniczącemu Rady Organizacji.

2. i) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej, korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z ich pracą w takich komitetach lub w związku ze wspomnianymi misjami:

a) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

b) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten będzie przysługiwał zainteresowanym osobom także i po zakończeniu przez nie pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

c) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają przedstawiciele obcych rządów będących w czasowej misji urzędowej,

d) nietykalności ich papierów i dokumentów dotyczących prac wykonywanych przez nich na rzecz Organizacji.

ii) Zasada wyrażona w ostatnim zdaniu § 12 klauzul standardowych będzie miała zastosowanie do postanowień zawartych w punkcie 2 (i) litera d).

iii) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich korzyści osobistych. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego ekspertowi we wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

Załącznik IV

Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury

Klauzule standardowe mają zastosowanie do Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (zwanej dalej „Organizacją"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. Postanowienia artykułu V oraz ustępów 1 i 2 (I) § 25 artykułu VII rozciągają się na Przewodniczącego Konferencji i członków Rady Administracyjnej Organizacji, ich zastępców i doradców, z zastrzeżeniem, że o zrzeczeniu się immunitetu w stosunku do którejkolwiek z tych osób, zgodnie z § 16, decyduje Rada Administracyjna.

2. Zastępca Dyrektora Generalnego Organizacji, jego współmałżonek i niepełnoletnie dzieci również korzystają z przywilejów, immunitetów, zwolnień i ułatwień, jakie przyznawane są przedstawicielom dyplomatycznym zgodnie z prawem międzynarodowym i które postanowienia § 21 artykułu VI konwencji zapewniają dyrektorowi generalnemu każdej organizacji wyspecjalizowanej.

3. i) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej, korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim to jest niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z pracą w tych komitetach lub w związku z wykonywaniem wspomnianych misji:

a) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

b) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten przysługuje zainteresowanym osobom także i po zakończeniu przez nie pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

c) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają przedstawiciele obcych rządów będący w czasowej misji urzędowej,

ii) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich korzyści osobistych. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego ekspertowi we wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

Załącznik V

Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Niniejsza konwencja (łącznie z niniejszym załącznikiem) ma zastosowanie do Międzynarodowego Funduszu Walutowego (zwanego dalej „Funduszem"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. § 32 klauzul standardowych stosuje się wyłącznie w odniesieniu do sporów dotyczących interpretacji lub stosowania przywilejów i immunitetów, które wynikają dla Funduszu wyłącznie z niniejszej konwencji i które nie są włączone do przywilejów i immunitetów, na które Fundusz może się powoływać stosownie do artykułów Porozumienia lub w inny sposób.

2. Postanowienia niniejszej konwencji (łącznie z niniejszym załącznikiem) nie modyfikują, nie zmieniają ani też nie powodują konieczności wprowadzenia takich modyfikacji lub zmian do artykułów Porozumienia Funduszu, ani też nie podważają lub nie ograniczają jakichkolwiek praw, immunitetów, przywilejów lub zwolnień przyznanych Funduszowi lub jakiemukolwiek z jego członków, gubernatorom, dyrektorom wykonawczym, zastępcom, urzędnikom lub pracownikom, zgodnie z artykułami Porozumienia Funduszu lub zgodnie z jakimkolwiek statutem, prawem lub przepisami każdego członka Funduszu lub jego politycznego czynnika, lub określonych w inny sposób.

Załącznik VI

Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

Niniejsza konwencja (łącznie z niniejszym załącznikiem) ma zastosowanie do Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (zwanego dalej „Bankiem"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. § 4 zastępuje się następującym tekstem: „Powództwo przeciwko Bankowi może być złożone wyłącznie w sądzie właściwym dla terytorium członka Banku, w którym Bank ma biuro, wyznaczył agenta w celu prowadzenia procesu lub zawiadomienia o sprawie bądź który wydał lub zagwarantował zabezpieczenie. Żadne sprawy nie mogą jednakże być wszczęte przez członków lub osoby działające w imieniu członków lub wywodzące od nich roszczenia. Własność i aktywa Banku, gdziekolwiek umiejscowione i w czyimkolwiek posiadaniu, będą zwolnione od wszelkich rodzajów zajęcia, obciążenia lub egzekucji, do czasu wydania ostatecznego orzeczenia przeciwko Bankowi".

2. § 32 klauzul standardowych stosuje się wyłącznie w odniesieniu do sporów dotyczących interpretacji lub stosowania przywilejów i immunitetów, które wynikają dla Banku wyłącznie z niniejszej konwencji i które nie są włączone do przywilejów i immunitetów, na które Bank może się powoływać stosownie do artykułów Porozumienia lub w inny sposób.

3. Postanowienia niniejszej konwencji (łącznie z niniejszym załącznikiem) nie modyfikują, nie zmieniają ani też nie powodują konieczności wprowadzenia takich modyfikacji lub zmian do artykułów Porozumienia Banku, ani też nie podważają lub nie ograniczają jakichkolwiek praw, immunitetów, przywilejów lub zwolnień przyznanych Bankowi lub jakiemukolwiek z jego członków, gubernatorom, dyrektorom wykonawczym, zastępcom, urzędnikom lub pracownikom, zgodnie z artykułami Porozumienia Banku lub zgodnie z jakimkolwiek statutem, prawem lub przepisami każdego członka Banku lub jego politycznego czynnika, lub określonych w inny sposób.

Załącznik VII (trzeci zrewidowany tekst)

Światowa Organizacja Zdrowia

Klauzule standardowe mają zastosowanie do Światowej Organizacji Zdrowia (zwanej dalej „Organizacją"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. Postanowienia artykułu V oraz ustępów 1 i 2 (I) § 25 artykułu VII rozciągają się na osoby wyznaczone do pracy w Radzie Wykonawczej Organizacji, na ich zastępców i na doradców, z zastrzeżeniem, że o zrzeczeniu się immunitetu w stosunku do którejkolwiek z tych osób zgodnie z § 16 decyduje Rada.

2. i) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej, korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z pracą w tych komitetach lub w związku ze wspomnianymi misjami:

a) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

b) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten przysługuje zainteresowanym osobom także i po zakończeniu przez nie pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

c) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, z jakich korzystają przedstawiciele obcych rządów będący w czasowej misji urzędowej,

d) nietykalności wszelkich papierów i dokumentów,

e) dla celów porozumiewania się z Organizacją – prawa używania szyfru i otrzymywania dokumentów i korespondencji przez kurierów lub w opieczętowanych walizach.

ii) W czasie wykonywania swych funkcji osoby wyznaczone do pracy w doradczych grupach rzeczoznawców Organizacji korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w niniejszym punkcie litera b) i e).

iii) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich korzyści osobistych. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego któremukolwiek ekspertowi we wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

3. Postanowienia artykułu V oraz ustępów 1 i 2 (I) § 25 artykułu VII obejmują przedstawicieli członków stowarzyszonych biorących udział w pracach Organizacji zgodnie z artykułami 8 i 47 Konstytucji.

4. Przywileje, immunitety, zwolnienia i ułatwienia wymienione w § 21 klauzul standardowych przysługują również zastępcom Dyrektora Generalnego i Dyrektorowi Regionalnemu Organizacji.

Załącznik VIII

Światowy Związek Pocztowy

Klauzule standardowe mają zastosowanie bez zmian.

Załącznik IX

Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny

Klauzule standardowe mają zastosowanie bez zmian, z tym że Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny nie rości sobie prawa do korzystania z uprzywilejowanego traktowania, przewidzianego w artykule IV § 11, pt. „Ułatwienia w zakresie porozumiewania się".

Załącznik XI

Światowa Organizacja Meteorologiczna

Klauzule standardowe mają zastosowanie bez zmian.

Załącznik XII (zrewidowany tekst)

Międzyrządowa Morska Organizacja Doradcza

1. Przywileje, immunitety, zwolnienia i ułatwienia, o których mowa w artykule VI § 21 klauzul standardowych, przysługują Sekretarzowi Generalnemu Organizacji, zastępcy Sekretarza Generalnego i Sekretarzowi Komitetu Bezpieczeństwa na Morzu, z tym zastrzeżeniem, że postanowienia niniejszego punktu nie wymagają, aby członek, na terytorium którego znajduje się siedziba Organizacji, stosował postanowienia § 21 artykułu VI klauzul standardowych wobec osób, które są jego obywatelami.

2. a) Eksperci (inni niż funkcjonariusze, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu VI), którzy pełnią funkcje w komitetach Organizacji lub wykonują misje dla niej, korzystają z niżej wymienionych przywilejów i immunitetów w takim zakresie, w jakim to jest niezbędne dla skutecznego wypełnienia ich funkcji, przy czym przywileje te i immunitety przysługują im także w czasie podróży odbywanych w związku z pracą w tych komitetach lub w związku ze wspomnianymi misjami:

i) nie podlegają aresztowaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu,

ii) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji urzędowych; immunitet ten przysługuje zainteresowanym osobom także i po zakończeniu ich pracy w komitetach Organizacji lub po wypełnieniu misji Organizacji,

iii) z takich samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych i wymiany walut oraz w odniesieniu do ich bagażu osobistego, jakie przyznaje się przedstawicielom obcych rządów będących w czasowej misji urzędowej,

iv) nietykalności wszelkich papierów i dokumentów dotyczących prac wykonywanych przez nich dla Organizacji,

v) prawa używania szyfru i otrzymywania dokumentów i korespondencji przez kurierów lub w walizach opieczętowanych – dla celów porozumiewania się z Międzyrządową Morską Organizacją Doradczą.

Zasada wyrażona w ostatnim zdaniu § 12 klauzul standardowych ma zastosowanie do postanowień przewidzianych powyżej w podpunktach iv) i v).

b) Przywileje i immunitety przyznaje się ekspertom w interesie Organizacji, a nie dla ich korzyści osobistych. Organizacja ma prawo i obowiązek zrzec się immunitetu przyznanego któremukolwiek ekspertowi we wszystkich przypadkach, gdy uzna, że immunitet ten stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości i że można się go zrzec bez szkody dla interesów Organizacji.

Załącznik XIII

Międzynarodowa Korporacja Finansowa

Niniejsza konwencja (łącznie z niniejszym załącznikiem) ma zastosowanie do Międzynarodowej Korporacji Finansowej (zwanej dalej „Korporacją"), z zastrzeżeniem następujących postanowień:

1. § 4 zastępuje się następującym tekstem: „Powództwo przeciwko Korporacji może być złożone wyłącznie w sądzie właściwym dla terytorium członka, na którym Korporacja ma biuro, wyznaczyła agenta w celu prowadzenia procesu lub zawiadomienia o sprawie bądź który wydał lub zagwarantował zabezpieczenie. Żadne sprawy nie mogą jednakże być wszczęte przez członków lub osoby działające w imieniu członków lub wywodzące od nich roszczenia. Własność i aktywa Korporacji, gdziekolwiek umiejscowione i w czyimkolwiek posiadaniu, będą zwolnione od wszystkich rodzajów zajęcia, obciążenia lub egzekucji do czasu wydania ostatecznego orzeczenia przeciwko Korporacji".

2. Punkt (b) § 7 klauzul standardowych stosuje się do Korporacji z zastrzeżeniem § 5 artykułu III Porozumienia Korporacji.

3. Korporacja, według własnego uznania, może zrezygnować z jakichkolwiek przywilejów i immunitetów przyznanych na mocy artykułu VI Porozumienia Korporacji w takim zakresie i na takich warunkach, jakie ona może określić.

4. § 32 klauzul standardowych stosuje się wyłącznie w odniesieniu do sporów dotyczących interpretacji lub stosowania przywilejów lub immunitetów, które wynikają dla Korporacji wyłącznie z niniejszej konwencji i które nie są włączone do przywilejów i immunitetów, na które Korporacja może się powoływać stosownie do artykułów Porozumienia lub w inny sposób.

5. Postanowienia niniejszej konwencji (łącznie z niniejszym załącznikiem) nie modyfikują, nie zmieniają ani też nie powodują konieczności wprowadzenia takich modyfikacji lub zmian do artykułów Porozumienia Korporacji, ani też nie podważają lub nie ograniczają jakichkolwiek praw, immunitetów, przywilejów lub zwolnień przyznanych Korporacji lub jakiemukolwiek z jego członków, gubernatorom, dyrektorom wykonawczym, zastępcom, urzędnikom lub pracownikom zgodnie z artykułami Porozumienia Korporacji lub zgodnie z jakimkolwiek statutem, prawem lub przepisami każdego członka Korporacji lub jego politycznego czynnika albo określonych w inny sposób.

Porozumienie ogólne w sprawie przywilejów i immunitetów Rady Europy z 2 września 1949 r. oraz protokół dodatkowy do porozumienia ogólnego z 6 listopada 1952 r.[*]

(DzU z 2001 r., nr 23, poz. 270)

Rządy Królestwa Belgii, Królestwa Danii, Republiki Francuskiej, Królestwa Grecji, Republiki Irlandzkiej, Republiki Włoskiej, Wielkiego Księstwa Luksemburga, Królestwa Niderlandów, Królestwa Norwegii, Królestwa Szwecji, Republiki Tureckiej oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;

zważywszy, że zgodnie z postanowieniami artykułu 40 ustęp (a) Statutu Rady Europy Rada Europy, przedstawiciele państw członkowskich i Sekretariat korzystają na terytoriach państw członkowskich z takich przywilejów i immunitetów, jakie są niezbędne dla pełnienia ich obowiązków;

zważywszy, że zgodnie z postanowieniami ustępu (b) wyżej wymienionego artykułu członkowie Rady zobowiązali się zawrzeć porozumienie w celu wykonania postanowień wymienionego ustępu;

zważywszy, że stosownie do postanowień wspomnianego wyżej ustępu (b) Komitet Ministrów zalecił rządom państw członkowskich przyjęcie następujących postanowień;

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I
OSOBOWOŚĆ – ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH

Artykuł 1

Rada Europy posiada osobowość prawną. Posiada ona zdolność do zawierania umów, nabywania i zbywania majątku nieruchomego i ruchomego oraz do występowania przed sądem.

W tych sprawach Sekretarz Generalny występuje w imieniu Rady Europy.

Artykuł 2

Sekretarz Generalny będzie stale współpracował z właściwymi władzami państw członkowskich w celu ułatwienia właściwego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, zapewnienia przestrzegania przepisów policyjnych i zapobiegania występowaniu jakichkolwiek nadużyć przywilejów, immunitetów, wyłączeń i ułatwień wyszczególnionych w niniejszym Porozumieniu.

---

[*] Porozumienie weszło w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej 16 marca 1993 r. Protokół wszedł w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej 16 marca 1993 r.

CZĘŚĆ II
MAJĄTEK, FUNDUSZE I AKTYWA

Artykuł 3

Rada, jej majątek i aktywa, bez względu na to, gdzie i w czyim posiadaniu się znajdują, korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego, chyba że w konkretnym przypadku Komitet Ministrów wyraźnie zrzeknie się tego immunitetu. Zrzeczenie się immunitetu nie może jednakże rozciągnąć się na jakiekolwiek zajęcie mienia lub czynności egzekucyjne.

Artykuł 4

Budynki i pomieszczenia Rady są nietykalne. Jej majątek i aktywa, bez względu na to, gdzie i w czyim posiadaniu się znajdują, nie podlegają rewizji, zajęciu, konfiskacie, wywłaszczeniu lub jakiejkolwiek innej formie ingerencji w trybie postępowania administracyjnego, sądowego lub w wyniku działań ustawodawczych.

Artykuł 5

Archiwa Rady oraz wszelkie należące do niej lub będące w jej posiadaniu dokumenty są nietykalne bez względu na miejsce, w którym się znajdują.

Artykuł 6

Nie podlegając żadnej finansowej kontroli, przepisom ani jakiemukolwiek moratorium:

(a) Rada może posiadać każdego rodzaju waluty oraz prowadzić rachunki w każdej walucie;

(b) Rada może swobodnie przekazywać swoje fundusze z jednego kraju do drugiego lub w granicach jakiegokolwiek kraju oraz wymieniać wszelkie posiadane przez siebie waluty na inną dowolną walutę;

(c) korzystając z praw przyznanych jej zgodnie z punktami (a) i (b) niniejszego artykułu, Rada Europy uwzględni wszelkie uwagi rządu któregokolwiek państwa członkowskiego, w stopniu, jaki uzna za możliwy bez uszczerbku dla swych własnych interesów.

Artykuł 7

Rada, jej aktywa, dochody i innego rodzaju majątek są zwolnione:

(a) od wszelkich podatków bezpośrednich; Rada jednakże nie będzie domagać się zwolnienia od podatków, opłat czy należności, które stanowią jedynie zapłatę za świadczenie usług użyteczności publicznej;

(b) od wszelkich opłat celnych oraz zakazów i ograniczeń przywozu i wywozu w stosunku do przedmiotów potrzebnych Radzie do jej użytku służbowego; przedmioty wwiezione w ramach takich zwolnień nie będą sprzedawane w państwie, do którego zostały przywiezione, chyba że na warunkach ustalonych przez rząd tego państwa;

(c) od wszelkich opłat celnych, zakazów i ograniczeń przywozu i wywozu w stosunku do jej publikacji.

CZĘŚĆ III
POROZUMIEWANIE SIĘ

Artykuł 8

W zakresie porozumiewania się w sprawach urzędowych Komitet Ministrów i Sekretarz Generalny korzystają na terytorium każdego państwa członkowskiego z traktowania co

najmniej tak korzystnego, jak przyznane przez to państwo członkowskie misjom dyplomatycznym każdego innego rządu.

Korespondencja urzędowa i inne komunikaty urzędowe Komitetu Ministrów i Sekretariatu nie podlegają cenzurze.

CZĘŚĆ IV
PRZEDSTAWICIELE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W KOMITECIE MINISTRÓW

Artykuł 9

Przedstawiciele w Komitecie Ministrów korzystają podczas wykonywania swych funkcji i podczas podróży na miejsce posiedzenia i z powrotem z następujących przywilejów i immunitetów:

(a) nie podlegają aresztowaniu lub zatrzymaniu, a ich bagaż osobisty nie podlega zajęciu, oraz korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do czynności dokonanych przez nich w charakterze urzędowym, w tym wypowiedzi ustnych lub pisemnych;

(b) nietykalności wszelkich pism i dokumentów;

(c) prawa używania szyfrów i otrzymywania dokumentów lub korespondencji przez kurierów lub w poczcie dyplomatycznej;

(d) zwolnienia ich samych i ich małżonków od wszelkich ograniczeń imigracyjnych i formalności dotyczących rejestracji cudzoziemców w państwach, w których przebywają albo przez które przejeżdżają w czasie wykonywania swych funkcji;

(e) z tych samych ułatwień w zakresie ograniczeń walutowych lub wymiany walut, jakie są przyznawane podobnej rangi członkom misji dyplomatycznych;

(f) z tych samych immunitetów i ułatwień w stosunku do ich bagażu osobistego, jakie są przyznawane podobnej rangi członkom misji dyplomatycznych.

Artykuł 10

W celu zapewnienia przedstawicielom w Komitecie Ministrów całkowitej wolności słowa oraz całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji, immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych i czynności dokonanych przez nich przy wykonywaniu ich funkcji będzie im przysługiwał również po wygaśnięciu mandatu.

Artykuł 11

Przywileje i immunitety przyznawane są przedstawicielom państw członkowskich nie dla ich osobistej korzyści, lecz w celu zapewnienia im całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji związanych z Komitetem Ministrów. Państwo członkowskie ma zatem nie tylko prawo, ale i obowiązek zrzec się immunitetu swojego przedstawiciela w każdym przypadku, kiedy, jego zdaniem, immunitet ten mógłby utrudniać wymiar sprawiedliwości oraz kiedy można się go zrzec bez uszczerbku dla celu, w którym został przyznany.

Artykuł 12

(a) Postanowień artykułów 9, 10 i 11 nie stosuje się wobec władz państwa, którego dana osoba jest obywatelem bądź którego jest lub była przedstawicielem.

(b) W artykułach 9, 10, 11 i 12(a) wyrażenie „przedstawiciele" obejmuje wszystkich przedstawicieli, zastępców przedstawicieli, doradców, ekspertów technicznych i sekretarzy delegacji.

CZĘŚĆ V
PRZEDSTAWICIELE W ZGROMADZENIU DORADCZYM

Artykuł 13

Żadne ograniczenia natury administracyjnej lub innego rodzaju nie będą nakładane na swobodne przemieszczanie się przedstawicieli w Zgromadzeniu Doradczym i ich zastępców udających się na miejsce posiedzenia Zgromadzenia lub z powrotem.

W zakresie ceł i kontroli wymiany walut przedstawicielom i ich zastępcom przyznaje się:

(a) przez ich własne rządy, takie same ułatwienia, jakie są przyznawane wyższym urzędnikom udającym się za granicę w czasowej misji urzędowej;

(b) przez rządy innych państw członkowskich, takie same ułatwienia, jakie są przyznawane przedstawicielom obcych rządów w czasowej misji urzędowej.

Artykuł 14

Przedstawiciele w Zgromadzeniu Doradczym i ich zastępcy korzystają z immunitetu od wszelkiego rodzaju przesłuchań urzędowych oraz od aresztu i wszelkiego rodzaju postępowania sądowego w stosunku do słów wypowiadanych i udziału przez nich w głosowaniu w czasie wykonywania ich funkcji.

Artykuł 15

Podczas sesji Zgromadzenia Doradczego przedstawiciele w Zgromadzeniu oraz ich zastępcy, niezależnie od tego, czy są członkami parlamentu, korzystają:

(a) na terytorium własnego państwa z immunitetów przyznawanych w tym państwie członkom parlamentu;

(b) na terytoriach wszystkich innych państw członkowskich z immunitetu od aresztowania i postępowania sądowego.

Immunitet ten stosuje się również podczas podróży na miejsce posiedzenia Zgromadzenia Doradczego i z powrotem. Jednakże nie ma on zastosowania, gdy przedstawiciele lub ich zastępcy zostali ujęci na gorącym uczynku popełniania przestępstwa, usiłowania popełnienia przestępstwa lub popełnienia przestępstwa bądź też w przypadkach, gdy Zgromadzenie Doradcze zrzekło się immunitetu.

CZĘŚĆ VI
FUNKCJONARIUSZE RADY

Artykuł 16

Oprócz immunitetów i przywilejów przewidzianych w artykule 18 Sekretarz Generalny oraz Zastępca Sekretarza Generalnego, ich małżonkowie i małoletnie dzieci korzystają z przywilejów, immunitetów, zwolnień i ułatwień przyznawanych zgodnie z prawem międzynarodowym przedstawicielom dyplomatycznym.

Artykuł 17

Sekretarz Generalny określi kategorie funkcjonariuszy, do których stosuje się postanowienia artykułu 18. Powiadomi on o nich rządy wszystkich państw członkowskich. Nazwiska funkcjonariuszy należących do tych kategorii będą okresowo podawane do wiadomości wyżej wymienionym rządom.

Artykuł 18

Funkcjonariusze Rady Europy:

(a) korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego w odniesieniu do wszelkich czynności, w tym wypowiedzi ustnych lub pisemnych, dokonanych przez nich w charakterze urzędowym i w granicach ich kompetencji;

(b) są zwolnieni od opodatkowania pensji i uposażeń wypłacanych im przez Radę Europy;

(c) nie podlegają, wraz z małżonkami i członkami rodziny będącymi na ich utrzymaniu, ograniczeniom imigracyjnym i przepisom dotyczącym rejestracji cudzoziemców;

(d) w zakresie ułatwień przy wymianie walut korzystają z takich samych przywilejów jak podobnej rangi funkcjonariusze wchodzący w skład misji dyplomatycznych przy danym rządzie;

(e) korzystają, wraz z małżonkami i członkami rodziny będącymi na ich utrzymaniu, z takich samych ułatwień przy powrocie do kraju w czasie kryzysu międzynarodowego jak przedstawiciele dyplomatyczni;

(f) przy obejmowaniu swego stanowiska w danym państwie mają prawo wwieźć bez opłat celnych swoje ruchomości i przedmioty osobistego użytku i tak samo bezcłowo wywieźć je z powrotem do państwa ich stałego miejsca zamieszkania po zakończeniu wykonywania funkcji.

Artykuł 19

Przywileje, immunitety i ułatwienia przyznawane są funkcjonariuszom w interesie Rady Europy, a nie dla ich osobistej korzyści. Sekretarz Generalny ma prawo oraz obowiązek uchylić immunitet przyznany funkcjonariuszowi w każdym przypadku, kiedy, jego zdaniem, immunitet ten mógłby utrudniać wymiar sprawiedliwości oraz kiedy można się go zrzec bez uszczerbku dla interesów Rady Europy. W stosunku do Sekretarza Generalnego i Zastępcy Sekretarza Generalnego prawo uchylenia immunitetu przysługuje Komitetowi Ministrów.

CZĘŚĆ VII
POROZUMIENIA DODATKOWE

Artykuł 20

Rada może zawrzeć z jednym lub więcej państwami członkowskimi porozumienia dodatkowe zmieniające postanowienia niniejszego Porozumienia ogólnego w zakresie odnoszącym się do tego państwa członkowskiego bądź tych państw członkowskich.

CZĘŚĆ VIII
SPORY

Artykuł 21

Wszelkie spory pomiędzy Radą a osobą prywatną dotyczące dostaw, usług i zakupu nieruchomości dokonanych w imieniu Rady podlegają rozpoznaniu przez arbitraż, którego zasady są określone w zarządzeniu wydanym przez Sekretarza Generalnego za zgodą Komitetu Ministrów.

CZĘŚĆ IX
POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 22

Niniejsze Porozumienie podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacji zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy. Porozumienie wejdzie w życie w dniu złożenia siódmego dokumentu ratyfikacji.

Jednakże do czasu wejścia w życie Porozumienia, zgodnie z postanowieniami poprzedniego ustępu, Sygnatariusze w celu uniknięcia jakiegokolwiek opóźnienia w sprawnym działaniu Rady wyrażają zgodę na jego tymczasowe stosowanie od dnia jego podpisania, zgodnie z odpowiednimi przepisami konstytucyjnymi.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie do tego upełnomocnieni, podpisali niniejsze Porozumienie ogólne.

Sporządzono w Paryżu dnia 2 września 1949 r., w językach angielskim i francuskim, przy czym obydwa teksty są jednakowo autentyczne i zostały złożone w jednym egzemplarzu w archiwach Rady Europy.

Sekretarz Generalny przekaże uwierzytelnione kopie każdemu Sygnatariuszowi.

PROTOKÓŁ DODATKOWY DO POROZUMIENIA OGÓLNEGO W SPRAWIE PRZYWILEJÓW I IMMUNITETÓW RADY EUROPY

Rządy Sygnatariusze Porozumienia ogólnego w sprawie przywilejów i immunitetów Rady Europy, sporządzonego w Paryżu dnia 2 września 1949 r. (zwanego dalej porozumieniem), pragnąc rozszerzyć postanowienia porozumienia, uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Każde obecne lub przyszłe państwo członkowskie Rady Europy, które nie jest sygnatariuszem porozumienia, może przystąpić do tego ostatniego oraz do protokołu, składając swój dokument przystąpienia do nich obu u Sekretarza Generalnego Rady Europy, który poinformuje o tym państwa członkowskie Rady.

Artykuł 2

a) Postanowienia części IV porozumienia stosuje się do przedstawicieli biorących udział w posiedzeniach Zastępców Ministrów.

b) Postanowienia części IV porozumienia stosuje się do innych przedstawicieli niż przedstawiciele w Zgromadzeniu Doradczym, biorących udział w posiedzeniach zwoływanych przez Radę Europy i odbywanych, gdy Komitet Ministrów ani Komitet Zastępców Ministrów nie obradują, z wyjątkiem postanowienia, że przedstawiciele biorący udział w takich posiedzeniach są zwolnieni od aresztowania czy postępowania karnego, gdy zostali ujęci na gorącym uczynku popełniania przestępstwa, usiłowania popełnienia przestępstwa lub popełnienia przestępstwa.

Artykuł 3

Postanowienia artykułu 15 porozumienia stosuje się do przedstawicieli w Zgromadzeniu i ich zastępców w każdym wypadku, gdy uczestniczą w posiedzeniach Komitetów lub Podkomitetów Zgromadzenia Doradczego bądź też podróżują na miejsce posiedzenia i z powrotem, niezależnie, czy Zgromadzenie będzie w tym czasie obradować, czy też nie.

Artykuł 4

Stali przedstawiciele państw członkowskich Rady Europy korzystają podczas wykonywania swych funkcji i podczas podróży na miejsce posiedzeń i z powrotem z przywilejów, immunitetów i ułatwień, z których zazwyczaj korzystają przedstawiciele dyplomatyczni podobnej rangi.

Artykuł 5

Przywileje, immunitety i ułatwienia przyznawane są przedstawicielom państw członkowskich nie dla ich osobistej korzyści, lecz w celu zapewnienia im całkowitej niezależności przy wykonywaniu ich funkcji związanych z Radą Europy. Państwo członkowskie ma zatem nie tylko prawo, ale i obowiązek uchylić immunitet swojemu przedstawicielowi w każdym wypadku, gdy immunitet ten mógłby utrudniać sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz gdy może być on uchylony bez uszczerbku dla celu, w którym został przyznany.

Artykuł 6

Postanowień artykułu 4 nie stosuje się wobec władz państwa, którego dana osoba jest obywatelem bądź którego jest lub była przedstawicielem.

Artykuł 7

a) Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu przez wszystkie państwa członkowskie, które podpisały porozumienie. Protokół podlega ratyfikacji w tym samym czasie co porozumienie lub po jego ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacji zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

b) Niniejszy protokół wejdzie w życie z dniem ratyfikowania go przez wszystkich sygnatariuszy, którzy z tą datą ratyfikowali porozumienie, pod warunkiem że liczba sygnatariuszy, którzy ratyfikowali porozumienie i protokół, nie będzie mniejsza niż siedem.

c) Dla każdego innego sygnatariusza ratyfikującego protokół w terminie późniejszym wejdzie on w życie z datą złożenia jego dokumentu ratyfikacji.

d) W wypadku państw członkowskich, które przystąpiły do porozumienia i protokołu zgodnie z postanowieniami artykułu 1, porozumienie i protokół wejdą w życie:

(i) z datą określoną powyżej w ustępie b), w przypadku gdy dokument przystąpienia zostanie złożony przed tą datą; bądź

(ii) z datą złożenia dokumentu przystąpienia, w przypadku gdy dokument ten zostanie złożony z datą późniejszą, w stosunku do tej określonej powyżej w ustępie b).

Na dowód czego niżej podpisani, należycie do tego upełnomocnieni, podpisali niniejszy protokół.

Konwencja wiedeńska z 18 kwietnia 1961 r. o stosunkach dyplomatycznych

(DzU z 1965 r., nr 37, poz. 232, załącznik)

Państwa będące Stronami niniejszej Konwencji,

pomne, że od najdawniejszych czasów ludy wszystkich krajów uznają status przedstawicieli dyplomatycznych,

świadome celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, dotyczących suwerennej równości państw, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwoju przyjaznych stosunków między narodami,

przeświadczone, że międzynarodowa konwencja o stosunkach, przywilejach i immunitetach dyplomatycznych przyczyni się do rozwoju przyjaznych stosunków między państwami bez względu na różność ich systemów ustrojowych i społecznych,

rozumiejąc, że celem tych przywilejów i immunitetów nie jest zapewnienie korzyści poszczególnym osobom, lecz zabezpieczenie skutecznego wykonywania funkcji przez misje dyplomatyczne reprezentujące ich państwa,

potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego powinny nadal obowiązywać w sprawach, które nie zostały wyraźnie uregulowane postanowieniami niniejszej Konwencji,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Dla celów niniejszej Konwencji następujące wyrażenia mają niżej określone znaczenie:

a) wyrażenie „szef misji" oznacza osobę powołaną przez państwo wysyłające do działania w tym charakterze;

b) wyrażenie „członkowie misji" oznacza szefa misji oraz członków personelu misji;

c) wyrażenie „członkowie personelu misji" oznacza członków personelu dyplomatycznego, personelu administracyjnego i technicznego oraz personelu służby misji;

d) wyrażenie „członkowie personelu dyplomatycznego" oznacza członków personelu misji posiadających stopień dyplomatyczny;

e) wyrażenie „przedstawiciel dyplomatyczny" oznacza szefa misji lub członka personelu dyplomatycznego misji;

f) wyrażenie „członkowie personelu administracyjnego i technicznego" oznacza członków personelu misji zatrudnionych w administracji i technicznej służbie misji;

g) wyrażenie „członkowie personelu służby" oznacza członków personelu misji zatrudnionych w służbie domowej misji;

h) wyrażenie „prywatny służący" oznacza osobę zatrudnioną w służbie domowej członka misji, która nie jest pracownikiem państwa wysyłającego;

i) wyrażenie „pomieszczenia misji" oznacza budynki lub części budynków i tereny przyległe do nich, niezależnie od tego, kto jest ich właścicielem, użytkowane dla celów misji, łącznie z rezydencją szefa misji.

Artykuł 2

Ustanowienie stosunków dyplomatycznych pomiędzy państwami oraz wysyłanie stałych misji dyplomatycznych następuje za wzajemną zgodą.

Artykuł 3

1. Funkcje misji dyplomatycznej obejmują między innymi:

a) reprezentowanie państwa wysyłającego w państwie przyjmującym;

b) ochronę w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego i jego obywateli, w granicach ustalonych przez prawo międzynarodowe;

c) prowadzenie rokowań z rządem państwa przyjmującego;

d) zaznajamianie się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami panującymi w państwie przyjmującym i z rozwojem zachodzących w nim wydarzeń oraz zdawanie z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego;

e) popieranie przyjaznych stosunków pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz rozwijanie pomiędzy nimi stosunków gospodarczych, kulturalnych i naukowych.

2. Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako uniemożliwiające pełnienie funkcji konsularnych przez misję dyplomatyczną.

Artykuł 4

1. Państwo wysyłające powinno się upewnić, że osoba, którą zamierza akredytować jako szefa misji w państwie przyjmującym, otrzymała agrément tego państwa.

2. Państwo przyjmujące nie jest zobowiązane do podania państwu wysyłającemu przyczyn odmowy agrément.

Artykuł 5

1. Państwo wysyłające, po dokonaniu należnej notyfikacji zainteresowanym państwom przyjmującym, może stosownie do okoliczności akredytować szefa misji lub wyznaczyć członka personelu dyplomatycznego w więcej niż jednym państwie, chyba że którekolwiek z państw przyjmujących wyraźnie się temu sprzeciwia.

2. Jeżeli państwo wysyłające akredytuje szefa misji w jednym lub w kilku innych państwach, może ono ustanowić misję dyplomatyczną, kierowaną przez chargé d'affaires ad interim, w każdym z państw, gdzie szef misji nie ma swojej stałej siedziby.

3. Szef misji lub członek personelu dyplomatycznego misji może reprezentować państwo wysyłające wobec każdej organizacji międzynarodowej.

Artykuł 6

Dwa lub więcej państw może akredytować tę samą osobę jako szefa misji w innym państwie, chyba że państwo przyjmujące sprzeciwia się temu.

Artykuł 7

Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 5, 8, 9 i 11 państwo wysyłające może mianować według swego uznania członków personelu misji. W przypadku attachés wojskowych, morskich i lotniczych państwo przyjmujące może żądać, aby ich nazwiska były mu uprzednio przedłożone celem wyrażenia na nie zgody.

Artykuł 8

1. Członkowie personelu dyplomatycznego misji będą mieć w zasadzie obywatelstwo państwa wysyłającego.

2. Członkowie personelu dyplomatycznego misji mogą być mianowani spośród osób posiadających obywatelstwo państwa przyjmującego jedynie za zgodą tego państwa, które może ją cofnąć w każdym czasie.

3. Państwo przyjmujące może zastrzec sobie to samo prawo w odniesieniu do obywateli państwa trzeciego, którzy nie są zarazem obywatelami państwa wysyłającego.

Artykuł 9

1. Państwo przyjmujące może w każdym czasie i bez obowiązku uzasadnienia swej decyzji zawiadomić państwo wysyłające, że szef misji bądź którykolwiek z członków personelu dyplomatycznego misji jest persona non grata albo że którykolwiek inny z członków personelu misji jest osobą niepożądaną. Państwo wysyłające odpowiednio do okoliczności bądź odwoła daną osobę bądź położy kres jej funkcjom w misji. Dana osoba może być uznana za non grata albo za niepożądaną przed przybyciem na terytorium państwa przyjmującego.

2. Jeżeli państwo wysyłające odmawia wykonania lub nie wykonuje w rozsądnym terminie swych obowiązków wynikających z ustępu 1 niniejszego artykułu, państwo przyjmujące może odmówić uznania danej osoby za członka misji.

Artykuł 10

Ministerstwo Spraw Zagranicznych państwa przyjmującego lub inne ministerstwo uznane za właściwe będą zawiadamiane o:

a) mianowaniu członków misji, ich przybyciu i ostatecznym wyjeździe lub też o zakończeniu ich funkcji w misji;

b) przybyciu i ostatecznym wyjeździe osoby należącej do rodziny członka misji oraz zależnie od okoliczności o tym, że jakaś osoba staje się lub przestaje być członkiem rodziny członka misji;

c) przybyciu i ostatecznym wyjeździe prywatnych służących zatrudnionych u osób wymienionych wyżej w punkcie a) oraz zależnie od okoliczności o fakcie opuszczenia przez nie służby u tych osób;

d) zatrudnieniu i zwolnieniu osób zamieszkałych w państwie przyjmującym bądź jako członków misji bądź jako prywatnych służących uprawnionych do korzystania z przywilejów i immunitetów.

2. Przybycie i ostateczny wyjazd powinny być w miarę możności również notyfikowane uprzednio.

Artykuł 11

1. W braku wyraźnego porozumienia co do liczebności misji, państwo przyjmujące może żądać, aby liczebność ta była utrzymana w granicach uznanych przez nie za rozsądne i normalne, uwzględniając okoliczności i warunki panujące w państwie przyjmującym oraz potrzeby danej misji.

2. Państwo przyjmujące może również, w tych samych granicach i bez dyskryminacji, odmówić przyjmowania urzędników określonej kategorii.

Artykuł 12

Państwo wysyłające nie może, bez uprzedniej wyraźnej zgody państwa przyjmującego, zakładać biur stanowiących część misji w miejscowościach innych niż te, w których ustanowiona została sama misja.

Artykuł 13

1. Uważa się, że szef misji objął swoje funkcje w państwie przyjmującym, gdy złożył swoje listy uwierzytelniające bądź gdy notyfikował o swoim przybyciu, a wierna kopia jego listów uwierzytelniających została złożona w Ministerstwie Spraw Zagranicznych państwa przyjmującego lub w innym ministerstwie uznanym za właściwe, zgodnie z praktyką panującą w państwie przyjmującym, która powinna być stosowana w jednolity sposób.

2. Kolejność składania listów uwierzytelniających lub ich wiernych kopii jest ustalana według daty i godziny przybycia szefa misji.

Artykuł 14

1. Szefowie misji dzielą się na trzy klasy, a mianowicie:

a) ambasadorów i nuncjuszów, akredytowanych przy głowach państw, oraz innych szefów misji równorzędnego stopnia;

b) posłów, ministrów i internuncjuszów, akredytowanych przy głowach państw;

c) chargé d'affaires, akredytowanych przy ministrach spraw zagranicznych.

2. Poza sprawami pierwszeństwa i etykiety nie będzie się czyniło żadnych różnic między szefami misji w zależności od ich klasy.

Artykuł 15

Państwa uzgodnią między sobą klasę, do której powinni należeć szefowie ich misji.

Artykuł 16

1. Szefowie misji korzystają z pierwszeństwa w obrębie swojej klasy w kolejności dat i godzin objęcia swych funkcji zgodnie z artykułem 13.

2. Zmiany w listach uwierzytelniających szefa misji nie powodujące zmiany klasy nie wpływają na jego pierwszeństwo.

3. Niniejszy artykuł nie stoi na przeszkodzie w stosowaniu praktyki, która jest lub mogłaby być przyjęta przez państwo przyjmujące w odniesieniu do pierwszeństwa przedstawiciela Stolicy Apostolskiej.

Artykuł 17

Pierwszeństwo członków personelu dyplomatycznego misji będzie notyfikowane przez szefa misji Ministerstwu Spraw Zagranicznych lub innemu ministerstwu uznanemu za właściwe.

Artykuł 18

Przy przyjmowaniu szefów misji powinno się przestrzegać w każdym państwie jednolitego trybu postępowania w odniesieniu do każdej klasy.

Artykuł 19

1. Jeżeli stanowisko szefa misji nie jest obsadzone lub jeżeli szef misji nie może pełnić swoich funkcji, chargé d'affaires ad interim będzie działał przejściowo jako szef misji. Nazwisko chargé d'affaires ad interim będzie podane do wiadomości bądź przez szefa misji, bądź, w przypadku gdy nie może on tego uczynić, przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych państwa wysyłającego Ministerstwu Spraw Zagranicznych państwa przyjmującego lub innemu ministerstwu uznanemu za właściwe.

2. W przypadku gdy żaden członek personelu dyplomatycznego misji nie jest obecny w państwie przyjmującym, wówczas dla załatwiania bieżących spraw administracyjnych

misji może być wyznaczony przez państwo wysyłające członek personelu administracyjnego i technicznego – za zgodą państwa przyjmującego.

Artykuł 20

Misja i jej szef mają prawo używania flagi i godła państwa wysyłającego na pomieszczeniach misji łącznie z rezydencją szefa misji i na jego środkach transportu.

Artykuł 21

1. Państwo przyjmujące powinno zgodnie ze swym ustawodawstwem ułatwić na swym terytorium nabycie przez państwo wysyłające pomieszczeń koniecznych dla jego misji bądź pomóc mu w uzyskaniu takich pomieszczeń w inny sposób.
2. Powinno ono również pomóc misjom w razie potrzeby w uzyskaniu odpowiednich mieszkań dla ich członków.

Artykuł 22

1. Pomieszczenia misji są nietykalne. Funkcjonariusze państwa przyjmującego nie mogą do nich wkraczać, chyba że uzyskają na to zgodę szefa misji.
2. Państwo przyjmujące ma szczególny obowiązek przedsięwzięcia wszelkich stosownych kroków dla ochrony pomieszczeń misji przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz zapobieżenia jakiemukolwiek zakłóceniu spokoju misji lub uchybieniu jej godności.
3. Pomieszczenia misji, ich urządzenia i inne przedmioty, które się w nich znajdują, oraz środki transportu misji nie podlegają rewizji, rekwizycji, zajęciu lub egzekucji.

Artykuł 23

1. Państwo wysyłające oraz szef misji są zwolnieni od wszelkich opłat i podatków państwowych, regionalnych lub komunalnych dotyczących pomieszczeń misji, zarówno własnych, jak i wynajętych, z wyjątkiem opłat i podatków należnych za konkretnie wyświadczone usługi.
2. Zwolnienie od podatków przewidziane w niniejszym artykule nie stosuje się do tych opłat i podatków, które na podstawie ustawodawstwa państwa przyjmującego ciążą na osobach zawierających umowy z państwem wysyłającym lub szefem misji.

Artykuł 24

Archiwa i dokumenty misji są nietykalne w każdym czasie i niezależnie od miejsca, gdzie się znajdują.

Artykuł 25

Państwo przyjmujące udzieli wszelkich ułatwień w pełnieniu przez misję jej funkcji.

Artykuł 26

Z zastrzeżeniem swoich ustaw i innych przepisów dotyczących stref, do których wstęp jest zakazany lub ograniczony ze względu na bezpieczeństwo państwa, państwo przyjmujące zapewni wszystkim członkom misji swobodę poruszania się i podróżowania na swoim terytorium.

Artykuł 27

1. Państwo przyjmujące dopuszcza i ochrania swobodne porozumiewanie się misji dla wszelkich celów urzędowych. W porozumiewaniu się z rządem oraz z innymi misjami i konsulatami państwa wysyłającego, bez względu na miejsce ich siedziby, misja może używać wszelkich odpowiednich środków, łącznie z kurierami dyplomatycznymi oraz

korespondencją sporządzoną kodem lub szyfrem. Misja może jednak zainstalować i używać nadajnika radiowego tylko za zgodą państwa przyjmującego.

2. Korespondencja urzędowa misji jest nietykalna. Wyrażenie „korespondencja urzędowa" oznacza wszelką korespondencję odnoszącą się do misji i jej funkcji.

3. Poczta dyplomatyczna nie powinna być otwierana ani zatrzymywana.

4. Przesyłki stanowiące pocztę dyplomatyczną powinny posiadać widoczne znaki zewnętrzne określające ich charakter i mogą zawierać jedynie dokumenty dyplomatyczne lub przedmioty przeznaczone do użytku urzędowego.

5. Kurier dyplomatyczny, który powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument określający jego charakter i liczbę przesyłek stanowiących pocztę dyplomatyczną, będzie chroniony przez państwo przyjmujące w czasie pełnienia swych funkcji. Korzysta on z nietykalności osobistej oraz nie podlega aresztowaniu lub zatrzymaniu w żadnej formie.

6. Państwo wysyłające lub misja mogą wyznaczać kurierów dyplomatycznych ad hoc. W takich wypadkach postanowienia ustępu 5 niniejszego artykułu będą miały również zastosowanie, z tym jednak że wymienione tam immunitety przestaną być stosowane z chwilą, gdy kurier taki doręczy odbiorcy powierzoną sobie pocztę dyplomatyczną.

7. Poczta dyplomatyczna może być powierzona kapitanowi powietrznego statku handlowego, który ma lądować w dozwolonym porcie wejściowym. Powinien on być zaopatrzony w urzędowy dokument określający liczbę przesyłek stanowiących pocztę, lecz nie będzie on jednak uważany za kuriera dyplomatycznego. Misja może wysłać jednego ze swych członków w celu bezpośredniego i swobodnego odbioru poczty dyplomatycznej od kapitana statku powietrznego.

Artykuł 28

Opłaty i należności pobierane przez misję za dokonanie czynności urzędowych są zwolnione od wszelkich podatków i opłat.

Artykuł 29

Osoba przedstawiciela dyplomatycznego jest nietykalna. Nie podlega on aresztowaniu ani zatrzymaniu w żadnej formie. Państwo przyjmujące będzie traktować go z należytym szacunkiem i przedsięweźmie wszelkie odpowiednie kroki, aby zapobiec wszelkiemu zamachowi na jego osobę, wolność lub godność.

Artykuł 30

1. Rezydencja prywatna przedstawiciela dyplomatycznego korzysta z takiej samej nietykalności i ochrony jak pomieszczenia misji.

2. Z nietykalności korzystają również jego dokumenty i korespondencja oraz, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 artykułu 31, jego mienie.

Artykuł 31

1. Przedstawiciel dyplomatyczny korzysta z immunitetu od jurysdykcji karnej państwa przyjmującego. Korzysta on również z immunitetu od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej tegoż państwa, z wyjątkiem:

a) powództw z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa przyjmującego, chyba że posiada on je w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji;

b) powództw dotyczących spadkobrania, w których przedstawiciel dyplomatyczny występuje jako wykonawca testamentu, administrator, spadkobierca lub zapisobiorca w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego;

c) powództw dotyczących wszelkiego rodzaju zawodowej lub handlowej działalności wykonywanej przez przedstawiciela dyplomatycznego w państwie przyjmującym poza jego funkcjami urzędowymi.

2. Przedstawiciel dyplomatyczny nie jest obowiązany do składania zeznań w charakterze świadka.

3. W stosunku do przedstawiciela dyplomatycznego nie mogą być przedsięwzięte żadne środki egzekucyjne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w punktach a), b) i c) ustępu 1 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem jednak, że odnośne środki mogą być przedsięwzięte bez naruszania nietykalności jego osoby lub rezydencji.

4. Immunitet przedstawiciela dyplomatycznego od jurysdykcji państwa przyjmującego nie uchyla w stosunku do niego jurysdykcji państwa wysyłającego.

Artykuł 32

1. Państwo wysyłające może zrzec się immunitetu jurysdykcyjnego swoich przedstawicieli dyplomatycznych oraz osób korzystających z immunitetu na podstawie artykułu 37.

2. Zrzeczenie się powinno być zawsze wyraźne.

3. Jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny lub osoba korzystająca z immunitetu jurysdykcyjnego na podstawie artykułu 37 wszczyna postępowanie, nie będzie już dopuszczalne powoływanie się na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do powództw wzajemnych bezpośrednio związanych z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym nie jest uważane za domniemane zrzeczenie się immunitetu w stosunku do wykonania wyroku, co wymaga oddzielnego zrzeczenia się.

Artykuł 33

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu przedstawiciel dyplomatyczny nie podlega, w zakresie usług świadczonych na rzecz państwa wysyłającego, przepisom o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie przyjmującym.

2. Zwolnienia przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu obejmują również osoby pozostające wyłącznie w służbie prywatnej przedstawiciela dyplomatycznego, pod warunkiem:

a) że nie są one obywatelami państwa przyjmującego ani nie posiadają tam stałego miejsca zamieszkania;

b) że objęte są przepisami o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie wysyłającym lub w państwie trzecim.

3. Przedstawiciel dyplomatyczny zatrudniający osoby, w stosunku do których nie mają zastosowania zwolnienia przewidziane w ustępie 2 niniejszego artykułu, powinien przestrzegać obowiązków, jakie nakładają na pracodawców przepisy państwa przyjmującego o ubezpieczeniach społecznych.

4. Zwolnienia przewidziane w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu nie wykluczają dobrowolnego uczestnictwa w systemie ubezpieczeń społecznych państwa przyjmującego, jeżeli uczestnictwo takie dozwolone jest przez to państwo.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają zawartych poprzednio dwustronnych lub wielostronnych umów w sprawach ubezpieczeń społecznych i nie stoją na przeszkodzie zawieraniu takich umów w przyszłości.

Artykuł 34

Przedstawiciel dyplomatyczny jest zwolniony od wszelkich opłat i podatków, osobistych i rzeczowych, zarówno państwowych, regionalnych, jak i komunalnych, z wyjątkiem:

a) podatków pośrednich tego rodzaju, które zazwyczaj wliczane są w cenę towarów lub usług;

b) opłat i podatków dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa przyjmującego, chyba że posiada on je w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji;

c) należności spadkowych pobieranych przez państwo przyjmujące, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 4 artykułu 39;

d) opłat i podatków dotyczących prywatnego dochodu mającego swe źródło w państwie przyjmującym oraz podatków dotyczących kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwach handlowych znajdujących się w państwie przyjmującym;

e) opłat i podatków należnych z tytułu wyświadczonych usług;

f) należności rejestracyjnych, sądowych, hipotecznych oraz stemplowych dotyczących mienia nieruchomego, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 23.

Artykuł 35

Państwo przyjmujące powinno zwolnić przedstawicieli dyplomatycznych z wszelkich osobistych świadczeń, z wszelkiego rodzaju służby publicznej oraz z obciążeń wojskowych, takich jak rekwizycje, daniny wojskowe i zakwaterowanie.

Artykuł 36

1. Państwo przyjmujące, zgodnie z ustawami i innymi przepisami, jakie może wydać, zezwoli na wwóz oraz udzieli zwolnienia z wszelkich opłat celnych, podatków i innych pokrewnych należności, z wyjątkiem opłat za składowanie, przewóz i podobne usługi, w odniesieniu do:

a) przedmiotów przeznaczonych do użytku urzędowego misji;

b) przedmiotów przeznaczonych do osobistego użytku przedstawiciela dyplomatycznego lub członków jego rodziny pozostających z nim we wspólnocie domowej łącznie z przedmiotami związanymi z jego urządzeniem się.

2. Osobisty bagaż przedstawiciela dyplomatycznego jest zwolniony od rewizji, chyba że istnieją poważne podstawy do przypuszczenia, że zawiera on bądź przedmioty nie podlegające zwolnieniom określonym w ustępie 1 niniejszego artykułu, bądź przedmioty, których wwóz lub wywóz jest zabroniony przez ustawodawstwo państwa przyjmującego lub podlega przepisom tego państwa dotyczącym kwarantanny. W takich wypadkach rewizja powinna być przeprowadzona jedynie w obecności przedstawiciela dyplomatycznego lub osoby przez niego upoważnionej.

Artykuł 37

1. Członkowie rodziny przedstawiciela dyplomatycznego pozostający z nim we wspólnocie domowej, o ile nie są obywatelami państwa przyjmującego, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 29–36.

2. Członkowie personelu administracyjnego i technicznego misji, łącznie z członkami ich rodzin pozostającymi z nimi we wspólnocie domowej, o ile nie są obywatelami państwa przyjmującego lub nie mają tam stałego miejsca zamieszkania, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 29–35, z tym jednak że immunitet od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego, wymieniony w ustępie 1 artykułu 31, nie stosuje się do czynności dokonanych poza pełnieniem ich obowiązków służbowych. Korzy-

stają oni również z przywilejów i immunitetów wymienionych w ustępie 1 artykułu 36 w odniesieniu do przedmiotów wwiezionych w okresie pierwszego urządzania się.

3. Członkowie personelu służby misji, którzy nie są obywatelami państwa przyjmującego lub nie mają tam stałego miejsca zamieszkania, korzystają z immunitetu w odniesieniu do aktów dokonanych w toku pełnienia ich funkcji oraz ze zwolnienia od opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu zatrudnienia, jak również ze zwolnienia przewidzianego w artykule 33.

4. Prywatni służący członków misji, o ile nie są obywatelami państwa przyjmującego lub nie mają tam stałego miejsca zamieszkania, są zwolnieni z opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu zatrudnienia. Pod wszelkimi innymi względami mogą oni korzystać z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo przyjmujące. Państwo przyjmujące powinno jednak wykonywać jurysdykcję nad tymi osobami w taki sposób, aby zbytnio nie zakłócać wypełniania funkcji przez misję.

Artykuł 38

1. Poza wypadkami, w których dodatkowe przywileje i immunitety zostały przyznane przez państwo przyjmujące, przedstawiciel dyplomatyczny będący obywatelem tego państwa lub mający tam stałe miejsce zamieszkania korzysta jedynie z immunitetu jurysdykcyjnego i z nietykalności w odniesieniu do aktów urzędowych dokonywanych w toku pełnienia swych funkcji.

2. Inni członkowie personelu misji oraz prywatni służący będący obywatelami państwa przyjmującego lub mający w nim stałe miejsce zamieszkania korzystają z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo przyjmujące. Państwo przyjmujące powinno jednak wykonywać jurysdykcję nad tymi osobami w taki sposób, aby zbytnio nie zakłócać wypełniania funkcji przez misję.

Artykuł 39

1. Każda osoba uprawniona do przywilejów i immunitetów korzysta z nich od chwili wjazdu na terytorium państwa przyjmującego w celu objęcia swego stanowiska lub, jeżeli już się znajduje na tym terytorium, od chwili notyfikowania jej nominacji Ministerstwu Spraw Zagranicznych lub innemu ministerstwu uznanemu za właściwe.

2. Gdy funkcje osoby korzystającej z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych dobiegły końca, przywileje i immunitety te wygasają w normalnym trybie z chwilą opuszczenia przez nią kraju lub z upływem rozsądnego terminu, w którym mogłaby ona to zrobić, z tym że do tego czasu trwać będą nawet w razie konfliktu zbrojnego. Immunitet trwa jednak nadal w odniesieniu do aktów dokonywanych przez taką osobę w toku pełnienia jej funkcji jako członka misji.

3. W razie śmierci członka misji, członkowie jego rodziny korzystają nadal z przywilejów i immunitetów, do których są uprawnieni, aż do upływu rozsądnego terminu pozwalającego im na opuszczenie terytorium państwa przyjmującego.

4. W razie śmierci członka misji nie będącego obywatelem państwa przyjmującego ani nie mającego tam stałego miejsca zamieszkania lub członka jego rodziny pozostającego z nim we wspólnocie domowej, państwo przyjmujące zezwoli na wywóz ruchomego mienia osoby zmarłej, z wyjątkiem mienia nabytego w kraju, którego wywóz był zabroniony w chwili śmierci tej osoby. Należności spadkowe nie będą pobierane w odniesieniu do mienia ruchomego, które znalazło się w państwie przyjmującym jedynie wskutek przebywania w tym państwie osoby zmarłej w charakterze członka misji lub członka rodziny członka misji.

Artykuł 40

1. Jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny przejeżdża przez terytorium lub znajduje się na terytorium państwa trzeciego będąc w podróży celem objęcia swego stanowiska lub powrotu na nie albo też wracając do swego własnego kraju, państwo trzecie, które udzieliło mu wizy w wypadku, gdy wiza taka była wymagana, przyzna mu nietykalność oraz wszelkie inne immunitety, niezbędne dla zapewnienia mu przejazdu lub powrotu. To samo stosuje się również do wszystkich członków jego rodziny korzystających z przywilejów i immunitetów, którzy bądź towarzyszą przedstawicielowi dyplomatycznemu, bądź podróżują oddzielnie w celu połączenia się z nim lub powrotu do swego kraju.

2. W okolicznościach podobnych do określonych w ustępie 1 niniejszego artykułu państwa trzecie nie powinny utrudniać przejazdu przez ich terytorium członkom personelu administracyjnego i technicznego lub personelu służby misji oraz członkom ich rodzin.

3. Państwa trzecie przyznają korespondencji urzędowej i innym formom urzędowego porozumiewania się, łącznie z przesyłkami zredagowanymi kodem lub szyfrem, znajdującym się w tranzycie na ich terytorium, tę samą swobodę i ochronę, jaka jest przyznawana przez państwo przyjmujące. Przyznają one kurierom dyplomatycznym, którym udzielono wizy w wypadku, gdy taka wiza była wymagana, a także poczcie dyplomatycznej w tranzycie, taką samą nietykalność i ochronę, jaką obowiązane jest przyznawać państwo przyjmujące.

4. Obowiązki państw trzecich przewidziane w ustępach 1, 2 i 3 niniejszego artykułu stosują się również do osób wymienionych odpowiednio w tych ustępach, jak również do korespondencji urzędowej i poczty dyplomatycznej, które znalazły się na terytorium państwa trzeciego na skutek działania siły wyższej.

Artykuł 41

1. Bez uszczerbku dla ich przywilejów i immunitetów obowiązkiem wszystkich osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów jest szanowanie ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego. Mają one również obowiązek nie mieszać się do spraw wewnętrznych tego państwa.

2. Wszystkie sprawy urzędowe powierzone misji przez państwo wysyłające do załatwienia z państwem przyjmującym będą przez nią załatwiane z Ministerstwem Spraw Zagranicznych państwa przyjmującego lub za jego pośrednictwem bądź innym ministerstwem uznanym za właściwe.

3. Pomieszczeń misji nie wolno użytkować w jakikolwiek sposób niezgodny z funkcjami misji określonymi bądź w niniejszej Konwencji, bądź w innych normach powszechnego prawa międzynarodowego lub w specjalnych umowach obowiązujących między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym.

Artykuł 42

Przedstawiciel dyplomatyczny nie będzie wykonywał w państwie przyjmującym żadnej działalności zawodowej lub handlowej mającej na celu zysk osobisty.

Artykuł 43

Funkcje przedstawiciela dyplomatycznego kończą się, między innymi:

a) gdy państwo wysyłające notyfikuje państwu przyjmującemu, że funkcje przedstawiciela dyplomatycznego dobiegły końca;

b) gdy państwo przyjmujące notyfikuje państwu wysyłającemu, że zgodnie z ustępem 2 artykułu 9 odmawia ono uznawania przedstawiciela dyplomatycznego jako członka misji.

Artykuł 44

Państwo przyjmujące powinno, nawet w wypadku konfliktu zbrojnego, przyznać ułatwienia w celu umożliwienia wyjazdu ze swego terytorium w możliwie najkrótszym terminie osobom korzystającym z przywilejów i immunitetów, oprócz tych, które są obywatelami państwa przyjmującego, jak również członkom rodzin takich osób niezależnie od ich obywatelstwa. Powinno ono w szczególności w razie potrzeby oddać do ich dyspozycji konieczne środki transportu dla nich samych i dla ich mienia.

Artykuł 45

Jeżeli stosunki dyplomatyczne między dwoma państwami zostały zerwane lub też jeżeli misja została na stałe lub czasowo odwołana:

a) państwo przyjmujące obowiązane jest, nawet w wypadku konfliktu zbrojnego, szanować i ochraniać pomieszczenia misji wraz z jej mieniem i archiwami;

b) państwo wysyłające może powierzyć pieczę nad pomieszczeniami misji wraz z jej mieniem i archiwami państwu trzeciemu, które jest do przyjęcia dla państwa przyjmującego;

c) państwo wysyłające może powierzyć ochronę swych interesów oraz interesów swych obywateli państwu trzeciemu, które jest do przyjęcia dla państwa przyjmującego.

Artykuł 46

Państwo wysyłające może, za uprzednią zgodą państwa przyjmującego i na prośbę państwa trzeciego nie reprezentowanego w państwie przyjmującym, podjąć się czasowej ochrony interesów tego państwa trzeciego i jego obywateli.

Artykuł 47

1. Przy stosowaniu postanowień niniejszej Konwencji państwo przyjmujące nie będzie stosować dyskryminacji wobec poszczególnych państw.

2. Nie będzie jednak uważane za posunięcie dyskryminacyjne:

a) restrykcyjne stosowanie przez państwo przyjmujące jakiegokolwiek z postanowień niniejszej Konwencji z powodu restrykcyjnego stosowania tegoż postanowienia do jego misji w państwie wysyłającym;

b) wzajemne traktowanie się przez państwa, na podstawie zwyczaju lub umowy, bardziej korzystne niż to, jakie jest wymagane przez postanowienia niniejszej Konwencji.

Artykuł 48

Dla wszystkich państw będących członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jakiejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej lub też będących stronami Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, jak również dla każdego państwa, które zostało zaproszone przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby stało się stroną Konwencji, niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu w następujący sposób: do dnia 31 października 1961 roku w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych Austrii, a następnie, do dnia 31 marca 1962 roku, w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 49

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 50

Niniejsza Konwencja pozostanie otwarta do przystąpienia dla każdego państwa należącego do którejkolwiek z czterech kategorii wymienionych w artykule 48. Dokumenty przystąpienia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 51

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. Dla każdego z państw, które ratyfikuje Konwencję lub do niej przystąpi po złożeniu dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 52

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał wszystkie państwa należące do którejkolwiek z czterech kategorii wymienionych w artykule 48:

a) o składaniu podpisów pod niniejszą Konwencją oraz o składaniu dokumentów ratyfikacyjnych lub dokumentów przystąpienia zgodnie z artykułami 48, 49 i 50;

b) o dniu, w którym niniejsza Konwencja wejdzie w życie zgodnie z artykułem 51.

(opuszczono artykuł 53)

Konwencja wiedeńska z 24 kwietnia 1963 r. o stosunkach konsularnych

(DzU z 1982 r., nr 13, poz. 98, załącznik)

Państwa strony niniejszej konwencji,

pomne, że stosunki konsularne między narodami istnieją od zamierzchłych czasów,

świadome celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, dotyczących suwerennej równości państw, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwoju przyjaznych stosunków miedzy narodami,

zważywszy, że Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie stosunków i immunitetów dyplomatycznych, która została otwarta do podpisu w dniu 18 kwietnia 1961 roku,

przekonane, że międzynarodowa konwencja o stosunkach, przywilejach i immunitetach konsularnych przyczyni się również do rozwoju przyjaznych stosunków między państwami bez względu na różnice w ich systemach ustrojowych i społecznych,

uważając, że celem tych przywilejów i immunitetów nie jest zapewnienie korzyści poszczególnym osobom, lecz zapewnienie skutecznego wykonywania funkcji przez urzędy konsularne w imieniu ich państw,

potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą nadal obowiązywać w sprawach, które nie zostały wyraźnie uregulowane postanowieniami niniejszej konwencji,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Definicje

1. W rozumieniu niniejszej konwencji następujące wyrażenia mają niżej określone znaczenie:

a) wyrażenie „urząd konsularny" oznacza każdy konsulat generalny, konsulat, wicekonsulat lub agencję konsularną;

b) wyrażenie „okręg konsularny" oznacza obszar wyznaczony urzędowi konsularnemu do wykonywania funkcji konsularnych;

c) wyrażenie „kierownik urzędu konsularnego" oznacza osobę powołaną do działania w tym charakterze;

d) wyrażenie „urzędnik konsularny" oznacza każdą osobę łącznie z kierownikiem urzędu konsularnego, powołaną w tym charakterze do wykonywania funkcji konsularnych;

e) wyrażenie „pracownik konsularny" oznacza każdą osobę zatrudnioną w służbie administracyjnej lub technicznej urzędu konsularnego;

f) wyrażenie „członek personelu służby" oznacza każdą osobę zatrudnioną w służbie domowej urzędu konsularnego;

g) wyrażenie „członkowie urzędu konsularnego" oznacza urzędników konsularnych, pracowników konsularnych oraz członków personelu służby;

h) wyrażenie „członkowie personelu konsularnego" oznacza urzędników konsularnych, poza kierownikiem urzędu konsularnego, pracowników konsularnych oraz członków personelu służby;

i) wyrażenie „członek personelu prywatnego" oznacza osobę zatrudnioną wyłącznie w służbie prywatnej członka urzędu konsularnego;

j) wyrażenie „pomieszczenia konsularne" oznacza budynki lub części budynków i tereny przyległe do nich, niezależnie od tego, czyją są własnością, używane wyłącznie do celów urzędu konsularnego;

k) wyrażenie „archiwa konsularne" oznacza wszystkie pisma, dokumenty, korespondencję, książki, filmy, taśmy magnetofonowe i rejestry urzędu konsularnego, jak również materiały szyfrowe, kartoteki oraz meble przeznaczone do ich zabezpieczenia i przechowywania.

2. Istnieją dwie kategorie urzędników konsularnych: zawodowi urzędnicy konsularni i honorowi urzędnicy konsularni. Postanowienia rozdziału II niniejszej konwencji odnoszą się do urzędów konsularnych kierowanych przez zawodowych urzędników konsularnych; postanowienia rozdziału III odnoszą się do urzędów konsularnych kierowanych przez honorowych urzędników konsularnych.

3. Szczególny status członków urzędów konsularnych, którzy są obywatelami państwa przyjmującego lub mają w nim stałe miejsce zamieszkania, uregulowany jest w artykule 71 niniejszej konwencji.

Rozdział pierwszy
Postanowienia ogólne dotyczące stosunków konsularnych

Dział I. Nawiązanie i utrzymywanie stosunków konsularnych

Artykuł 2

Nawiązanie stosunków konsularnych

1. Nawiązanie stosunków konsularnych między państwami następuje za wzajemną zgodą.

2. Zgoda udzielona na nawiązanie stosunków dyplomatycznych między dwoma państwami oznacza, jeżeli nie postanowiono inaczej, zgodę na nawiązanie stosunków konsularnych.

3. Zerwanie stosunków dyplomatycznych nie pociąga za sobą ipso facto zerwania stosunków konsularnych.

Artykuł 3

Wykonywanie funkcji konsularnych

Funkcje konsularne wykonywane są przez urzędy konsularne. Są one również wykonywane przed przedstawicielstwa dyplomatyczne zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.

Artykuł 4

Ustanowienie urzędu konsularnego

1. Urząd konsularny może być ustanowiony na terytorium państwa przyjmującego jedynie za zgodą tego państwa.

2. Siedziba urzędu konsularnego, jego klasa i okręg konsularny są ustalane przez państwo wysyłające i podlegają aprobacie państwa przyjmującego.

3. Późniejsze zmiany siedziby urzędu konsularnego, jego klasy i okręgu konsularnego mogą być dokonywane przez państwo wysyłające jedynie za zgodą państwa przyjmującego.

4. Zgoda państwa przyjmującego jest również wymagana, jeżeli konsulat generalny lub konsulat pragnie otworzyć wicekonsulat lub agencję konsularną w innej miejscowości niż ta, w której sam jest ustanowiony.

5. Uprzednia wyraźna zgoda państwa przyjmującego jest również wymagana do otworzenia biura stanowiącego część istniejącego urzędu konsularnego, poza jego siedzibą.

Artykuł 5

Funkcje konsularne

Funkcje konsularne polegają na:

a) ochronie w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego oraz jego obywateli, zarówno osób fizycznych, jak i prawnych, w granicach dozwolonych przez prawo międzynarodowe;

b) popieraniu rozwoju stosunków handlowych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz na popieraniu wszelkimi innymi sposobami przyjaznych stosunków między tymi państwami zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji;

c) zapoznawaniu się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami i rozwojem życia handlowego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego państwa przyjmującego, zdawaniu z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego oraz udzielaniu informacji osobom zainteresowanym;

d) wydawaniu paszportów i dokumentów podróży obywatelom państwa wysyłającego, jak również wiz lub odpowiednich dokumentów osobom, które pragną udać się do państwa wysyłającego;

e) udzielaniu pomocy i opieki obywatelom państwa wysyłającego, zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym;

f) działaniu w charakterze notariusza i urzędnika stanu cywilnego oraz wykonywaniu podobnych czynności, jak również pewnych funkcji o charakterze administracyjnym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego;

g) ochronie interesów obywateli państwa wysyłającego, zarówno osób fizycznych, jak i prywatnych, w sprawach spadkowych, na terytorium państwa przyjmującego, zgodnie z ustawami i innymi przepisami tego państwa;

h) ochronie, w granicach ustalonych przez ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego, interesów małoletnich i innych osób nie posiadających pełnej zdolności do czynności prawnych, obywateli państwa wysyłającego, w szczególności gdy zachodzi potrzeba ustanowienia nad nimi opieki lub kurateli;

i) z zastrzeżeniem przestrzegania praktyki i procedury obowiązujących w państwie przyjmującym – zastępowaniu lub zapewnianiu odpowiedniego zastępstwa obywateli państwa wysyłającego przed sądami lub innymi władzami państwa przyjmującego w celu uzyskiwania, zgodnie z ustawami i innymi przepisami tego państwa, podjęcia tymczasowych środków dla ochrony praw i interesów tych obywateli, gdy osoby te z powodu nieobecności lub z jakiejkolwiek innej przyczyny nie są w stanie podjąć w odpowiednim czasie obrony swych praw i interesów;

j) przesyłaniu sądowych i pozasądowych dokumentów oraz wykonywaniu rekwizycji sądowych zgodnie z obowiązującymi umowami międzynarodowymi lub, w braku takich umów, w sposób zgodny z ustawami i innymi przepisami państwa przyjmującego;

k) wykonywaniu przewidzianych przez ustawy i inne przepisy państwa wysyłającego praw nadzoru i inspekcji w odniesieniu do statków morskich i rzecznych posiadających przynależność państwową państwa wysyłającego oraz statków powietrznych zarejestrowanych w tym państwie, jak również w stosunku do ich załóg;

l) udzielaniu pomocy statkom morskim, rzecznym i powietrznym wymienionym w punkcie k) niniejszego artykułu, jak również ich załogom, przyjmowaniu oświadczeń dotyczących podróży tych statków, badaniu i wizowaniu ich dokumentów oraz, z zastrzeżeniem uprawnień władz państwa przyjmującego, przeprowadzaniu dochodzenia w sprawie wypadków, które zdarzyły się w czasie podróży, i załatwianiu sporów między kapitanem, oficerami i marynarzami, o ile zezwalają na to ustawy i inne przepisy państwa wysyłającego;

m) wykonywaniu powierzonych urzędowi konsularnemu przez państwo wysyłające wszelkich innych funkcji, których nie zakazują ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego lub którym państwo to nie sprzeciwia się lub też które są przewidziane w umowach międzynarodowych obowiązujących między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym.

Artykuł 6

Wykonywanie funkcji konsularnych poza okręgiem konsularnym

W szczególnych okolicznościach urzędnik konsularny może za zgodą państwa przyjmującego wykonywać funkcje poza swym okręgiem konsularnym.

Artykuł 7

Wykonywanie funkcji konsularnych w państwie trzecim

Państwo wysyłające może powierzyć swemu urzędowi konsularnemu ustanowionemu w innym państwie wykonywanie funkcji konsularnych w państwie trzecim po notyfikacji o tym zainteresowanym państwom i w braku wyraźnego sprzeciwu któregokolwiek z nich.

Artykuł 8

Wykonywanie funkcji konsularnych na rzecz państwa trzeciego

Po odpowiedniej notyfikacji państwu przyjmującemu i w braku jego sprzeciwu urząd konsularny państwa wysyłającego może wykonywać w państwie przyjmującym funkcje konsularne na rzecz państwa trzeciego.

Artykuł 9

Klasy kierowników urzędów konsularnych

1. Kierownicy urzędów konsularnych dzielą się na cztery klasy, mianowicie:

a) konsulów generalnych,

b) konsulów,

c) wicekonsulów,

d) agentów konsularnych.

2. Ustęp 1 niniejszego artykułu w niczym nie ogranicza prawa którejkolwiek z Umawiających się Stron do ustalania tytułów urzędników konsularnych innych niż kierownicy urzędów konsularnych.

Artykuł 10

Mianowanie i dopuszczanie kierowników urzędów konsularnych

1. Kierownicy urzędów konsularnych są mianowani przez państwo wysyłające i dopuszczani do wykonywania swych funkcji przez państwo przyjmujące.

2. Z zastrzeżeniem postanowień niniejszej konwencji, sposób mianowania i dopuszczania kierownika urzędu konsularnego regulowany jest odpowiednio przez ustawy i inne przepisy oraz zwyczaje zarówno państwa wysyłającego, jak i państwa przyjmującego.

Artykuł 11

Listy komisyjne lub notyfikacja o nominacji

1. Państwo wysyłające zaopatruje kierownika urzędu konsularnego w dokument posiadający formę listów komisyjnych lub podobnego dokumentu, wystawiony w związku z każdą nominacją, a stwierdzający jego charakter urzędowy i wskazujący w zasadzie jego imiona i nazwisko oraz kategorię i klasę, jak również okręg konsularny i siedzibę urzędu konsularnego.

2. Państwo wysyłające przekazuje listy komisyjne lub podobny dokument w drodze dyplomatycznej lub innej stosownej drodze rządowi państwa, na którego terytorium kierownik urzędu konsularnego ma wykonywać swe funkcje.

3. Jeżeli państwo przyjmujące na to się zgadza, państwo wysyłające może zamiast listów komisyjnych lub podobnego dokumentu skierować do państwa przyjmującego notyfikację zawierającą dane przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 12

Exequatur

1. Kierownik urzędu konsularnego zostaje dopuszczony do wykonywania swych funkcji na mocy upoważnienia państwa przyjmującego, zwanego „exequatur", bez względu na formę tego upoważnienia.

2. Państwo, które odmawia udzielenia exequatur, nie jest obowiązane do podania państwu wysyłającemu przyczyn odmowy.

3. Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 13 i 15 kierownik urzędu konsularnego nie może przystąpić do wykonywania swych funkcji przed uzyskaniem exequatur.

Artykuł 13

Tymczasowe dopuszczanie kierowników urzędów konsularnych

Do czasu udzielenia exequatur kierownik urzędu konsularnego może być tymczasowo dopuszczony do wykonywania swych funkcji. W takim przypadku mają zastosowanie postanowienia niniejszej konwencji.

Artykuł 14

Zawiadamianie władz okręgu konsularnego

Z chwilą gdy kierownik urzędu konsularnego zostanie dopuszczony, choćby tymczasowo, do wykonywania swych funkcji, państwo przyjmujące powinno niezwłocznie zawiadomić o tym właściwe władze okręgu konsularnego. Powinno ono również zapewnić podjęcie niezbędnych środków dla umożliwienia kierownikowi urzędu konsularnego wywiązywania się z obowiązków urzędowych i korzystania z postanowień niniejszej konwencji.

Artykuł 15

Tymczasowe wykonywanie funkcji kierownika urzędu konsularnego

1. Jeżeli kierownik urzędu konsularnego nie ma możności wykonywania swych funkcji lub jeżeli stanowisko kierownika urzędu konsularnego jest nie obsadzone, jako kierownik urzędu konsularnego może czasowo działać tymczasowy kierownik.

2. Imiona i nazwisko tymczasowego kierownika są notyfikowane bądź przez przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa wysyłającego, bądź gdy państwo to nie ma przedstawicielstwa dyplomatycznego w państwie przyjmującym, przez kierownika urzędu konsularnego, bądź w razie gdy ten nie może tego uczynić, przez jakąkolwiek właściwą władzę państwa wysyłającego ministerstwu spraw zagranicznych państwa przyjmującego lub władzy wyznaczonej przez to ministerstwo. Notyfikacja ta powinna być w zasadzie dokonana

uprzednio. Państwo przyjmujące może uzależnić od swej zgody dopuszczenie jako tymczasowego kierownika osoby, która nie jest przedstawicielem dyplomatycznym ani urzędnikiem konsularnym państwa wysyłającego w państwie przyjmującym.

3. Właściwe władze państwa przyjmującego powinny udzielać tymczasowemu kierownikowi pomocy i ochrony. W czasie gdy kieruje on urzędem, postanowienia niniejszej konwencji mają do niego zastosowanie na tych samych zasadach jak do kierownika danego urzędu konsularnego. Państwo przyjmujące nie jest jednak obowiązane do przyznania tymczasowemu kierownikowi ułatwień, przywilejów i immunitetów, z których korzystanie przez kierownika urzędu konsularnego uzależnione jest od warunków, których nie spełnia tymczasowy kierownik.

4. Gdy w okolicznościach przewidzianych w ustępie 1 niniejszego artykułu tymczasowym kierownikiem jest mianowany przez państwo wysyłające członek personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa dyplomatycznego tego państwa w państwie przyjmującym, korzysta on nadal z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych, jeżeli państwo przyjmujące temu się nie sprzeciwia.

Artykuł 16

Pierwszeństwo między kierownikami urzędów konsularnych

1. Porządek pierwszeństwa między kierownikami urzędów konsularnych w każdej klasie jest ustalony według dat udzielenia każdemu z nich exequatur.

2. Jeżeli jednak kierownik urzędu konsularnego był przed uzyskaniem exequatur tymczasowo dopuszczony do wykonywania swych funkcji, data tego tymczasowego dopuszczenia określa jego miejsce w porządku pierwszeństwa; miejsce to utrzymuje on po udzielaniu mu exequatur.

3. Porządek pierwszeństwa między dwoma lub więcej kierownikami urzędów konsularnych, którzy uzyskali exequatur lub tymczasowe dopuszczenie w tym samym dniu, jest ustalony według dat przedstawienia państwu przyjmującemu ich listów komisyjnych, podobnych dokumentów lub notyfikacji przewidzianych w ustępie 3 artykułu 11.

4. Tymczasowi kierownicy urzędów konsularnych następują w porządku pierwszeństwa po wszystkich kierownikach urzędów konsularnych. Porządek pierwszeństwa między nimi jest ustalany według dat objęcia przez nich funkcji tymczasowych kierowników, wskazanych w notyfikacjach dokonanych stosownie do ustępu 2 artykułu 15.

5. Honorowi urzędnicy konsularni będący kierownikami urzędów konsularnych następują w porządku pierwszeństwa w każdej klasie po zawodowych kierownikach urzędów konsularnych w kolejności i zgodnie z zasadami ustalonymi w poprzednich ustępach.

6. Kierownikom urzędów konsularnych przysługuje pierwszeństwo przed urzędnikami konsularnymi nie posiadającymi tego statusu.

Artykuł 17

Dokonywanie czynności dyplomatycznych przez urzędników konsularnych

1. W państwie, w którym państwo wysyłające nie posiada przedstawicielstwa dyplomatycznego i nie jest reprezentowane przez przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa trzeciego, urzędnik konsularny może być za zgodą państwa przyjmującego upoważniony do dokonywania czynności dyplomatycznych, co nie ma wpływu na jego status konsularny. Dokonywanie tych czynności przez urzędnika konsularnego nie daje mu żadnego prawa do przywilejów i immunitetów dyplomatycznych.

2. Urzędnik konsularny może, po notyfikowaniu państwu przyjmującemu, reprezentować państwo wysyłające przy każdej organizacji międzyrządowej. Występując w tym charakterze ma on prawo do korzystania z wszelkich przywilejów i immunitetów przyznawa-

nych przez międzynarodowe prawo zwyczajowe lub umowy międzynarodowe przedstawicielowi przy organizacji międzyrządowej; w odniesieniu jednak do wykonywania przez niego jakiejkolwiek funkcji konsularnej nie ma on prawa do immunitetu jurysdykcyjnego dalej idącego niż ten, z którego urzędnik konsularny korzysta zgodnie z niniejszą konwencją.

Artykuł 18

Mianowanie tej samej osoby urzędnikiem konsularnym przez dwa lub więcej państw

Dwa lub więcej państw może za zgodą państwa przyjmującego mianować tę samą osobę urzędnikiem konsularnym w tym państwie.

Artykuł 19

Mianowanie członków personelu konsularnego

1. Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 20, 22 i 23 państwo wysyłające może mianować członków personelu konsularnego według swego uznania.

2. Państwo wysyłające notyfikuje państwu przyjmującemu imiona, nazwiska, kategorię i klasę wszystkich urzędników konsularnych poza kierownikiem urzędu konsularnego odpowiednio wcześnie, aby państwo przyjmujące mogło, jeżeli sobie tego życzy, skorzystać z uprawnień przewidzianych w ustępie 3 artykułu 23.

3. Państwo wysyłające może, jeżeli tego wymagają jego ustawy i inne przepisy, zwrócić się do państwa przyjmującego o udzielenie exequatur urzędnikowi konsularnemu, który nie jest kierownikiem urzędu konsularnego.

4. Państwo przyjmujące może, jeżeli tego wymagają jego ustawy i inne przepisy, udzielić exequatur urzędnikowi konsularnemu, który nie jest kierownikiem urzędu konsularnego.

Artykuł 20

Liczebność personelu konsularnego

W braku wyraźnego porozumienia co do liczebności personelu konsularnego państwo przyjmujące może żądać, aby liczebność personelu była utrzymana w granicach uznanych przez nie za rozsądne i normalne, z uwzględnieniem okoliczności i warunków istniejących w okręgu konsularnym oraz potrzeb danego urzędu konsularnego.

Artykuł 21

Pierwszeństwo między urzędnikami konsularnymi urzędu konsularnego

Porządek pierwszeństwa między urzędnikami konsularnymi urzędu konsularnego oraz wszelkie w nim zmiany są notyfikowane przez przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa wysyłającego lub, jeżeli państwo to nie ma takiego przedstawicielstwa w państwie przyjmującym, przez kierownika urzędu konsularnego ministerstwa spraw zagranicznych państwa przyjmującego lub władzy wyznaczonej przez to ministerstwo.

Artykuł 22

Obywatelstwo urzędników konsularnych

1. Urzędnicy konsularni powinni w zasadzie mieć obywatelstwo państwa wysyłającego.

2. Urzędnicy konsularni mogą być mianowani spośród obywateli państwa przyjmującego jedynie za wyraźną zgodą tego państwa, które może ją w każdej chwili cofnąć.

3. Państwo przyjmujące może zastrzec sobie to samo prawo wobec obywateli państwa trzeciego, którzy nie są równocześnie obywatelami państwa wysyłającego.

Artykuł 23

Osoby uznane za persona non grata

1. Państwo przyjmujące może w każdej chwili zawiadomić państwo wysyłające, że urzędnik konsularny jest persona non grata lub że jakikolwiek inny członek personelu konsularnego jest osobą niepożądaną. Wówczas państwo wysyłające, odpowiednio do przypadku, albo odwoła daną osobę, albo położy kres jej funkcjom w urzędzie konsularnym.

2. Jeżeli państwo wysyłające odmawia wypełnienia lub nie wypełnia w rozsądnym terminie swych obowiązków wynikających z ustępu 1 niniejszego artykułu, państwo przyjmujące może, odpowiednio do przypadku, albo cofnąć exequatur danej osobie, albo przestać ją uważać za członka personelu konsularnego.

3. Osoba mianowana członkiem urzędu konsularnego może być uznana za osobę niepożądaną przed przybyciem na terytorium państwa przyjmującego lub, jeżeli już się w tym państwie znajduje, przed objęciem swych funkcji w urzędzie konsularnym. Państwo wysyłające powinno w takim przypadku cofnąć nominację.

4. W przypadkach wymienionych w ustępach 1 i 3 niniejszego artykułu państwo przyjmujące nie jest obowiązane do podawania państwu wysyłającemu przyczyn swej decyzji.

Artykuł 24

Notyfikowanie państwu przyjmującemu mianowań, przyjazdów i wyjazdów

1. Notyfikuje się ministerstwu spraw zagranicznych państwa przyjmującego lub władzy wyznaczonej przez to ministerstwo:

a) mianowanie członków urzędu konsularnego, ich przybycie do urzędu konsularnego po mianowaniu, ich ostateczny wyjazd lub zaprzestanie przez nich wykonywania ich funkcji oraz wszelkie inne zmiany wpływające na ich status, które mogą powstać w czasie ich służby w urzędzie konsularnym;

b) przybycie i ostateczny wyjazd osoby należącej do rodziny członka urzędu konsularnego pozostającej z nim we wspólnocie domowej oraz, jeżeli to ma miejsce, fakt, że jakaś osoba staje się lub przestaje być członkiem rodziny;

c) przybycie i ostateczny wyjazd członków personelu prywatnego oraz, jeżeli to ma miejsce, fakt zakończenia ich służby w tym charakterze;

d) zatrudnienie i zwolnienie osób zamieszkałych w państwie przyjmującym jako członków urzędu konsularnego lub jako członków personelu prywatnego uprawnionych do korzystania z przywilejów i immunitetów.

2. Jeżeli to jest możliwe, przybycie lub ostateczny wyjazd należy notyfikować również uprzednio.

Dział II. Zakończenie funkcji konsularnych

Artykuł 25

Zakończenie funkcji członka urzędu konsularnego

Funkcje członka urzędu konsularnego ulegają zakończeniu między innymi przez:

a) notyfikację przez państwo wysyłające państwu przyjmującemu, że funkcje danej osoby uległy zakończeniu;

b) cofnięcie exequatur;

c) notyfikację przez państwo przyjmujące państwu wysyłającemu, że państwo przyjmujące przestało uważać tę osobę za członka personelu konsularnego.

Artykuł 26

Wyjazd z terytorium państwa przyjmującego

Państwo przyjmujące powinno, nawet w razie konfliktu zbrojnego, zapewnić członkom urzędu konsularnego i członkom personelu prywatnego, którzy nie są obywatelami państwa przyjmującego, jak również członkom ich rodzin pozostającym z nimi we wspólnocie domowej, niezależnie od ich obywatelstwa, czas i ułatwienia niezbędne dla umożliwienia im przygotowania ich wyjazdu i opuszczenia jego terytorium w możliwie najbliższym terminie po zakończeniu ich funkcji. W szczególności państwo przyjmujące powinno w razie konieczności dać do ich dyspozycji środki transportu niezbędne dla nich samych i dla ich mienia, z wyjątkiem mienia nabytego w państwie przyjmującym, którego wywóz w chwili wyjazdu jest zabroniony.

Artykuł 27

Ochrona pomieszczeń i archiwów konsularnych oraz interesów państwa wysyłającego w okolicznościach wyjątkowych

1. W razie zerwania stosunków konsularnych między dwoma państwami:

a) państwo przyjmujące jest obowiązane, nawet w razie konfliktu zbrojnego, szanować i ochraniać pomieszczenia konsularne, mienie urzędu konsularnego i archiwa konsularne;

b) państwo wysyłające może powierzyć pieczę nad pomieszczeniami konsularnymi, mieniem znajdującym się w tych pomieszczeniach i archiwami konsularnymi państwu trzeciemu, zaakceptowanemu przez państwo przyjmujące;

c) państwo wysyłające może powierzyć ochronę swych interesów oraz interesów swych obywateli państwu trzeciemu zaakceptowanemu przez państwo przyjmujące.

2. W razie czasowego lub ostatecznego zamknięcia urzędu konsularnego mają zastosowanie postanowienia punktu a) ustęp 1 niniejszego artykułu. Ponadto:

a) jeżeli państwo wysyłające, nie będąc reprezentowane w państwie przyjmującym przez przedstawicielstwo dyplomatyczne, ma na terytorium tego państwa inny urząd konsularny, urzędowi temu można powierzyć pieczę nad pomieszczeniami zamkniętego urzędu konsularnego, mieniem znajdującym się w tych pomieszczeniach i archiwami konsularnymi, jak również za zgodą państwa przyjmującego wykonywanie funkcji konsularnych w okręgu tego urzędu konsularnego; albo

b) jeżeli państwo wysyłające nie ma przedstawicielstwa dyplomatycznego ani innego urzędu konsularnego w państwie przyjmującym, mają zastosowanie postanowienia punktów b) i c) ustępu 1 niniejszego artykułu.

Rozdział drugi
Ułatwienia, przywileje i immunitety dotyczące urzędów konsularnych, zawodowych urzędników konsularnych i innych członków urzędu konsularnego

Dział I. Ułatwienia, przywileje i immunitety dotyczące urzędu konsularnego

Artykuł 28

Ułatwienia w działalności urzędu konsularnego

Państwo przyjmujące udziela wszystkich ułatwień w wykonywaniu przez urząd konsularny jego funkcji.

Artykuł 29

Używanie flagi i godła państwowego

1. Państwo wysyłające ma prawo używania w państwie przyjmującym swej flagi państwowej i godła zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.

2. Flaga państwa wysyłającego może być wywieszona i jego godło może być umieszczone na budynku zajmowanym przez urząd konsularny i na jego drzwiach wejściowych, jak również na rezydencji kierownika urzędu konsularnego oraz na jego środkach transportu, gdy są używane do celów służbowych.

3. Przy korzystaniu z prawa przyznanego w niniejszym artykule należy uwzględniać ustawy i inne przepisy oraz zwyczaje państwa przyjmującego.

Artykuł 30

Pomieszczenia

1. Państwo przyjmujące powinno bądź ułatwiać nabycie na jego terytorium, zgodnie z jego ustawami i innymi przepisami, przez państwo wysyłające pomieszczeń niezbędnych dla urzędu konsularnego, bądź pomagać temu państwu w uzyskaniu pomieszczeń w inny sposób.

2. Powinno ono również w miarę potrzeby pomagać urzędowi konsularnemu w uzyskaniu odpowiednich mieszkań dla jego członków.

Artykuł 31

Nietykalność pomieszczeń konsularnych

1. Pomieszczenia konsularne są nietykalne w zakresie przewidzianym w niniejszym artykule.

2. Władze państwa przyjmującego nie mogą wkraczać do tej części pomieszczeń konsularnych, które urząd konsularny używa wyłącznie na potrzeby swojej pracy, chyba że wyrazi na to zgodę kierownik urzędu konsularnego, osoba przez niego wyznaczona lub kierownik przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa wysyłającego. Zgody kierownika urzędu konsularnego można się jednak domniemywać w razie pożaru lub innego nieszczęśliwego wypadku wymagającego niezwłocznych czynności ochronnych.

3. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 niniejszego artykułu państwo przyjmujące ma szczególny obowiązek przedsięwzięcia wszelkich stosownych środków dla ochrony pomieszczeń konsularnych przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz dla zapobieżenia jakiemukolwiek zakłóceniu spokoju urzędu konsularnego lub uchybieniu jego godności.

4. Pomieszczenia konsularne, ich urządzenia, mienie urzędu konsularnego, jak również jego środki transportu nie podlegają żadnej postaci rekwizycji na cele obrony narodowej lub użyteczności publicznej. Jeżeli na te cele niezbędne jest wywłaszczenie, powinny być przedsięwzięte wszelkie odpowiednie środki dla uniknięcia utrudnienia wykonywania funkcji konsularnych i powinno być niezwłocznie wypłacone państwu wysyłającemu odpowiednie i efektywne odszkodowanie.

Artykuł 32

Wyłączenie pomieszczeń konsularnych od opłat i podatków

1. Pomieszczenia konsularne i rezydencja zawodowego kierownika urzędu konsularnego, których właścicielem lub najemcą jest państwo wysyłające lub jakakolwiek osoba działająca w jego imieniu, są zwolnione od wszelkich opłat i podatków państwowych, regionalnych i komunalnych, z wyjątkiem opłat należnych za świadczenie określonych usług.

2. Zwolnień przewidzianych w ustępie 1 niniejszego artykułu nie stosuje się do opłat i podatków ciążących na podstawie ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego na osobie, która zawarła umowę z państwem wysyłającym lub z osobą działającą w jego imieniu.

Artykuł 33
Nietykalność archiwów i dokumentów konsularnych
Archiwa i dokumenty konsularne są nietykalne, niezależnie od czasu i miejsca, w którym się znajdują.

Artykuł 34
Swoboda poruszania się
Z zastrzeżeniem swych ustaw i innych przepisów dotyczących stref, do których wstęp ze względu na bezpieczeństwo państwa jest zabroniony lub ograniczony, państwo przyjmujące zapewnia wszystkim członkom urzędu konsularnego swobodę poruszania się i podróżowania na swym terytorium.

Artykuł 35
Swoboda porozumiewania się
1. Państwo przyjmujące dopuszcza i ochrania swobodę porozumiewania się urzędu konsularnego do wszelkich celów urzędowych. Przy porozumiewaniu się z rządem, przedstawicielstwami dyplomatycznymi oraz innymi urzędami konsularnymi państwa wysyłającego, bez względu na to, gdzie się znajdują, urząd konsularny może używać wszelkich odpowiednich środków, łącznie z kurierami dyplomatycznymi lub konsularnymi, pocztą dyplomatyczną lub konsularną oraz korespondencją sporządzoną kodem lub szyfrem. Urząd konsularny może jednak zainstalować nadajnik radiowy i używać go jedynie za zgodą państwa przyjmującego.
2. Korespondencja urzędowa urzędu konsularnego jest nietykalna. Wyrażenie „korespondencja urzędowa" oznacza wszelką korespondencję dotyczącą urzędu konsularnego i jego funkcji.
3. Poczty konsularnej nie wolno ani otwierać, ani zatrzymywać. Jeżeli jednak właściwe władze państwa przyjmującego mają poważne podstawy, aby przypuszczać, że poczta zawiera inne przedmioty niż korespondencja, dokumenty i przedmioty określone w ustępie 4 niniejszego artykułu, mogą prosić, aby poczta ta została otwarta w ich obecności przez upoważnionego przedstawiciela państwa wysyłającego. Jeżeli władze państwa wysyłającego odmówią zastosowania się do tej prośby, poczta zostanie zwrócona do miejsca, skąd pochodzi.
4. Paczki składające się na pocztę konsularną powinny mieć widoczne oznaczenie zewnętrzne ich charakteru i mogą zawierać jedynie korespondencję urzędową, jak również dokumenty lub przedmioty przeznaczone wyłącznie do użytku urzędowego.
5. Kurier konsularny powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument stwierdzający jego charakter i określający liczbę paczek składających się na pocztę konsularną. Z wyjątkiem przypadku, gdy państwo przyjmujące na to zezwala, nie może on być obywatelem państwa przyjmującego ani – gdy nie jest obywatelem państwa wysyłającego – nie może mieć stałego miejsca zamieszkania w państwie przyjmującym. W czasie wykonywania swych funkcji kurier ten jest chroniony przez państwo przyjmujące. Korzysta on z nietykalności osobistej i nie może być aresztowany ani zatrzymany w jakikolwiek sposób.
6. Państwo wysyłające, jego przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne mogą wyznaczać kurierów konsularnych ad hoc. W takich przypadkach postanowienia ustępu 5 niniejszego artykułu mają również zastosowanie z zastrzeżeniem, że wymienione

tam immunitety wygasają, gdy taki kurier doręczy odbiorcy pocztę konsularną, która została mu powierzona.

7. Poczta konsularna może być powierzona kapitanowi statku morskiego lub handlowego statku powietrznego, udającego się do prawnie dozwolonego miejsca przybycia. Kapitan ten powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument określający liczbę paczek składających się na pocztę, lecz nie jest uważany za kuriera konsularnego. Na podstawie porozumienia z właściwymi władzami miejscowymi urząd konsularny może wysłać jednego ze swych członków w celu bezpośredniego i swobodnego odebrania poczty konsularnej od kapitana statku morskiego lub handlowego statku powietrznego.

Artykuł 36

Porozumiewanie się z obywatelami państwa wysyłającego

1. W celu ułatwienia wykonywania funkcji konsularnych dotyczących obywateli państwa wysyłającego:

a) urzędnicy konsularni mają swobodę porozumiewania się z obywatelami państwa wysyłającego i udawania się do nich. Obywatele państwa wysyłającego mają taką samą swobodę w odniesieniu do porozumiewania się z urzędnikami konsularnymi państwa wysyłającego oraz udawania się do nich;

b) jeżeli zainteresowana osoba o to prosi, właściwe władze państwa przyjmującego powinny niezwłocznie zawiadomić urząd konsularny państwa wysyłającego o tym, że w jego okręgu konsularnym obywatel tego państwa został tymczasowo aresztowany, uwięziony lub pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób. Każda wiadomość, skierowana do urzędu konsularnego przez osobę przebywającą w areszcie tymczasowym, więzieniu lub pozbawioną wolności w jakikolwiek inny sposób, powinna być również niezwłocznie przekazana przez wspomniane władze. Powinny one też niezwłocznie poinformować zainteresowaną osobę o jej prawach wynikających z niniejszego punktu;

c) urzędnicy konsularni mają prawo odwiedzania obywatela państwa wysyłającego, który jest tymczasowo aresztowany, uwięziony lub pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób, rozmawiania i korespondowania z nim oraz zapewnienia mu zastępstwa prawnego. Mają oni również prawo odwiedzania każdego obywatela państwa wysyłającego, który w wykonaniu wyroku w ich okręgu bądź przebywa w więzieniu, bądź jest pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób.

Urzędnicy konsularni powinni jednak powstrzymać się od działania na rzecz obywatela przebywającego w areszcie tymczasowym lub w więzieniu bądź pozbawionego wolności w jakikolwiek inny sposób, jeżeli zainteresowana osoba wyraźnie się temu sprzeciwi.

2. Prawa określone w ustępie 1 niniejszego artykułu powinny być wykonywane zgodnie z ustawami i innymi przepisami państwa przyjmującego, z zastrzeżeniem jednak, że wspomniane ustawy i inne przepisy powinny umożliwiać pełną realizację celów, którym służą prawa przyznane na podstawie niniejszego artykułu.

Artykuł 37

Zawiadamianie o przypadkach zgonu, opieki lub kurateli, rozbicia się statku i wypadku lotniczego

Jeżeli właściwe władze państwa przyjmującego posiadają odpowiednie informacje, są obowiązane:

a) w razie zgonu obywatela państwa wysyłającego niezwłocznie zawiadomić o tym urząd konsularny, w którego okręgu nastąpił zgon;

b) niezwłocznie zawiadomić właściwy urząd konsularny o każdym przypadku, kiedy ustanowienie opiekuna lub kuratora leży w interesie małoletniego lub innej osoby nie po-

siadającej pełnej zdolności do czynności prawnych, która ma obywatelstwo państwa wysyłającego. Udzielenie tej informacji nie powinno jednak stanowić przeszkody do stosowania ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego w odniesieniu do ustanowienia tego opiekuna lub kuratora;

c) jeżeli statek mający przynależność państwową państwa wysyłającego uległ rozbiciu lub osiadł na mieliźnie na morzu terytorialnym lub na wodach wewnętrznych państwa przyjmującego albo jeżeli statek powietrzny zarejestrowany w państwie wysyłającym uległ wypadkowi na terytorium państwa przyjmującego, niezwłocznie zawiadomić urząd konsularny najbliższy miejsca wypadku.

Artykuł 38

Porozumiewanie się z władzami państwa przyjmującego

Przy wykonywaniu swych funkcji urzędnicy konsularni mogą zwracać się do:

a) właściwych władz miejscowych swego okręgu konsularnego;

b) właściwych władz centralnych państwa przyjmującego, jeżeli to jest dopuszczalne i w zakresie, w jakim to jest dopuszczalne na podstawie ustaw i innych przepisów oraz zwyczajów państwa przyjmującego lub odpowiednich umów międzynarodowych.

Artykuł 39

Opłaty i inne należności konsularne

1. Urząd konsularny może pobierać na terytorium państwa przyjmującego za dokonywanie czynności konsularnych opłaty i inne należności przewidziane przez ustawy i inne przepisy państwa wysyłającego.

2. Kwoty pobierane z tytułu opłat i innych należności przewidzianych w ustępie 1 niniejszego artykułu oraz dotyczące ich pokwitowania są zwolnione w państwie przyjmującym od wszelkich opłat i podatków.

Dział II. Ułatwienia, przywileje i immunitety dotyczące zawodowych urzędników konsularnych i innych członków urzędów konsularnych

Artykuł 40

Ochrona urzędników konsularnych

Państwo przyjmujące będzie traktowało urzędników konsularnych z należnym szacunkiem i zastosuje wszelkie odpowiednie środki dla zapobiegania jakimkolwiek zamachom na ich osoby, wolność lub godność.

Artykuł 41

Nietykalność osobista urzędników konsularnych

1. Urzędnicy konsularni podlegają zatrzymaniu lub tymczasowemu aresztowaniu jedynie w razie popełnienia ciężkiej zbrodni i na podstawie postanowienia właściwej władzy sądowej.

2. Z wyjątkiem przypadku przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu urzędnicy konsularni mogą być więzieni lub podlegać jakiejkolwiek innej formie ograniczenia ich wolności osobistej jedynie w wykonaniu prawomocnego wyroku sądowego.

3. Jeżeli wszczęto postępowanie karne przeciwko urzędnikowi konsularnemu, jest on obowiązany stawić się przed właściwymi władzami. Postępowanie powinno być jednak prowadzone ze względami należnymi mu z uwagi na jego urzędowe stanowisko oraz, z wyjątkiem przypadku przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu, w sposób, który by możliwie jak najmniej utrudniał wykonywanie funkcji konsularnych. Jeżeli w okolicz-

nościach wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu niezbędne jest tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie urzędnika konsularnego, postępowanie przeciwko niemu powinno być wszczęte w możliwie najkrótszym czasie.

Artykuł 42

Zawiadamianie o aresztowaniu, zatrzymaniu i postępowaniu karnym

W razie zatrzymania lub tymczasowego aresztowania członka personelu konsularnego lub wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego państwo przyjmujące jest obowiązane zawiadomić o tym możliwie jak najszybciej kierownika urzędu konsularnego. Jeżeli jednemu z tych środków podlega ten ostatni, państwo przyjmujące powinno zawiadomić państwo wysyłające w drodze dyplomatycznej.

Artykuł 43

Immunitet jurysdykcyjny

1. Urzędnicy konsularni i pracownicy konsularni nie podlegają jurysdykcji władz sądowych i administracyjnych państwa przyjmującego w odniesieniu do czynności dokonanych w wykonaniu funkcji konsularnych.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie stosuje się jednak do powództw cywilnych:

a) wynikłych z zawarcia przez urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego umowy, w której nie występował on wyraźnie lub w sposób domniemany jako przedstawiciel państwa wysyłającego;

b) wytoczonych przez osoby trzecie na skutek szkód powstałych w wyniku wypadku spowodowanego w państwie przyjmującym przez pojazd, statek morski lub statek powietrzny.

Artykuł 44

Obowiązek składania zeznań w charakterze świadka

1. Członkowie urzędu konsularnego mogą być wzywani w charakterze świadków w toku postępowania sądowego lub administracyjnego. Pracownicy konsularni oraz członkowie personelu służby nie powinni odmawiać składania zeznań, z wyjątkiem przypadków wymienionych w ustępie 3 niniejszego artykułu. Jeżeli urzędnik konsularny odmawia złożenia zeznań, nie można stosować wobec niego żadnego środka przymusu ani sankcji.

2. Władza żądająca zeznań powinna unikać utrudniania urzędnikowi konsularnemu wykonywania jego funkcji. Może ona, gdy to jest możliwe, bądź przyjąć to zeznanie w jego mieszkaniu lub w urzędzie konsularnym, bądź przyjąć od niego oświadczenie na piśmie.

3. Członkowie urzędu konsularnego nie są obowiązani do składania zeznań co do faktów związanych z wykonywaniem ich funkcji ani do przedstawiania urzędowej korespondencji i dokumentów odnoszących się do ich funkcji. Mają oni również prawo odmowy zeznań w charakterze ekspertów w zakresie prawa państwa wysyłającego.

Artykuł 45

Zrzeczenie się przywilejów i immunitetów

1. Państwo wysyłające może zrzec się w odniesieniu do członka urzędu konsularnego przywilejów i immunitetów przewidzianych w artykule 41, 43 i 44.

2. Zrzeczenie się powinno być zawsze wyraźne, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu i zakomunikowane państwu przyjmującemu na piśmie.

3. Wszczęcie przez urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego postępowania w przypadku, w którym mógłby on korzystać z immunitetu jurysdykcyjnego na pod-

stawie artykułu 43, pozbawia go prawa powołania się na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do jakiegokolwiek powództwa wzajemnego, bezpośrednio związanego z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego co do postępowania cywilnego lub administracyjnego nie jest uważane za pociągające za sobą zrzeczenie się immunitetu od środków wykonania orzeczenia; w stosunku do takich środków niezbędne jest odrębne zrzeczenie się.

Artykuł 46

Zwolnienie od rejestracji cudzoziemców i zezwolenia na pobyt

1. Urzędnicy konsularni i pracownicy konsularni oraz członkowie ich rodzin pozostający z nimi we wspólnocie domowej są zwolnieni od wszelkich obowiązków przewidzianych w ustawach i innych przepisach państwa przyjmującego dotyczących rejestracji cudzoziemców i zezwolenia na pobyt.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie stosuje się jednak do pracownika konsularnego, który nie jest stałym pracownikiem państwa wysyłającego lub wykonuje w państwie przyjmującym jakąkolwiek prywatną działalność zarobkową, ani do członka jego rodziny.

Artykuł 47

Zwolnienie od zezwoleń na pracę

1. Członkowie urzędu konsularnego są zwolnieni, w zakresie pracy wykonywanej przez nich dla państwa wysyłającego, od wszelkich obowiązków dotyczących zezwoleń na pracę przewidzianych przez ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego dotyczące zatrudniania cudzoziemców.

2. Członkowie personelu prywatnego urzędników konsularnych i pracowników konsularnych są zwolnieni od obowiązków, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, jeżeli nie wykonują w państwie przyjmującym żadnej innej działalności zarobkowej.

Artykuł 48

Zwolnienie od ubezpieczenia społecznego

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu członkowie urzędu konsularnego w zakresie pracy wykonywanej przez nich dla państwa wysyłającego oraz członkowie ich rodzin pozostający z nimi we wspólnocie domowej nie podlegają przepisom o ubezpieczeniu społecznym, jakie obowiązują w państwie przyjmującym.

2. Zwolnienie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu stosuje się również do członków personelu prywatnego, którzy są zatrudnieni wyłącznie u członków urzędu konsularnego, pod warunkiem że:

a) nie są oni obywatelami państwa przyjmującego ani nie mają w nim stałego miejsca zamieszkania; oraz

b) podlegają przepisom o ubezpieczeniu społecznym obowiązującym w państwie wysyłającym lub w państwie trzecim.

3. Członkowie urzędu konsularnego zatrudniający osoby, do których nie stosuje się zwolnienia przewidzianego w ustępie 2 niniejszego artykułu, powinni przestrzegać obowiązków nakładanych na pracodawców przez przepisy państwa przyjmującego o ubezpieczeniu społecznym.

4. Zwolnienie przewidziane w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu nie wyklucza dobrowolnego uczestnictwa w systemie ubezpieczenia społecznego państwa przyjmującego, pod warunkiem że takie uczestnictwo jest przez to państwo dozwolone.

Artykuł 49

Zwolnienie od opłat i podatków

1. Urzędnicy konsularni i pracownicy konsularni, jak również członkowie ich rodzin pozostający z nimi we wspólnocie domowej, są zwolnieni od wszelkich opłat i podatków osobistych i rzeczowych – państwowych, regionalnych i komunalnych – z wyjątkiem:

a) podatków pośrednich tego rodzaju, które zazwyczaj są wliczane w cenę towarów lub usług;

b) opłat i podatków od prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa przyjmującego, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 32;

c) podatków od spadku i podatków od przeniesienia prawa własności, pobieranych przez państwo przyjmujące, z zastrzeżeniem postanowień punktu b) artykułu 51;

d) opłat i podatków od prywatnych dochodów, łącznie z dochodami od kapitału mających swe źródło w państwie przyjmującym oraz podatków od kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwach handlowych lub finansowych w państwie przyjmującym;

e) opłat pobieranych z tytułu zapłaty za świadczenia określonych usług;

f) opłat rejestracyjnych, sądowych, hipotecznych i stemplowych z zastrzeżeniem postanowień artykułu 32.

2. Członkowie personelu służby są zwolnieni od opłat i podatków od wynagrodzeń, które otrzymują za swą pracę.

3. Członkowie urzędu konsularnego zatrudniający osoby, których wynagrodzenie lub uposażenie nie są zwalniane od podatku od dochodów w państwie przyjmującym, powinni wypełniać obowiązki nakładane na pracodawców przez ustawy i inne przepisy tego państwa w zakresie pobierania podatku od dochodu.

Artykuł 50

Zwolnienie od opłat celnych i rewizji celnej

1. Zgodnie z przyjętymi przez siebie ustawami i innymi przepisami państwo przyjmujące zezwala na przywóz oraz udziela zwolnienia od wszelkich opłat celnych, podatków i innych związanych z tym należności, z wyjątkiem opłat za składowanie, przewóz i inne podobne usługi, co do:

a) przedmiotów przeznaczonych do użytku służbowego urzędu konsularnego;

b) przedmiotów przeznaczonych do użytku osobistego urzędników konsularnych i członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej, łącznie z przedmiotami przeznaczonymi do ich urządzenia się. Artykuły konsumpcyjne nie powinny przekraczać ilości koniecznych do bezpośredniego spożycia przez te osoby.

2. Pracownicy konsularni korzystają z przywilejów i zwolnień przewidzianych w ustępie 1 niniejszego artykułu co do przedmiotów przywiezionych w czasie ich pierwszego instalowania się.

3. Bagaż osobisty, przywieziony przez urzędników konsularnych i członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej, zwolniony jest od rewizji celnej. Może być on poddawany tej rewizji tylko wówczas, gdy istnieją poważne powody do przypuszczenia, że zawiera przedmioty inne niż wymienione w punkcie b) ustępu 1 niniejszego artykułu albo przedmioty, których przywóz lub wywóz jest zabroniony przez ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego lub które podlegają jego ustawom i innym przepisom o kwarantannie. Rewizja taka powinna być dokonywana w obecności zainteresowanego urzędnika konsularnego lub członka jego rodziny.

Artykuł 51

Spadek po członku urzędu konsularnego lub członku jego rodziny

W razie śmierci członka urzędu konsularnego lub członka jego rodziny pozostającego z nim we wspólnocie domowej państwo przyjmujące jest obowiązane:

a) zezwolić na wywóz ruchomego mienia zmarłego, z wyjątkiem mienia nabytego w państwie przyjmującym, którego wywóz był zabroniony w chwili śmierci danej osoby;

b) nie pobierać państwowych, regionalnych ani komunalnych podatków od spadku, ani od przeniesienia prawa własności co do mienia ruchomego, które znajdowało się w państwie przyjmującym jedynie w związku z przebywaniem zmarłego w tym państwie w charakterze członka urzędu konsularnego lub członka jego rodziny.

Artykuł 52

Zwolnienie od świadczeń osobistych i rzeczowych

Państwo przyjmujące powinno zwalniać członków urzędu konsularnego i członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej od wszelkich świadczeń osobistych, od wszelkiej służby publicznej jakiegokolwiek rodzaju oraz od obciążeń wojskowych, takich jak związane z rekwizycją, daninami i zakwaterowaniem.

Artykuł 53

Początek i koniec przywilejów i immunitetów konsularnych

1. Każdy członek urzędu konsularnego korzysta z przywilejów i immunitetów przewidzianych w niniejszej konwencji z chwilą przybycia na terytorium państwa przyjmującego w celu objęcia swego stanowiska lub, jeżeli znajduje się już na tym terytorium, z chwilą przystąpienia do wykonywania swych funkcji w urzędzie konsularnym.

2. Członkowie rodziny członka urzędu konsularnego pozostający z nim we wspólnocie domowej, jak również członkowie jego personelu prywatnego, korzystają z przywilejów i immunitetów przewidzianych w niniejszej konwencji albo z chwilą, od której korzysta on z przywilejów i immunitetów stosownie do ustępu 1 niniejszego artykułu, albo z chwilą przybycia ich na terytorium państwa przyjmującego, albo z chwilą, gdy stali się członkami jego rodziny lub jego personelu prywatnego zależnie od tego, która z tych dat jest późniejsza.

3. Gdy funkcje członka urzędu konsularnego ulegają zakończeniu, przywileje i immunitety jego samego oraz członków jego rodziny, pozostających z nim we wspólnocie domowej, jak również członków jego personelu prywatnego, wygasają zazwyczaj albo z chwilą, gdy dana osoba opuszcza terytorium państwa przyjmującego, albo z upływem rozsądnego okresu, w którym mogła to uczynić – zależnie od tego, która z tych dat jest wcześniejsza; do tej daty natomiast trwają nawet w razie konfliktu zbrojnego. Przywileje i immunitety osób wymienionych w ustępie 2 niniejszego artykułu wygasają wtedy, gdy osoby te przestają należeć do wspólnoty domowej członka urzędu konsularnego lub kończą służbę u niego, z zastrzeżeniem jednak, że jeżeli osoby te zamierzają opuścić terytorium państwa przyjmującego w rozsądnym okresie, ich przywileje i immunitety trwają aż do chwili ich wyjazdu.

4. Co do czynności dokonanych przez urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego w wykonywaniu jego funkcji immunitet jurysdykcyjny trwa jednak bez ograniczenia w czasie.

5. W razie śmierci członka urzędu konsularnego, członkowie jego rodziny, którzy pozostawali z nim we wspólnocie domowej, korzystają nadal z przyznanych im przywilejów i immunitetów albo do chwili opuszczenia przez nich terytorium państwa przyjmującego, albo do upływu rozsądnego okresu umożliwiającego im uczynienie tego – zależnie od tego, która z tych dat jest wcześniejsza.

Artykuł 54

Obowiązki państw trzecich

1. Jeżeli urzędnik konsularny przejeżdża przez terytorium państwa trzeciego albo znajduje się na terytorium państwa trzeciego, które udzieliło mu wizy, w razie gdy wiza taka jest wymagana, będąc w podróży bądź w celu objęcia swego stanowiska lub powrotu na nie, bądź wracając do państwa wysyłającego, państwo trzecie przyzna mu wszelkie immunitety przewidziane w innych artykułach niniejszej konwencji, które mogą być niezbędne dla umożliwienia mu przejazdu lub powrotu. To samo stosuje się do członków jego rodziny pozostających z nim we wspólnocie domowej i korzystających z takich przywilejów i immunitetów, którzy bądź towarzyszą urzędnikowi konsularnemu, bądź podróżują oddzielnie w celu połączenia się z nim lub powrotu do państwa wysyłającego.

2. W okolicznościach analogicznych do określonych w ustępie 1 niniejszego artykułu państwa trzecie nie powinny utrudniać przejazdu przez swoje terytorium również innym członkom urzędu konsularnego i członkom ich rodzin pozostającym z nimi we wspólnocie domowej.

3. Państwa trzecie przyznają korespondencji urzędowej i innym środkom urzędowego porozumiewania się znajdującym się w tranzycie, łącznie z korespondencją sporządzoną kodem lub szyfrem, taką samą swobodę i ochronę, jaką na podstawie niniejszej konwencji obowiązane jest przyznawać państwo przyjmujące. Przyznają one kurierom konsularnym, którym udzielono wizy, w razie gdy wiza taka jest wymagana, oraz poczcie konsularnej znajdującej się w tranzycie taką samą nietykalność i ochronę, jaką na podstawie niniejszej konwencji obowiązane jest przyznawać państwo przyjmujące.

4. Obowiązki państw trzecich przewidziane w ustępach 1, 2 i 3 niniejszego artykułu stosuje się również do osób wymienionych odpowiednio w tych ustępach, jak również do środków urzędowego porozumiewania się i do poczty konsularnej, która znajduje się na terytorium państwa trzeciego wskutek działania siły wyższej.

Artykuł 55

Przestrzeganie ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego

1. Wszystkie osoby korzystające z przywilejów i immunitetów obowiązane są, bez uszczerbku dla tych przywilejów i immunitetów, przestrzegać ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego. Są one również obowiązane nie mieszać się do wewnętrznych spraw tego państwa.

2. Pomieszczenia konsularne nie powinny być używane w sposób niezgodny z wykonywaniem funkcji konsularnych.

3. Postanowienia ustępu 2 niniejszego artykułu nie wyłączają możliwości zainstalowania w części budynku, w którym znajdują się pomieszczenia urzędu konsularnego, biur innych instytucji lub przedstawicielstw, pod warunkiem że pomieszczenia przeznaczone na te biura będą oddzielone od pomieszczeń używanych przez urząd konsularny. W tym przypadku wspomniane biura nie są uważane w rozumieniu niniejszej konwencji za stanowiące część pomieszczeń konsularnych.

Artykuł 56

Ubezpieczenie na wypadek szkód wyrządzonych osobom trzecim

Członkowie urzędu konsularnego powinni przestrzegać wszelkich obowiązków przewidzianych przez ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego w zakresie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posługiwania się jakimkolwiek pojazdem, statkiem morskim lub statkiem powietrznym.

Artykuł 57

Postanowienia szczególne odnoszące się do wykonywania prywatnej działalności zarobkowej

1. Zawodowi urzędnicy konsularni nie będą wykonywać w państwie przyjmującym żadnej działalności zawodowej lub handlowej dla zysku osobistego.

2. Przywileje i immunitety przewidziane w niniejszym rozdziale nie przysługują:

a) pracownikom konsularnym i członkom personelu służby, którzy wykonują w państwie przyjmującym prywatną działalność zarobkową;

b) członkom rodzin osób wymienionych w punkcie a) niniejszego ustępu i członkom ich personelu prywatnego;

c) członkom rodziny członka urzędu konsularnego, którzy sami wykonują w państwie przyjmującym prywatną działalność zarobkową.

Rozdział trzeci
Przepisy dotyczące honorowych urzędników konsularnych i kierowanych przez nich urzędów konsularnych

Artykuł 58

Postanowienia ogólne dotyczące ułatwień, przywilejów i immunitetów

1. Artykuły 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38 i 39, ustęp 3 artykułu 54 oraz ustępy 2 i 3 artykułu 55 stosuje się do urzędów konsularnych kierowanych przez honorowych urzędników konsularnych. Ponadto ułatwienia, przywileje i immunitety tych urzędów konsularnych są normowane przez artykuły 59, 60, 61 i 62.

2. Artykuł 42 i 43, ustęp 3 artykułu 44, artykuły 45 i 53 oraz ustęp 1 artykułu 55 stosuje się do honorowych urzędników konsularnych. Ponadto ułatwienia, przywileje i immunitety tych urzędników konsularnych są normowane przez artykuły 63, 64, 65, 66 i 67.

3. Przywileje i immunitety przewidziane w niniejszej konwencji nie przysługują członkom rodziny honorowego urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego zatrudnionego w urzędzie konsularnym kierowanym przez honorowego urzędnika konsularnego.

4. Wymiana poczty konsularnej między dwoma urzędami konsularnymi położonymi w różnych państwach, kierowanymi przez honorowych urzędników konsularnych, jest dopuszczalna jedynie za zgodą obu państw przyjmujących.

Artykuł 59

Ochrona pomieszczeń konsularnych

Państwo przyjmujące stosuje wszelkie niezbędne środki dla ochrony pomieszczeń konsularnych urzędu konsularnego, kierowanego przez honorowego urzędnika konsularnego, przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz dla zapobieżenia jakiemukolwiek zakłóceniu spokoju urzędu konsularnego lub uchybieniu jego godności.

Artykuł 60

Zwolnienie pomieszczeń konsularnych od opłat i podatków

1. Pomieszczenia konsularne urzędu konsularnego, kierowanego przez honorowego urzędnika konsularnego, których właścicielem lub najemcą jest państwo wysyłające, są zwolnione od wszelkich opłat i podatków państwowych, regionalnych i komunalnych, z wyjątkiem opłat należnych za świadczenie określonych usług.

2. Zwolnień przewidzianych w ustępie 1 niniejszego artykułu nie stosuje się do opłat i podatków ciążących na podstawie ustaw i innych przepisów państwa przyjmującego na osobie, która zawarła umowę z państwem wysyłającym.

Artykuł 61

Nietykalność archiwów i dokumentów konsularnych

Archiwa i dokumenty konsularne urzędu konsularnego, kierowanego przez honorowego urzędnika konsularnego, są nietykalne niezależnie od czasu i miejsca, w którym się znajdują, pod warunkiem że są oddzielone od innych papierów i dokumentów, a w szczególności od prywatnej korespondencji kierownika urzędu konsularnego oraz wszelkich innych osób współpracujących z nim, jak również od materiałów, książek lub dokumentów związanych z ich zawodem lub działalnością handlową.

Artykuł 62

Zwolnienie od opłat celnych

W ramach wydawanych przez siebie ustaw i innych przepisów państwo przyjmujące zezwala na przywóz oraz udziela zwolnienia od wszelkich opłat celnych, podatków i innych związanych z tym należności, z wyjątkiem opłat za składowanie, przewóz i inne podobne usługi, co do następujących przedmiotów, pod warunkiem że są one przeznaczone wyłącznie do użytku służbowego urzędu konsularnego, kierowanego przez honorowego urzędnika konsularnego: godła, flagi, szyldy, pieczęcie i stemple, książki, druki urzędowe, meble, urządzenia i materiały oraz inne analogiczne przedmioty dostarczane urzędowi konsularnemu przez państwo wysyłające lub na jego zlecenie.

Artykuł 63

Postępowanie karne

Jeżeli wszczęto postępowanie karne przeciwko honorowemu urzędnikowi konsularnemu, jest on obowiązany stawić się przed właściwymi władzami. Postępowanie powinno być jednak prowadzone ze względami należnymi mu z uwagi na jego urzędowe stanowisko oraz, z wyjątkiem przypadków, kiedy jest on zatrzymany lub tymczasowo aresztowany, w taki sposób, aby możliwie jak najmniej utrudniać wykonywanie funkcji konsularnych. Jeżeli niezbędne jest zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie honorowego urzędnika konsularnego, postępowanie przeciwko niemu powinno być wszczęte w możliwie najkrótszym czasie.

Artykuł 64

Ochrona honorowych urzędników konsularnych

Państwo przyjmujące jest obowiązane udzielać honorowemu urzędnikowi konsularnemu ochrony, jaka może okazać się niezbędna z uwagi na jego urzędowe stanowisko.

Artykuł 65

Zwolnienie od rejestracji cudzoziemców i zezwolenia na pobyt

Honorowi urzędnicy konsularni, z wyjątkiem tych, którzy wykonują w państwie przyjmującym działalność zawodową lub handlową dla zysku osobistego, są zwolnieni od wszelkich obowiązków przewidzianych w ustawach i innych przepisach państwa przyjmującego dotyczących rejestracji cudzoziemców i zezwolenia na pobyt.

Artykuł 66

Zwolnienie od opłat i podatków

Honorowy urzędnik konsularny jest zwolniony od wszelkich opłat i podatków od wynagrodzeń oraz innych kwot, jakie otrzymuje od państwa wysyłającego w związku z wykonywaniem funkcji konsularnych.

Artykuł 67

Zwolnienie od świadczeń osobistych i rzeczowych

Państwo przyjmujące powinno zwalniać honorowych urzędników konsularnych od wszelkich świadczeń osobistych, od wszelkiej służby publicznej jakiegokolwiek rodzaju oraz od obciążeń wojskowych, takich jak związane z rekwizycją, daninami i zakwaterowaniem.

Artykuł 68

Fakultatywny charakter instytucji honorowych urzędników konsularnych

Każde państwo ma swobodę decydowania o mianowaniu lub przyjmowaniu honorowych urzędników konsularnych.

Rozdział czwarty
Postanowienia ogólne

Artykuł 69

Agenci konsularni nie będący kierownikami urzędów konsularnych

1. Każde państwo ma prawo decydowania co do ustanawiania lub przyjmowania agencji konsularnych kierowanych przez agentów konsularnych nie wyznaczonych przez państwo wysyłające w charakterze kierowników urzędów konsularnych.

2. Warunki, na których agencje konsularne określone w ustępie 1 niniejszego artykułu mogą wykonywać swą działalność, jak również przywileje i immunitety, z których mogą korzystać prowadzący je agenci konsularni, ustalane są w drodze porozumienia między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym.

Artykuł 70

Wykonywanie funkcji konsularnych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne

1. Postanowienia niniejszej konwencji stosuje się odpowiednio w razie wykonywania funkcji konsularnych przez przedstawicielstwo dyplomatyczne.

2. Nazwiska członków przedstawicielstwa dyplomatycznego, przydzielonych do wydziału konsularnego lub w inny sposób powołanych do wykonywania funkcji konsularnych przedstawicielstwa, są notyfikowane ministerstwu spraw zagranicznych państwa przyjmującego lub władzy wyznaczonej przez to ministerstwo.

3. Przy wykonywaniu funkcji konsularnych przedstawicielstwo dyplomatyczne może zwracać się do:

a) władz miejscowych okręgu konsularnego;

b) władz centralnych państwa przyjmującego, jeżeli jest to dopuszczalne na podstawie ustaw i innych przepisów oraz zwyczajów państwa przyjmującego lub odpowiednich umów międzynarodowych.

4. Przywileje i immunitety członków przedstawicielstwa dyplomatycznego, wymienionych w ustępie 2 niniejszego artykułu, podlegają nadal normom prawa międzynarodowego dotyczącym stosunków dyplomatycznych.

Artykuł 71

Osoby mające obywatelstwo państwa przyjmującego lub stale w nim zamieszkałe

1. Urzędnicy konsularni, mający obywatelstwo państwa przyjmującego lub stale w nim zamieszkali, korzystają jedynie z immunitetu jurysdykcyjnego oraz nietykalności osobistej w stosunku do czynności urzędowych dokonanych w toku pełnienia swych funkcji oraz z przywileju przewidzianego w ustępie 3 artykułu 44, chyba że państwo przyjmujące przyznało im dodatkowe ułatwienia, przywileje i immunitety. W odniesieniu do tych urzędni-

ków konsularnych państwo przyjmujące podlega również obowiązkowi przewidzianemu w artykule 42. Jeżeli przeciwko takiemu urzędnikowi konsularnemu wszczęto postępowanie karne, powinno być ono prowadzone, z wyjątkiem przypadków, kiedy jest on zatrzymany lub tymczasowo aresztowany, w sposób, który by możliwie jak najmniej utrudniał wykonywanie funkcji konsularnych.

2. Inni członkowie urzędu konsularnego będący obywatelami państwa przyjmującego lub stale w nim zamieszkali i członkowie ich rodzin, jak również członkowie rodzin urzędników konsularnych wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu, korzystają z ułatwień, przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie, w jakim je to państwo im przyznaje. Członkowie rodzin członków urzędu konsularnego i członkowie personelu prywatnego, którzy sami mają obywatelstwo państwa przyjmującego lub są stale w nim zamieszkali, korzystają również z ułatwień, przywilejów i immunitetów tylko w zakresie, w jakim zostaną im one przyznane przez państwo przyjmujące. Państwo przyjmujące powinno jednak wykonywać swą jurysdykcję w stosunku do tych osób w taki sposób, aby nadmiernie nie utrudniać wykonywania funkcji urzędu konsularnego.

Artykuł 72

Niestosowanie dyskryminacji

1. Przy stosowaniu postanowień niniejszej konwencji państwo przyjmujące nie będzie stosować dyskryminacji wobec poszczególnych państw.

2. Nie będzie jednak uważane za posunięcie dyskryminacyjne:

a) restrykcyjne stosowanie przez państwo przyjmujące któregokolwiek z postanowień niniejszej konwencji z powodu restrykcyjnego stosowania tego postanowienia do jego urzędów konsularnych w państwie wysyłającym;

b) wzajemne przyznanie sobie przez państwa, na podstawie zwyczaju lub umowy, traktowania korzystniejszego niż to, jakiego wymagają postanowienia niniejszej konwencji.

Artykuł 73

Stosunek między niniejszą konwencją a innymi umowami międzynarodowymi

1. Postanowienia niniejszej konwencji nie naruszają innych umów międzynarodowych obowiązujących w stosunkach między państwami, które są stronami tych umów.

2. Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie stanowi przeszkody do zawierania przez państwa umów międzynarodowych bądź potwierdzających, uzupełniających lub rozwijających jej postanowienia, bądź rozszerzających zasięg ich stosowania.

(opuszczono rozdział piąty, artykuły 74–79)

Konwencja z 16 grudnia 1969 r. o misjach specjalnych

(DzU z 1985 r., nr 48, poz. 245, załącznik)

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

pomne, że misjom specjalnym przyznawano zawsze szczególne traktowanie,

świadome celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, dotyczących suwerennej równości państw, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwijania przyjaznych stosunków i współpracy między państwami,

pomne, że doniosłość zagadnienia misji specjalnych została uznana podczas konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie stosunków i immunitetów dyplomatycznych, jak również w rezolucji I uchwalonej przez tę konferencję dnia 10 kwietnia 1961 r.,

zważywszy, że konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie stosunków i immunitetów dyplomatycznych przyjęła Konwencję wiedeńską o stosunkach dyplomatycznych, która została otwarta do podpisu dnia 18 kwietnia 1961 r.,

zważywszy, że konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie stosunków konsularnych przyjęła Konwencję wiedeńską o stosunkach konsularnych, która została otwarta do podpisu dnia 24 kwietnia 1963 r.,

przeświadczone, że międzynarodowa konwencja o misjach specjalnych uzupełni te dwie konwencje i przyczyni się do rozwoju przyjaznych stosunków pomiędzy państwami, niezależnie od ich ustrojów konstytucyjnych i społecznych,

rozumiejąc, że przywileje i immunitety odnoszące się do misji specjalnych przyznaje się nie dla korzyści poszczególnych jednostek, lecz w celu zapewnienia skutecznego wykonywania funkcji misji specjalnych, jako misji reprezentujących państwo,

potwierdzając, że normy międzynarodowe prawa zwyczajowego będą nadal obowiązywały w sprawach nie uregulowanych postanowieniami niniejszej konwencji,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Używane wyrażenia

W rozumieniu niniejszej konwencji:

a) misją specjalną jest misja czasowa reprezentująca państwo, wysłana przez jedno państwo do drugiego państwa za jego zgodą w celu wspólnego rozpatrzenia z nim określonych spraw albo wypełnienia wobec niego określonego zadania;

b) stałą misją dyplomatyczną jest misja dyplomatyczna w rozumieniu Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych;

c) urzędem konsularnym jest każdy konsulat generalny, konsulat, wicekonsulat lub agencja konsularna;

d) szefem misji specjalnej jest osoba, której państwo wysyłające powierzyło obowiązek występowania w tym charakterze;

e) przedstawicielem państwa wysyłającego w misji specjalnej jest osoba, której państwo wysyłające nadało ten charakter;

f) członkami misji specjalnej są: szef misji specjalnej, przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie personelu misji specjalnej;

g) członkami personelu misji specjalnej są: członkowie personelu dyplomatycznego, personelu administracyjnego i technicznego oraz personelu służby misji specjalnej;

h) członkami personelu dyplomatycznego są członkowie personelu misji specjalnej mający status dyplomatyczny do celów misji specjalnej;

i) członkami personelu administracyjnego i technicznego są członkowie misji specjalnej, zatrudnieni w administracyjnej i technicznej służbie misji specjalnej;

j) członkami personelu służby są członkowie personelu misji specjalnej, zatrudnieni przez nią w służbie domowej albo w celu wykonywania podobnych zadań;

k) prywatnym personelem są osoby zatrudnione wyłącznie w prywatnej służbie członków misji specjalnej.

Artykuł 2

Wysłanie misji specjalnej

Państwo może wysłać misję specjalną do innego państwa za jego zgodą uzyskaną uprzednio w drodze dyplomatycznej lub w każdej innej drodze uzgodnionej bądź obopólnie możliwej do przyjęcia.

Artykuł 3

Funkcje misji specjalnej

Funkcje misji specjalnej określa się w drodze wzajemnego porozumienia państwa wysyłającego i państwa przyjmującego.

Artykuł 4

Wysłanie tej samej misji specjalnej do dwu lub więcej państw

Państwo, które pragnie wysłać tę samą misję specjalną do dwu lub więcej państw, powinno powiadomić o tym każde z państw przyjmujących, gdy zwraca się do niego o wyrażenie zgody.

Artykuł 5

Wysłanie wspólnej misji specjalnej przez dwa lub więcej państw

Dwa lub więcej państw, które pragną wysłać wspólną misję specjalną do innego państwa, powinny powiadomić o tym państwo przyjmujące, gdy zwracają się do niego o wyrażenie zgody.

Artykuł 6

Wysłanie misji specjalnych przez dwa lub więcej państw w celu rozpatrzenia sprawy będącej przedmiotem wspólnego zainteresowania

Dwa lub więcej państw może jednocześnie wysłać misję specjalną do innego państwa za zgodą tego państwa, uzyskaną stosownie do artykułu 2, w celu wspólnego rozpatrzenia za zgodą tych wszystkich państw sprawy będącej przedmiotem ich wspólnego zainteresowania.

Artykuł 7

Brak stosunków dyplomatycznych lub konsularnych

Istnienie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych nie jest konieczne do wysłania albo przyjęcia misji specjalnej.

Artykuł 8

Mianowanie członków misji specjalnej

Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 10, 11 i 12 państwo wysyłające może, według własnego uznania, mianować członków misji specjalnej po przekazaniu państwu przyjmującemu wszelkich niezbędnych informacji o liczebności i składzie misji specjalnej, a w szcze-

gólności nazwisk i funkcji osób, które zamierza mianować. Państwo przyjmujące może odmówić przyjęcia misji specjalnej, której liczebności nie uważa za rozsądną, z uwzględnieniem okoliczności i warunków panujących w tym państwie oraz potrzeb danej misji. Może ono również, bez podawania powodów, odmówić przyjęcia każdej osoby w charakterze członka misji specjalnej.

Artykuł 9
Skład misji specjalnej

1. Misja specjalna składa się z jednego lub więcej przedstawicieli państwa wysyłającego, spośród których państwo to może wyznaczyć szefa misji. W jej skład może także wchodzić personel dyplomatyczny, personel administracyjny i techniczny, jak również personel służby.

2. Gdy członkowie stałej misji dyplomatycznej albo urzędu konsularnego w państwie przyjmującym wchodzą w skład misji specjalnej, zachowują oni, oprócz przywilejów i immunitetów przyznanych niniejszą konwencją, przywileje i immunitety przysługujące im jako członkom stałej misji dyplomatycznej albo urzędu konsularnego.

Artykuł 10
Obywatelstwo członków misji specjalnych

1. Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego powinni w zasadzie mieć obywatelstwo państwa wysyłającego.

2. Obywatele państwa przyjmującego mogą wchodzić w skład misji specjalnej jedynie za zgodą tego państwa, która może być w każdym czasie cofnięta.

3. Państwo przyjmujące może sobie zastrzec prawo przewidziane w ustępie 2 niniejszego artykułu w odniesieniu do obywateli państwa trzeciego, którzy nie są zarazem obywatelami państwa wysyłającego.

Artykuł 11
Powiadomienia

1. Ministerstwo spraw zagranicznych albo inny, stosownie do uzgodnienia, organ państwa przyjmującego należy powiadamiać o:

a) składzie misji specjalnej, jak również każdej późniejszej zmianie tego składu;

b) przybyciu i ostatecznym wyjeździe członków misji, jak również ustaniu ich funkcji w misji;

c) przybyciu i ostatecznym wyjeździe każdej osoby, która towarzyszy członkowi misji;

d) zatrudnieniu i zwolnieniu osób, zamieszkałych w państwie przyjmującym, w charakterze członków misji albo w charakterze personelu prywatnego;

e) wyznaczeniu szefa misji specjalnej lub, w braku szefa, przedstawiciela, o którym mowa w ustępie 1 artykułu 14, jak również jego ewentualnego zastępcy;

f) lokalizacji pomieszczeń zajmowanych przez misję specjalną oraz mieszkań prywatnych korzystających z nietykalności zgodnie z artykułami 30, 36 i 39, jak również wszystkich danych niezbędnych do identyfikacji tych pomieszczeń i mieszkań.

2. Poza wypadkami, gdy to nie jest możliwe, powiadomienie o przybyciu i ostatecznym wyjeździe powinno być dokonane uprzednio.

Artykuł 12
Osoby uznane za persona non grata albo za niepożądane

1. Państwo przyjmujące może w każdym czasie i bez potrzeby uzasadnienia swojej decyzji powiadomić państwo wysyłające, że którykolwiek z przedstawicieli państwa wysyła-

jącego w misji specjalnej albo członek jej personelu dyplomatycznego jest persona non grata lub że którykolwiek z innych członków personelu misji jest osobą niepożądaną. W takim wypadku państwo wysyłające powinno, stosownie do okoliczności, bądź odwołać daną osobę, bądź położyć kres jej funkcjom w misji specjalnej. Za persona non grata albo osobę niepożądaną może być uznana osoba, która nie przybyła jeszcze na terytorium państwa przyjmującego.

2. Jeżeli państwo wysyłające odmawia wykonania lub w odpowiednim czasie nie wykonuje obowiązków wynikających dla niego z ustępu 1 niniejszego artykułu, państwo przyjmujące może odmówić uznawania danej osoby za członka misji specjalnej.

Artykuł 13

Początek funkcji misji specjalnej

1. Funkcje misji specjalnej rozpoczynają się z chwilą wejścia misji w urzędowy kontakt z ministerstwem spraw zagranicznych albo z innym, stosownie do uzgodnienia, organem państwa przyjmującego.

2. Początek funkcji misji specjalnej nie jest uzależniony od przedstawienia jej przez stałą misję dyplomatyczną państwa wysyłającego ani od złożenia listów uwierzytelniających lub pełnomocnictw.

Artykuł 14

Upoważnienie do działania w imieniu misji specjalnej

1. Szef misji specjalnej albo, gdy państwo wysyłające nie mianowało szefa, jeden z przedstawicieli państwa wysyłającego wyznaczony przez nie jest upoważniony do działania w imieniu misji specjalnej i kierowania korespondencji do państwa przyjmującego. Państwo przyjmujące kieruje korespondencję przeznaczoną dla misji specjalnej do szefa misji albo, w braku szefa, do przedstawiciela, o którym wyżej była mowa, bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem stałej misji dyplomatycznej.

2. Jednakże członek misji specjalnej może być upoważniony przez państwo wysyłające, przez szefa misji specjalnej albo, w braku szefa, przez przedstawiciela, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, bądź do zastępowania szefa misji specjalnej albo wspomnianego przedstawiciela, bądź do dokonywania określonych czynności w imieniu misji.

Artykuł 15

Organ państwa przyjmującego, z którym załatwia się sprawy urzędowe

Wszelkie sprawy urzędowe, których załatwienie z państwem przyjmującym państwo wysyłające powierzyło misji specjalnej, powinny być załatwiane z ministerstwem spraw zagranicznych bądź za jego pośrednictwem albo, stosownie do uzgodnienia, z innym organem państwa przyjmującego.

Artykuł 16

Zasady pierwszeństwa

1. Gdy na terytorium państwa przyjmującego bądź państwa trzeciego znajdą się jednocześnie dwie lub więcej misji specjalnych, pierwszeństwo pomiędzy tymi misjami określa się, w braku specjalnego porozumienia, według porządku alfabetycznego nazw państw, używanego przez protokół państwa, na którego terytorium te misje się znajdują.

2. O pierwszeństwie pomiędzy dwoma lub więcej misjami specjalnymi, które spotykają się przy okazji ceremonii albo uroczystości, decyduje protokół obowiązujący w państwie przyjmującym.

3. Pomiędzy członkami tej samej misji specjalnej stosuje się takie pierwszeństwo, jakie zostanie zakomunikowane państwu przyjmującemu lub państwu trzeciemu, na którego terytorium spotykają się dwie lub więcej misji specjalnych.

Artykuł 17

Siedziba misji specjalnej

1. Misja specjalna ma siedzibę w miejscowości uzgodnionej przez zainteresowane państwa.

2. W braku porozumienia misja specjalna ma siedzibę w miejscowości, w której znajduje się ministerstwo spraw zagranicznych państwa przyjmującego.

3. Jeżeli misja specjalna wypełnia swoje funkcje w różnych miejscowościach, zainteresowane państwa mogą uzgodnić, że będzie ona miała więcej siedzib, spośród których mogą one wybrać siedzibę główną.

Artykuł 18

Spotkanie misji specjalnych na terytorium państwa trzeciego

1. Misje specjalne dwu lub więcej państw mogą spotykać się na terytorium państwa trzeciego jedynie po uzyskaniu wyraźnej zgody tego państwa, które zachowuje prawo jej cofnięcia.

2. Wyrażając swoją zgodę, państwo trzecie może ustalić warunki, które powinny być przestrzegane przez państwa wysyłające.

3. Państwo trzecie korzysta z uprawnień i przyjmuje na siebie obowiązki państwa przyjmującego w odniesieniu do państw wysyłających w zakresie oznaczonym przez siebie przy wyrażaniu zgody.

Artykuł 19

Prawo misji specjalnej do używania flagi i godła państwa wysyłającego

1. Misja specjalna ma prawo umieszczania flagi i godła państwa wysyłającego na pomieszczeniach, które zajmuje, oraz na środkach transportu w czasie, gdy są one używane do potrzeb służbowych.

2. Przy wykonywaniu prawa przyznanego niniejszym artykułem należy uwzględniać ustawy, przepisy i zwyczaje państwa przyjmującego.

Artykuł 20

Zakończenie funkcji misji specjalnej

1. Funkcje misji specjalnej zostają zakończone w szczególności przez:

a) porozumienie państw zainteresowanych;

b) wypełnienie zadania misji specjalnej;

c) upływ czasu, wyznaczonego misji specjalnej, jeśli nie został on wyraźnie przedłużony;

d) powiadomienie przez państwo wysyłające, że kładzie ono kres misji specjalnej albo ją odwołuje;

e) powiadomienie przez państwo przyjmujące, że uważa ono misję specjalną za zakończoną.

2. Samo zerwanie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym nie powoduje zakończenia misji specjalnych istniejących w momencie tego zerwania.

Artykuł 21

Status głowy państwa i osobistości wysokiej rangi

1. Głowa państwa wysyłającego, stojąc na czele misji specjalnej, korzysta w państwie przyjmującym lub w państwie trzecim z ułatwień, przywilejów i immunitetów przyznanych przez prawo międzynarodowe głowom państw składającym wizytę oficjalną.

2. Szef rządu, minister spraw zagranicznych i inne osobistości wysokiej rangi uczestniczące w misji specjalnej państwa wysyłającego korzystają w państwie przyjmującym lub w państwie trzecim, niezależnie od tego, czy przysługuje im na mocy niniejszej konwencji, z ułatwień, przywilejów i immunitetów przyznanych im przez prawo międzynarodowe.

Artykuł 22

Ogólne ułatwienia

Państwo przyjmujące powinno przyznać misji specjalnej ułatwienia konieczne do wypełnienia jej funkcji, uwzględniając charakter i zadanie misji specjalnej.

Artykuł 23

Pomieszczenia i mieszkania

Jeżeli misja specjalna zwróci się o to do niego z prośbą, państwo przyjmujące powinno dopomóc w uzyskaniu niezbędnych dla niej pomieszczeń oraz odpowiednich mieszkań dla jej członków.

Artykuł 24

Zwolnienie pomieszczeń misji specjalnej od opodatkowania

1. W zakresie odpowiadającym charakterowi i czasowi trwania funkcji misji specjalnej państwo wysyłające i członkowie misji specjalnej działający w jej imieniu zwolnieni są od wszelkich podatków i opłat państwowych, regionalnych i komunalnych dotyczących pomieszczeń zajmowanych przez misję specjalną, oprócz tych podatków i opłat, które stanowią wynagrodzenie za świadczenie określonych usług.

2. Zwolnienie od opodatkowania przewidziane w niniejszym artykule nie ma zastosowania do takich podatków i opłat, które według ustawodawstwa państwa przyjmującego obciążają osoby zawierające kontrakty z państwem wysyłającym albo z członkiem misji specjalnej.

Artykuł 25

Nietykalność pomieszczeń

1. Pomieszczenia, w których zgodnie z niniejszą konwencją misja specjalna ma siedzibę, są nietykalne. Funkcjonariuszom państwa przyjmującego nie wolno wkraczać do nich, chyba że wyrazi na to zgodę szef misji specjalnej albo, stosownie do okoliczności, szef stałej misji dyplomatycznej państwa wysyłającego akredytowanej w państwie przyjmującym. Zgody tej można się domniemywać w razie pożaru albo innej klęski żywiołowej poważnie zagrażającej bezpieczeństwu publicznemu i tylko w wypadku, gdy nie jest możliwe uzyskanie zgody szefa misji specjalnej albo, stosownie do okoliczności, szefa misji stałej.

2. Państwo przyjmujące ma szczególny obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich kroków dla ochrony pomieszczeń misji specjalnej przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz zapobieżenia jakiemukolwiek zakłóceniu spokoju misji albo uchybieniu jej godności.

3. Pomieszczenia misji specjalnej, ich umeblowanie, inne przedmioty służące do funkcjonowania misji specjalnej oraz jej środki transportu nie mogą być przedmiotem jakiejkolwiek rewizji, rekwizycji, zajęcia albo egzekucji.

Artykuł 26
Nietykalność archiwów i dokumentów
Archiwa i dokumenty misji specjalnej są nietykalne w każdym czasie oraz w każdym miejscu, w którym się znajdują. Powinny one, gdy jest to konieczne, mieć widoczne znaki zewnętrzne, określające ich charakter.

Artykuł 27
Swoboda poruszania się
Z zastrzeżeniem swoich ustaw i przepisów dotyczących stref, do których ze względu na bezpieczeństwo państwa wstęp jest zakazany albo ograniczony, państwo przyjmujące powinno zapewnić wszystkim członkom misji specjalnej swobodę poruszania się i podróżowania na jego terytorium w zakresie niezbędnym dla wypełniania funkcji misji specjalnej.

Artykuł 28
Swoboda porozumiewania się
1. Państwo przyjmujące powinno dopuszczać i ochraniać swobodne porozumiewanie się misji specjalnej we wszelkich celach urzędowych. W porozumiewaniu się z rządem państwa wysyłającego, jak również z jego misjami dyplomatycznymi, jego placówkami konsularnymi i innymi jego misjami specjalnymi bądź częściami tej samej misji, niezależnie od tego, gdzie się one znajdują, misja specjalna może używać wszystkich właściwych sposobów porozumiewania się, włączając w to kurierów oraz pisma zakodowane i zaszyfrowane. Jednakże radiową stację nadawczą misja specjalna może zainstalować i używać jej jedynie za zgodą państwa przyjmującego.
2. Korespondencja urzędowa misji specjalnej jest nietykalna. Wyrażenie „korespondencja urzędowa" oznacza wszelką korespondencję dotyczącą misji specjalnej i jej funkcji.
3. Gdy to jest praktycznie możliwe, misja specjalna powinna posługiwać się środkami porozumiewania się, łącznie z pocztą i kurierem, stałej misji dyplomatycznej państwa wysyłającego.
4. Poczta misji specjalnej nie powinna być otwierana ani zatrzymywana.
5. Przesyłki stanowiące pocztę misji specjalnej powinny mieć widoczne znaki zewnętrzne, określające ich charakter, i mogą zawierać tylko dokumenty albo przedmioty przeznaczone do urzędowego użytku misji specjalnej.
6. Kurier misji specjalnej, który powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument potwierdzający jego stanowisko i określający liczbę przesyłek stanowiących pocztę, powinien być przy wykonywaniu swoich funkcji chroniony przez państwo przyjmujące. Korzysta on z nietykalności osobistej i nie podlega aresztowaniu lub zatrzymaniu w jakiejkolwiek formie.
7. Państwo wysyłające lub misja specjalna mogą wyznaczać kurierów ad hoc misji specjalnej. W takich wypadkach stosowane będą także postanowienia ustępu 6 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem, że wymienione w nim immunitety przestają mieć zastosowanie z chwilą, gdy kurier ad hoc doręczył adresatowi powierzoną sobie pocztę misji specjalnej.
8. Poczta misji specjalnej może być powierzona dowódcy statku lub samolotu cywilnego, udającego się do portu morskiego lub lotniczego, do którego przybycie jest dozwolone. Dowódca ten powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument wskazujący liczbę przesyłek stanowiących pocztę, ale nie jest on uważany za kuriera misji specjalnej. Po uzgodnieniu z właściwymi władzami misja specjalna może wysłać jednego ze swoich członków dla bezpośredniego i swobodnego odbioru poczty od dowódcy statku lub samolotu.

Artykuł 29

Nietykalność osobista

Osoby przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego są nietykalne. Nie podlegają one aresztowaniu ani zatrzymaniu w żadnej formie. Państwo przyjmujące powinno ich traktować z należytym szacunkiem oraz podejmować wszelkie odpowiednie kroki dla zapobieżenia jakiemukolwiek zamachowi na ich osoby, wolność i godność.

Artykuł 30

Nietykalność mieszkania prywatnego

1. Prywatne mieszkania przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego korzystają z takiej samej nietykalności i ochrony jak pomieszczenia misji specjalnej.

2. Ich dokumenty, korespondencja oraz, z zastrzeżeniem ustępu 4 artykułu 31, ich mienie korzystają również z nietykalności.

Artykuł 31

Immunitet jurysdykcyjny

1. Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego korzystają z immunitetu od jurysdykcji karnej państwa przyjmującego.

2. Korzystają oni również z immunitetu od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego, z wyjątkiem:

a) powództw z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa przyjmującego, chyba że dana osoba posiada je w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji;

b) powództw dotyczących spadku, w odniesieniu do których dana osoba występuje jako wykonawca, administrator, spadkobierca albo zapisobiorca w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego;

c) powództw dotyczących wszelkiego rodzaju działalności zawodowej albo handlowej, wykonywanej przez daną osobę w państwie przyjmującym poza jej funkcjami urzędowymi;

d) powództw o wynagrodzenie szkody wynikłej na skutek wypadku spowodowanego przez pojazd używany przez daną osobę poza funkcjami urzędowymi.

3. Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego nie są zobowiązani do zeznawania w charakterze świadków.

4. Żadne środki egzekucyjne nie mogą być podejmowane wobec przedstawiciela państwa wysyłającego w misji specjalnej albo członka jej personelu dyplomatycznego, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w punktach a), b), c) i d) ustępu 2 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem jednak, że środki takie mogą być podejmowane bez naruszenia nietykalności jego osoby lub mieszkania.

5. Immunitet jurysdykcyjny przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego nie zwalnia tych osób od jurysdykcji państwa wysyłającego.

Artykuł 32

Zwolnienie od przepisów o ubezpieczeniach społecznych

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego, w zakresie usług świadczonych na rzecz państwa wysyłającego, nie podlegają przepisom o ubezpieczeniach społecznych, obowiązującym w państwie przyjmującym.

2. Zwolnienie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu stosuje się również do osób zatrudnionych wyłącznie w służbie prywatnej przedstawiciela państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego, pod warunkiem:

a) że nie są one obywatelami państwa przyjmującego ani nie mają w nim swojego stałego miejsca zamieszkania i

b) że są objęte przepisami o ubezpieczeniach społecznych, obowiązującymi w państwie wysyłającym albo w państwie trzecim.

3. Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego zatrudniający osoby, do których nie stosuje się zwolnienia przewidzianego w ustępie 2 niniejszego artykułu, powinni przestrzegać obowiązków, jakie przepisy państwa przyjmującego o ubezpieczeniach społecznych nakładają na pracodawcę.

4. Zwolnienie przewidziane w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu nie wyklucza dobrowolnego uczestnictwa w systemie ubezpieczeń społecznych państwa przyjmującego, jeśli państwo to zezwala na takie uczestnictwo.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają uprzednio zawartych porozumień dwustronnych albo wielostronnych, dotyczących ubezpieczeń społecznych, i nie stoją na przeszkodzie zawieraniu w przyszłości takich porozumień.

Artykuł 33

Zwolnienie od podatków i opłat

Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego są zwolnieni od wszelkich osobistych lub rzeczowych podatków i opłat państwowych, regionalnych i komunalnych, z wyjątkiem:

a) tego rodzaju podatków pośrednich, które włączone są zazwyczaj w cenę towarów lub usług;

b) podatków i opłat dotyczących prywatnego mienia nieruchomego, położonego na terytorium państwa przyjmującego, chyba że dana osoba posiada je w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji;

c) należności spadkowych pobieranych przez państwo przyjmujące, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 44;

d) podatków i opłat od dochodów prywatnych mających źródło w państwie przyjmującym oraz podatków od kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwach handlowych, położonych w państwie przyjmującym;

e) podatków i opłat pobieranych jako wynagrodzenie za świadczenie określonych usług;

f) należności rejestracyjnych, sądowych, hipotecznych i stemplowych, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 24.

Artykuł 34

Zwolnienie od świadczeń osobistych

Państwo przyjmujące powinno zwolnić przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego od wszelkich świadczeń osobistych, od wszelkiego rodzaju służby publicznej oraz od takich świadczeń na rzecz wojska, jak rekwizycje, kontrybucje i zakwaterowanie.

Artykuł 35

Zwolnienia celne

1. W ramach ustaw i przepisów, jakie może ono wprowadzić, państwo przyjmujące zezwoli na wwóz i udzieli zwolnienia od wszelkich ceł, opłat i związanych z nimi należności, z wyjątkiem opłat za składowanie, transport i podobne usługi w odniesieniu do:

a) przedmiotów przeznaczonych do użytku urzędowego misji specjalnej;

b) przedmiotów przeznaczonych do użytku osobistego przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego.

2. Osobisty bagaż przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego nie podlega rewizji, chyba że istnieją poważne powody do przypuszczenia, iż zawiera on przedmioty nie objęte zwolnieniami określonymi w ustępie 1 niniejszego artykułu albo przedmioty, których przywóz lub wywóz jest zabroniony przez prawo państwa przyjmującego bądź kontrolowany w drodze przepisów o kwarantannie. W takich wypadkach rewizja może być przeprowadzona wyłącznie w obecności danej osoby albo upoważnionego przez nią przedstawiciela.

Artykuł 36

Personel administracyjny i techniczny

Członkowie personelu administracyjnego i technicznego misji specjalnej korzystają z przywilejów i immunitetów określonych w artykułach 29 do 34, z tym jednak że immunitetu od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego, o którym mowa w ustępie 2 artykułu 31, nie stosuje się do czynności dokonanych poza pełnieniem ich obowiązków. Korzystają oni również z przywilejów określonych w ustępie 1 artykułu 35 w odniesieniu do przedmiotów przywiezionych w czasie ich pierwszego przybycia na terytorium państwa przyjmującego.

Artykuł 37

Personel służby

Członkowie personelu służby misji specjalnej korzystają z immunitetu od jurysdykcji państwa przyjmującego w odniesieniu do czynności dokonywanych przy wykonywaniu swoich obowiązków oraz ze zwolnienia od podatków i opłat od wynagrodzenia pobieranego z tytułu zatrudnienia, jak również ze zwolnienia od przepisów o ubezpieczeniach społecznych przewidzianego w artykule 32.

Artykuł 38

Personel prywatny

Personel prywatny członków misji specjalnej zwolniony jest od podatków i opłat od wynagrodzenia otrzymywanego z tytułu zatrudnienia. Pod wszelkimi innymi względami może on korzystać z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo przyjmujące. Jednakże państwo przyjmujące wykonywać powinno swoją jurysdykcję nad tymi osobami w sposób nie powodujący nadmiernych utrudnień w wypełnianiu funkcji misji specjalnej.

Artykuł 39

Członkowie rodziny

1. Członkowie rodzin przedstawicieli państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członków jej personelu dyplomatycznego korzystają z przywilejów i immunitetów określonych w artykułach 29 do 35, jeżeli towarzyszą oni tym członkom misji specjalnej i pod

warunkiem, że nie są obywatelami państwa przyjmującego ani nie mają w nim stałego miejsca zamieszkania.

2. Członkowie rodzin personelu administracyjnego i technicznego misji specjalnej korzystają z przywilejów i immunitetów określonych w artykule 36, jeżeli towarzyszą oni tym członkom i pod warunkiem, że nie są obywatelami państwa przyjmującego ani nie mają w nim swojego stałego miejsca zamieszkania.

Artykuł 40

Obywatele państwa przyjmującego i osoby mające w państwie przyjmującym stałe miejsce zamieszkania

1. Jeżeli dodatkowe przywileje i immunitety nie zostały przyznane przez państwo przyjmujące, przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego, którzy są obywatelami państwa przyjmującego albo mają w nim stałe miejsce zamieszkania, korzystają jedynie z immunitetu jurysdykcyjnego oraz nietykalności w związku z czynnościami urzędowymi dokonywanymi przy wykonywaniu swoich funkcji.

2. Inni członkowie misji specjalnej oraz personelu prywatnego, będący obywatelami państwa przyjmującego, albo mający w nim stałe miejsce zamieszkania, korzystają z przywilejów i immunitetów jedynie w takim zakresie, w jakim je im przyzna państwo przyjmujące. Jednakże państwo przyjmujące powinno wykonywać swoją jurysdykcję nad tymi osobami w sposób nie powodujący nadmiernych utrudnień w wypełnianiu funkcji misji specjalnej.

Artykuł 41

Zrzeczenie się immunitetu

1. Państwo wysyłające może zrzec się immunitetu jurysdykcyjnego swoich przedstawicieli w misji specjalnej, członków jej personelu dyplomatycznego oraz innych osób korzystających z immunitetu na podstawie artykułów 36 do 40.

2. Zrzeczenie się powinno być zawsze wyraźne.

3. Jeżeli jedna z osób wskazanych w ustępie 1 niniejszego artykułu wszczyna postępowanie, nie może ona już powoływać się na immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do wszystkich powództw wzajemnych związanych bezpośrednio z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym nie oznacza zrzeczenia się immunitetu w zakresie egzekucji orzeczenia, do czego konieczne jest odrębne zrzeczenie się.

Artykuł 42

Przejazd przez terytorium państwa trzeciego

1. Jeżeli przedstawiciel państwa wysyłającego w misji specjalnej albo członek jej personelu dyplomatycznego przejeżdża przez lub znajduje się na terytorium państwa trzeciego, ażeby objąć swoje funkcje bądź powrócić do państwa wysyłającego, państwo trzecie powinno mu przyznać nietykalność i wszystkie inne immunitety konieczne do zapewnienia jego przejazdu lub powrotu. Dotyczy to również korzystających z przywilejów i immunitetów członków rodziny towarzyszących osobie, o której mowa w niniejszym ustępie, niezależnie od tego, czy podróżują oni wraz z nią, czy też podróżują oddzielnie w celu połączenia się z nią lub powrotu do swojego kraju.

2. W warunkach podobnych do tych, jakie przewidziano w ustępie 1 niniejszego artykułu, państwa trzecie nie powinny utrudniać przejazdu przez swoje terytorium członkom

personelu administracyjnego i technicznego albo personelu służby misji oraz członkom ich rodzin.

3. Państwa trzecie powinny zapewnić znajdującej się w tranzycie korespondencji oraz innym formom urzędowego porozumiewania się, łącznie z przesyłkami zakodowanymi i zaszyfrowanymi, taką samą swobodę i ochronę, jaką państwo przyjmujące jest obowiązane zapewnić na podstawie niniejszej konwencji. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 4 niniejszego artykułu, powinny one zapewnić znajdującym się w tranzycie kurierom i poczcie misji specjalnej taką samą nietykalność i taką samą ochronę, jaką państwo przyjmujące powinno zapewnić na podstawie niniejszej konwencji.

4. Państwo trzecie zobowiązane jest przestrzegać swoich zobowiązań w odniesieniu do osób, o których mowa w ustępach 1, 2 i 3 niniejszego artykułu, jedynie wówczas, gdy zostało uprzednio poinformowane, czy to przez zwrócenie się o wizę, czy przez notyfikację, o przejeździe tych osób jako członków misji specjalnej, członków rodziny albo kurierów i nie sprzeciwiało się temu przejazdowi.

5. Zobowiązania państw trzecich na podstawie ustępów 1, 2 i 3 niniejszego artykułu mają również zastosowanie w odniesieniu do osób, o których odpowiednio mowa w tych ustępach, jak również w odniesieniu do urzędowego porozumiewania się misji specjalnej oraz jej poczty, gdy skorzystanie z terytorium państwa trzeciego nastąpiło wskutek siły wyższej.

Artykuł 43

Czas trwania przywilejów i immunitetów

1. Każdy członek misji specjalnej korzysta z przywilejów i immunitetów, do których jest uprawniony, od chwili wjazdu na terytorium państwa przyjmującego w celu wypełnienia swoich funkcji w misji specjalnej bądź też, jeśli znajduje się on już na tym terytorium, od chwili powiadomienia o jego mianowaniu ministerstwa spraw zagranicznych albo innego, stosownie do uzgodnienia, organu państwa przyjmującego.

2. Gdy dobiegną końca funkcje członka misji specjalnej, jego przywileje i immunitety ustają zasadniczo z chwilą opuszczenia przez niego terytorium państwa przyjmującego albo upływu odpowiedniego terminu wyznaczonego mu w tym celu, ale do tego czasu trwają nawet w razie zbrojnego konfliktu. Jednakże w odniesieniu do czynności dokonywanych przez tego członka przy wypełnianiu jego funkcji immunitet trwa nadal.

3. W razie śmierci członka misji specjalnej, członkom jego rodziny nadal przysługują przywileje i immunitety, z których korzystali, aż do upływu odpowiedniego terminu pozwalającego im na opuszczenie terytorium państwa przyjmującego.

Artykuł 44

Mienie członka misji specjalnej albo członka jego rodziny w razie śmierci

1. W razie śmierci członka misji specjalnej albo towarzyszącego mu członka jego rodziny, jeżeli zmarły nie był obywatelem państwa przyjmującego ani nie miał w nim stałego miejsca zamieszkania, państwo przyjmujące powinno zezwolić na wywóz ruchomości zmarłego, z wyjątkiem tych, które zostały nabyte w kraju i których wywóz był w chwili śmierci zabroniony.

2. Nie należy pobierać opłat spadkowych od ruchomości, które znalazły się na terytorium państwa przyjmującego jedynie wskutek obecności w tym państwie zmarłego jako członka misji specjalnej albo rodziny członka misji.

Artykuł 45

Ułatwienie wyjazdu z terytorium państwa przyjmującego oraz wywozu archiwów misji specjalnej

1. Państwo przyjmujące powinno, nawet w razie konfliktu zbrojnego, udzielać osobom korzystającym z przywilejów i immunitetów, a nie będącym obywatelami państwa przyjmującego, jak również członkom rodzin tych osób, niezależnie od ich obywatelstwa, ułatwień w celu opuszczenia jego terytorium w możliwie najbliższym terminie. Powinno ono w szczególności, jeśli zajdzie potrzeba, oddać do ich dyspozycji niezbędne środki transportu dla nich samych i dla ich mienia.

2. Państwo przyjmujące powinno udzielić państwu wysyłającemu ułatwień przy wywożeniu z terytorium państwa przyjmującego archiwów misji specjalnej.

Artykuł 46

Następstwa zakończenia funkcji misji specjalnej

1. Gdy funkcje misji specjalnej zostają zakończone, państwo przyjmujące powinno szanować i ochraniać pomieszczenia misji specjalnej dopóty, dopóki są one w jej dyspozycji, jak również mienie i archiwa misji specjalnej. Państwo wysyłające powinno wywieźć to mienie i te archiwa w odpowiednim terminie.

2. W razie nieistnienia stosunków dyplomatycznych lub konsularnych między państwem wysyłającym i państwem przyjmującym bądź ich zerwania i jeżeli funkcje misji specjalnej zostały zakończone, państwo wysyłające może, nawet gdy ma miejsce konflikt zbrojny, powierzyć opiekę nad mieniem i archiwum misji specjalnej państwu trzeciemu, na które zgodzi się państwo przyjmujące.

Artykuł 47

Poszanowanie ustaw i przepisów państwa przyjmującego i używanie pomieszczeń misji specjalnej

1. Bez uszczerbku dla ich przywilejów i immunitetów wszystkie osoby korzystające z tych przywilejów i immunitetów na podstawie niniejszej konwencji mają obowiązek przestrzegania ustaw i przepisów państwa przyjmującego. Mają one również obowiązek niemieszania się do spraw wewnętrznych tego państwa.

2. Pomieszczenia misji specjalnej nie mogą być używane w sposób nie dający się pogodzić z funkcjami misji specjalnej określonymi w niniejszej konwencji, w innych normach powszechnego prawa międzynarodowego albo w specjalnych porozumieniach obowiązujących pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym.

Artykuł 48

Działalność zawodowa lub handlowa

Przedstawiciele państwa wysyłającego w misji specjalnej oraz członkowie jej personelu dyplomatycznego nie powinni prowadzić w państwie przyjmującym działalności zawodowej lub handlowej dla osobistej korzyści.

Artykuł 49

Niedopuszczalność dyskryminacji

1. Przy stosowaniu postanowień niniejszej konwencji niedopuszczalna jest jakakolwiek dyskryminacja między państwami.

2. Za dyskryminację nie będzie się jednak uważało:

a) faktu, że państwo przyjmujące stosuje z ograniczeniami którekolwiek z postanowień niniejszej konwencji, ponieważ postanowienie to jest w taki sposób stosowane wobec jego misji specjalnej w państwie wysyłającym,

b) faktu, że państwa w drodze zwyczaju lub porozumienia zmieniają między sobą zakres ułatwień, przywilejów i immunitetów dla swoich misji specjalnych, chociaż taka zmiana nie jest stosowana wobec innych państw, pod warunkiem że nie jest ona nie do pogodzenia z przedmiotem i celem niniejszej konwencji i że nie ogranicza korzystania z uprawnień ani wykonywania zobowiązań przez państwa trzecie.

Artykuł 50

Podpisanie

Dla wszystkich państw-członków Organizacji Narodów Zjednoczonych lub którejkolwiek z organizacji wyspecjalizowanych albo Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, jak również dla każdego państwa będącego stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz każdego innego państwa zaproszonego przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby stało się stroną konwencji, niniejsza konwencja będzie otwarta do podpisu do dnia 31 grudnia 1970 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 51

Ratyfikacja

Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 52

Przystąpienie

Niniejsza konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla każdego państwa należącego do jednej z kategorii wymienionych w artykule 50. Dokumenty przystąpienia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 53

Wejście w życie

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa ratyfikującego konwencję lub przystępującego do niej po złożeniu dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od złożenia przez to państwo jego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 54

Powiadamianie przez depozytariusza

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie powiadamiał wszystkie państwa należące do jednej z kategorii wymienionych w artykule 50:

a) o składaniu podpisów pod niniejszą konwencją i o składaniu dokumentów ratyfikacyjnych lub dokumentów przystąpienia zgodnie z artykułami 50, 51 i 52;

b) o dniu wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułem 53.

(opuszczono artykuł 55)

Konwencja z 14 grudnia 1973 r. o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom

(DzU z 1983 r., nr 37, poz. 168, załącznik, DzU z 1998 r., nr 33, poz. 177)

Rezolucja 3166 (XXVIII) przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 14 grudnia 1973 r.

Zważywszy, że kodyfikacja i postępowy rozwój prawa międzynarodowego przyczynia się do realizacji celów i zasad określonych w artykułach 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych,

przypominając, że w odpowiedzi na wniosek sformułowany w rezolucji 2780 (XXVI) Zgromadzenia Ogólnego z dnia 3 grudnia 1971 r. Komisja Prawa Międzynarodowego na swej dwudziestej czwartej sesji zbadała zagadnienie ochrony i nietykalności dyplomatów i innych osób uprawnionych zgodnie z prawem międzynarodowym do specjalnej ochrony oraz przygotowała projekt artykułów o zapobieganiu przestępstwom przeciwko tym osobom i karaniu sprawców tych przestępstw,

rozpatrzywszy projekt artykułów, jak również odnoszących się do nich uwag i propozycji zgłoszonych przez Państwa oraz przez agencje wyspecjalizowane i organizacje międzyrządowe w odpowiedzi na wezwanie zawarte w rezolucji 2926 (XXVII) Zgromadzenia Ogólnego z dnia 28 listopada 1972 r.,

przekonane o doniosłości zawarcia porozumienia międzynarodowego w sprawie właściwych i skutecznych środków zmierzających do zapobiegania przestępstwom i karania sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, oraz biorąc pod uwagę poważną groźbę, jaką stwarzają takie przestępstwa dla utrzymania i rozwoju przyjaznych stosunków i współpracy między Państwami,

po opracowaniu w tym celu postanowień zawartych w załączonej konwencji:

1) przyjmuje załączoną do niniejszej rezolucji Konwencję o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom,

2) podkreśla ponownie wielkie znaczenie norm prawa międzynarodowego dotyczących nietykalności i specjalnej ochrony przyznawanej osobom, które korzystają z ochrony międzynarodowej, a także obowiązków Państw w tym względzie,

3) uważa, że załączona konwencja pozwoli Państwom na bardziej skuteczne wywiązywanie się z ich obowiązków,

4) uznaje również, że postanowienia załączonej konwencji nie mogą w żadnym wypadku przynosić szkody w korzystaniu przez narody walczące przeciwko kolonializmowi, obcemu panowaniu, obcej okupacji, dyskryminacji rasowej i apartheidowi ze słusznego prawa do samostanowienia i niepodległości zgodnie z celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych oraz Deklaracją zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współpracy między Państwami zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych,

5) wzywa Państwa do uczestnictwa w załączonej konwencji,

6) postanawia, że niniejsza rezolucja, której postanowienia pozostają w związku z załączoną konwencją, będzie zawsze publikowana łącznie z nią.

Konwencja z 14 grudnia 1973 r. o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

mając na uwadze cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych dotyczące utrzymania pokoju międzynarodowego oraz popierania przyjaznych stosunków i współpracy między Państwami,

zważywszy, że przestępstwa przeciwko dyplomatom i innym osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, zagrażając bezpieczeństwu tych osób, stanowią poważną groźbę dla utrzymania normalnych stosunków międzynarodowych, które są niezbędne dla współpracy między Państwami,

uznając, że popełnianie takich przestępstw wywołuje poważne zaniepokojenie społeczności międzynarodowej,

przekonane, że istnieje pilna potrzeba zastosowania odpowiednich i skutecznych środków w celu zapobiegania takim przestępstwom i karania sprawców takich przestępstw,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji:

1. określenie „osoba korzystająca z ochrony międzynarodowej" oznacza:

a) głowę państwa, w tym każdego członka organu kolegialnego pełniącego, zgodnie z konstytucją danego państwa, funkcję głowy państwa, szefa rządu lub ministra spraw zagranicznych wówczas, gdy taka osoba znajduje się w obcym państwie, jak również towarzyszących jej członków rodziny,

b) każdego przedstawiciela, funkcjonariusza lub osobistość oficjalną państwa oraz każdego funkcjonariusza, osobistość oficjalną lub innego przedstawiciela organizacji międzynarodowej o charakterze międzyrządowym, który w czasie i w miejscu, w którym przeciwko niemu, jego oficjalnej siedzibie, jego prywatnemu mieszkaniu lub jego środkom transportu zostało popełnione przestępstwo, był uprawniony, zgodnie z prawem międzynarodowym, do szczególnej ochrony przed jakąkolwiek napaścią na jego osobę, wolność lub godność, a także członków jego rodziny pozostających z nim we wspólnocie domowej;

2. określenie „przypuszczalny sprawca" oznacza osobę, przeciwko której istnieją wystarczające dowody pozwalające na wstępne ustalenie, że popełniła ona albo brała udział w popełnieniu jednego lub więcej przestępstw wymienionych w artykule 2.

Artykuł 2

1. Umyślne dokonanie:

a) zabójstwa, uprowadzenia lub innej napaści na osobę albo wolność osoby korzystającej z ochrony międzynarodowej,

b) gwałtownej napaści na oficjalną siedzibę, prywatne mieszkanie lub środki transportu osoby korzystającej z ochrony międzynarodowej, która to napaść może zagrażać tej osobie lub jej wolności,

c) groźby popełnienia takiej napaści,

d) usiłowania popełnienia takiej napaści,

e) czynu stanowiącego współuczestnictwo w popełnieniu takiej napaści, zostanie uznane przez każde Państwo-Stronę za przestępstwo zgodnie z jego ustawodawstwem wewnętrznym.

2. Każde Państwo-Strona ustanowi odpowiednie kary za popełnienie tych przestępstw, z uwzględnieniem ich poważnego charakteru.

3. Ustępy 1 i 2 niniejszego artykułu w żadnym razie nie uchylają wynikających z prawa międzynarodowego zobowiązań Państw-Stron do podjęcia wszelkich odpowiednich środków dla uniemożliwienia innych napaści na osobę, wolność lub godność osoby korzystającej z ochrony międzynarodowej.

Artykuł 3

1. Każde Państwo-Strona podejmie wszelkie niezbędne środki dla ustanowienia swojej jurysdykcji w sprawach przestępstw wymienionych w artykule 2 w następujących wypadkach:

a) gdy przestępstwo zostało popełnione na terytorium tego Państwa albo na pokładzie statku lub samolotu zarejestrowanego w tym Państwie,

b) gdy przypuszczalny sprawca jest obywatelem tego Państwa,

c) gdy przestępstwo zostało popełnione przeciwko osobie korzystającej z ochrony międzynarodowej, określonej w artykule 1, mającej taki status z tytułu funkcji, które wykonuje w imieniu tego Państwa.

2. Każde Państwo-Strona podejmuje również niezbędne środki dla ustanowienia swojej jurysdykcji w sprawach tych przestępstw, w razie gdy przypuszczalny sprawca przebywa na jego terytorium i zgodnie z artykułem 8 nie zostanie wydany innemu Państwu wymienionemu w ustępie 1 niniejszego artykułu.

3. Niniejsza konwencja nie wyłącza jurysdykcji karnej wykonywanej na podstawie ustawodawstwa wewnętrznego.

Artykuł 4

Państwa-Strony będą współdziałać w zapobieganiu przestępstwom wymienionym w artykule 2, w szczególności przez:

a) podejmowanie wszelkich możliwych do zastosowania środków w celu zapobiegania czynieniu na ich terytoriach przygotowań do popełnienia tych przestępstw na ich terytoriach lub poza nimi,

b) wymianę informacji i koordynację podejmowanych administracyjnych i innych odpowiednich środków w celu zapobiegania popełnianiu tych przestępstw.

Artykuł 5

1. Państwo-Strona, na którego terytorium zostało popełnione jedno lub więcej przestępstw wymienionych w artykule 2, jeżeli ma podstawy sądzić, że przypuszczalny sprawca opuścił jego terytorium, powiadomi wszystkie pozostałe zainteresowane Państwa bezpośrednio lub za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o wszystkich faktach odnoszących się do popełnionego przestępstwa oraz przekaże wszelkie posiadane informacje dotyczące ustalenia tożsamości przypuszczalnego sprawcy.

2. W razie popełnienia któregokolwiek z przestępstw wymienionych w artykule 2 przeciwko osobie korzystającej z ochrony międzynarodowej, każde Państwo-Strona, mające informacje dotyczące pokrzywdzonego oraz okoliczności popełnienia przestępstwa, dołoży wszelkich starań, aby je w pełni i niezwłocznie przekazać, na warunkach przewidzianych w jego ustawodawstwie wewnętrznym, Państwu-Stronie, w którego imieniu osoba ta wykonywała swoje funkcje.

Artykuł 6

1. W razie uznania, że wymagają tego okoliczności, Państwo-Strona, na którego terytorium przebywa przypuszczalny sprawca, podejmie zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym odpowiednie środki zapewniające jego obecność dla celów postępowania karnego lub ekstradycji. O środkach tych zostaną bezzwłocznie powiadomione bezpośrednio lub za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych:

a) Państwo, na którego terytorium przestępstwo zostało popełnione,

b) Państwo lub Państwa, których obywatelem jest przypuszczalny sprawca, albo, jeżeli nie ma on żadnego obywatelstwa, na którego terytorium ma on stałe miejsce zamieszkania,

c) Państwo lub Państwa, których obywatelem jest osoba korzystająca z ochrony międzynarodowej lub w których imieniu wykonywała ona swoje funkcje,

d) wszystkie pozostałe zainteresowane Państwa oraz

e) organizacja międzyrządowa, której osoba korzystająca z ochrony międzynarodowej jest funkcjonariuszem, osobistością oficjalną lub przedstawicielem.

2. Każdej osobie, w stosunku do której zostały podjęte środki wymienione w ustępie 1 niniejszego artykułu, przysługuje prawo:

a) do niezwłocznego skontaktowania się z najbliższym właściwym przedstawicielem Państwa, którego jest ona obywatelem lub które w inny sposób upoważnione jest do ochrony jej praw, albo, gdy nie ma ona żadnego obywatelstwa, z przedstawicielem Państwa, do którego zwróci się z taką prośbą i które wyrazi zgodę na ochronę jej praw, oraz

b) do odwiedzin przez przedstawiciela tego Państwa.

Artykuł 7

Państwo-Strona, na którego terytorium przebywa przypuszczalny sprawca, jeżeli nie dokonuje jego ekstradycji, przekaże sprawę bez jakiegokolwiek wyjątku i bez nie uzasadnionej zwłoki swoim właściwym organom w celu przeprowadzenia postępowania karnego, zgodnie z procedurą przewidzianą przez ustawodawstwo tego Państwa.

Artykuł 8

1. Jeżeli przestępstwa określone w artykule 2 nie zostały wymienione jako przestępstwa uzasadniające ekstradycję w umowie o ekstradycji obowiązującej między Państwami-Stronami, uważa się je za objęte taką umową. Państwa-Strony zobowiązują się włączyć te przestępstwa, jako przestępstwa uzasadniające ekstradycję, do każdej umowy o ekstradycji, jaka zostanie między nimi zawarta w przyszłości.

2. Jeżeli Państwo-Strona, które uzależnia ekstradycję od istnienia umowy, otrzyma prośbę o ekstradycję od innego Państwa-Strony, z którym nie posiada umowy o ekstradycji, może ono, jeżeli wyraża zgodę na wydanie, uznać niniejszą konwencję za prawną podstawę do ekstradycji w odniesieniu do tych przestępstw. Ekstradycja będzie podlegać przepisom postępowania i innym warunkom ustanowionym przez prawo Państwa wezwanego.

3. Państwa-Strony, które nie uzależniają ekstradycji od istnienia umowy, uznają te przestępstwa w stosunkach między sobą za przestępstwa uzasadniające ekstradycję, z uwzględnieniem przepisów postępowania i innych warunków ustanowionych przez prawo Państwa wezwanego.

4. Każde z takich przestępstw będzie traktowane dla celów ekstradycji między Państwami-Stronami, jak gdyby zostało popełnione nie tylko w miejscu jego popełnienia, lecz także na terytoriach Państw, które są zobowiązane ustanowić swoją jurysdykcję zgodnie z artykułem 3 ustęp 1.

Artykuł 9

Każdej osobie, przeciwko której zostało wszczęte postępowanie w związku z którymkolwiek z przestępstw wymienionych w artykule 2, będzie zapewnione sprawiedliwe traktowanie we wszystkich stadiach postępowania.

Artykuł 10

1. Państwa-Strony będą udzielać sobie wzajemnie najdalej idącej pomocy prawnej w związku z postępowaniem karnym, dotyczącym przestępstw wymienionych w artykule 2, włączając w to udostępnianie wszelkich posiadanych dowodów niezbędnych w prowadzeniu postępowania.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie naruszają zobowiązań dotyczących wzajemnej pomocy prawnej, zawartych w jakiejkolwiek innej umowie.

Artykuł 11

Państwo-Strona, w którym wszczęto postępowanie karne przeciwko przypuszczalnemu sprawcy, powiadomi o końcowym wyniku postępowania Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże tę informację innym Państwom-Stronom.

Artykuł 12

Postanowienia niniejszej konwencji nie naruszają stosowania obowiązujących w dniu przyjęcia niniejszej konwencji umów o azylu między Państwami, które są stronami tych umów; Państwo-Strona niniejszej konwencji nie może jednak powoływać się na te umowy, wobec innego Państwa-Strony niniejszej konwencji, które nie jest stroną tych umów.

Artykuł 13

1. Każdy spór między dwoma lub więcej Państwami-Stronami, dotyczący wykładni lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań, będzie na wniosek jednego z nich przekazany do arbitrażu. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy od daty wniosku o arbitraż Strony nie zdołają uzgodnić zagadnień organizacji arbitrażu, każda z tych Stron może przekazać spór Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, zgłaszając wniosek zgodnie ze Statutem Trybunału.

2. Każde Państwo-Strona może w czasie podpisywania niniejszej konwencji albo ratyfikacji lub przystąpienia do niej oznajmić, że nie uważa się za związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu. Pozostałe Państwa-Strony nie będą związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu w odniesieniu do każdego Państwa-Strony, które dokonało takiego zastrzeżenia.

3. Każde Państwo-Strona, które dokonało zastrzeżenia zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, może wycofać je w każdym czasie w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 14

Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla wszystkich państw do dnia 31 grudnia 1974 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 15

Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacji zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 16

Niniejsza konwencja pozostanie otwarta do przystąpienia przez każde państwo. Dokumenty przystąpienia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 17

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia następującego po dniu złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa ratyfikującego lub przystępującego do konwencji po złożeniu dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez to Państwo dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

Artykuł 18

1. Każde Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszą konwencję w drodze pisemnej notyfikacji, skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Wypowiedzenie nabierze mocy po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 19

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa między innymi o:

a) podpisaniu niniejszej konwencji, złożeniu dokumentów ratyfikacji lub przystąpienia, zgodnie z artykułami 14, 15 i 16, oraz o notyfikacjach złożonych na podstawie artykułu 18,

b) dniu wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułem 17.

Artykuł 20

Oryginał niniejszej konwencji, której teksty angielski, chiński, francuski, hiszpański i rosyjski są jednakowo autentyczne, zostanie złożony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który prześle jego uwierzytelnione kopie wszystkim Państwom.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni do tego przez ich rządy, podpisali niniejszą konwencję, otwartą do podpisu w Nowym Jorku dnia 14 grudnia 1973 r.

*Konwencja z 14 marca 1975 r. dotycząca reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym**

(Źródło: Zbiór Dokumentów PISM 1976 r., nr 11, poz. 122, s. 1265–1319)

Państwa Strony niniejszej Konwencji,

uznając wzrastającą doniosłą rolę dyplomacji wielostronnej w stosunkach między państwami i odpowiedzialność Organizacji Narodów Zjednoczonych, organizacji wyspecjalizowanych i innych organizacji międzynarodowych o charakterze uniwersalnym w społeczności międzynarodowej,

mając na uwadze cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych dotyczące suwerennej równości państw, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz popierania przyjaznych stosunków i współpracy między państwami,

powołując się na prace kodyfikacyjne i postępowy rozwój prawa międzynarodowego w dziedzinie dwustronnych stosunków pomiędzy państwami, wyrażone w Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z 1961 r., Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z 1963 r. oraz Konwencji o misjach specjalnych z 1969 r.,

wierząc, że międzynarodowa konwencja w sprawie reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym przyczyni się do popierania przyjaznych stosunków i współpracy między państwami, niezależnie od ich systemów politycznych, ekonomicznych i społecznych,

powołując się na postanowienia art. 105 Karty Narodów Zjednoczonych,

uznając, że celem przywilejów i immunitetów zawartych w niniejszej Konwencji nie jest przyznanie korzyści osobom indywidualnym, lecz zapewnienie skutecznego spełniania ich funkcji związanych z organizacjami i konferencjami,

biorąc pod uwagę Konwencję o przywilejach i immunitetach Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1946 r., Konwencję o przywilejach i immunitetach organizacji wyspecjalizowanych z 1947 r. oraz inne porozumienia obowiązujące między państwami, a także między państwami i organizacjami międzynarodowymi,

potwierdzając, że zasady międzynarodowego prawa zwyczajowego będą nadal dotyczyły kwestii nie uregulowanych wyraźnie przez postanowienia niniejszej Konwencji,

uzgodniły co następuje:

CZĘŚĆ I
WSTĘP

Artykuł 1
Używanie terminów

1. Dla celów niniejszej Konwencji określenie:

1) „organizacja międzynarodowa" oznacza organizację międzyrządową;

---

* Konwencja nie weszła w życie (art. 89 ust. 1). Polska konwencję podpisała 10 listopada 1975 r. i ratyfikowała 1 listopada 1979 r. Konwencja nie ukazała się w Dzienniku Ustaw.

2) „organizacja międzynarodowa o charakterze uniwersalnym" oznacza Organizację Narodów Zjednoczonych, jej organizacje wyspecjalizowane, Międzynarodową Organizację Energii Atomowej i każdą podobną organizację, której członkostwo i odpowiedzialność posiada zasięg światowy;

3) „organizacja" oznacza daną organizację międzynarodową;

4) „organ" oznacza:

(a) każdy główny lub pomocniczy organ organizacji międzynarodowej lub

(b) każdą komisję, komitet lub podgrupę każdego tego typu organu, których członkami są państwa;

5) „konferencja" oznacza konferencję państw zwołaną przez organizację międzynarodową lub pod jej auspicjami;

6) „przedstawicielstwo" oznacza, w zależności od konkretnego przypadku, stałe przedstawicielstwo lub stałe przedstawicielstwo obserwatora;

7) „stałe przedstawicielstwo" oznacza przedstawicielstwo o stałym charakterze reprezentujące państwo, wysłane przez państwo członkowskie organizacji międzynarodowej do danej organizacji;

8) „stałe przedstawicielstwo obserwatora" oznacza przedstawicielstwo o stałym charakterze, reprezentującą państwo, wysłane do organizacji międzynarodowej przez państwo nie, będące członkiem danej organizacji;

9) „delegacja" oznacza, w zależności od konkretnego przypadku, delegację do organu lub delegację na konferencję;

10) „delegacja do organu" oznacza delegację wysłaną przez państwo w celu uczestniczenia w jego imieniu w działalności organu;

11) „delegacja na konferencję" oznacza delegację wysłaną przez państwo w celu uczestniczenia w jego imieniu w konferencji;

12) „delegacja obserwatora" oznacza, w zależności od konkretnego przypadku, delegację obserwatora do organu lub delegację obserwatora na konferencję;

13) „delegacja obserwatora do organu" oznacza delegację wysłaną przez państwo w celu uczestniczenia w jego imieniu w charakterze obserwatora w pracach organu;

14) „delegacja obserwatora na konferencję" oznacza delegację wysłaną przez państwo, w celu uczestniczenia w jego imieniu, w charterze obserwatora w pracach konferencji;

15) „państwo siedziby" oznacza państwo, na terytorium którego:

a) dana organizacja ma swoją siedzibę lub biuro lub

b) odbywa się posiedzenie organu lub konferencja;

16) „państwo wysyłające" oznacza państwo, które wysyła:

a) przedstawicielstwo do organizacji lub do jej biura lub

b) delegację do organu lub delegację na konferencję lub

c) delegację obserwatora do organu lub delegację obserwatora na konferencję;

17) „szef przedstawicielstwa" oznacza, w zależności od konkretnego przypadku, stałego przedstawiciela lub stałego obserwatora;

18) „stały przedstawiciel" oznacza osobę, której państwo wysyłające powierzyło obowiązek działania, w charakterze szefa stałego przedstawicielstwa;

19) „stały obserwator" oznacza osobę, której państwo wysyłające powierzyło obowiązek działania w charakterze szefa stałego przedstawicielstwa obserwatora;

20) „członkowie przedstawicielstwa" oznacza szefa przedstawicielstwa i członków personelu;

21) „szef delegacji" oznacza delegata, któremu państwo wysyłające powierzyło obowiązek wykonywania tej funkcji;

22) „delegat" oznacza każdą osobę wyznaczoną przez państwo do uczestniczenia jako jego przedstawiciel w pracach organu lub w konferencji;

23) „członkowie delegacji" oznacza delegatów i członków personelu;

24) „szef delegacji obserwatora" oznacza delegata-obserwatora, któremu państwo wysyłające powierzyło obowiązek wykonywania tej funkcji;

25) „delegat-obserwator" oznacza każdą osobę wyznaczoną przez państwo do uczestniczenia w charakterze obserwatora w pracach organu lub konferencji;

26) „członkowie delegacji obserwatora" oznacza delegatów-obserwatorów i członków personelu;

27) „członkowie personelu" oznacza członków personelu dyplomatycznego, personel administracyjny i techniczny oraz personel służby przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora;

28) „członkowie personelu dyplomatycznego" oznacza członków personelu przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora, którym przysługuje status dyplomatyczny dla celów przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora;

29) „członkowie personelu administracyjnego i technicznego" oznacza członków personelu zatrudnionych przy obsłudze administracyjnej i technicznej przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora;

30) „członkowie personelu służby" oznacza członków personelu zatrudnionych przez, przedstawicielstwo, delegację lub delegację obserwatora w charakterze służby domowej i dla podobnych zadań;

31) „ personel prywatny" oznacza osoby zatrudnione wyłącznie w służbie prywatnej członków przedstawicielstwa lub delegacji;

32) „pomieszczenia przedstawicielstwa" oznacza budynki lub części budynków i tereny przyległe do nich, niezależnie od tego, kto jest ich właścicielem, wykorzystywane dla celów przedstawicielstwa, łącznie z rezydencją szefa przedstawicielstwa;

33) „pomieszczenia delegacji" oznacza budynki lub części budynków, niezależnie od tego, kto jest ich właścicielem, wykorzystywane wyłącznie jako biura delegacji;

34) „przepisy organizacji" oznacza w szczególności akty statutowe organizacji, odpowiednie decyzje i rezolucje oraz przyjętą praktykę organizacji.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu dotyczące używania terminów w niniejszej Konwencji nie stanowią przeszkody w używaniu tych terminów lub znaczeń, jakie mogą być im nadane w innych aktach międzynarodowych lub w prawie wewnętrznym jakiegokolwiek państwa.

Artykuł 2

Zakres niniejszej Konwencji

1. Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do reprezentacji państw w ich stosunkach z jakąkolwiek organizacją międzynarodową o charakterze uniwersalnym oraz do ich reprezentacji na konferencjach zwoływanych przez taką organizację lub pod jej auspicjami, pod warunkiem, że Konwencja została przyjęta przez państwo siedziby, a organizacja dopełniła procedury przewidzianej w artykule 90.

2. Fakt, że niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do innych organizacji międzynarodowych nie stanowi przeszkody w stosowaniu do reprezentacji państw w ich stosunkach z innymi organizacjami jakiejkolwiek z zasad ustanowionych w Konwencji, które mogłyby być stosowane według prawa międzynarodowego niezależnie od Konwencji.

3. Fakt, że niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do innych konferencji, nie stanowi przeszkody w stosowaniu do reprezentacji państw na innych konferencjach, którejkol-

wiek z zasad ustanowionych w Konwencji, które mogłyby być stosowane według prawa międzynarodowego niezależnie od Konwencji.

4. Niniejsza Konwencja nie wyklucza możliwości zawierania między państwami lub między państwami a organizacjami międzynarodowymi porozumień przewidujących stosowanie Konwencji w całości lub w części do organizacji międzynarodowych lub konferencji innych, niż te, których dotyczy ustęp 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 3

Stosunek między niniejszą Konwencją a odpowiednimi przepisami organizacji międzynarodowych lub konferencji

Postanowienia niniejszej Konwencji nie naruszają odpowiednich przepisów organizacji ani odpowiednich reguł proceduralnych konferencji.

Artykuł 4

Stosunek między niniejszą Konwencją a innymi porozumieniami międzynarodowymi

Postanowienia niniejszej Konwencji

a) nie naruszają innych porozumień międzynarodowych obowiązujących między państwami lub między państwami a organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym oraz

b) nie wykluczają możliwości zawierania innych porozumień międzynarodowych dotyczących reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym lub ich reprezentacji na konferencjach zwoływanych przez lub pod auspicjami takich organizacji.

CZĘŚĆ II
PRZEDSTAWICIELSTWA PRZY ORGANIZACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

Artykuł 5

Ustanawianie przedstawicielstw

1. Państwo członkowskie może, jeżeli pozwalają na to przepisy organizacji, ustanowić stałe przedstawicielstwo dla wykonywania funkcji przewidzianych w art. 6.

2. Państwo nie będące członkiem może, jeżeli pozwalają na to przepisy organizacji, ustanowić stałe przedstawicielstwo obserwatora dla wykonywania funkcji przewidzianych w artykule 7.

3. Organizacja powiadomi państwo siedziby o organizowaniu przedstawicielstwa przed jego utworzeniem.

Artykuł 6

Funkcje stałego przedstawicielstwa

Funkcje stałego przedstawicielstwa polegają między innymi na:

a) zapewnieniu reprezentowania państwa wysyłającego wobec organizacji;

b) utrzymaniu łączności między państwem wysyłającym a organizacją;

c) prowadzeniu rokowań z organizacją i w ramach organizacji;

d) zaznajamianiu się z działalnością organizacji i składaniu raportów na ten temat rządowi państwa wysyłającego;

e) zapewnieniu państwu wysyłającemu uczestnictwa w działalności organizacji;

f) ochronie interesów państwa wysyłającego wobec organizacji;

g) popieraniu realizacji celów i zasad organizacji poprzez współpracę z organizacją i w ramach organizacji.

Artykuł 7

Funkcje stałego przedstawicielstwa obserwatora

Funkcje stałego przedstawicielstwa obserwatora polegają między innymi na:

a) zapewnieniu reprezentowania państwa wysyłającego i zabezpieczeniu jego interesów wobec organizacji oraz utrzymaniu z nią łączności;

b) zaznajamianiu się z działalnością organizacji i składaniu raportów na ten temat rządowi państwa wysyłającego;

c) popieraniu współpracy z organizacją i prowadzeniu z nią rokowań.

Artykuł 8

Równoległa akredytacja lub mianowanie

1. Państwo wysyłające może akredytować tę samą osobę jako szefa przedstawicielstwa przy dwu lub wielu organizacjach międzynarodowych lub mianować szefa przedstawicielstwa członkiem personelu dyplomatycznego innych jego przedstawicielstw.

2. Państwo wysyłające może akredytować członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa jako szefa przedstawicielstwa przy innych organizacjach międzynarodowych lub mianować członka personelu przedstawicielstwa członkiem personelu innych jego przedstawicielstw.

3. Dwa lub więcej państw mogą akredytować tę samą osobę, jako szefa przedstawicielstwa przy tej samej organizacji międzynarodowej.

Artykuł 9

Mianowanie członków przedstawicielstwa

Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 14 i 73, państwo wysyłające może swobodnie mianować członków przedstawicielstwa.

Artykuł 10

Listy uwierzytelniające szefa przedstawicielstwa

Listy uwierzytelniające szefa przedstawicielstwa będą wystawione przez głowę państwa, szefa rządu, ministra spraw zagranicznych lub, jeśli pozwalają na to przepisy organizacji, przez inny uprawniony organ państwa wysyłającego i będą przekazywane organizacji.

Artykuł 11

Akredytacja przy organach organizacji

1. Państwo członkowskie może wskazać w listach uwierzytelniających, wydanych swojemu stałemu przedstawicielowi, że jest on upoważniony do działania jako delegat w jednym lub w wielu organach organizacji.

2. O ile państwo członkowskie nie postanowi inaczej, jego stały przedstawiciel może działać jako delegat w organach organizacji, w których nie ma specjalnych wymagań w zakresie reprezentacji.

3. Państwo nie będące członkiem może wskazać w listach uwierzytelniających, wydanych swojemu stałemu obserwatorowi, że jest on upoważniony do działania jako delegat-obserwator w jednym lub w wielu organach organizacji, o ile zezwalają na to przepisy organizacji lub zainteresowanego organu.

Artykuł 12

Pełnomocnictwo do zawarcia układu z organizacją

1. Szef przedstawicielstwa z mocy swoich funkcji i bez potrzeby przedstawiania pełnomocnictw, jest uważany za upoważnionego przez swoje państwo do przyjęcia tekstu układu między tym państwem a organizacją.

2. Szef przedstawicielstwa nie jest uważany, z mocy swoich funkcji, za reprezentującego swoje państwo w celu podpisania układu lub podpisania układu ad referendum między tym państwem a organizacją, chyba że z praktyki organizacji lub z innych okoliczności wynika, że intencją stron było przyznanie mu takich pełnomocnictw.

Artykuł 13

Skład przedstawicielstwa

Poza szefem przedstawicielstwo może obejmować personel dyplomatyczny, personel administracyjny i techniczny oraz personel służby.

Artykuł 14

Liczebność przedstawicielstwa

Liczebność przedstawicielstwa nie powinna przekraczać rozsądnych i normalnych rozmiarów, uwzględniając funkcje organizacji, potrzeby danego przedstawicielstwa oraz okoliczności i warunki panujące w państwie siedziby.

Artykuł 15

Notyfikacje

1. Państwo wysyłające będzie zawiadomić organizację o:

a) mianowaniu, stanowisku, tytule i porządku pierwszeństwa członków przedstawicielstwa, ich przybyciu, ostatecznym wyjeździe lub zakończeniu ich funkcji w przedstawicielstwie, a także o wszelkich zmianach wpływających na ich status, które mogą nastąpić podczas wykonywania przez nich służby w przedstawicielstwie;

b) przybyciu i ostatecznym wyjeździe każdej osoby należącej do rodziny członka przedstawicielstwa i pozostającej z nim we wspólnocie domowej oraz zależnie od okoliczności – fakcie, że jakaś osoba staje się lub przestaje być takim członkiem rodziny;

c) przybyciu i ostatecznym wyjeździe osób zatrudnionych jako personel prywatny członków przedstawicielstwa oraz zakończeniu ich zatrudnienia w tym charakterze;

d) zatrudnianiu i zwalnianiu osób stale zamieszkałych w państwie siedziby jako członków personelu przedstawicielstwa lub osób zatrudnionych jako personel prywatny;

e) usytuowaniu pomieszczeń przedstawicielstwa i rezydencji prywatnych, korzystających zgodnie z artykułami 23 i 29 z nietykalności, a także o wszelkich innych danych, które mogą być niezbędne dla zidentyfikowania takich pomieszczeń i rezydencji.

2. Jeżeli to możliwe, będą również składane uprzednie zawiadomienia o przybyciu i ostatecznym wyjeździe.

3. Organizacja będzie przekazywać państwu siedziby zawiadomienia, o których mowa w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu.

4. Państwo wysyłające może również przekazać państwu siedziby zawiadomienia, o których mowa w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 16

Pełniący obowiązki szefa przedstawicielstwa

Jeżeli stanowisko szefa przedstawicielstwa jest nie obsadzone lub jeżeli szef przedstawicielstwa nie jest w stanie wykonywać swoich funkcji, państwo wysyłające może miano-

wać pełniącego obowiązki szefa przedstawicielstwa, którego nazwisko zostanie podane do wiadomości organizacji i przez nią do wiadomości państwa siedziby.

Artykuł 17
Pierwszeństwo

1. Pierwszeństwo stałych przedstawicieli będzie określane według alfabetycznej kolejności nazw państw używanej w organizacji.
2. Pierwszeństwo stałych obserwatorów będzie określane według alfabetycznej kolejności nazw państw używanej w organizacji.

Artykuł 18
Miejsce przedstawicielstwa

Przedstawicielstwo powinno być ustanowione w miejscu siedziby organizacji. Jednakże państwo wysyłające może, jeżeli pozwalają na to przepisy organizacji i za uprzednią zgodą państwa siedziby, ustanowić przedstawicielstwo lub biuro przedstawicielstwa w miejscu innym niż miejsce siedziby organizacji.

Artykuł 19
Używanie flagi i godła

1. Przedstawicielstwo ma prawo używania flagi i godła państwa wysyłającego na swoich pomieszczeniach. Szef przedstawicielstwa ma to samo prawo w stosunku do rezydencji i środków transportu.
2. Przy wykonywaniu prawa przyznanego na mocy niniejszego artykułu powinny być uwzględnione ustawy, przepisy i zwyczaje państwa siedziby.

Artykuł 20
Ogólne ułatwienia

1. Państwo siedziby udzieli przedstawicielstwu wszelkich niezbędnych ułatwień dla wykonywania jego funkcji.
2. Organizacja udzieli przedstawicielstwu pomocy w uzyskaniu tych ułatwień i będzie udzielać przedstawicielstwu takich ułatwień, jakie leżą w zakresie jej własnych kompetencji.

Artykuł 21
Pomieszczenia przedstawicielstwa i mieszkania

1. Państwo siedziby i organizacja będą udzielać pomocy państwu wysyłającemu w uzyskaniu na rozsądnych warunkach niezbędnych dla przedstawicielstwa pomieszczeń na terytorium państwa siedziby. Jeżeli to okaże się niezbędne, państwo siedziby będzie zgodnie ze swoim ustawodawstwem ułatwiać uzyskanie takich pomieszczeń.
2. Jeżeli to okaże się niezbędne, państwo siedziby i organizacja będą również udzielać pomocy przedstawicielstwu w uzyskaniu na rozsądnych warunkach odpowiednich mieszkań dla jego członków.

Artykuł 22
Pomoc organizacji w przedmiocie przywilejów i immunitetów

1. Organizacja, jeżeli to okaże się niezbędne, będzie udzielać państwu wysyłającemu, jego przedstawicielstwu i członkom przedstawicielstwa pomocy dla zapewnienia korzystania z przywilejów i immunitetów przewidzianych na mocy niniejszej Konwencji.
2. Organizacja, jeżeli to okaże się niezbędne, będzie udzielać państwu siedziby pomocy dla zapewnienia wywiązania się przez państwo wysyłające, jego przedstawicielstwo i członków przedstawicielstwa z obowiązków w przedmiocie przywilejów i immunitetów przewidzianych na mocy niniejszej Konwencji.

Artykuł 23

Nietykalność pomieszczeń

1. Pomieszczenia przedstawicielstwa są nietykalne. Funkcjonariusze państwa siedziby nie mogą do nich wkraczać, chyba że szef przedstawicielstwa wyrazi na to zgodę.

2. a) Państwo siedziby ma szczególny obowiązek podjęcia wszelkich stosownych kroków dla ochrony pomieszczeń przedstawicielstwa przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz zapobieżenia jakiemukolwiek zakłóceniu spokoju przedstawicielstwa lub uchybianiu jego godności.

b) W przypadku zamachu na pomieszczenia przedstawicielstwa państwo siedziby podejmie wszelkie stosowne kroki w celu ścigania i ukarania osób, które dokonały zamachu.

3. Pomieszczenia przedstawicielstwa, jego urządzenia i inne przedmioty, a także środki transportu przedstawicielstwa nie będą podlegać rewizji, rekwizycji, zajęciu lub egzekucji.

Artykuł 24

Zwolnienie pomieszczeń od podatków

1. Pomieszczenia przedstawicielstwa, których państwo wysyłające lub jakakolwiek osoba działająca w jego imieniu jest właścicielem lub najemcą, będą zwolnione od wszelkich opłat i podatków państwowych, regionalnych lub komunalnych, z wyjątkiem opłat i podatków należnych za konkretne wyświadczone usługi.

2. Zwolnienie od podatków przewidziane w niniejszym artykule nie będzie stosowane w przypadku opłat i podatków, które na podstawie ustawodawstwa państwa siedziby ciążą na osobach zawierających umowy z państwem wysyłającym lub z jakąkolwiek osobą działającą w jego imieniu.

Artykuł 25

Nietykalność archiwów i dokumentów

Archiwa i dokumenty przedstawicielstwa są nietykalne w każdym czasie i niezależnie od miejsca, gdzie się znajdują.

Artykuł 26

Swoboda poruszania się

Państwo siedziby zapewni, z zastrzeżeniem swoich ustaw i innych przepisów dotyczących stref, do których wstęp jest zakazany lub ograniczony ze względu na bezpieczeństwo państwa, swobodę poruszania się i podróżowania na swoim terytorium wszystkim członkom przedstawicielstwa i członkom ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej.

Artykuł 27

Swoboda porozumiewania się

1. Państwo siedziby dopuszcza i ochrania swobodne porozumiewanie się przedstawicielstwa dla wszelkich celów urzędowych. W porozumiewaniu się z rządem państwa wysyłającego, jego stałymi misjami dyplomatycznymi, placówkami konsularnymi, stałymi przedstawicielstwami, stałymi przedstawicielstwami obserwatora, misjami specjalnymi, delegacjami i delegacjami obserwatora, bez względu na to, gdzie się one znajdują, przedstawicielstwo może używać wszelkich odpowiednich środków, łącznie z kurierami oraz korespondencją sporządzoną kodem lub szyfrem. Jednakże przedstawicielstwo może zainstalować i używać nadajnik radiowy tylko za zgodą państwa siedziby.

2. Korespondencja urzędowa przedstawicielstwa jest nietykalna. Wyrażenie „korespondencja urzędowa" oznacza wszelką korespondencję dotyczącą przedstawicielstwa i jego funkcji.

3. Poczta przedstawicielstwa nie powinna być otwierana ani zatrzymywana.

4. Przesyłki stanowiące pocztę przedstawicielstwa muszą posiadać widoczne znaki zewnętrzne, określające ich charakter i mogą zawierać jedynie dokumenty lub przedmioty przeznaczone dla użytku służbowego przedstawicielstwa.

5. Kurier przedstawicielstwa, który powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument, określający jego status i liczbę przesyłek stanowiących pocztę, będzie w czasie wykonywania swoich funkcji chroniony przez państwo siedziby. Korzysta on z nietykalności osobistej i nie podlega aresztowaniu ani zatrzymaniu w żadnej formie.

6. Państwo wysyłające lub przedstawicielstwo może wyznaczyć kurierów przedstawicielstwa ad hoc. W takim przypadku postanowienia ust. 5 niniejszego artykułu będą miały również zastosowanie, z tym że wymienione w nim immunitety przestaną być stosowane z chwilą, gdy kurier ad hoc doręczy odbiorcy powierzoną sobie pocztę dyplomatyczną.

7. Poczta przedstawicielstwa może być powierzona kapitanowi statku lub samolotu handlowego, który ma przybyć do dozwolonego portu wejściowego. Powinien on być zaopatrzony w urzędowy dokument określający liczbę przesyłek stanowiących pocztę, ale nie będzie uważany za kuriera przedstawicielstwa. Przedstawicielstwo może na podstawie porozumienia z właściwymi władzami państwa siedziby wysłać jednego ze swych członków w celu bezpośredniego i swobodnego odebrania poczty od kapitana statku lub samolotu.

Artykuł 28

Nietykalność osobista

Osoby szefa przedstawicielstwa i członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa są nietykalne. Nie podlegają oni aresztowaniu lub zatrzymaniu w żadnej formie. Państwo siedziby będzie ich traktować z należytym szacunkiem i będzie podejmować wszelkie odpowiednie kroki, aby zapobiec jakimkolwiek zamachom na ich osoby, wolność lub godność oraz w celu ścigania i ukarania osób, które dokonały takich zamachów.

Artykuł 29

Nietykalność rezydencji i mienia

1. Prywatne rezydencje szefa przedstawicielstwa oraz członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa korzystają z takiej samej nietykalności i ochrony jak pomieszczenia przedstawicielstwa.

2. Z nietykalności korzystają również dokumenty, korespondencja oraz, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 artykułu 30, mienie szefa przedstawicielstwa lub członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa.

Artykuł 30

Immunitet do jurysdykcji

1. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa korzystają z immunitetu od jurysdykcji karnej państwa siedziby. Korzystają oni również z immunitetu od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej tego państwa, z wyjątkiem przypadków:

a) powództwa z zakresu prawa rzeczowego dotyczącego prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa siedziby, chyba że dana osoba posiada je w imieniu państwa wysyłającego dla celów przedstawicielstwa;

b) powództwa dotyczącego spadkobrania, w którym dana osoba występuje jako wykonawca testamentu, administrator, spadkobierca lub zapisobiorca w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego;

c) powództwa dotyczącego wszelkiego rodzaju działalności zawodowej lub handlowej wykonywanej przez daną osobę w państwie siedziby poza jej funkcjami urzędowymi.

2. W stosunku do szefa przedstawicielstwa lub członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa nie mogą być podjęte żadne środki egzekucyjne z wyjątkiem przypadków przewidzianych w punktach a), b) i c) ustępu 1 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem jednak, że odnośne środki można podjąć bez naruszania nietykalności ich osób lub mieszkań.

3. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa nie są zobowiązani do składania zeznań w charakterze świadków.

4. Immunitet szefa przedstawicielstwa lub członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa od jurysdykcji państwa siedziby nie zwalnia od jurysdykcji państwa wysyłającego.

Artykuł 31

Zrzeczenie się immunitetu

1. Państwo wysyłające może się zrzec immunitetu jurysdykcyjnego szefa przedstawicielstwa i członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa oraz osób korzystających z immunitetu na podstawie artykułu 36.

2. Zrzeczenie się musi być zawsze wyraźne.

3. Wszczęcie postępowania przez którąkolwiek z osób, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, wyklucza możliwość powołania się przez nią na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do jakiegokolwiek powództwa wzajemnego związanego bezpośrednio z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym nie jest uważane za domniemane zrzeczenie się immunitetu w stosunku do wykonania wyroku, które wymaga oddzielnego zrzeczenia się.

5. Jeżeli państwo wysyłające nie zrzeknie się immunitetu jakichkolwiek osób wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu w sprawach cywilnych, dołoży ono wszelkich starań w celu sprawiedliwego załatwienia sprawy.

Artykuł 32

Zwolnienie od przepisów o ubezpieczeniach społecznych

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu, szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa nie podlegają w zakresie usług świadczonych na rzecz państwa wysyłającego przepisom o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie siedziby.

2. Zwolnienie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu będzie miało również zastosowanie do osób pozostających wyłącznie w służbie prywatnej szefa przedstawicielstwa lub członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa, pod warunkiem:

a) że takie zatrudnione osoby nie są obywatelami państwa siedziby ani nie posiadają tam stałego miejsca zamieszkania; oraz

b) że są objęte przepisami o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie wysyłającym lub w państwie trzecim.

3. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa zatrudniający osoby, do których nie mają zastosowania zwolnienia przewidziane w ustępie 2 niniejszego artykułu, będą przestrzegać obowiązków, jakie nakładają na pracodawców przepisy państwa siedziby o ubezpieczeniach społecznych.

4. Zwolnienie przewidziane w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu nie wyklucza dobrowolnego uczestnictwa w systemie ubezpieczeń społecznych państwa siedziby, jeżeli takie uczestnictwo jest dozwolone przez to państwo.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają zawartych uprzednio dwustronnych lub wielostronnych porozumień dotyczących ubezpieczeń społecznych i nie stoją na przeszkodzie zawieraniu takich porozumień w przyszłości.

Artykuł 33

Zwolnienie od opłat i podatków

Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa są zwolnieni od wszelkich opłat i podatków, osobistych lub rzeczowych, państwowych, regionalnych lub komunalnych z wyjątkiem:

a) podatków pośrednich tego rodzaju, które zazwyczaj są wliczone w cenę towarów lub usług;

b) opłat i podatków dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa siedziby, chyba że dana osoba posiada je w imieniu państwa wysyłającego dla celów przedstawicielstwa;

c) należności spadkowych pobieranych przez państwo siedziby, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 4 artykułu 38;

d) opłat i podatków dotyczących prywatnego dochodu mającego swe źródło w państwie siedziby oraz podatków dotyczących kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwach handlowych w państwie siedziby;

e) opłat pobieranych za konkretnie wyświadczone usługi;

f) należności rejestracyjnych, sądowych lub notarialnych, hipotecznych i stemplowych dotyczących mienia nieruchomego, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 24.

Artykuł 34

Zwolnienie od świadczeń osobistych

Państwo siedziby zwolni szefa przedstawicielstwa i członków personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa od wszelkiego rodzaju świadczeń osobistych, od wszelkiego rodzaju służby publicznej oraz od obciążeń wojskowych, takich jak związane z rekwizycją, daninami wojskowymi i zakwaterowaniem.

Artykuł 35

Zwolnienie od opłat celnych i rewizji

1. Państwo siedziby, zgodnie z ustawami i innymi przepisami, jakie może wydać, zezwoli na przewóz oraz udzieli zwolnienia od wszelkich opłat celnych, podatków i innych podobnych należności, z wyjątkiem należności za składowanie, przewóz i podobne usługi, w odniesieniu do:

a) przedmiotów przeznaczonych do użytku urzędowego i przedstawicielstwa;

b) przedmiotów przeznaczonych do osobistego użytku szefa przedstawicielstwa lub członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa, łącznie z przedmiotami związanymi z jego urządzeniem się.

2. Osobisty bagaż szefa przedstawicielstwa lub członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa jest zwolniony od rewizji, chyba że istnieją poważne podstawy do przypuszczenia, że zawiera on przedmioty nie podlegające zwolnieniom wymienionym w ustępie 1 niniejszego artykułu lub przedmioty, których przywóz lub wywóz jest zabroniony przez ustawodawstwo państwa siedziby lub podlega przepisom tego państwa dotyczącym kwarantanny. W takich przypadkach rewizja będzie przeprowadzona tylko w obecności osoby korzystającej ze zwolnienia lub upoważnionego przez nią przedstawiciela.

Artykuł 36

Przywileje i immunitety innych osób

1. Członkowie rodziny szefa przedstawicielstwa pozostający z nim we wspólnocie domowej i o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 28, 29, 30, 32, 33, 34 i w ustępach 1(b) i 2 artykułu 35.

2. Członkowie personelu administracyjnego i technicznego przedstawicielstwa wraz z członkami ich rodzin pozostającymi z nimi we wspólnocie domowej, o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 28, 29, 30, 32, 33 i 34, z tym, że immunitet od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa siedziby, wymieniony w ustępie 1 artykułu 30, nie obejmuje czynności dokonanych poza pełnieniem ich obowiązków. Korzystają oni również z przywilejów wymienionych w ustępach 1(b) artykułu 35 w odniesieniu do przedmiotów przywiezionych w czasie pierwszego urządzania się.

3. Członkowie personelu służby przedstawicielstwa, którzy nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają w nim stałego miejsca zamieszkania, korzystają z immunitetu w odniesieniu do czynności dokonywanych w toku pełnienia swoich obowiązków, ze zwolnienia od opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu swojego zatrudnienia oraz ze zwolnienia przewidzianego w artykuie 32.

4. Osoby wchodzące w skład personelu prywatnego członków przedstawicielstwa, o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają w nim stałego miejsca zamieszkania, są zwolnione od opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu swojego zatrudnienia. Pod wszelkimi innymi względami mogą one korzystać z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo siedziby. Państwo siedziby powinno jednak wykonywać swoją jurysdykcję wobec tych osób w taki sposób, by nie zakłócić zbytnio wykonywania funkcji przez przedstawicielstwo.

Artykuł 37

Obywatele państwa siedziby i osoby mające stałe miejsce zamieszkania w tym państwie

1. Z wyjątkiem sytuacji, kiedy dodatkowe przywileje i immunitety mogą być przyznane przez państwo siedziby, szef przedstawicielstwa lub jakikolwiek członek personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa będący obywatelem państwa siedziby lub mający stałe miejsce zamieszkania w tym państwie, korzysta jedynie z immunitetu jurysdykcyjnego i z nietykalności w odniesieniu do czynności urzędowych dokonywanych w toku pełnienia ich funkcji.

2. Inni członkowie personelu przedstawicielstwa, którzy są obywatelami państwa siedziby lub mają stałe miejsce zamieszkania w tym państwie, korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego jedynie w odniesieniu do czynności urzędowych dokonywanych w toku pełnienia ich funkcji. Pod wszelkimi innymi względami członkowie ci i osoby wchodzące w skład personelu prywatnego, które są obywatelami państwa siedziby lub mają w nim stałe miejsce zamieszkania korzystają z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo siedziby. Państwo siedziby powinno jednak wykonywać swoją jurysdykcję wobec tych członków i osób w taki sposób, by nie zakłócać zbytnio wykonywania funkcji przez przedstawicielstwo.

Artykuł 38

Zakres czasowy przywilejów i immunitetów

1. Każda osoba upoważniona do przywilejów i immunitetów korzysta z nich od chwili wjazdu na terytorium państwa siedziby w celu objęcia swojego stanowiska lub, jeżeli już

się znajduje na terytorium, od chwili notyfikowania jej nominacji państwu siedziby przez organizację lub państwo wysyłające.

2. Gdy funkcje osoby korzystającej z przywilejów i immunitetów dobiegły końca, przywileje i immunitety te normalnie wygasają z chwilą opuszczenia przez nią terytorium lub z upływem rozsądnego terminu, w którym mogłaby ona to zrobić. Jednakże w odniesieniu do czynności dokonywanych przez tę osobę w toku pełnienia jej funkcji w charakterze członka przedstawicielstwa immunitet będzie trwał nadal.

3. W razie śmierci członka przedstawicielstwa, członkowie jego rodziny będą nadal korzystać z przywilejów i immunitetów, do których są uprawnieni, aż do upływu rozsądnego terminu pozwalającego im na opuszczenie terytorium.

4. W razie śmierci członka przedstawicielstwa nie będącego obywatelem państwa siedziby lub nie mającego stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, albo członka jego rodziny pozostającego z nim we wspólnocie domowej, państwo siedziby zezwoli na wywóz mienia ruchomego osoby zmarłej, z wyjątkiem mienia nabytego na terytorium państwa siedziby, którego wywóz był zabroniony w chwili jej śmierci. Należności spadkowe nie będą pobierane w odniesieniu do mienia ruchomego, które znalazło się w państwie siedziby jedynie wskutek przebywania w tym państwie w charakterze członka przedstawicielstwa lub członka rodziny członka przedstawicielstwa osoby, która zmarła.

Artykuł 39

Działalność zawodowa lub handlowa

1. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa nie będą wykonywać dla osobistych korzyści żadnej działalności zawodowej ani handlowej w państwie siedziby.

2. Z wyjątkiem sytuacji, gdy takie przywileje i immunitety mogą być przyznane przez państwo siedziby, członkowie personelu administracyjnego i technicznego oraz osoby pozostające we wspólnocie domowej z członkiem przedstawicielstwa nie będą korzystać, podczas wykonywania działalności zawodowej lub handlowej dla osobistych korzyści, z żadnych przywilejów lub immunitetów w odniesieniu do czynności dokonywanych w związku z wykonywaniem takiej działalności.

Artykuł 40

Zakończenie funkcji

Funkcje szefa przedstawicielstwa lub członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa kończą się między innymi:

(a) gdy państwo wysyłające notyfikuje organizacji o ich zakończeniu;

(b) gdy przedstawicielstwo zostanie na stałe lub czasowo odwołane.

Artykuł 41

Ochrona pomieszczeń, mienia i archiwów

1. Gdy przedstawicielstwo zostanie czasowo lub na stałe odwołane, państwo siedziby jest obowiązane szanować i ochraniać pomieszczenia, mienie i archiwa przedstawicielstwa. Państwo wysyłające ma obowiązek podjąć wszelkie odpowiednie środki w celu uwolnienia państwa siedziby od tego specjalnego obowiązku tak szybko, jak to jest możliwe. Może ono powierzyć opiekę nad pomieszczeniami, mieniem i archiwami przedstawicielstwa organizacji, jeżeli wyrazi ona na to zgodę lub państwu trzeciemu, które będzie do przyjęcia dla państwa siedziby.

2. Na życzenie państwa wysyłającego państwo siedziby udzieli mu ułatwień w celu wywiezienia mienia i archiwów przedstawicielstwa z terytorium państwa siedziby.

CZĘŚĆ III
DELEGACJE DO ORGANÓW I NA KONFERENCJE

Artykuł 42
Wysyłanie delegacji

1. Państwo może wysłać delegację do organu lub na konferencję, zgodnie z przepisami organizacji.

2. Dwa lub więcej państw może wysłać tę samą delegację do organu lub na konferencję, zgodnie z przepisami organizacji.

Artykuł 43
Mianowanie członków delegacji

Z zastrzeżeniem postanowień artykułów 46 i 73, państwo wysyłające może swobodnie mianować członków delegacji.

Artykuł 44
Listy uwierzytelniające delegatów

Listy uwierzytelniające szefa delegacji i innych delegatów będą wystawione przez głowę państwa, szefa rządu, ministra spraw zagranicznych lub, jeśli pozwalają na to przepisy organizacji lub reguły proceduralne konferencji, przez inny uprawniony organ państwa wysyłającego. Będą one przekazywane w zależności od konkretnego przypadku organizacji lub konferencji.

Artykuł 45
Skład delegacji

Poza szefem delegacja może obejmować innych delegatów, personel dyplomatyczny, administracyjny i techniczny oraz personel służby.

Artykuł 46
Liczebność delegacji

Liczebność delegacji nie powinna przekraczać rozsądnych i normalnych rozmiarów, uwzględniając, w zależności od konkretnego przypadku, funkcje organu lub przedmiot konferencji, jak również potrzeby danej delegacji oraz okoliczności i warunki panujące w państwie siedziby.

Artykuł 47
Notyfikacje

1. Państwo wysyłające będzie zawiadamiać organizację lub, w zależności od konkretnego przypadku, konferencję o:

a) składzie delegacji, w tym o stanowisku, tytule i porządku pierwszeństwa członków delegacji, a także o wszelkich późniejszych zmianach;

b) przybyciu i ostatecznym wyjeździe członków delegacji oraz o zakończeniu ich funkcji w delegacji;

c) przybyciu i ostatecznym wyjeździe każdej osoby towarzyszącej członkowi delegacji;

d) zatrudnianiu i zwalnianiu osób stale zamieszkałych w państwie siedziby jako członków personelu delegacji lub osób zatrudnionych jako personel prywatny;

e) usytuowaniu pomieszczeń delegacji i mieszkań prywatnych korzystających zgodnie z artykułem 59 z nietykalności, a także o wszelkich innych danych, które mogą być niezbędne dla zidentyfikowania takich pomieszczeń i mieszkań.

2. Jeżeli to możliwe, będą również składane uprzednie zawiadomienia o przybyciu i ostatecznym wyjeździe.

3. Organizacja lub, w zależności od konkretnego przypadku, konferencja będą przekazywać państwu siedziby zawiadomienia, o których mowa w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu.

4. Państwo wysyłające również może przekazać państwu siedziby zawiadomienia, o których mowa w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 48

Pełniący obowiązki szefa delegacji

1. Jeśli szef delegacji jest nieobecny lub nie jest w stanie wykonywać swoich funkcji, pełniący obowiązki szefa delegacji będzie wybierany spośród innych delegatów przez szefa delegacji lub w przypadku, gdy nie jest on w stanie tego uczynić, przez kompetentną władzę państwa wysyłającego. Nazwisko pełniącego obowiązki szefa delegacji będzie podane do wiadomości, w zależności od konkretnego przypadku, organizacji lub konferencji.

2. Jeżeli w delegacji nie ma innego delegata mogącego pełnić obowiązki szefa delegacji, inna osoba może być wyznaczona w tym celu. W takim przypadku powinny być wydane listy uwierzytelniające i przekazane zgodnie z artykułem 44.

Artykuł 49

Pierwszeństwo

Pierwszeństwo delegacji będzie określone według alfabetycznej kolejności nazw państw używanej w organizacji.

Artykuł 50

Status głowy państwa i osób wysokiej rangi

1. Głowa państwa lub jakikolwiek członek organu kolegialnego wykonującego funkcję głowy państwa zgodnie z konstytucją zainteresowanego państwa, jeśli stoi na czele delegacji, w państwie siedziby lub w państwie trzecim będzie korzystał z dodatkowych w stosunku do tych, które przyznaje niniejsza Konwencja, ułatwień, przywilejów i immunitetów przysługujących głowom państwa na podstawie prawa międzynarodowego.

2. Szef rządu, minister spraw zagranicznych lub inna osoba wysokiej rangi, jeśli stoi na czele lub jest członkiem delegacji, będzie korzystała w państwie siedziby lub w państwie trzecim z dodatkowych w stosunku do tych, które przyznaje niniejsza Konwencja, ułatwień, przywilejów i immunitetów przysługujących na podstawie prawa międzynarodowego takim osobom.

Artykuł 51

Ogólne ułatwienia

1. Państwo siedziby udzieli delegacji wszelkich niezbędnych ułatwień dla wykonywania jej zadań.

2. Organizacja lub, w zależności od konkretnego przypadku, konferencja udzieli delegacji pomocy w uzyskaniu tych ułatwień i będzie udzielać delegacji takich ułatwień, jakie leżą w zakresie jej własnych kompetencji.

Artykuł 52

Pomieszczenia i mieszkania

Jeśli będzie to pożądane, państwo siedziby i, gdy okaże się to niezbędne, organizacja lub konferencja będą udzielać pomocy państwu wysyłającemu w uzyskaniu na rozsądnych warunkach niezbędnych dla delegacji pomieszczeń i odpowiednich mieszkań dla jej członków.

Artykuł 53

Pomoc w przedmiocie przywilejów i immunitetów

1. Jeżeli to okaże się niezbędne, organizacja lub, w zależności od konkretnego przypadku, organizacja i konferencja będą udzielać państwu wysyłającemu, jego delegacji i członkom delegacji pomocy dla zapewnienia korzystania z przywilejów i immunitetów przewidzianych na mocy niniejszej Konwencji.

2. Jeżeli to okaże się niezbędne, organizacja lub, w zależności od konkretnego przypadku, organizacja i konferencja będą udzielać państwu siedziby pomocy dla zapewnienia wywiązywania się przez państwo wysyłające, jego delegację i członków delegacji z obowiązków w przedmiocie przywilejów i immunitetów przewidzianych na mocy niniejszej Konwencji.

Artykuł 54

Zwolnienie pomieszczeń od podatków

1. Państwo wysyłające lub jakikolwiek członek delegacji działający w imieniu delegacji będzie zwolniony od wszelkich opłat i podatków państwowych, regionalnych lub komunalnych w odniesieniu do pomieszczeń delegacji, z wyjątkiem opłat i podatków należnych za konkretne wyświadczenie usługi.

2. Zwolnienie od podatków przewidziane w niniejszym artykule nie będzie stosowane do opłat i podatków, które na podstawie ustawodawstwa państwa siedziby ciążą na osobach zawierających umowy z państwem wysyłającym lub z członkiem delegacji.

Artykuł 55

Nietykalność archiwów i dokumentów

Archiwa i dokumenty delegacji są nietykalne w każdym czasie i niezależnie od miejsca, gdzie się znajdują.

Artykuł 56

Swoboda poruszania się

Państwo siedziby zapewni, z zastrzeżeniem swoich ustaw i innych przepisów dotyczących stref, do których wstęp jest zakazany lub ograniczony ze względu na bezpieczeństwo państwa, wszystkim członkom delegacji taką swobodę poruszania się i podróżowania na swoim terytorium, jaka jest konieczna dla wykonania zadań delegacji.

Artykuł 57

Swoboda porozumiewania się

1. Państwo siedziby dopuszcza i ochrania swobodne porozumiewanie się delegacji dla wszelkich celów urzędowych. W porozumiewaniu się z rządem państwa wysyłającego, jego stałymi misjami dyplomatycznymi, placówkami konsularnymi, stałymi przedstawicielstwami, stałymi przedstawicielstwami obserwatora, misjami specjalnymi, innymi delegacjami i delegacjami obserwatora, bez względu na to, gdzie się one znajdują, delegacja może używać wszelkich odpowiednich środków, łącznie z kurierami oraz korespondencją sporządzoną kodem lub szyfrem. Jednakże delegacja może zainstalować i używać nadajnika radiowego tylko za zgodą państwa siedziby.

2. Korespondencja urzędowa delegacji jest nietykalna. Wyrażenie „korespondencja urzędowa" oznacza wszelką korespondencję dotyczącą delegacji i jej zadań.

3. Tam gdzie to będzie dogodne, delegacja może korzystać ze środków porozumiewania się, w tym poczty i kuriera, stałej misji dyplomatycznej, placówki konsularnej, stałego przedstawicielstwa lub stałego przedstawicielstwa obserwatora państwa wysyłającego.

4. Poczta delegacji nie powinna być otwierana ani zatrzymywana.

5. Przesyłki stanowiące pocztę delegacji muszą posiadać widoczne znaki zewnętrzne określające ich charakter i mogą zawierać jedynie dokumenty lub przedmioty przeznaczone dla użytku służbowego delegacji.

6. Kurier delegacji, który powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument określający jego status i liczbę przesyłek stanowiących pocztę będzie chroniony przez państwo siedziby. Korzysta on z nietykalności osobistej i nie podlega aresztowaniu ani zatrzymaniu w żadnej formie.

7. Państwo wysyłające lub delegacja może wyznaczać kurierów delegacji ad hoc. W takim przypadku postanowienia ustępu 6, niniejszego artykułu będą miały również zastosowanie, z tym że wymienione w nim immunitety przestaną być stosowane z chwilą, gdy kurier ad hoc doręczy odbiorcy powierzoną sobie pocztę dyplomatyczną.

8. Poczta delegacji może być powierzona kapitanowi statku lub samolotu handlowego, który ma przybyć do dozwolonego portu wejściowego. Powinien on być zaopatrzony w urzędowy dokument określający liczbę przesyłek stanowiących pocztę, ale nie będzie uważany za kuriera delegacji. Delegacja może na podstawie porozumienia z właściwymi władzami państwa siedziby wysyłać jednego ze swych członków w celu bezpośredniego i swobodnego odebrania poczty od kapitana statku lub samolotu.

Artykuł 58

Nietykalność osobista

Osoby szefa delegacji oraz innych delegatów i członków personelu dyplomatycznego delegacji są nietykalne. Nie podlegają oni między innymi aresztowaniu lub zatrzymaniu w żadnej formie. Państwo siedziby będzie ich traktować z należytym szacunkiem i będzie podejmować wszelkie odpowiednie kroki, aby zapobiec jakimkolwiek zamachom na ich osoby, wolność lub godność oraz w celu ścigania i ukarania osób, które dokonały takich zamachów.

Artykuł 59

Nietykalność mieszkań prywatnych i mienia

1. Prywatne mieszkania szefa delegacji oraz innych delegatów i członków personelu dyplomatycznego delegacji korzystają z nietykalności i ochrony.

2. Z nietykalności korzystają również dokumenty, korespondencja oraz, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 artykułu 60, mienie szefa delegacji oraz innych delegatów lub członków personelu dyplomatycznego delegacji.

Artykuł 60

Immunitet od jurysdykcji

1. Szef delegacji oraz inni delegaci i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji korzystają z immunitetu od jurysdykcji karnej państwa siedziby oraz z immunitetu od jego jurysdykcji cywilnej i administracyjnej w odniesieniu do wszystkich czynności dokonywanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych.

2. W stosunku do takich osób nie mogą być podjęte żadne środki egzekucyjne, chyba że mogą być one podejmowane bez naruszania praw tych osób przewidzianych w artykułach 58 i 59.

3. Osoby te nie są zobowiązane do składania zeznań w charakterze świadków.

4. Nic w niniejszym artykule nie zwalnia takich osób od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa siedziby w odniesieniu do powództwa z tytułu szkód powstałych na skutek wypadku spowodowanego przez pojazd, statek lub samolot używany lub będący własnością danej osoby, w przypadku, gdy te szkody nie są objęte odszkodowaniem z tytułu ubezpieczenia.

5. Jakikolwiek immunitet tych osób od jurysdykcji państwa siedziby nie zwalnia ich od jurysdykcji państwa wysyłającego.

Artykuł 61

Zrzeczenie się immunitetu

1. Państwo wysyłające może się zrzec immunitetu jurysdykcyjnego szefa delegacji i innych delegatów oraz członków personelu dyplomatycznego delegacji oraz osób korzystających z immunitetu na podstawie artykułu 66.

2. Zrzeczenie się musi być zawsze wyraźne.

3. Wszczęcie postępowania przez którąkolwiek z osób, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, wyklucza możliwość powołania się przez nią na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do jakiegokolwiek powództwa wzajemnego związanego bezpośrednio z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym nie jest uważane za domniemane zrzeczenie się immunitetu w stosunku do wykonania wyroku, które wymaga oddzielnego zrzeczenia się.

5. Jeżeli państwo wysyłające nie zrzeknie się immunitetu jakichkolwiek osób wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu w sprawach cywilnych, dołoży ono wszelkich starań w celu sprawiedliwego załatwienia sprawy.

Artykuł 62

Zwolnienie od przepisów o ubezpieczeniach społecznych

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu, szef delegacji oraz inni delegaci i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji nie podlegają w zakresie usług świadczonych na rzecz państwa wysyłającego przepisom o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie siedziby.

2. Zwolnienie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu będzie miało również zastosowanie do osób pozostających wyłącznie w służbie prywatnej szefa delegacji lub jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji, pod warunkiem:

a) że takie zatrudnione osoby nie są obywatelami państwa siedziby ani nie posiadają tam stałego miejsca zamieszkania; oraz

b) że są objęte przepisami o ubezpieczeniach społecznych, które mogą obowiązywać w państwie wysyłającym lub w państwie trzecim.

3. Szef delegacji oraz inni delegaci i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji zatrudniający osoby, do których nie mają zastosowania zwolnienia przewidziane w ustępie 2 niniejszego artykułu, będą przestrzegać obowiązków, jakie nakładają na pracodawców przepisy państwa siedziby o ubezpieczeniach społecznych.

4. Zwolnienie przewidziane w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu nie wyklucza dobrowolnego uczestnictwa w systemie ubezpieczeń społecznych państwa siedziby, jeżeli takie uczestnictwo jest dozwolone przez to państwo.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają zawartych uprzednio dwustronnych lub wielostronnych porozumień dotyczących ubezpieczeń społecznych i nie stoją na przeszkodzie zawieraniu takich porozumień w przyszłości.

Artykuł 63

Zwolnienie od opłat i podatków

Szef delegacji oraz inni delegaci i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji są zwolnieni w odpowiednim zakresie od wszystkich opłat i podatków, osobistych i rzeczowych, państwowych, regionalnych lub komunalnych z wyjątkiem:

a) podatków pośrednich tego rodzaju, które zazwyczaj są wliczane w cenę towarów lub usług;

b) opłat i podatków dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego na terytorium państwa siedziby, chyba że dana osoba posiada je w imieniu państwa wysyłającego dla celów delegacji;

c) należności spadkowych pobieranych przez państwo siedziby z zastrzeżeniem postępowań ustępu 4 artykułu 68;

d) opłat i podatków dotyczących prywatnego dochodu mającego swe źródło w państwie siedziby oraz podatków dotyczących kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwach handlowych w państwie siedziby;

e) opłat pobieranych za konkretnie wyświadczone usługi;

f) należności rejestracyjnych, sądowych lub notarialnych, hipotecznych i stemplowych dotyczących mienia nieruchomego, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 54.

Artykuł 64

Zwolnienie od świadczeń osobistych

Państwo siedziby zwolni szefa delegacji oraz innych delegatów i członków personelu dyplomatycznego delegacji od wszelkiego rodzaju świadczeń osobistych, od wszelkiego rodzaju służby publicznej oraz od obciążeń wojskowych, takich jak związane z rekwizycją, daninami wojskowymi i zakwaterowaniem.

Artykuł 65

Zwolnienie od opłat celnych i rewizji

1. Państwo siedziby, zgodnie z ustawami i innymi przepisami, jakie może wydać, zezwoli na przewóz oraz udzieli zwolnienia od wszelkich opłat celnych, podatków i innych podobnych należności, z wyjątkiem należności za składowanie, przewóz i podobne usługi, w odniesieniu do:

a) przedmiotów przeznaczonych do użytku urzędowego delegacji;

b) przedmiotów przeznaczonych do osobistego użytku szefa delegacji lub jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji, przywiezionych w jego osobistym bagażu podczas pierwszego wjazdu na terytorium państwa siedziby w celu uczestniczenia w posiedzeniu organu lub konferencji.

2. Osobisty bagaż szefa delegacji lub jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji jest zwolniony od rewizji, chyba że istnieją poważne podstawy do przypuszczenia, że zawiera on przedmioty nie podlegające zwolnieniom, wymienionym w ustępie 1 niniejszego artykułu, lub przedmioty, których przywóz lub wywóz jest zabroniony przez ustawodawstwo państwa siedziby lub podlega przepisom tego państwa dotyczącym kwarantanny. W takich przypadkach rewizja będzie przeprowadzana tylko w obecności osoby korzystającej ze zwolnienia lub upoważnionego przez nią przedstawiciela.

Artykuł 66

Przywileje i immunitety innych osób

1. Członkowie rodziny szefa delegacji, którzy mu towarzyszą i członkowie rodziny jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji, którzy im towarzyszą, o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 58, 60 i 64 oraz w ustępach 1 b) i 2 artykułu 65, a także ze zwolnienia od obowiązków związanych z rejestracją cudzoziemców.

2. Członkowie personelu administracyjnego i technicznego delegacji, o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 58, 59, 60, 62, 63 i 64. Korzystają oni również z przywilejów wymienionych w ustępie 1 b) artykułu 65 w odniesieniu do przedmiotów przywiezionych w ich bagażu osobistym podczas pierwszego wjazdu na terytorium państwa siedziby w celu uczestniczenia w posiedzeniu organu lub konferencji. Członkowie rodziny członka personelu administracyjnego lub technicznego delegacji, którzy mu towarzyszą, jeżeli nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają w zakresie przyznanym takiemu członkowi personelu z przywilejów i immunitetów wymienionych w artykułach 58, 60 i 64 oraz w ustępie 1 b) artykułu 65.

3. Członkowie personelu służby delegacji, którzy nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, korzystają z takiego samego immunitetu w odniesieniu do czynności dokonywanych w toku pełnienia swoich obowiązków, jaki jest przyznany członkom personelu administracyjnego i technicznego delegacji, ze zwolnienia od opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu swojego zatrudnienia oraz zezwolenia przewidzianego w artykule 62.

4. Osoby wchodzące w skład personelu prywatnego członków delegacji, o ile nie są obywatelami państwa siedziby lub nie mają w nim stałego miejsca zamieszkania, są zwolnione od opłat i podatków od wynagrodzeń, jakie otrzymują z tytułu swojego zatrudnienia. Pod wszelkimi innymi względami mogą one korzystać z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo siedziby. Państwo siedziby powinno jednak wykonywać swoją jurysdykcję wobec tych osób w taki sposób, by nie zakłócać zbytnio wykonywania zadań przez delegację.

Artykuł 67

Obywatele państwa siedziby i osoby mające stałe miejsce zamieszkania w tym państwie

1. Z wyjątkiem sytuacji, kiedy dodatkowe przywileje i immunitety mogą być przyznane przez państwo siedziby, szef delegacji lub jakikolwiek inny delegat lub członek personelu dyplomatycznego delegacji będący obywatelem państwa siedziby lub mający stałe miejsce zamieszkania w tym państwie, korzysta jedynie z immunitetu jurysdykcyjnego i nietykalności w odniesieniu do czynności urzędowych dokonywanych w toku pełnienia tej funkcji.

2. Inni członkowie personelu delegacji i osoby zatrudnione jako personel prywatny, które są obywatelami państwa siedziby lub mają stałe miejsce zamieszkania w tym państwie, korzystają z przywilejów i immunitetów jedynie w zakresie przyznanym przez państwo siedziby. Państwo siedziby powinno jednak wykonywać swoją jurysdykcję wobec tych członków i osób w taki sposób, by nie zakłócać zbytnio wykonywania zadań przez delegację.

Artykuł 68

Zakres czasowy przywilejów i immunitetów

1. Każda osoba uprawniona do przywilejów i immunitetów korzysta z nich od chwili wjazdu na terytorium państwa siedziby w celu uczestniczenia w posiedzeniu organu lub konferencji lub, jeżeli już się znajduje na tym terytorium, od chwili notyfikowania jej nominacji państwu siedziby przez organizację, konferencję lub państwo wysyłające.

2. Gdy funkcje osoby korzystającej z przywilejów i immunitetów dobiegły końca, przywileje i immunitety te normalnie wygasają z chwilą opuszczenia przez nią terytorium lub z upływem rozsądnego terminu, w którym mogłaby ona to zrobić. Jednakże w odniesieniu do czynności dokonanych przez tę osobę w toku pełnienia jej funkcji w charakterze członka delegacji, immunitet będzie trwał nadal.

3. W razie śmierci członka delegacji, członkowie jego rodziny będą nadal korzystać z przywilejów i immunitetów, do których są uprawnieni, aż do upływu rozsądnego terminu pozwalającego im na opuszczenie terytorium.

4. W razie śmierci członka delegacji nie będącego obywatelem państwa siedziby lub nie mającego stałego miejsca zamieszkania w tym państwie, albo towarzyszącego mu członka jego rodziny, państwo siedziby zezwoli na wywóz mienia ruchomego osoby zmarłej, z wyjątkiem mienia nabytego na terytorium państwa siedziby, którego wywóz był zabroniony w chwili jej śmierci. Należności spadkowe nie będą pobierane w odniesieniu do mienia ruchomego, które znalazło się w państwie siedziby, jedynie wskutek przebywania w tym państwie w charakterze członka delegacji lub rodziny członka delegacji osoby, która zmarła.

Artykuł 69

Zakończenie funkcji

Funkcje szefa delegacji lub jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji kończą się między innymi:

a) gdy państwo wysyłające zawiadomi organizację lub konferencję o ich zakończeniu;

b) gdy posiedzenie organu lub konferencja zakończy się.

Artykuł 70

Ochrona pomieszczeń, mienia i archiwów

1. Gdy posiedzenie organu lub konferencja zostaną zakończone, państwo siedziby jest obowiązane szanować i ochraniać pomieszczenia delegacji tak długo, jak długo są one używane przez nią, a także mienie i archiwa delegacji. Państwo wysyłające ma obowiązek podjąć wszelkie odpowiednie środki w celu uwolnienia państwa siedziby od tego specjalnego obowiązku tak szybko, jak to jest możliwe.

2. Na życzenie państwa wysyłającego państwo siedziby udzieli mu ułatwień w celu wywiezienia mienia i archiwów delegacji z terytorium państwa siedziby.

CZĘŚĆ IV
DELEGACJE OBSERWATORÓW DO ORGANÓW I NA KONFERENCJE

Artykuł 71

Wysyłanie delegacji obserwatorów

Państwo może wysłać delegację obserwatora do organu lub na konferencję, zgodnie z przepisami organizacji.

Artykuł 72

Ogólne postanowienia dotyczące delegacji obserwatorów

Do delegacji obserwatorów mają zastosowanie wszystkie postanowienia artykułów od 43 do 70 niniejszej Konwencji.

CZĘŚĆ V
POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 73

Obywatelstwo członków przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora

1. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa, szef delegacji, inni delegaci i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji, szef delegacji obserwatora, inni delegaci-obserwatorzy i członkowie personelu dyplomatycznego delegacji obserwatora powinni być w zasadzie obywatelami państwa wysyłającego.

2. Szef przedstawicielstwa i członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa nie mogą być mianowani spośród osób posiadających obywatelstwo państwa siedziby, chyba że państwo siedziby wyrazi na to zgodę, która może być cofnięta w każdym czasie.

3. Jeżeli szef delegacji, jakikolwiek inny delegat lub członek personelu dyplomatycznego delegacji, szef delegacji obserwatora, jakikolwiek inny delegat-obserwator lub jakikolwiek członek personelu dyplomatycznego delegacji obserwatora został mianowany spośród osób posiadających obywatelstwo państwa siedziby, domniemywa się, że państwo siedziby wyraziło zgodę na taką nominację swego obywatela, jeżeli było o niej zawiadomione i nie zgłosiło zastrzeżeń.

Artykuł 74

Ustawodawstwo dotyczące nabycia obywatelstwa

Członkowie przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora nie będący obywatelami państwa siedziby oraz członkowie ich rodzin, pozostający z nimi we wspólnocie domowej lub, w zależności od konkretnego przypadku, towarzyszący im, nie będą nabywać obywatelstwa państwa siedziby przez sam fakt działania ustawodawstwa tego państwa.

Artykuł 75

Przywileje i immunitety w przypadku pełnienia wielu funkcji

Jeżeli członkowie stałej misji dyplomatycznej lub placówki konsularnej w państwie siedziby są włączeni do przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora zachowują oni swoje przywileje i immunitety jako członkowie stałej misji dyplomatycznej lub placówki konsularnej obok przywilejów i immunitetów przyznanych przez niniejszą Konwencję.

Artykuł 76

Współpraca między państwem wysyłającym a państwem siedziby

Jeżeli to będzie konieczne i możliwe do pogodzenia z niezależnym wykonywaniem funkcji przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora, państwo wysyłające będzie współpracować z państwem siedziby w możliwie najszerszym zakresie w toku jakiegokolwiek śledztwa lub ścigania, prowadzonego zgodnie z postanowieniami artykułów 23, 28, 29 i 58.

Artykuł 77

Przestrzeganie ustaw i innych przepisów państwa siedziby

1. Bez uszczerbku dla ich przywilejów i immunitetów, obowiązkiem wszystkich osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów jest przestrzeganie ustaw i innych przepisów państwa siedziby. Mają one również obowiązek nie mieszać się do spraw wewnętrznych tego państwa.

2. W przypadku poważnego i oczywistego naruszenia prawa karnego państwa siedziby przez osobę korzystającą z immunitetu jurysdykcyjnego, państwo wysyłające ma obowiązek, o ile nie zrzeknie się immunitetu danej osoby, odwołać ją, zakończyć jej funkcje w przedstawicielstwie, delegacji lub delegacji obserwatora lub zapewnić jej wyjazd, jeśli to jest stosowane. Państwo wysyłające zastosuje te same środki w przypadku poważnego i oczywistego mieszania się w sprawy wewnętrzne państwa siedziby. Postanowienia niniejszego ustępu nie mają zastosowania w odniesieniu do jakiejkolwiek czynności dokonanej przez określoną osobę w wykonaniu funkcji przedstawicielstwa albo zadań delegacji lub delegacji obserwatora.

3. Pomieszczeń przedstawicielstwa i pomieszczeń delegacji nie można używać w sposób niezgodny z wykonywaniem funkcji przedstawicielstwa lub zadań delegacji.

4. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie powinno być interpretowane jako zabraniające państwu siedziby podjęcia takich środków, jakie są konieczne dla jego własnej ochrony. W takim przypadku państwo siedziby z zachowaniem postanowień artykułów 84 i 85 będzie przeprowadzać w odpowiedni sposób konsultacje z państwem wysyłającym w celu zapewnienia, aby takie środki nie przeszkadzały normalnemu funkcjonowaniu przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora.

5. Środki przewidziane w ustępie 4 niniejszego artykułu będą podejmowane za zgodą ministra spraw zagranicznych lub innego kompetentnego ministra zgodnie z zasadami konstytucyjnymi państwa siedziby.

Artykuł 78

Ubezpieczenie na wypadek szkody ze strony trzeciej

Członkowie przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora będą przestrzegać wszelkich obowiązków wynikających z ustaw i innych przepisów państwa siedziby dotyczących ubezpieczenia na wypadek szkody wyrządzonej stronie trzeciej przez jakikolwiek statek lub samolot używany przez nich lub stanowiący ich własność.

Artykuł 79

Wjazd na terytorium państwa siedziby

1. Państwo siedziby zezwoli na wjazd na jego terytorium:

a) członków przedstawicielstwa i członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej oraz

b) członków delegacji i towarzyszących im członków rodzin, oraz

c) członków delegacji obserwatora i towarzyszących im członków ich rodzin.

2. Jeżeli wizy są wymagane, będą one wydane jakiejkolwiek osobie, wymienianej w ustępie 1 niniejszego artykułu, tak szybko jak to jest możliwe.

Artykuł 80

Ułatwienia wyjazdowe

Państwo siedziby będzie na życzenie udzielać ułatwień w celu umożliwienia opuszczenia jego terytorium osobom korzystającym z przywilejów i immunitetów, innym niż obywatele państwa siedziby, oraz członkom rodzin takich osób, niezależnie od ich obywatelstwa.

Artykuł 81

Przejazd przez terytorium państwa trzeciego

1. Jeżeli szef przedstawicielstwa lub członek personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa, szef delegacji, inny delegat lub członek personelu dyplomatycznego delegacji, szef delegacji obserwatora, inny delegat-obserwator lub członek personelu dyplomatycznego delegacji obserwatora przejeżdża lub znajduje się na terytorium państwa trzeciego, które udzieliło mu wizy, jeśli taka wiza była konieczna, jadąc w celu objęcia lub ponownego objęcia swoich funkcji lub wracając do swego kraju, państwo trzecie przyzna mu nietykalność i takie inne immunitety, które będą wymagane dla zapewnienia jego przejazdu.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu stosuje się również do:

a) członków rodziny szefa przedstawicielstwa lub członka personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa pozostających z nimi we wspólnocie domowej i korzystających z przywilejów i immunitetów, zarówno gdy z nim podróżują, jak i gdy podróżują osobno udając się do niego albo wracając do swego kraju;

b) członków rodziny szefa delegacji, jakiegokolwiek innego delegata lub członka personelu dyplomatycznego delegacji, towarzyszących mu i korzystających z przywilejów i immunitetów, zarówno gdy z nim podróżują, jak i gdy podróżują osobno udając się do niego albo wracając do swego kraju;

c) członków rodziny szefa delegacji obserwatora, jakiegokolwiek innego delegata obserwatora lub członka personelu dyplomatycznego delegacji obserwatora, towarzyszących mu i korzystających z przywilejów i immunitetów, zarówno gdy z nim podróżują, jak i gdy podróżują osobno udając się do niego albo wracając do swego kraju.

3. W okolicznościach podobnych do określonych w ustępach 1 i 2 niniejszego artykułu, państwa trzecie nie będą stawiać przeszkód w przejeździe przez ich terytoria członków personelu administracyjnego i technicznego lub personelu służby oraz członków ich rodzin.

4. Państwa trzecie zapewnią korespondencji urzędowej i innym urzędowym rodzajom łączności w tranzycie, w tym informacjom zakodowanym i zaszyfrowanym, tę samą swobodę i ochronę, jaką zgodnie z niniejszą Konwencją zobowiązane jest przyznać państwo siedziby. Będą one przyznawać kurierom przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora, którym została udzielona wiza, jeżeli taka wiza była konieczna, a także poczcie przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora w tranzycie, tej samej nietykalności i ochrony, jaką zgodnie z niniejszą Konwencją zobowiązane jest przyznać państwo siedziby.

5. Obowiązki państw trzecich przewidziane ustępach 1, 2, 3 i 4 niniejszego artykułu dotyczą również, osób wymienionych odpowiednio w tych ustępach oraz urzędowych środków łączności i poczty przedstawicielstwa, delegacji lub delegacji obserwatora, gdy znajdują się one na terytorium państwa trzeciego na skutek siły wyższej.

Artykuł 82

Brak uznania państw lub rządów albo brak stosunków dyplomatycznych lub konsularnych

1. Prawa i obowiązki państwa siedziby oraz państwa wysyłającego przewidziane w niniejszej Konwencji nie będą naruszane przez brak uznania ze strony jednego z tych państw innego państwa lub jego rządu, ani przez brak lub zerwanie między nimi stosunków dyplomatycznych lub konsularnych.

2. Ustanowienie lub utrzymywanie przedstawicielstwa, wysłanie lub obsługa delegacji czy delegacji obserwatora, albo jakakolwiek czynność w ramach stosowania niniejszej Konwencji, nie będzie sama przez się oznaczać uznania przez państwo wysyłające państwa siedziby lub jego rządu ani też państwa wysyłającego lub jego rządu przez państwo siedziby.

Artykuł 83

Niedopuszczalność dyskryminacji

Przy stosowaniu postanowień niniejszej Konwencji dyskryminacja między państwami jest niedopuszczalna.

Artykuł 84

Konsultacje

Jeżeli między dwoma lub więcej Państwami-Stronami wyniknie spór dotyczący stosowania lub interpretacji niniejszej Konwencji, na wniosek któregokolwiek z nich odbywać się będą konsultacje między nimi. Na wniosek którejkolwiek ze stron sporu organizacja lub konferencja zostanie zaproszona do przyłączenia się do konsultacji.

Artykuł 85

Postępowanie pojednawcze

1. Jeżeli spór nie zostanie rozstrzygnięty w wyniku konsultacji przewidzianych w artykule 84 w ciągu miesiąca od daty ich rozpoczęcia, którekolwiek z państw uczestniczących w konsultacjach może przedłożyć spór komisji pojednawczej ustanowionej zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu, składając pisemny wniosek organizacji i innym państwom uczestniczącym w konsultacjach.

2. Każda komisja pojednawcza będzie się składać z trzech członków: dwóch członków mianowanych odpowiednio przez każdą ze stron sporu i przewodniczącego mianowanego zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu. Każde Państwo-Strona niniejszej Konwencji określi z góry osobę jako członka takiej komisji. Powiadomi ono o tej nominacji organizację, która będzie prowadzić rejestr tak wyznaczonych osób. Jeżeli nie dokona ono wyznaczenia z góry, może to uczynić podczas postępowania pojednawczego do momentu rozpoczęcia przez komisję prac nad projektem raportu przygotowanego zgodnie z ustępem 7 niniejszego artykułu.

3. Przewodniczący komisji będzie wybierany przez pozostałych dwóch członków. Jeżeli pozostali dwaj członkowie nie będą w stanie osiągnąć porozumienia w ciągu miesiąca od wniosku przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu lub jeżeli jedna ze stron sporu nie skorzysta ze swojego prawa wyznaczenia członka komisji, przewodniczący będzie na żądanie jednej ze stron sporu mianowany przez najwyższego urzędnika administracyjnego organizacji. Mianowanie będzie dokonane w ciągu miesiąca od wystąpienia z takim żądaniem. Najwyższy urzędnik administracyjny organizacji wyznaczy na przewodniczącego wykwalifikowanego prawnika nie będącego ani funkcjonariuszem organizacji ani obywatelem któregokolwiek państwa będącego stroną sporu.

4. Każdy wakat będzie obsadzony w sposób przewidziany dla początkowego mianowania.

5. Komisja będzie funkcjonować od chwili mianowania przewodniczącego, nawet jeśli jej skład będzie niekompletny.

6. Komisja ustala swoje własne reguły proceduralne i podejmuje decyzje i zalecenia większością głosów. Może ona zalecić organizacji, jeśli organizacja jest do tego uprawniona zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, aby zażądała opinii doradczej w sprawie stosowania lub interpretacji niniejszej Konwencji od Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

7. Jeżeli komisja nie będzie w stanie osiągnąć porozumienia między stronami sporu lub rozstrzygnąć sporu w ciągu dwóch miesięcy od mianowania jej przewodniczącego, przygotuje ona jak najszybciej sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania i przekaże go stronom sporu. Sprawozdanie powinno zawierać wnioski komisji dotyczące faktów i kwestii prawnych oraz zalecenia, jakie przedłożyła ona stronom sporu w celu ułatwienia rozstrzygania sporu. Termin dwumiesięczny może być przedłużony mocą decyzji komisji.

Zalecenia zawarte w sprawozdaniu komisji nie będą wiążące dla stron sporu, dopóki wszystkie strony sporu ich nie zaakceptują. Każda ze stron sporu może jednak oświadczyć jednostronnie, że zastosuje się do zaleceń zawartych w sprawozdaniu w takim zakresie, w jakim jej one dotyczą.

8. Żadne z postanowień poprzednich ustępów niniejszego artykułu nie wyklucza stosowania jakiejkolwiek innej odpowiedniej procedury rozstrzygania sporów wynikających ze stosowania lub interpretacji niniejszej Konwencji lub zawarcia między stronami sporu jakiegokolwiek porozumienia w celu przekazania sporu do rozstrzygnięcia w trybie ustanowionym przez organizację lub w jakikolwiek inny sposób.

9. Niniejszy artykuł nie narusza postanowień dotyczących rozstrzygania sporów, zawartych w porozumieniach międzynarodowych obowiązujących między państwami lub między państwami a organizacjami międzynarodowymi.

CZĘŚĆ VI
POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 86
Podpisanie

Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu dla wszystkich państw w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Austrii do dnia 30 września 1975 roku i następnie w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku do dnia 30 marca 1976 roku.

Artykuł 87
Ratyfikacja

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 88
Przystąpienie

Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla każdego państwa. Dokumenty przystąpienia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 89
Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego państwa, które Konwencję ratyfikuje lub przystąpi do niej po złożeniu trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 90
Stosowanie przez organizacje

Po wejściu w życie niniejszej Konwencji kompetentny organ organizacji międzynarodowej o charakterze uniwersalnym może podjąć decyzję o stosowaniu odpowiednich postanowień Konwencji. Organizacja zawiadomi o tej decyzji państwo siedziby i depozytariusza Konwencji.

Artykuł 91

Zawiadomienia ze strony depozytariusza

1. Depozytariusz niniejszej Konwencji, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie informował wszystkie państwa:

a) o podpisaniu Konwencji oraz o złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych lub przystąpienia, zgodnie z artykułami 86, 87 i 88;

b) o dacie, w której Konwencja wejdzie w życie, zgodnie z artykułem 89;

c) o każdej decyzji zakomunikowanej zgodnie z artykułem 90.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie również informował wszystkie państwa, o ile to konieczne, o innych czynnościach, notyfikacjach lub zawiadomieniach dotyczących niniejszej Konwencji.

(opuszczono artykuł 92)

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Wspólnot Europejskich z 21 czerwca 1990 r. w sprawie ustanowienia oraz przywilejów i immunitetów Przedstawicielstwa Komisji Wspólnot Europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej

(DzU z 1990 r., nr 75, poz. 444)

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej (zwany dalej „Rządem Polskim") i Komisja Wspólnot Europejskich (zwana dalej „Komisją")

pragnąc dalszego umocnienia i rozwoju przyjaznych stosunków i współpracy między Rzecząpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi

życząc sobie ustalenia warunków, dotyczących ustanowienia Przedstawicielstwa Komisji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także dotyczących przywilejów i immunitetów tego Przedstawicielstwa, uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Rząd Polski wyraża niniejszym zgodę na ustanowienie Przedstawicielstwa Komisji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

1. Każda ze Wspólnot Europejskich – Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Europejska Wspólnota Gospodarcza oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej – posiadać będzie osobowość prawną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wspólnoty będą zatem miały zdolność do zawierania umów, do nabywania i zbywania nieruchomości i ruchomości w zakresie niezbędnym dla skutecznego spełniania swoich obowiązków, do wykonywania czynności prawnych i będą reprezentowane w tych celach przez Komisję.

Artykuł 3

1. Przedstawicielstwo Komisji, jego szef i jego członkowie, jak również członkowie ich rodzin pozostający z nimi we wspólnocie domowej, będą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej korzystać z takich samych praw, przywilejów i immunitetów oraz podlegać takim samym obowiązkom, jakie odpowiadają tym, które zostały ustalone w Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r. oraz przyznane i przyjęte przez misje dyplomatyczne akredytowane w Rzeczypospolitej Polskiej, szefów i członków tych misji, jak również członków ich rodzin, pozostających z nimi we wspólnocie domowej.

2. Inne postanowienia Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r. stosuje się mutatis mutandis.

3. Prawa te oraz przywileje i immunitety dyplomatyczne będą przyznane pod warunkiem, że zgodnie z postanowieniami artykułu 17 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich załączonego do traktatu ustanawiającego jedną Radę i jedną Komisję Wspólnot Europejskich, sporządzonego w Brukseli dnia 8 kwietnia 1965 r., Państwa Członkowskie Wspólnot Europejskich przyznają takie same prawa oraz przywileje i immunitety

Przedstawicielstwu Rzeczypospolitej Polskiej, jego szefowi, jego członkom, jak również członkom ich rodzin pozostającym z nimi we wspólnocie domowej.

Artykuł 4

Rząd Polski uznaje niniejszym laissez-passer, wydawane przez Wspólnoty Europejskie ich urzędnikom i innym pracownikom ich instytucji, za ważne dokumenty podróży.

Artykuł 5

Wszelkie spory dotyczące stosowania lub interpretacji niniejszej umowy będą rozstrzygane w drodze konsultacji między obu Stronami w celu doprowadzenia do postępowania pojednawczego.

Artykuł 6

Każda Umawiająca się Strona zawiadomi drugą Stronę o wypełnieniu odnośnych wymogów proceduralnych niezbędnych dla przyjęcia niniejszej umowy, która wejdzie w życie w dniu otrzymania drugiej notyfikacji.

Na dowód czego niżej wymienieni, wyposażeni w należyte pełnomocnictwa, podpisali niniejszą umowę.

Sporządzono w Brukseli dnia 21 czerwca 1990 r. w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i angielskim, przy czym obydwa teksty mają jednakową moc.

*Konwencja z 9 grudnia 1994 r. o bezpieczeństwie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego**

(Źródło: Druk sejmowy nr 1239 z 6 lipca 1999 r.)

Państwa-Strony niniejszej Konwencji,

głęboko zaniepokojone rosnącą liczbą śmiertelnych ofiar oraz obrażeń będących wynikiem zamierzonych ataków przeciwko personelowi Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelowi współdziałającemu,

mając na uwadze, że ataki lub inne formy złego traktowania personelu działającego w imieniu Organizacji Narodów Zjednoczonych są nieusprawiedliwione i nie do przyjęcia niezależnie od tego, przez kogo zostały popełnione,

uznając, że operacje Organizacji Narodów Zjednoczonych są prowadzone we wspólnym interesie społeczności międzynarodowej oraz zgodnie z zasadami i celami Karty Narodów Zjednoczonych,

potwierdzając doniosły wkład personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego w wysiłki Organizacji Narodów Zjednoczonych w dziedzinach dyplomacji prewencyjnej, przywracania, utrzymania i budowania pokoju oraz operacji humanitarnych i innych,

świadome istniejących rozwiązań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego, włączając w to kroki podejmowane w tym względzie przez organy główne Organizacji Narodów Zjednoczonych,

uznając tym niemniej, że istniejące środki ochrony personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego są niedostateczne,

potwierdzając, że skuteczność i bezpieczeństwo operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych ulegają zwiększeniu, gdy operacje takie są prowadzone za zgodą i przy współpracy państwa przyjmującego,

apelując do wszystkich państw, w których personel Organizacji Narodów Zjednoczonych i personel współdziałający jest rozmieszczony oraz do wszystkich innych, na które taki personel może liczyć, o zapewnienie wszechstronnego poparcia celem ułatwienia prowadzenia i wypełnienia mandatu operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych,

przekonane, że istnieje pilna potrzeba podjęcia odpowiednich i skutecznych środków w celu zapobiegania atakom dokonywanym przeciwko personelowi Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelowi współdziałającemu oraz karania tych, którzy dopuścili się takich ataków,

uzgodniły, co następuje:

---

* Konwencja została otwarta do podpisu w Nowym Jorku 15 grudnia 1994 r. Zgodnie z postanowieniami art. 27 ust. 1 konwencji weszła ona w życie 15 stycznia 1999 r. Stronami konwencji jest 50 państw (stan na dzień 31 grudnia 2000 r.). Polska ratyfikowała konwencję 22 maja 2000 r.

Artykuł 1

Definicje

W rozumieniu niniejszej Konwencji:

a) określenie „personel Organizacji Narodów Zjednoczonych" oznacza:

i) osoby zaangażowane lub rozmieszczone przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych w charakterze członków wojskowych, policyjnych lub cywilnych części składowych operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych;

ii) innych funkcjonariuszy oraz ekspertów w misji Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jej organizacji wyspecjalizowanych albo Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, którzy przebywają służbowo na obszarze, gdzie prowadzona jest operacja Organizacji Narodów Zjednoczonych;

b) określenie „personel współdziałający" oznacza:

i) osoby wyznaczone przez rząd lub organizację pozarządową w porozumieniu z właściwym organem Organizacji Narodów Zjednoczonych;

ii) osoby zaangażowane przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych lub przez organizację wyspecjalizowaną albo przez Międzynarodową Agencję Energii Atomowej;

iii) osoby rozmieszczone przez pozarządową organizację humanitarną lub instytucję humanitarną zgodnie z porozumieniem zawartym z Sekretarzem Generalnym Organizacji Narodów Zjednoczonych lub z organizacją wyspecjalizowaną albo Międzynarodową Agencją Energii Atomowej, w celu prowadzenia działalności na rzecz wypełnienia mandatu operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych;

c) określenie „operacja Organizacji Narodów Zjednoczonych" oznacza operację ustanowioną przez kompetentny organ Organizacji Narodów Zjednoczonych zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i prowadzoną z upoważnienia oraz pod kontrolą Organizacji Narodów Zjednoczonych:

i) gdy jest to operacja mająca na celu utrzymanie lub przywrócenie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa; albo

ii) gdy Rada Bezpieczeństwa lub Zgromadzenie Ogólne stwierdzi, dla celów niniejszej Konwencji, istnienie wyjątkowego zagrożenia dla bezpieczeństwa personelu uczestniczącego w takiej operacji;

d) określenie „państwo przyjmujące" oznacza państwo na którego terytorium prowadzona jest operacja Organizacji Narodów Zjednoczonych;

e) określenie „państwo tranzytowe" oznacza państwo, inne niż państwo przyjmujące, na którego terytorium personel Organizacji Narodów Zjednoczonych i personel współdziałający lub ich wyposażenie znajdują się w tranzycie lub są czasowo obecne w związku z operacją Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsza Konwencja ma zastosowanie w odniesieniu do personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego oraz do operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych określonych w artykule 1.

2. Niniejszej Konwencji nie stosuje się do operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych zatwierdzonej przez Radę Bezpieczeństwa jako akcja przymusu według Rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, w której taki personel występuje w charakterze strony walczącej przeciwko zorganizowanym siłom zbrojnym i w stosunku do której ma zastosowanie prawo międzynarodowych konfliktów zbrojnych.

Artykuł 3

Identyfikacja

1. Wojskowe i policyjne części składowe operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz ich pojazdy, statki i samoloty będą nosić rozpoznawcze znaki identyfikacyjne. Pozostały personel, pojazdy, statki i samoloty wykorzystywane w operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych będą odpowiednio oznakowane, o ile Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych nie zdecyduje inaczej.

2. Wszyscy członkowie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz personelu współdziałającego będą posiadali przy sobie odpowiednie dokumenty identyfikacyjne.

Artykuł 4

Porozumienie dotyczące statusu operacji

Państwo przyjmujące oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych zawrą tak szybko jak to możliwe porozumienie dotyczące statusu operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych i całego personelu zaangażowanego w tej operacji, włączając w to zwłaszcza postanowienia o przywilejach i immunitetach dla wojskowych i policyjnych części składowych operacji.

Artykuł 5

Tranzyt

Państwo tranzytowe ułatwi swobodny tranzyt personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego oraz jego wyposażenia do i z państwa przyjmującego.

Artykuł 6

Poszanowanie ustaw i innych przepisów

1. Bez uszczerbku dla tych przywilejów i immunitetów, z których może korzystać, lub wymogów jego funkcji, personel Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz personel współdziałający jest zobowiązany:

a) szanować ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego i państwa tranzytowego; oraz

b) powstrzymać się od jakiejkolwiek akcji lub działalności niezgodnej z bezstronnym i międzynarodowym charakterem jego funkcji.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych podejmie wszelkie odpowiednie środki dla zapewnienia przestrzegania tych zobowiązań.

Artykuł 7

Obowiązek zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego

1. Personel Organizacji Narodów Zjednoczonych i personel współdziałający, ich wyposażenie i pomieszczenia nie będą przedmiotem napaści lub jakichkolwiek innych działań, które stanowiłyby przeszkodę w wypełnianiu ich mandatu.

2. Państwa-Strony podejmą wszelkie odpowiednie środki dla zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego. W szczególności, Państwa-Strony podejmą wszelkie odpowiednie środki dla ochrony personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego, który jest rozmieszczony na ich terytorium, przed przestępstwami wymienionymi w artykule 9.

3. Państwa-Strony będą odpowiednio współpracować z Organizacją Narodów Zjednoczonych i innymi Państwami-Stronami przy wykonywaniu niniejszej Konwencji, a w szczególności w każdym przypadku gdy państwo przyjmujące nie będzie w stanie samo podjąć wymaganych środków.

Artykuł 8

Obowiązek zwolnienia lub odesłania personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego w przypadku wzięcia do niewoli lub zatrzymania

O ile nie przewidziano inaczej w odpowiednim porozumieniu o statusie wojsk, w przypadku wzięcia do niewoli lub zatrzymania personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub personelu współdziałającego w trakcie wykonywania funkcji oraz po ustaleniu jego tożsamości, nie będzie on poddawany przesłuchaniu i zostanie niezwłocznie zwolniony i odesłany do Organizacji Narodów Zjednoczonych lub do innych właściwych władz. Do czasu jego zwolnienia taki personel będzie traktowany zgodnie z powszechnie uznanymi standardami praw człowieka oraz zasadami i duchem Konwencji genewskich z 1949 r.

Artykuł 9

Przestępstwa przeciwko personelowi Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelowi współdziałającemu

1. Umyślne dokonanie:

a) zabójstwa, uprowadzenia lub innej napaści na osobę albo wolność członków personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub personelu współdziałającego;

b) gwałtownej napaści na oficjalną siedzibę, prywatne mieszkanie lub środki transportu personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub personelu współdziałającego, która to napaść może zagrażać bezpieczeństwu osobistemu członka personelu lub jego wolności;

c) groźby dokonania takiej napaści w celu zmuszenia osoby fizycznej lub prawnej do dokonania jakiegokolwiek czynu lub powstrzymania się od niego;

d) usiłowania popełnienia takiej napaści, oraz

e) czynu stanowiącego współuczestnictwo w popełnieniu takiej napaści, albo w usiłowaniu popełnienia takiej napaści, albo w organizowaniu lub nakazywaniu popełnienia takiej napaści;

zostanie uznane przez każde Państwo-Stronę za przestępstwo zgodnie z jego ustawodawstwem wewnętrznym.

2. Każde Państwo-Strona ustanowi odpowiednie kary za popełnienie przestępstw wymienionych w ustępie 1, z uwzględnieniem ich poważnego charakteru.

Artykuł 10

Ustanowienie jurysdykcji

1. Każde Państwo-Strona podejmie wszelkie niezbędne środki dla ustanowienia swojej jurysdykcji w sprawach przestępstw wymienionych w artykule 9 w następujących wypadkach:

a) gdy przestępstwo zostało popełnione na terytorium tego państwa albo na pokładzie statku lub samolotu zarejestrowanego w tym państwie;

b) gdy przypuszczalny sprawca jest obywatelem tego państwa.

2. Państwo-Strona może również ustanowić swoją jurysdykcję w odniesieniu do któregokolwiek z takich przestępstw, jeśli zostało ono popełnione:

a) przez osobę nie mającą żadnego obywatelstwa, której zwykłe miejsce zamieszkania znajduje się w tym państwie; albo

b) w stosunku do obywatela tego państwa; albo

c) usiłując zmusić to państwo do dokonania jakiegokolwiek działania lub powstrzymania się od niego.

3. Każde Państwo-Strona, które ustanowi swoją jurysdykcję zgodnie z ustępem 2, zawiadomi o tym Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jeśli takie

Państwo-Strona odstąpi następnie od wykonania tej jurysdykcji, zawiadomi o tym również Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

4. Każe Państwo-Strona podejmie wszelkie niezbędne środki dla ustanowienia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw wymienionych w artykule 9, w razie gdy przypuszczalny sprawca przebywa na jego terytorium i gdy taka osoba nie zostanie wydana zgodnie z artykułem 15 innym Państwom-Stronom, które ustanowiły swoją jurysdykcję zgodnie z ustępem 1 lub 2.

5. Niniejsza Konwencja nie wyłącza jurysdykcji karnej wykonywanej na podstawie ustawodawstwa wewnętrznego.

Artykuł 11

Zapobieganie przestępstwom przeciwko personelowi Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelowi współdziałającemu

Państwa-Strony będą współdziałać w zapobieganiu przestępstwom wymienionym w artykule 9, w szczególności przez:

a) podejmowanie wszelkich możliwych do zastosowania środków w celu zapobiegania czynieniu na ich terytoriach przygotowań do popełniania tych przestępstw na ich terytoriach lub poza nimi; oraz

b) wymianę informacji zgodnie z ich ustawodawstwem wewnętrznym i koordynację podejmowania administracyjnych i innych odpowiednich środków w celu zapobiegania popełnieniu tych przestępstw.

Artykuł 12

Przekazywanie informacji

1. Zgodnie z warunkami przewidzianymi w jego wewnętrznym ustawodawstwie, Państwo-Strona, na którego terytorium popełnione zostało przestępstwo wymienione w artykule 9, jeżeli ma podstawy sądzić, że przypuszczalny sprawca opuścił jego terytorium, powiadomi Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych i bezpośrednio lub za pośrednictwem Sekretarza Generalnego, państwo lub państwa zainteresowane o wszystkich faktach odnoszących się do popełnionego przestępstwa oraz przekaże wszelkie posiadane informacje dotyczące ustalenia tożsamości przypuszczalnego sprawcy.

2. W razie popełnienia przestępstwa wymienionego w artykule 9, każde Państwo-Strona, posiadające informacje dotyczące pokrzywdzonego i okoliczności popełnienia przestępstwa, dołoży wszelkich starań, aby takie informacje w pełni i niezwłocznie przekazywać, na warunkach przewidzianych w jego ustawodawstwie wewnętrznym Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz państwu lub państwom zainteresowanym.

Artykuł 13

Środki zapewniające postępowanie karne lub ekstradycję

1. Gdy okoliczności tego wymagają, Państwo-Strona, na którego terytorium przebywa przypuszczalny sprawca, podejmie zgodnie ze swoim ustawodawstwem wewnętrznym odpowiednie środki zapewniające jego obecność dla celów postępowania karnego lub ekstradycji.

2. O środkach podjętych zgodnie z ustępem 1 niezwłocznie zostanie powiadomiony, zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz bezpośrednio lub za pośrednictwem Sekretarza Generalnego:

a) państwo, na którego terytorium przestępstwo zostało popełnione;

b) państwo lub państwa, których obywatelem jest przypuszczalny sprawca, albo jeśli taka osoba nie ma żadnego obywatelstwa, państwo, na którego terytorium osoba ta stale zamieszkuje;

c) państwo lub państwa, których obywatelem jest poszkodowany; oraz

d) inne zainteresowane państwa.

Artykuł 14

Postępowanie karne wobec przypuszczalnych sprawców

Państwo-Strona, na którego terytorium przebywa przypuszczalny sprawca, jeżeli nie dokonuje ekstradycji tej osoby, przekaże sprawę bez jakiegokolwiek wyjątku i bez nieuzasadnionej zwłoki swoim właściwym władzom w celu przeprowadzenia postępowania karnego zgodnie z procedurą przewidzianą przez ustawodawstwo tego państwa. Władze te podejmować będą swe decyzje w taki sam sposób jak w przypadku jakiegokolwiek przestępstwa pospolitego o poważnym charakterze zgodnie z ustawodawstwem tego państwa.

Artykuł 15

Ekstradycja przypuszczalnych sprawców

1. Jeżeli przestępstwa wymienione w artykule 9 nie są przestępstwami uzasadniającymi ekstradycję w jakiejkolwiek umowie o ekstradycji obowiązującej między Państwami-Stronami, uważa się je za objęte taką umową. Państwa-Strony zobowiązują się włączyć te przestępstwa, jako przestępstwa uzasadniające ekstradycję, do każdej umowy o ekstradycji, jaka zostanie między nimi zawarta.

2. Jeżeli Państwo-Strona, które uzależnia ekstradycję od istnienia umowy, otrzyma wniosek o ekstradycję od innego Państwa-Strony, z którym nie posiada umowy o ekstradycji, może ono, według swego wyboru, uznać niniejszą Konwencję za prawną podstawę do ekstradycji w odniesieniu do tych przestępstw. Ekstradycja podlega warunkom przewidzianym przez prawo państwa wezwanego.

3. Państwa-Strony, które nie uzależniają ekstradycji od istnienia umowy, uznają te przestępstwa w stosunkach między sobą za przestępstwa uzasadniające ekstradycję na warunkach przewidzianych przez prawo państwa wezwanego.

4. Każde z tych przestępstw będzie traktowane dla celów ekstradycji między Państwami-Stronami, jak gdyby zostało popełnione nie tylko w miejscu jego popełnienia, lecz także na terytoriach Państw-Stron, które ustanowiły swoją jurysdykcję zgodnie z ustępem 1 lub 2 artykułu 10.

Artykuł 16

Wzajemna pomoc w sprawach karnych

1. Państwa-Strony będą udzielać sobie wzajemnie jak najdalej idącej pomocy w związku z postępowaniem karnym, dotyczącym przestępstw wymienionych w artykule 9, włączając w to pomoc w uzyskiwaniu posiadanych dowodów niezbędnych w prowadzeniu postępowania. We wszystkich przypadkach będzie stosowane prawo państwa wezwanego.

2. Postanowienia ustępu 1 nie naruszają zobowiązań dotyczących wzajemnej pomocy, zawartych w jakiejkolwiek innej umowie.

Artykuł 17

Sprawiedliwe traktowanie

1. Każda osoba, przeciwko której zostało wszczęte dochodzenie lub postępowanie w związku z którymkolwiek z przestępstw wymienionych w artykule 9, będzie miała za-

pewnione sprawiedliwe traktowanie, rzetelny proces i pełną ochronę swoich praw we wszystkich stadiach dochodzenia lub postępowania.

2. Każdy przypuszczalny sprawca będzie uprawniony:

a) do bezzwłocznego porozumiewania się z najbliższym właściwym przedstawicielem państwa lub państw, których obywatelem jest taka osoba, albo które w inny sposób są uprawnione do ochrony praw tej osoby, lub jeśli taka osoba nie ma żadnego obywatelstwa, z przedstawicielem państwa, które na prośbę tej osoby wyraża chęć ochrony praw tej osoby; oraz

b) do odwiedzin ze strony przedstawiciela tego państwa lub tych państw.

Artykuł 18

Zawiadomienie o wynikach postępowania

Państwo-Strona, w którym wszczęto postępowanie karne przeciwko przypuszczalnemu sprawcy, powiadomi o końcowym wyniku postępowania Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże tę informację innym Państwom-Stronom.

Artykuł 19

Rozpowszechnianie

Państwa-Strony zobowiązują się do możliwie najszerszego rozpowszechniania Konwencji, w szczególności do włączenia jej do nauczania, jak również stosownych przepisów międzynarodowego prawa humanitarnego, do ich programów szkolenia wojskowego.

Artykuł 20

Klauzule ochronne

Nic w niniejszej Konwencji nie narusza:

a) możliwości zastosowania międzynarodowego prawa humanitarnego i powszechnie uznanych standardów praw człowieka zawartych w dokumentach międzynarodowych w odniesieniu do ochrony operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego albo odpowiedzialności tego personelu za poszanowanie tego prawa i tych standardów;

b) praw i obowiązków państw, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, dotyczących zgody na wejście osób na ich terytorium;

c) obowiązku personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego, aby działał zgodnie z warunkami mandatu operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych;

d) prawa państw, które dobrowolnie oddelegowały personel dla potrzeb operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych, do wycofania ich personelu z uczestnictwa w takiej operacji; albo

e) uprawnienia osób dobrowolnie przekazanych przez państwa dla potrzeb operacji Organizacji Narodów Zjednoczonych do odpowiedniego odszkodowania wypłacanego w wypadkach śmierci, inwalidztwa, zranienia lub choroby, wynikających z uczestnictwa w służbie na rzecz utrzymania pokoju.

Artykuł 21

Prawo do samoobrony

Nic w niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako umniejszenie prawa do działania w samoobronie.

Artykuł 22

Rozstrzyganie sporów

1. Wszelkie spory między dwoma lub więcej Państwami-Stronami dotyczące wykładni lub stosowania niniejszej Konwencji, które nie zostaną rozstrzygnięte w drodze rokowań, będą na wniosek jednego z nich przekazane do arbitrażu. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy od daty złożenia wniosku o arbitraż strony nie zdołają uzgodnić zagadnień organizacji arbitrażu, każda z tych stron może przekazać spór Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, zgłaszając wniosek zgodnie ze Statutem Trybunału.

2. Każde Państwo-Strona może w czasie podpisania, ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia niniejszej Konwencji albo przystąpienia do niej oświadczyć, że nie uważa się za związane całością lub częścią postanowień ustępu 1. Pozostałe Państwa-Strony nie będą związane postanowieniami ustępu 1, lub jego stosownej części, w odniesieniu do każdego Państwa-Strony, które dokonało takiego zastrzeżenia.

3. Każde Państwo-Strona, które dokonało zastrzeżenia zgodnie z ustępem 2, może w każdym czasie wycofać to zastrzeżenie w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 23

Spotkania przeglądowe

Na wniosek jednego lub większej liczby Państw-Stron, zatwierdzony przez większość Państw-Stron, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwoła spotkanie Państw-Stron dla dokonania przeglądu wykonywania Konwencji oraz wszelkich problemów napotkanych w związku z jej stosowaniem.

Artykuł 24

Podpisanie

Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla wszystkich państw do dnia 31 grudnia 1995 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 25

Ratyfikacja, przyjęcie lub zatwierdzenie

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 26

Przystąpienie

Niniejsza Konwencja jest otwarta do przystąpienia przez każde państwo. Dokumenty przystąpienia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 27

Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydzieści dni po złożeniu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestu dwu dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa ratyfikującego, przyjmującego, zatwierdzającego lub przystępującego do Konwencji po złożeniu dwudziestego drugiego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez to państwo jego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Artykuł 28
Wypowiedzenie

1. Każde państwo może wypowiedzieć niniejszą Konwencję w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Wypowiedzenie nabierze mocy po upływie jednego roku od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 29
Teksty autentyczne

Oryginał niniejszej Konwencji, której teksty angielski, arabski, chiński, francuski, hiszpański i rosyjski są jednakowo autentyczne, zostanie złożony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który prześle jego uwierzytelnione kopie wszystkim państwom.

CZĘŚĆ DRUGA

MIĘDZYNARODOWA OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA

W rozwoju prawa międzynarodowego ochrona praw człowieka została wprowadzona stosunkowo niedawno. Stosunki między obywatelem a państwem należały bowiem do wyłącznej kompetencji poszczególnych państw. Pierwsze umowy międzynarodowe należące do tej kategorii prawa dotyczyły ochrony mniejszości religijnych i narodowych. Takie umowy musiała podpisać Rzeczpospolita Polska z Rosją, w drugiej połowie XVIII wieku, dotyczące ochrony praw dysydentów i ludności prawosławnej. Podobnie, pod koniec XIX wieku, chrześcijańskie państwa Europy nałożyły na Turcję obowiązki w zakresie swobód religijnych dla mniejszości chrześcijańskich w Imperium Ottomańskim (np. traktat berliński w 1878 r.).

Po pierwszej wojnie światowej, z inicjatywy Ligi Narodów oraz głównych państw sprzymierzonych, nałożono na państwa pokonane w wojnie i po tej wojnie utworzone, zobowiązania dotyczące ochrony grup ludności, głównie mniejszości narodowych. Zobowiązania w tym zakresie musiały na siebie przyjąć między innymi: Austria, Bułgaria, Czechosłowacja, Grecja, Jugosławia, Rumunia i Węgry. Cechą charakterystyczną zapisów dotyczących ochrony grup mniejszości był jednostronny charakter zobowiązań.

Uniwersalny charakter ochrony praw człowieka został wprowadzony dopiero w systemie Narodów Zjednoczonych. Do Karty NZ wprowadzono postanowienia, które nakładają na wszystkich członków organizacji obowiązek stosowania równych praw i wolności zasadniczych. Postanowienia zawarte w Karcie dotyczyły głównie zakazu jakichkolwiek dyskryminacji.

Ze względu na ogólnikowy charakter postanowień należało opracować dokumenty bardziej szczegółowe. Podstawowe znaczenie ma Powszechna deklaracja praw człowieka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne NZ 10 grudnia 1948 r., która głosi wolność i równość jednostek i zakazuje dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe, społeczne, majątek i urodzenie. Deklaracja zawiera ponadto poręczenie prawa do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, a także zakazu niewolnictwa oraz proklamowała prawo do pracy. Deklaracja nie była jednak umową w rozumieniu prawa traktatów, lecz miała charakter zalecenia.

Wkrótce po przyjęciu deklaracji z 1948 r. powołano Komisję Praw Człowieka, która rozpoczęła pracę nad szczegółowymi aktami prawnymi. W rezultacie na XXI Sesji Zgromadzenia Ogólnego 16 grudnia 1966 r. uchwalono dokumenty dotyczące praw człowieka (rezolucja 2200/XII). Są to:

– Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych;

– Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

Różnica między tymi dwoma dokumentami polega na tym, że w pierwszym z nich państwa przyjmują na siebie obowiązek natychmiastowego zastosowania i poszanowania wszystkich bez wyjątku praw objętych paktem. Drugi dokument zawiera zobowiązanie do podjęcia kroków w celu maksymalnego zastosowania środków zawartych w pakcie.

Pakt praw obywatelskich i politycznych zawiera postanowienia dotyczące:

– prawa do życia każdej istoty ludzkiej;

– zakazu niewolnictwa i poddaństwa oraz zakazu pracy niewolniczej i przymusowej;

– prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, obejmujące między innymi zakaz arbitralnego zatrzymania lub aresztowania;

– prawa do swobodnego poruszania się na terytorium państwa;
– wolności wyboru miejsca zamieszkania;
– prawa do wolności myśli, sumienia i religii;
– prawa do nieskrępowanych przekonań.

Oprócz paktów, w ONZ podpisano także inne umowy nakazujące poszanowanie praw człowieka i zakazujące dyskryminację. Należą do nich m.in.::

– Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, dotycząca eliminacji różnic w traktowaniu ludzi ze względu na rasę, kolor skóry i pochodzenie narodowe (Nowy Jork, 7 marca 1966 r.);

– Konwencja z 18 grudnia 1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet;

– Konwencja z 20 listopada 1989 r. o prawach dziecka.

W Europie ochrona praw człowieka przyniosła znaczny postęp w odróżnieniu od innych części świata. Już w 1950 r. przyjęto konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Zorganizowano także instytucje i opracowano procedury realizacji tej konwencji.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r.[*]

(Źródło: Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów, opracowanie S. Bieleń, Warszawa 1996, s. 145–149)

Wstęp

Zważywszy, że uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

zważywszy, że brak poszanowania i pogarda dla praw człowieka doprowadziły do aktów barbarzyństwa, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości, a nadejście świata, w którym ludzie będą korzystać z wolności słowa i przekonań oraz wolności od strachu i niedostatku, ogłoszono jako najwznioślejszy cel człowieka,

zważywszy, że jest istotne, aby prawa człowieka były chronione przez przepisy prawa, tak aby człowiek nie musiał, doprowadzony do ostateczności, uciekać się do buntu przeciw tyranii i uciskowi,

zważywszy, że jest istotne popieranie rozwoju przyjaznych stosunków między narodami,

zważywszy, że ludy Narodów Zjednoczonych potwierdziły w Karcie swą wiarę w podstawowe prawa człowieka, w godność i wartość osoby ludzkiej i w równe prawa mężczyzn i kobiet oraz dały wyraz swej stanowczej woli popierania postępu społecznego i polepszania warunków życia w większej wolności,

zważywszy, że państwa członkowskie zobowiązały się we współpracy z Narodami Zjednoczonymi do zapewnienia powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka oraz podstawowych wolności,

zważywszy, że jednakowe pojmowanie tych praw i wolności ma ogromne znaczenie dla pełnej realizacji tego zobowiązania,

Zgromadzenie Ogólne ogłasza uroczyście niniejszą Deklarację Praw Człowieka jako wspólny cel dla wszystkich ludów i narodów, aby każda jednostka i każdy organ społeczeństwa, zachowując stale w pamięci niniejszą Deklarację, dążyły poprzez nauczanie i wychowanie do coraz pełniejszego poszanowania tych praw i wolności, i aby zapewniły poprzez stopniowe kroki o zasięgu krajowym i międzynarodowym ich powszechne i skuteczne uznanie i poszanowanie, zarówno wśród ludów samych państw członkowskich, jak i wśród ludów, terytoriów pod ich jurysdykcją.

Artykuł 1

Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i swych prawach. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem oraz powinni postępować wobec innych w duchu braterstwa.

Artykuł 2

Każdy człowiek jest uprawniony do korzystania z wszystkich praw i wolności wyłożonych w niniejszej Deklaracji, bez względu na różnice rasy, koloru skóry, płci, języka, reli-

[*] Deklaracja jako rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ nie ma wiążącego charakteru. Za przyjęciem rezolucji głosowało 48 państw, 8 państw wstrzymało się od głosu, m.in. Polska.

gii, poglądów politycznych lub innych przekonań, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiekolwiek inne różnice.

Nie wolno ponadto czynić żadnej różnicy w zależności od sytuacji politycznej, prawnej lub międzynarodowej kraju lub obszaru, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy jest on niepodległy, powierniczy, autonomiczny lub poddany innym ograniczeniom suwerenności.

Artykuł 3

Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swojej osoby.

Artykuł 4

Nikt nie może pozostawać w stanie niewolnictwa lub służebności; niewolnictwo i handel niewolnikami we wszelkich formach będą zakazane.

Artykuł 5

Nikt nie może być poddany torturom lub okrutnemu, nieludzkiemu albo upokarzającemu traktowaniu lub karaniu.

Artykuł 6

Każdy człowiek ma prawo do tego, by wszędzie uznawano jego osobowość prawną.

Artykuł 7

Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni, bez jakiejkolwiek dyskryminacji, do jednakowej ochrony prawnej. Wszyscy są uprawnieni do jednakowej ochrony przed jakąkolwiek dyskryminacją, będącą pogwałceniem niniejszej Deklaracji, i przed jakimkolwiek podżeganiem do takiej dyskryminacji.

Artykuł 8

Każdy człowiek ma prawo do skutecznego odwołania się do kompetentnych sądów krajowych przeciw czynom stanowiącym pogwałcenie podstawowych praw przyznawanych mu przez konstytucję lub przez prawo.

Artykuł 9

Nikt nie może być poddany arbitralnemu zatrzymaniu i aresztowaniu lub wygnaniu z kraju.

Artykuł 10

Każdy człowiek przy rozstrzyganiu o jego prawach i zobowiązaniach lub o skierowaniu przeciwko niemu oskarżenia o przestępstwo jest uprawniony na warunkach całkowitej równości do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania przez niezależny i bezstronny sąd.

Artykuł 11

1. Każdy człowiek oskarżony o popełnienie przestępstwa ma prawo, aby uznano go za niewinnego dopóty, dopóki wina nie zostanie udowodniona mu zgodnie z prawem podczas publicznego procesu, w którym miał wszystkie gwarancje konieczne do swojej obrony.

2. Nikt nie może być uznany za winnego popełnienia jakiegokolwiek przestępstwa na skutek działania lub zaniechania, które według prawa krajowego lub międzynarodowego nie stanowiło przestępstwa w chwili tego działania lub zaniechania. Nie wolno także wymierzać kary cięższej niż ta, która była stosowana w chwili popełnienia przestępstwa.

Artykuł 12

Nikt nie może być poddany arbitralnemu ingerowaniu w jego życie prywatne, rodzinne, domowe lub korespondencję ani też atakom na jego honor i dobre imię. Każdy człowiek ma prawo do ochrony prawnej przeciwko takim ingerencjom i atakom.

Artykuł 13

1. Każdy człowiek ma prawo swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania w granicach każdego państwa.

2. Każdy człowiek ma prawo opuszczania jakiegokolwiek kraju, łącznie ze swym własnym, i do powrotu do swojego kraju.

Artykuł 14

1. Każdy człowiek w razie prześladowania ma prawo ubiegać się o azyl i korzystać z niego w innych krajach.

2. Nie można powoływać się na to prawo w przypadku ścigania wszczętego rzeczywiście z powodu popełnienia przestępstwa niepolitycznego lub czynu sprzecznego z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 15

1. Każdy człowiek ma prawo do posiadania obywatelstwa.

2. Nikt nie może być arbitralnie pozbawiony swojego obywatelstwa, ani też nikomu nie może być odmówione prawo do zmiany obywatelstwa.

Artykuł 16

1. Mężczyźni i kobiety, bez względu na różnice rasy, narodowości lub religii, mają prawo po osiągnięciu pełnoletności do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Przysługują im równe prawa w odniesieniu do zawierania małżeństwa, podczas jego trwania i po jego rozwiązaniu.

2. Małżeństwo powinno być zawarte tylko przy dobrowolnej zgodzie przyszłych małżonków.

3. Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i jest uprawniona do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Artykuł 17

1. Każdy człowiek, zarówno sam, jak i wespół z innymi, ma prawo do posiadania własności.

2. Nikt nie może być arbitralnie pozbawiony swojej własności.

Artykuł 18

Każdy człowiek ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii; prawo to obejmuje wolność zmiany religii lub wiary oraz wolność głoszenia swej religii lub wiary, bądź indywidualnie, bądź wespół z innymi ludźmi, publicznie lub prywatnie poprzez nauczanie, praktykowanie, uprawianie kultu i praktyk religijnych.

Artykuł 19

Każdy człowiek ma prawo do wolności poglądów i swobodnego ich wyrażania; prawo to obejmuje swobodę posiadania niezależnych poglądów, poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i idei wszelkimi środkami, bez względu na granice.

Artykuł 20

1. Każdy człowiek ma prawo do wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania.
2. Nikogo nie można zmuszać, aby należał do jakiegoś zrzeszenia.

Artykuł 21

1. Każdy człowiek ma prawo do uczestniczenia w rządzeniu swym krajem bezpośrednio lub przez swobodnie wybranych przedstawicieli.
2. Każdy człowiek ma prawo równego dostępu do służby publicznej w swym kraju.
3. Wola ludu będzie podstawą władzy rządu; wola ta będzie wyrażona w okresowo przeprowadzonych i rzetelnych wyborach, które powinny być powszechne i równe oraz przeprowadzone w tajnym głosowaniu lub innej zapewniającej wolne głosowanie procedurze.

Artykuł 22

Każdy człowiek jako członek społeczeństwa ma prawo do zabezpieczenia społecznego i jest upoważniony, dzięki wysiłkowi narodowemu i współpracy międzynarodowej oraz stosownie do organizacji i zasobów danego państwa, do korzystania z praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych, nieodzownych dla jego godności i swobodnego rozwoju swojej osobowości.

Artykuł 23

1. Każdy człowiek ma prawo do pracy, do swobodnego wyboru zatrudnienia, do sprawiedliwych i zadowalających warunków pracy i do ochrony przed bezrobociem.
2. Każdy człowiek, bez żadnej dyskryminacji, ma prawo do równej płacy za równą pracę.
3. Każdy pracujący ma prawo do odpowiedniego zadawalającego wynagrodzenia, zapewniającego jemu i jego rodzinie egzystencję odpowiadającą godności ludzkiej i uzupełnianego w razie potrzeby innymi środkami pomocy społecznej.
4. Każdy człowiek ma prawo do tworzenia związków zawodowych i do przystępowania do związków zawodowych dla ochrony swych interesów.

Artykuł 24

Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy.

Artykuł 25

1. Każdy człowiek ma prawo do poziomu życia zapewniającego zdrowie i dobrobyt jemu i jego rodzinie włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i niezbędne świadczenia socjalne oraz prawo do zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, starości lub utraty środków do życia w sposób od niego niezależny.
2. Macierzyństwo i dzieciństwo upoważniają do specjalnej opieki i pomocy. Wszystkie dzieci, zarówno małżeńskie, jak i pozamałżeńskie, będą korzystać z jednakowej pomocy społecznej.

Artykuł 26

1. Każdy człowiek ma prawo do oświaty. Oświata będzie bezpłatna, przynajmniej na poziomie podstawowym. Oświata w zakresie podstawowym będzie obowiązkowa. Oświatę w zakresie technicznym i zawodowym należy uczynić powszechnie dostępną, a oświata na

poziomie wyższym powinna być również dostępna dla wszystkich zależnie od zalet osobistych.

2. Celem oświaty będzie pełny rozwój osobowości ludzkiej i ugruntowanie poszanowania dla praw człowieka i podstawowych wolności. Będzie ona krzewić zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami, grupami rasowymi lub religijnymi; popierać działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych zmierzającą do utrzymania pokoju.

3. Rodzice mają prawo pierwszeństwa w wyborze rodzaju nauczania, które ma być dane ich dzieciom.

Artykuł 27

1. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczeństwa, do korzystania ze sztuki, do uczestniczenia w postępie nauki i korzystania z jego dobrodziejstw.

2. Każdy człowiek ma prawo do ochrony moralnych i materialnych korzyści wynikających z jakiejkolwiek jego działalności naukowej, literackiej lub artystycznej.

Artykuł 28

Każdy człowiek jest uprawniony do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności wyłożone w niniejszej Deklaracji mogą być w pełni realizowane.

Artykuł 29

1. Każdy człowiek ma obowiązki wobec społeczności, w której to jedynie jest możliwy swobodny i pełny rozwój jego osobowości.

2. W korzystaniu ze swych praw i wolności każdy człowiek podlega jedynie takim ograniczeniom, które są ustalone przez prawo wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego uznania i poszanowania praw i wolności innych oraz w celu uczynienia zadość słusznym wymogom moralności, porządku publicznego i powszechnego dobrobytu w demokratycznym społeczeństwie.

3. Niniejsze prawa i wolności nie mogą w żadnym wypadku być wykorzystane w sposób sprzeczny z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 30

Żadnego z postanowień niniejszej Deklaracji nie można rozumieć jako udzielającego jakiemukolwiek państwu, grupie lub osobie jakiegokolwiek prawa do rozwijania działalności lub wydawania aktów zmierzających do obalenia któregokolwiek z praw i wolności proklamowanych w niniejszej Deklaracji.

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2

(DzU z 1993 r., nr 61, poz. 284, z 1998 r., nr 147, poz. 962)

Rządy Państw-Sygnatariuszy niniejszej konwencji, członkowie Rady Europy,

zważywszy na Powszechną Deklarację Praw Człowieka, uchwaloną 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych;

zważywszy, że owa Deklaracja zmierza do zapewnienia powszechnego i efektywnego stosowania zawartych w niej praw;

zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności jej członków i że jednym ze sposobów osiągnięcia tego celu jest ochrona oraz rozwój praw człowieka i podstawowych wolności;

potwierdzając swoją głęboką wiarę w te podstawowe wolności, które są fundamentem sprawiedliwości i pokoju na świecie i których zachowanie opiera się głównie z jednej strony na rzeczywiście demokratycznym ustroju politycznym, a z drugiej – na jednolitym pojmowaniu i wspólnym poszanowaniu praw człowieka, do których się one odwołują;

zdecydowane jako Rządy państw europejskich, działających w tym samym duchu i posiadających wspólne dziedzictwo ideałów i tradycji politycznych, poszanowania wolności i rządów prawa, podjąć pierwsze kroki w celu zbiorowego zagwarantowania niektórych praw wymienionych w Powszechnej Deklaracji,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Obowiązek przestrzegania praw człowieka

Wysokie Układające się Strony zapewniają każdemu człowiekowi, podlegającemu ich jurysdykcji, prawa i wolności określone w rozdziale I niniejszej konwencji.

Rozdział I
Prawa i wolności

Artykuł 2

Prawo do życia

1. Prawo każdego człowieka do życia jest chronione przez ustawę. Nikt nie może być umyślnie pozbawiony życia, wyjąwszy przypadki wykonania wyroku sądowego, skazującego za przestępstwo, za które ustawa przewiduje taką karę.

2. Pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku bezwzględnie koniecznego użycia siły:

a) w obronie jakiejkolwiek osoby przed bezprawną przemocą;

b) w celu wykonania zgodnego z prawem zatrzymania lub uniemożliwienia ucieczki osobie pozbawionej wolności zgodnie z prawem;

c) w działaniach podjętych zgodnie z prawem w celu stłumienia zamieszek lub powstania.

Artykuł 3
Zakaz tortur
Nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

Artykuł 4
Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej
1. Nikt nie może być trzymany w niewoli lub w poddaństwie.
2. Nikt nie może być zmuszony do świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej.
3. W rozumieniu tego artykułu pojęcie „praca przymusowa lub obowiązkowa" nie obejmuje:
a) żadnej pracy, jakiej wymaga się zwykle w ramach wykonywania kary pozbawienia wolności orzeczonej zgodnie z postanowieniami artykułu 5 niniejszej konwencji lub w okresie warunkowego zwolnienia;
b) żadnej służby o charakterze wojskowym bądź służby wymaganej zamiast obowiązkowej służby wojskowej w tych krajach, które uznają odmowę służby wojskowej ze względu na przekonania;
c) żadnych świadczeń wymaganych w stanach nadzwyczajnych lub klęsk zagrażających życiu lub dobru społeczeństwa;
d) żadnej pracy ani świadczeń stanowiących część zwykłych obowiązków obywatelskich.

Artykuł 5
Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego
1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:
a) zgodnego z prawem pozbawienia wolności w wyniku skazania przez właściwy sąd;
b) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w przypadku niepodporządkowania się wydanemu zgodnie z prawem orzeczeniu sądu lub w celu zapewnienia wykonania określonego w ustawie obowiązku;
c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub, jeśli jest to konieczne, w celu zapobieżenia popełnieniu takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;
d) pozbawienia nieletniego wolności na podstawie zgodnego z prawem orzeczenia w celu ustanowienia nadzoru wychowawczego lub zgodnego z prawem pozbawienia nieletniego wolności w celu postawienia go przed właściwym organem;
e) zgodnego z prawem pozbawienia wolności osoby w celu zapobieżenia szerzeniu przez nią choroby zakaźnej, osoby umysłowo chorej, alkoholika, narkomana lub włóczęgi;
f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, w celu zapobieżenia jej nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa, lub osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję.
2. Każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.
3. Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c) niniejszego artykułu powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej i ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.

4. Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem.

5. Każdy, kto został pokrzywdzony przez niezgodne z treścią tego artykułu zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo do odszkodowania.

Artykuł 6

Prawo do rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. Postępowanie przed sądem jest jawne, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy sądowej ze względów obyczajowych, z uwagi na porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, gdy wymaga tego dobro małoletnich lub gdy służy to ochronie życia prywatnego stron albo też w okolicznościach szczególnych, w granicach uznanych przez sąd za bezwzględnie konieczne, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom wymiaru sprawiedliwości.

2. Każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą.

3. Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do:

a) niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia;

b) posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony;

c) bronienia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości;

d) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia;

e) korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie.

Artykuł 7

Zakaz karania bez podstawy prawnej

1. Nikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu działania, który według prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowił czynu zagrożonego karą w czasie jego popełnienia. Nie będzie również wymierzona kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zagrożony karą został popełniony.

2. Niniejszy artykuł nie stanowi przeszkody w sądzeniu i karaniu osoby winnej działania lub zaniechania, które w czasie popełnienia stanowiły czyn zagrożony karą według ogólnych zasad uznanych przez narody cywilizowane.

Artykuł 8

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Artykuł 9

Wolność myśli, sumienia i wyznania

1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne.

2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Artykuł 10

Wolność wyrażania opinii

1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

Artykuł 11

Wolność zgromadzania się i stowarzyszania się

1. Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzania się oraz do swobodnego stowarzyszania się, włącznie z prawem tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla ochrony swoich interesów.

2. Wykonywanie tych praw nie może podlegać innym ograniczeniom niż te, które określa ustawa i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwu, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Niniejszy przepis nie stanowi przeszkody w nakładaniu zgodnych z prawem ograniczeń w korzystaniu z tych praw przez członków sił zbrojnych, policji lub administracji państwowej.

Artykuł 12

Prawo do zawarcia małżeństwa

Mężczyźni i kobiety w wieku małżeńskim mają prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tego prawa.

Artykuł 13

Prawo do skutecznego środka odwoławczego

Każdy, czyje prawa i wolności zawarte w niniejszej konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe.

Artykuł 14

Zakaz dyskryminacji

Korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.

Artykuł 15

Uchylanie stosowania zobowiązań w stanie niebezpieczeństwa publicznego

1. W przypadku wojny lub innego niebezpieczeństwa publicznego zagrażającego życiu narodu, każda z Wysokich Układających się Stron może podjąć środki uchylające stosowanie zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji w zakresie ściśle odpowiadającym wymogom sytuacji, pod warunkiem że środki te nie są sprzeczne z innymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego.

2. Na podstawie powyższego przepisu nie można uchylić zobowiązań wynikających z artykułu 2, z wyjątkiem przypadków śmierci będących wynikiem zgodnych z prawem działań wojennych, oraz zobowiązań zawartych w artykułach 3, 4 (ustęp 1) i 7.

3. Każda z Wysokich Układających się Stron, korzystając z prawa do uchylenia zobowiązań, poinformuje wyczerpująco Sekretarza Generalnego Rady Europy o środkach, które podjęła, oraz powodach ich zastosowania. Informować będzie również Sekretarza Generalnego Rady Europy, kiedy podjęte środki przestaną działać, a przepisy konwencji będą ponownie w pełni stosowane.

Artykuł 16

Ograniczenia działalności politycznej cudzoziemców

Żadnego z postanowień artykułów 10, 11 i 14 nie można uznać za wyłączające prawo Wysokiej Układającej się Strony do ograniczenia działalności politycznej cudzoziemców.

Artykuł 17

Zakaz nadużycia praw

Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie może być interpretowane jako przyznanie jakiemukolwiek państwu, grupie lub osobie prawa do podjęcia działań lub dokonania aktu zmierzającego do zniweczenia praw i wolności wymienionych w niniejszej konwencji albo ich ograniczenia w większym stopniu, niż to przewiduje konwencja.

Artykuł 18

Granice stosowania ograniczeń praw

Ograniczenia praw i wolności, na które zezwala niniejsza konwencja, nie będą stosowane w innych celach niż te, dla których je wprowadzono.

Rozdział II
Europejski Trybunał Praw Człowieka

Artykuł 19
Utworzenie Trybunału
W celu zapewnienia przestrzegania zobowiązań wynikających dla Wysokich Układających się Stron z konwencji i jej protokołów tworzy się Europejski Trybunał Praw Człowieka, zwany dalej „Trybunałem". Działa on w sposób stały.

Artykuł 20
Liczba sędziów
Trybunał składa się z sędziów, których liczba równa jest liczbie Wysokich Układających się Stron.

Artykuł 21
Wymogi sprawowania urzędu
1. Sędziowie powinni być ludźmi o najwyższym poziomie moralnym i muszą albo posiadać kwalifikacje do sprawowania wysokiego urzędu sędziowskiego, albo być prawnikami o uznanej kompetencji.
2. Sędziowie zasiadają w Trybunale we własnym imieniu.
3. W okresie sprawowania urzędu sędziowie nie mogą brać udziału w żadnej działalności, która nie daje się pogodzić z niezawisłością, bezstronnością oraz z wymaganiami piastowania urzędu w pełnym wymiarze czasu; wszelkie kwestie wynikające ze stosowania niniejszego ustępu rozstrzyga sam Trybunał.

Artykuł 22
Wybór sędziów
1. Sędziów wybiera Zgromadzenie Parlamentarne w odniesieniu do każdej Wysokiej Układającej się Strony, większością głosów, z listy trzech kandydatów przedstawionych przez Wysoką Układającą się Stronę.
2. Taką samą procedurę stosuje się w celu uzupełnienia składu Trybunału w przypadku przystąpienia nowych Wysokich Układających się Stron oraz przy obsadzaniu wakujących miejsc.

Artykuł 23
Kadencja
1. Sędziowie są wybierani na okres sześciu lat. Mogą oni być wybierani ponownie. Jednak kadencja połowy sędziów wybranych w pierwszych wyborach upływa po trzech latach.
2. Sędziowie, których kadencja ma upłynąć z końcem początkowego okresu trzech lat, są wyznaczeni w drodze losowania przez Sekretarza Generalnego Rady Europy bezpośrednio po ich wyborze.
3. Aby zapewnić, jeśli to możliwe, odnowienie kadencji połowy składu sędziowskiego co trzy lata, Zgromadzenie Parlamentarne może przed rozpoczęciem procedury każdych kolejnych wyborów postanowić, że kadencja lub kadencje jednego lub większej liczby sędziów, którzy mają zostać wybrani, będzie inna niż sześcioletnia, jednak nie dłuższa niż dziewięć lat i nie krótsza niż trzy lata.

4. W przypadkach gdy chodzi o więcej niż jeden mandat i gdy Zgromadzenie Parlamentarne zastosuje poprzedni ustęp, przydział mandatów zostanie dokonany w drodze losowania przez Sekretarza Generalnego Rady Europy bezpośrednio po zakończeniu wyborów.

5. Sędzia wybrany na miejsce sędziego, którego kadencja jeszcze nie upłynęła, sprawuje swój urząd przez okres pozostający do zakończenia kadencji swego poprzednika.

6. Kadencja sędziów upływa z chwilą osiągnięcia przez nich wieku 70 lat.

7. Sędziowie sprawują swój urząd do czasu ich zastąpienia. Zajmują się oni jednak nadal sprawami, które zaczęli rozpoznawać.

Artykuł 24
Odwoływanie

Żaden sędzia nie może być odwołany ze swojego urzędu, chyba że pozostali sędziowie postanowią większością dwóch trzecich głosów, że przestał on spełniać stawiane wymogi.

Artykuł 25
Kancelaria i sekretarze prawni

Trybunał posiada Kancelarię, której funkcje i organizację określa regulamin Trybunału. Trybunał korzysta z pomocy sekretarzy prawnych.

Artykuł 26
Zgromadzenie plenarne Trybunału

Zgromadzenie plenarne Trybunału:

a) wybiera swojego Przewodniczącego i jednego lub dwóch wiceprzewodniczących na okres trzech lat; mogą oni być wybrani ponownie;

b) tworzy Izby ustanowione na czas wyznaczony;

c) wybiera Przewodniczących Izb Trybunału; mogą oni być wybrani ponownie;

d) uchwala regulamin Trybunału i

e) wybiera Szefa Kancelarii i jednego lub więcej zastępców Szefa Kancelarii.

Artykuł 27
Komitety, Izby i Wielka Izba

1. W celu rozpatrzenia wniesionych spraw Trybunał zasiąda w składzie komitetów trzech sędziów, Izb siedmiu sędziów i Wielkiej Izby siedemnastu sędziów. Komitety tworzone są przez Izby Trybunału na czas wyznaczony.

2. W składzie Izby i Wielkiej Izby zasiada z urzędu sędzia wybrany z ramienia zainteresowanego Państwa-Strony lub, w braku takiego sędziego albo gdy nie jest on w stanie zasiadać, inna osoba wybrana przez zainteresowane Państwo do pełnienia funkcji sędziego.

3. W składzie Wielkiej Izby zasiada także Przewodniczący Trybunału, wiceprzewodniczący, Przewodniczący Izb oraz inni sędziowie wybrani zgodnie z regulaminem Trybunału. W przypadku przekazania sprawy do Wielkiej Izby w trybie art. 43, żaden sędzia ze składu Izby, która wydała wyrok, nie zasiada w składzie Wielkiej Izby, z wyjątkiem Przewodniczącego Izby i sędziego, który zasiadał z ramienia zainteresowanego Państwa-Strony.

Artykuł 28
Uznanie niedopuszczalności przez komitety

Komitet może, na zasadzie jednomyślności, uznać za niedopuszczalną lub skreślić z listy spraw skargę indywidualną wniesioną na podstawie art. 34, jeśli taka decyzja może zostać podjęta bez dalszego rozpatrywania. Decyzja taka jest ostateczna.

Artykuł 29

Decyzje Izb w sprawie dopuszczalności i przedmiotu

1. Jeżeli żadna decyzja nie została podjęta na podstawie art. 28, decyzję w sprawie dopuszczalności i przedmiotu skargi indywidualnej wniesionej w trybie art. 34 podejmuje Izba.

2. W sprawie dopuszczalności i przedmiotu skarg międzypaństwowych wniesionych w trybie art. 33 decyduje Izba.

3. Decyzję w sprawie dopuszczalności podejmuje się odrębnie, chyba że Trybunał, w wyjątkowych przypadkach, postanowi inaczej.

Artykuł 30

Zrzeczenie się właściwości na rzecz Wielkiej Izby

Jeśli w sprawie toczącej się przed Izbą pojawia się poważne zagadnienie dotyczące interpretacji konwencji lub jej protokołów lub jeśli rozstrzygnięcie takiego zagadnienia może doprowadzić do sprzeczności z wyrokiem wydanym wcześniej przez Trybunał, Izba może, w każdym czasie przed wydaniem swego wyroku, zrzec się swojej właściwości na rzecz Wielkiej Izby, chyba że sprzeciwia się temu jedna ze stron.

Artykuł 31

Kompetencje Wielkiej Izby

Wielka Izba:

a) rozstrzyga skargi wniesione albo w trybie artykułu 33 lub 34, jeśli Izba zrzekła się właściwości na podstawie artykułu 30, albo – jeśli sprawa została jej przekazana – w trybie artykułu 43, oraz

b) rozpatruje wnioski o wydanie opinii doradczych, przedłożone w trybie artykułu 47.

Artykuł 32

Właściwość Trybunału

1. Trybunał jest właściwy do rozpoznania wszystkich spraw dotyczących interpretacji i stosowania konwencji i jej protokołów, które zostaną mu przedłożone na podstawie artykułów 33, 34 i 47.

2. Spór dotyczący właściwości Trybunału rozstrzyga sam Trybunał.

Artykuł 33

Sprawy międzypaństwowe

Każda z Wysokich Układających się Stron może wnieść skargę do Trybunału, jeśli uważa, że inna Wysoka Układająca się Strona naruszyła postanowienia konwencji lub jej protokołów.

Artykuł 34

Skargi indywidualne

Trybunał może przyjmować skargi każdej osoby, organizacji pozarządowej lub grupy jednostek, która uważa, że stała się ofiarą naruszenia przez jedną z Wysokich Układających się Stron praw zawartych w konwencji lub jej protokołach. Wysokie Układające się Strony zobowiązują się nie przeszkadzać w żaden sposób skutecznemu wykonywaniu tego prawa.

Artykuł 35

Wymogi dopuszczalności

1. Trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych, przewidzianych prawem wewnętrznym, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego, i jeśli sprawa została wniesiona w ciągu sześciu miesięcy od daty podjęcia ostatecznej decyzji.

2. Trybunał nie rozpatruje żadnej skargi wniesionej w trybie artykułu 34, która:

a) jest anonimowa lub

b) jest co do istoty identyczna ze sprawą już rozpatrzoną przez Trybunał lub ze sprawą, która została poddana innej międzynarodowej procedurze dochodzenia lub rozstrzygnięcia, i jeśli skarga nie zawiera nowych, istotnych informacji.

3. Trybunał uznaje za niedopuszczalną każdą skargę indywidualną wniesioną w trybie artykułu 34, jeśli uważa, że skarga nie daje się pogodzić z postanowieniami konwencji lub jej protokołów, jest w sposób oczywisty nieuzasadniona lub stanowi nadużycie prawa do skargi.

4. Trybunał odrzuca każdą skargę, którą uzna za niedopuszczalną w myśl niniejszego artykułu. Trybunał może tak zdecydować w każdej fazie postępowania.

Artykuł 36

Interwencja strony trzeciej

1. We wszystkich sprawach rozpatrywanych przez Izbę lub Wielką Izbę Wysoka Układająca się Strona, której obywatelem jest skarżący, ma prawo do przedkładania pisemnych uwag i do uczestnictwa w rozprawach.

2. Przewodniczący Trybunału może, w interesie wymiaru sprawiedliwości, zaprosić każdą Wysoką Układającą się Stronę, która nie jest stroną w postępowaniu, lub każdą zainteresowaną osobę, inną niż osoba skarżąca, do przedkładania pisemnych uwag i do uczestnictwa w rozprawach.

Artykuł 37

Skreślenie skargi z listy

1. Trybunał może w każdej fazie postępowania zdecydować o skreśleniu skargi z listy spraw, jeżeli okoliczności prowadzą do wniosku, że:

a) skarżący nie podtrzymuje swej skargi lub

b) spór został już rozstrzygnięty, lub

c) z jakiejkolwiek innej przyczyny ustalonej przez Trybunał nie jest uzasadnione dalsze rozpatrywanie skargi.

Jednakże Trybunał kontynuuje rozpatrywanie skargi, jeśli wymaga tego poszanowanie praw człowieka w rozumieniu konwencji i jej protokołów.

2. Trybunał może podjąć decyzję o ponownym wpisaniu skargi na listę spraw, jeśli uzna, że okoliczności uzasadniają takie postępowanie.

Artykuł 38

Rozpatrywanie skarg i procedura polubownego załatwiania

1. Jeśli Trybunał uzna skargę za dopuszczalną:

a) kontynuuje on rozpatrywanie sprawy z udziałem przedstawicieli stron i, jeśli zachodzi potrzeba, podejmuje dochodzenie, a zainteresowane państwa udzielą dla jego skutecznego przeprowadzenia wszelkich niezbędnych ułatwień;

b) pozostaje on do dyspozycji zainteresowanych stron celem polubownego załatwienia sprawy na zasadach poszanowania praw człowieka w rozumieniu konwencji i jej protokołów.

2. Postępowanie prowadzone w trybie ustępu 1 lit. b) jest poufne.

Artykuł 39

Osiągnięcie polubownego załatwienia

Jeśli zdołano doprowadzić do polubownego załatwienia sprawy, Trybunał skreśla skargę z listy spraw w formie decyzji, która ogranicza się do krótkiego przedstawienia faktów i przyjętego rozwiązania.

Artykuł 40

Publiczne rozprawy i dostęp do dokumentów

1. Rozprawy są publiczne, chyba że Trybunał zdecyduje inaczej ze względu na wyjątkowe okoliczności.

2. Dokumenty złożone u Szefa Kancelarii są publicznie dostępne, chyba że Przewodniczący Trybunału zdecyduje inaczej.

Artykuł 41

Słuszne zadośćuczynienie

Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.

Artykuł 42

Wyroki Izb

Wyroki Izb stają się ostateczne zgodnie z postanowieniami artykułu 44 ustęp 2.

Artykuł 43

Przekazanie do Wielkiej Izby

1. W okresie trzech miesięcy od daty wydania wyroku przez Izbę każda ze stron postępowania może, w wyjątkowych przypadkach, wnioskować o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby.

2. Zespół pięciu sędziów Wielkiej Izby przyjmie wniosek, jeśli sprawa ujawnia poważne zagadnienie dotyczące interpretacji lub stosowania konwencji i jej protokołów lub poważną kwestię o znaczeniu ogólnym.

3. Jeśli zespół przyjął wniosek, sprawę rozstrzyga Wielka Izba w drodze wyroku.

Artykuł 44

Ostateczne wyroki

1. Wyrok Wielkiej Izby jest ostateczny.

2. Wyrok Izby staje się ostateczny:

a) jeśli strony oświadczają, że nie będą wnioskować przekazania sprawy do Wielkiej Izby, lub

b) trzy miesiące od daty wydania wyroku, jeśli nie złożono wniosku o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby, lub

c) jeśli zespół Wielkiej Izby odrzuci wniosek o przekazanie w trybie artykułu 43.

3. Ostateczny wyrok podlega opublikowaniu.

Artykuł 45

Uzasadnienie wyroków i decyzji

1. Wyroki, jak również decyzje uznające skargi za dopuszczalne lub niedopuszczalne, zawierają uzasadnienie.

2. Jeżeli wyrok w całości lub w części nie wyraża jednomyślnej opinii sędziów, każdy sędzia jest uprawniony do załączenia opinii odrębnej.

Artykuł 46

Moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków

1. Wysokie Układające się Strony zobowiązują się do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału we wszystkich sprawach, w których są stronami.

2. Ostateczny wyrok Trybunału przekazuje się Komitetowi Ministrów, który czuwa nad jego wykonaniem.

Artykuł 47

Opinie doradcze

1. Trybunał może, na wniosek Komitetu Ministrów, wydawać opinie doradcze w kwestiach prawnych dotyczących wykładni konwencji i jej protokołów.

2. Powyższe opinie nie mogą dotyczyć treści i zakresu praw i wolności określonych w rozdziale I Konwencji i w jej protokołach ani jakichkolwiek innych zagadnień, które Trybunał lub Komitet Ministrów mogłyby rozpatrywać w wyniku postępowania podjętego na podstawie postanowień Konwencji.

3. Decyzje Komitetu Ministrów w sprawie wniosku o opinię doradczą Trybunału podejmowane są większością głosów przedstawicieli uprawnionych do zasiadania w Komitecie.

Artykuł 48

Kompetencja doradcza Trybunału

Trybunał rozstrzyga, czy wniosek o wydanie opinii doradczej przedłożony przez Komitet Ministrów mieści się w jego kompetencji określonej w artykule 47.

Artykuł 49

Uzasadnienie opinii doradczych

1. Opinia doradcza Trybunału zawiera uzasadnienie.

2. Jeżeli opinia doradcza w całości lub w części nie wyraża jednomyślnej opinii sędziów, każdy sędzia jest uprawniony do załączenia opinii odrębnej.

3. Opinię doradczą przekazuje się Komitetowi Ministrów.

Artykuł 50

Koszty działalności Trybunału

Koszty działalności Trybunału ponosi Rada Europy.

Artykuł 51

Przywileje i immunitety sędziów

Sędziowie są uprawnieni w czasie pełnienia swoich funkcji do korzystania z przywilejów i immunitetów przewidzianych w artykule 40 Statutu Rady Europy i w porozumieniach zawartych na jego podstawie.

Rozdział III
Postanowienia różne

Artykuł 52
Zasięganie informacji przez Sekretarza Generalnego
Na żądanie Sekretarza Generalnego Rady Europy każda Wysoka Układająca się Strona złoży wyjaśnienie w sprawie sposobu, w jaki jej prawo wewnętrzne zapewnia skuteczne stosowanie wszystkich postanowień niniejszej konwencji.

Artykuł 53
Ochrona uznanych praw człowieka
Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie będzie interpretowane jako ograniczające lub wyłączające jakiekolwiek prawa człowieka lub podstawowe wolności, które mogą być zagwarantowane przez ustawę każdej Wysokiej Układającej się Strony lub jakąkolwiek inną umowę, której państwo to jest stroną.

Artykuł 54
Kompetencje Komitetu Ministrów
Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie narusza uprawnień przyznanych Komitetowi Ministrów na podstawie Statutu Rady Europy.

Artykuł 55
Wyłączenie innych środków rozstrzygania sporów
Wysokie Układające się Strony zgadzają się, że, wyjąwszy porozumienia szczególne, nie będą wykorzystywały obowiązujących między nimi traktatów, konwencji lub deklaracji dla skierowania, w drodze skargi, sporu powstałego w związku z interpretacją lub stosowaniem niniejszej konwencji do rozpatrzenia w ramach innych sposobów rozstrzygania sporów niż przewidziane w niniejszej konwencji.

Artykuł 56
Terytorialny zakres stosowania
1. Każde Państwo może w chwili ratyfikacji lub w jakimkolwiek późniejszym czasie oświadczyć w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, że niniejsza konwencja obowiązywać będzie, z zastrzeżeniem ustępu 4 niniejszego artykułu, na wszystkich lub niektórych terytoriach, za których stosunki międzynarodowe Państwo to odpowiada.
2. Konwencja obowiązywać będzie na terytorium lub terytoriach wymienionych w notyfikacji, począwszy od trzydziestego dnia po otrzymaniu tej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Rady Europy.
3. Postanowienia niniejszej konwencji będą stosowane na tych terytoriach odpowiednio do miejscowych wymogów.
4. Każde Państwo, które złożyło deklarację na podstawie ustępu 1 niniejszego artykułu, może w każdym późniejszym czasie uznać w odniesieniu do jednego lub wielu terytoriów wymienionych w tej deklaracji kompetencję Trybunału do przyjmowania skarg od jednostek, organizacji pozarządowych lub grup osób, zgodnie z artykułem 34 Konwencji.

Artykuł 57
Zastrzeżenia

1. Każde Państwo może, przy podpisaniu niniejszej konwencji lub przy składaniu dokumentów ratyfikacyjnych, dokonać zastrzeżenia odnośnie do każdego z przepisów konwencji w takim zakresie, w jakim ustawa obowiązująca na jego terytorium jest z tym przepisem niezgodna. Na podstawie niniejszego artykułu niedopuszczalne są zastrzeżenia o charakterze ogólnym.

2. Każde zastrzeżenie złożone na podstawie niniejszego artykułu powinno zawierać krótkie przedstawienie treści ustawy, której dotyczy.

Artykuł 58
Wypowiedzenie

1. Wysoka Układająca się Strona może wypowiedzieć niniejszą konwencję nie wcześniej niż po upływie pięciu lat od daty, w której stała się jej stroną, i z zachowaniem sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia zawartego w notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, który poinformuje o tym inne Wysokie Układające się Strony.

2. Powyższe wypowiedzenie nie zwalnia zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony od zobowiązań wynikających z konwencji w odniesieniu do każdego działania, które mogąc naruszać te zobowiązania byłoby podjęte przed upływem terminu, w którym wypowiedzenie stało się skuteczne.

3. Każda Wysoka Układająca się Strona, która przestaje być członkiem Rady Europy, przestaje być na tych samych warunkach stroną niniejszej konwencji.

4. Konwencja może być wypowiedziana zgodnie z przepisami poprzednich ustępów w odniesieniu do każdego terytorium, w stosunku do którego oświadczono o jej obowiązywaniu zgodnie z artykułem 56.

Artykuł 59
Podpisanie i ratyfikacja

1. Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla Członków Rady Europy. Podlega ona ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

2. Niniejsza konwencja wejdzie w życie po złożeniu dziesięciu dokumentów ratyfikacyjnych.

3. W odniesieniu do każdego sygnatariusza, który dokona ratyfikacji w dalszej kolejności, konwencja wchodzi w życie z dniem złożenia dokumentów ratyfikacyjnych.

4. Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Członkom Rady Europy wejście w życie konwencji, nazwy Wysokich Układających się Stron, które dokonały jej ratyfikacji, oraz fakt złożenia kolejnych dokumentów ratyfikacyjnych.

Sporządzono w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. w jednym egzemplarzu, w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne; oryginał zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu z sygnatariuszy.

*Protokół nr 1 z 20 marca 1952 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności**

(DzU z 1995 r., nr 36, poz. 175, z 1998 r., nr 147, poz. 962)

Państwa-sygnatariusze – członkowie Rady Europy,

zdecydowane podjąć odpowiednie środki zmierzające do zapewnienia wspólnych gwarancji praw i wolności, innych aniżeli te, które są już zawarte w rozdziale I Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „Konwencją"),

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Ochrona własności

Każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego.

Powyższe postanowienia nie będą jednak w żaden sposób naruszać prawa państwa do stosowania takich ustaw, jakie uzna za konieczne do uregulowania sposobu i korzystania z własności zgodnie z interesem powszechnym, lub w celu zabezpieczenia uiszczania podatków bądź innych należności lub kar pieniężnych.

Artykuł 2

Prawo do nauki

Nikt nie może być pozbawiony prawa do nauki. Wykonując swoje funkcje w dziedzinie wychowania i nauczania, Państwo uznaje prawo rodziców do zapewnienia wychowania i nauczania zgodnie z ich własnymi przekonaniami religijnymi i filozoficznymi.

Artykuł 3

Prawo do wolnych wyborów

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się organizować w rozsądnych odstępach czasu wolne wybory, oparte na tajnym głosowaniu, w warunkach zapewniających swobodę wyrażania opinii ludności w wyborze ciała ustawodawczego.

Artykuł 4

Terytorialny zakres stosowania

Każda Wysoka Układająca się Strona może w chwili podpisania lub ratyfikacji bądź w jakimkolwiek późniejszym czasie złożyć Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy deklarację wskazującą, w jakim stopniu zobowiązuje się do stosowania postanowień niniejszego protokołu na terytoriach wymienionych w tej deklaracji, za których stosunki międzynarodowe państwo to odpowiada.

Każda Wysoka Układająca się Strona, która złożyła deklarację na podstawie ustępu poprzedzającego, może w każdym czasie złożyć kolejną deklarację, modyfikującą treść

---

* Protokół wszedł w życie 18 maja 1954 r. Natomiast w stosunku do Polski 10 października 1994 r.

poprzednich lub wyłączającą stosowanie postanowień niniejszego protokołu na jakimkolwiek terytorium.

Deklaracja złożona na podstawie niniejszego artykułu będzie uważana za zgodną z artykułem 56 ustęp 1 Konwencji.

Artykuł 5

Stosunek do Konwencji

Wysokie Układające się Strony uznają postanowienia artykułu 1, 2, 3 i 4 niniejszego protokołu za dodatkowe artykuły Konwencji, a wszystkie przepisy Konwencji będą stosowane odpowiednio.

Artykuł 6

Podpisanie i ratyfikacja

Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla państw-członków Rady Europy, które są sygnatariuszami Konwencji, i podlega ratyfikacji jednocześnie lub po ratyfikacji Konwencji. Protokół wejdzie w życie po złożeniu dziesięciu dokumentów ratyfikacyjnych. W stosunku do każdego sygnatariusza, który ratyfikuje protokół później, wchodzi on w życie w dniu złożenia ratyfikacji.

Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, który poinformuje państwa-członków o dokonanych ratyfikacjach.

Sporządzono w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. w jednym egzemplarzu, w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne; oryginał zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu z rządów sygnatariuszy.

*Protokół nr 4 z 16 września 1963 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zapewniający niektóre prawa i wolności inne niż już zawarte w konwencji i protokole nr 1 do konwencji**

(DzU z 1995 r., nr 36, poz. 175, z 1998 r., nr 147, poz. 962)

Państwa-sygnatariusze – członkowie Rady Europy,

zdecydowane podjąć kroki zmierzające do zapewnienia wspólnego wykonywania niektórych praw i wolności, innych niż już zawarte w rozdziale I Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „Konwencją"), i w artykułach od 1 do 3 Protokołu nr 1 do Konwencji, sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r.

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Zakaz pozbawiania wolności za długi

Nikt nie może być pozbawiony wolności jedynie z powodu niemożności wykonania zobowiązania umownego.

Artykuł 2

Prawo do swobodnego poruszania się

1. Każdy, kto przebywa legalnie na terytorium państwa, ma prawo do swobodnego poruszania się i do swobodnego wyboru miejsca zamieszkania na tym terytorium.

2. Każdy może swobodnie opuścić jakikolwiek kraj, w tym swój własny.

3. Korzystanie z tych praw nie może podlegać innym ograniczeniom niż te, które określa ustawa i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na bezpieczeństwo państwowe i publiczne, utrzymanie porządku publicznego, zapobieganie przestępczości, ochronę zdrowia lub moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

4. Prawa wymienione w ustępie 1 mogą zostać poddane w określonych rejonach ustawowym ograniczeniom uzasadnionym interesem publicznym w społeczeństwie demokratycznym.

Artykuł 3

Zakaz wydalania obywateli

1. Nikt nie może być wydalony z terytorium państwa, którego jest obywatelem, ani indywidualnie, ani w ramach wydalenia zbiorowego.

2. Nikt nie może być pozbawiony prawa wjazdu na terytorium państwa, którego jest obywatelem.

Artykuł 4

Zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców

Zbiorowe wydalanie cudzoziemców jest zabronione.

---

* Protokół wszedł w życie 2 maja 1968 r. Natomiast w stosunku do Polski 10 października 1994 r.

Artykuł 5

Terytorialny zakres stosowania

1. Każda Wysoka Układająca się Strona może w chwili podpisania bądź ratyfikacji niniejszego protokołu lub w jakimkolwiek późniejszym czasie złożyć Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy deklarację wskazującą, w jakim stopniu zobowiązuje się do stosowania postanowień niniejszego protokołu na terytoriach wymienionych w tej deklaracji, za których stosunki międzynarodowe odpowiada.

2. Każda Wysoka Układająca się Strona, która złożyła deklarację na podstawie ustępu poprzedzającego, może w każdym czasie złożyć kolejną deklarację modyfikującą treść poprzednich lub wyłączającą stosowanie postanowień niniejszego protokołu na jakimkolwiek terytorium.

3. Deklarację złożoną na podstawie niniejszego artykułu uznaje się za zgodną z artykułem 56 ustęp 1 Konwencji.

4. Terytorium każdego państwa, na którym stosuje się niniejszy protokół na podstawie ratyfikacji bądź przyjęcia przez to państwo, oraz każde terytorium, na którym stosuje się niniejszy protokół na podstawie deklaracji złożonej przez to państwo zgodnie z niniejszym artykułem, uznaje się za terytoria odrębne w świetle odniesień do terytorium państwa, ujętych w artykułach 2 i 3.

5. Każde państwo, które złożyło deklarację na podstawie ustępu 1 lub 2 niniejszego artykułu, może w każdym późniejszym czasie uznać w odniesieniu do jednego lub wielu terytoriów wymienionych w tej deklaracji kompetencję Trybunału do przyjmowania skarg od jednostek, organizacji pozarządowych lub grup jednostek, zgodnie z artykułem 34 Konwencji, w stosunku do wszystkich lub niektórych artykułów 1–4 niniejszego protokołu.

Artykuł 6

Stosunek do Konwencji

1. Wysokie Układające się Strony uznają postanowienia artykułów od 1 do 5 niniejszego protokołu za dodatkowe artykuły Konwencji, a wszystkie przepisy Konwencji będą stosowane odpowiednio.

2. (uchylony)

Artykuł 7

Podpisanie i ratyfikacja

1. Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla państw-członków Rady Europy, które są sygnatariuszami Konwencji, i podlega ratyfikacji równocześnie lub po ratyfikacji Konwencji. Wejdzie on w życie po złożeniu pięciu dokumentów ratyfikacyjnych. W stosunku do każdego sygnatariusza, który dokona ratyfikacji w terminie późniejszym, protokół wejdzie w życie w dniu złożenia dokumentów ratyfikacyjnych.

2. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, który notyfikuje państwom-członkom dokonanie ratyfikacji.

Protokół nr 6 z 28 kwietnia 1983 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci[*]

(DzU z 2001 r., nr 23, poz. 266, z 1998 r., nr 147, poz. 962)[**]

Państwa-Członkowie Rady Europy, sygnatariusze niniejszego protokołu do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „Konwencją"),

zauważywszy, że zmiany, jakie nastąpiły w wielu Państwach-Członkach Rady Europy, wskazują na powszechną tendencję na rzecz zniesienia kary śmierci,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Zniesienie kary śmierci

Znosi się karę śmierci. Nikt nie może być skazany na taką karę ani nie może nastąpić jej wykonanie.

Artykuł 2

Kara śmierci w czasie wojny

Państwo może przewidzieć w swoich ustawach karę śmierci za czyny popełnione podczas wojny lub w okresie bezpośredniego zagrożenia wojną; kara ta będzie stosowana jedynie w przypadkach przewidzianych przez te ustawy i zgodnie z ich postanowieniami. Państwo zawiadomi Sekretarza Generalnego Rady Europy o odpowiednich postanowieniach tych ustaw.

Artykuł 3

Zakaz uchylania stosowania zobowiązań

Żadne z postanowień niniejszego protokołu nie może być uchylone na podstawie artykułu 15 Konwencji.

Artykuł 4

Zakaz składania zastrzeżeń

Niedopuszczalne są jakiekolwiek zastrzeżenia wobec postanowień niniejszego protokołu, składane na podstawie artykułu 57 Konwencji.

Artykuł 5

Terytorialny zakres stosowania

1. Każde państwo w chwili podpisania lub w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia może wskazać terytorium lub terytoria, na których niniejszy protokół będzie stosowany.

---

[*] Protokół wszedł w życie 1 listopada 1998 r. Natomiast w stosunku do Polski 1 listopada 2000 r.

[**] Tekst protokołu zmieniony stosownie do postanowień protokołu nr 11 (DzU z 1998 r., nr 147, poz. 962).

2. Każde państwo może w dowolnym późniejszym czasie, w drodze deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozszerzyć stosowanie niniejszego protokołu na inne terytorium wymienione w deklaracji. W stosunku do takiego terytorium protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie przyjęcia takiej deklaracji przez Sekretarza Generalnego.

3. Każda deklaracja złożona zgodnie z dwoma poprzednimi ustępami może być w stosunku do jakiegokolwiek terytorium wymienionego w takiej deklaracji wycofana w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego. Wycofanie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu przyjęcia takiego zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 6

Stosunek do Konwencji

Państwa-Strony uznają postanowienia artykułów od 1 do 5 niniejszego protokołu za dodatkowe artykuły Konwencji, a wszystkie przepisy Konwencji stosuje się odpowiednio.

Artykuł 7

Podpisanie i ratyfikacja

Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla Państw-Członków Rady Europy, sygnatariuszy Konwencji. Podlega on ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Państwo-Członek Rady Europy nie może ratyfikować lub zatwierdzić niniejszego protokołu, o ile jednocześnie lub wcześniej nie ratyfikowało Konwencji. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 8

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następnego po dniu, w którym pięć Państw-Członków Rady Europy wyrazi zgodę na związanie się niniejszym protokołem zgodnie z postanowieniami artykułu 7.

2. W stosunku do każdego Państwa-Członka, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszym protokołem, wejdzie on w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 9

Funkcje depozytariusza

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Państwom-Członkom Rady:

a) każde podpisanie;

b) złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia;

c) każdą datę wejścia w życie niniejszego protokołu zgodnie z artykułem 5 i 8;

d) każdy inny akt, ratyfikację lub zawiadomienie dotyczące niniejszego protokołu.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszy protokół.

Sporządzono w Strasburgu dnia 28 kwietnia 1983 r. w jednym egzemplarzu, w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne; oryginał zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu Państwu-Członkowi Rady Europy.

*Protokół nr 7 z 22 listopada 1984 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności**

(Źródło: A. Przyborowska-Klimczak, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001, s. 294–297)

Państwa-Członkowie Rady Europy, sygnatariusze niniejszego Protokołu,

zdecydowane poczynić na podstawie Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 roku (zwanej dalej „Konwencją"), dalsze kroki zmierzające do zbiorowego zagwarantowania niektórych praw i wolności,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Gwarancje proceduralne dotyczące wydalania cudzoziemców

1. Cudzoziemiec legalnie przebywający na terytorium jakiegokolwiek państwa nie może być zeń wydalony, chyba że w wyniku decyzji podjętej zgodnie z ustawą i winien mieć możliwość:

a) przedstawienia racji przeciwko wydaleniu;

b) rozpatrzenia jego sprawy oraz

c) bycia reprezentowanym dla tych celów przed właściwym organem albo osobą lub osobami wyznaczonymi przez ten organ.

2. Cudzoziemiec może być wydalony, bez uprzedniego skorzystania ze swoich praw wymienionych w ustępie 1 a), b), c) niniejszego artykułu, jeśli jest to konieczne z uwagi na porządek publiczny lub uzasadnione względami bezpieczeństwa państwowego.

Artykuł 2

Prawo do odwołania w sprawach karnych

1. Każdy, kto został uznany przez sąd za winnego popełnienia przestępstwa, ma prawo do rozpatrzenia przez sąd wyższej instancji jego spawy, tak w przedmiocie orzeczenia o winie, jak i co do kary. Korzystanie z tego prawa, a także jego podstawy, reguluje ustawa.

2. Wyjątki od tego prawa mogą być stosowane w przypadku drobnych przestępstw, określonych w ustawie, lub w przypadkach, gdy dana osoba była sądzona w pierwszej instancji przez sąd najwyższy albo została uznana za winną i skazana w wyniku zaskarżenia wyroku uniewinniającego sądu pierwszej instancji.

Artykuł 3

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie

Każdemu skazanemu prawomocnie za przestępstwo, który odbył karę w wyniku takiego skazania, a następnie został uniewinniony lub ułaskawiony na tej podstawie, że nowy lub nowo ujawniony fakt dowiódł, iż nastąpiła pomyłka sądowa, przysługuje odszkodowanie zgodnie z ustawą lub praktyką w danym państwie, jeżeli nie udowodniono, że jest on całkowicie lub częściowo odpowiedzialny za nieujawnienie nieznanego faktu we właściwym czasie.

---

* Protokół wszedł w życie w dniu 1 listopada 1988 r. Polska nie jest stroną tego protokołu. W tekście uwzględniono zmiany wprowadzone zgodnie z postanowieniami art. 2 ust. 7 protokołu 11.

Artykuł 4

Zakaz ponownego sądzenia lub karania

1. Nikt nie może być ponownie sądzony lub ukarany w postępowaniu przed sądem tego samego państwa za przestępstwo, za które został uprzednio skazany prawomocnym wyrokiem lub uniewinniony zgodnie z ustawą i zasadami postępowania karnego tego państwa.

2. Postanowienia poprzedniego ustępu nie stoją na przeszkodzie wznowieniu postępowania zgodnie z ustawą i zasadami postępowania karnego danego państwa, jeśli wyjdą na jaw nowo odkryte fakty lub jeśli w poprzednim postępowaniu popełniono pomyłkę, która mogła mieć wpływ na wynik sprawy.

3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być uchylone na podstawie artykułu 15 Konwencji.

Artykuł 5

Równość małżonków

Małżonkom przysługują równe prawa i obowiązki o charakterze cywilno-prawnym w stosunkach wynikających z małżeństwa, tak pomiędzy nimi, jak w stosunkach z ich dziećmi, w trakcie trwania małżeństwa i w związku z jego rozwiązaniem. Niniejszy artykuł nie stoi na przeszkodzie podjęciu przez państwo środków koniecznych dla zabezpieczenia dobra dzieci.

Artykuł 6

Terytorialny zakres stosowania

1. Każde państwo, w chwili podpisania lub w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia, może wskazać terytorium lub terytoria, na których niniejszy Protokół będzie stosowany, i określić zakres, w jakim zobowiązuje się stosować postanowienia niniejszego Protokołu w stosunku do tego lub tych terytoriów.

2. Każde państwo może w każdym późniejszym czasie w drodze deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy rozszerzyć stosowanie niniejszego Protokołu na inne terytorium wymienione w tej deklaracji. W stosunku do takiego terytorium Protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie dwóch miesięcy od dnia przyjęcia takiej deklaracji przez Sekretarza Generalnego.

3. Każda deklaracja złożona zgodnie z dwoma poprzednimi ustępami może być, w stosunku do jakiegokolwiek terytorium wymienionego w takiej deklaracji, wycofana lub zmieniona przez zawiadomienie Sekretarza Generalnego. Wycofanie lub zmiana stają się skuteczne od pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie dwóch miesięcy od dnia przyjęcia takiego zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego.

4. Deklaracja złożona na podstawie niniejszego artykułu będzie uznana za zgodną z artykułem 56 ustęp 1 Konwencji.

5. Terytorium każdego państwa, na którym stosuje się niniejszy Protokół na podstawie ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia przez to państwo oraz każde terytorium, na którym stosuje się niniejszy Protokół na podstawie deklaracji złożonej przez to państwo zgodnie z niniejszym artykułem, mogą być uznane za terytoria odrębne w świetle odniesienia do terytorium państwa ujętego w artykule 1.

6. Każde państwo, które złożyło deklarację na podstawie ustępu 1 lub 2 niniejszego artykułu, może w każdym późniejszym czasie uznać w odniesieniu do jednego lub wielu terytoriów wymienionych w tej deklaracji kompetencję Trybunału do przyjmowania skarg od jednostek, organizacji pozarządowych lub grup jednostek, zgodnie z artykułem 34 Konwencji, w stosunku do wszystkich lub niektórych artykułów 1–5 niniejszego Protokołu.

Artykuł 7

Stosunek do Konwencji

Państwa-Strony uznają postanowienia artykułów od 1 do 6 niniejszego Protokołu za dodatkowe artykuły Konwencji, a wszystkie przepisy Konwencji stosuje się odpowiednio.

Artykuł 8

Podpisanie i ratyfikacja

Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla Państw-Członków Rady Europy, sygnatariuszy Konwencji. Podlega on ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Państwo-Członek Rady Europy nie może ratyfikować, przyjąć lub zatwierdzić niniejszego Protokołu, jeżeli jednocześnie lub wcześniej nie ratyfikowało Konwencji. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 9

Wejście w życie

1. Niniejszy Protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie dwóch miesięcy od dnia, w którym siedem Państw-Członków Rady Europy wyrazi zgodę na związanie się niniejszym Protokołem zgodnie z postanowieniami artykułu 8.

2. W stosunku do każdego Państwa-Członka, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszym Protokółem, wejdzie on w życie od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 10

Funkcje depozytariusza

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Państwom-Członkom:

a) każde podpisanie;

b) złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia;

c) każdą datę wejścia w życie niniejszego Protokołu zgodnie z artykułami 6 i 9;

d) każdy inny akt, notyfikację lub deklarację dotyczącą niniejszego Protokołu.

*Protokół nr 12 z 4 listopada 2000 r. do konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności**

(Źródło: A. Przyborowska-Klimczak, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001, s. 298–300)

Państwa-Członkowie Rady Europy, sygnatariusze niniejszego Protokołu,

mając na uwadze podstawową zasadę, zgodnie z którą wszystkie osoby są równe wobec prawa i są uprawnione do równej ochrony prawnej,

zdecydowane podjąć, na podstawie Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „Konwencją"), dalsze kroki zmierzające do popierania równości wszystkich osób poprzez zbiorowe zagwarantowanie ogólnego zakazu dyskryminacji,

potwierdzając, że zasada niedyskryminacji nie przeszkadza Państwom-Stronom w podjęciu środków w celu popierania pełnej i rzeczywistej równości, pod warunkiem, że istnieje obiektywne i rozsądne uzasadnienie dla tych środków,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Ogólny zakaz dyskryminacji

1. Korzystanie z każdego prawa [człowieka] przewidzianego przez prawo powinno być zapewnione bez dyskryminacji z takich powodów jak płeć, rasa, kolor skóry, język, przekonania polityczne lub inne, pochodzenie narodowe i społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.

2. Nikt nie może być dyskryminowany przez wszelką władzę publiczną z jakichkolwiek powodów wymienionych w ustępie 1.

Artykuł 2

Terytorialny zakres stosowania

1. Każde państwo, w chwili podpisania lub w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia, może określić terytorium lub terytoria, na których niniejszy Protokół będzie stosowany.

2. Każde państwo może w każdym późniejszym czasie w drodze deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy rozszerzyć stosowanie niniejszego Protokołu na inne terytorium wymienione w tej deklaracji. W stosunku do takiego terytorium Protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia takiej deklaracji przez Sekretarza Generalnego.

3. Każda deklaracja złożona zgodnie z dwoma poprzednimi ustępami może być, w stosunku do jakiegokolwiek terytorium wymienionego w takiej deklaracji, wycofana lub zmieniona przez zawiadomienie Sekretarza Generalnego. Wycofanie lub zmiana stają się skuteczne od pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia takiego zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego.

---

* Protokół nie wszedł jeszcze w życie. Polska nie jest stroną protokołu.

4. Deklaracja złożona na podstawie niniejszego artykułu będzie uznana za zgodną z artykułem 56 ustęp 1 Konwencji.

5. Każde państwo, które złożyło deklarację na podstawie ustępu 1 lub 2 niniejszego artykułu, może w każdym późniejszym czasie uznać w odniesieniu do jednego lub wielu terytoriów wymienionych w tej deklaracji kompetencję Trybunału do przyjmowania skarg od jednostek, organizacji pozarządowych lub grup jednostek, zgodnie z artykułem 34 Konwencji, w stosunku do artykułu 1 niniejszego Protokołu.

Artykuł 3
Stosunek do Konwencji

Państwa-Strony uznają postanowienia artykułów 1 i 2 niniejszego Protokołu za dodatkowe artykuły Konwencji, a wszystkie postanowienia Konwencji stosuje się odpowiednio.

Artykuł 4
Podpisanie i ratyfikacja

Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla Państw-Członków Rady Europy, które są sygnatariuszami Konwencji. Podlega on ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Państwo-Członek Rady Europy nie może ratyfikować, przyjąć lub zatwierdzić niniejszego Protokołu, jeżeli jednocześnie lub wcześniej nie ratyfikowało Konwencji. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 5
Wejście w życie

Niniejszy Protokół wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym dziesięć Państw-Członków Rady Europy wyrazi zgodę na związanie się niniejszym Protokołem zgodnie z postanowieniami artykułu 4.

W stosunku do każdego Państwa-Członka, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszym Protokołem, wejdzie on w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 6
Funkcje depozytariusza

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje wszystkim Państwom-Członkom Rady:

a) każde podpisanie;

b) złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia;

c) każdą datę wejścia w życie niniejszego Protokołu zgodnie z artykułami 2 i 5;

d) każdy inny akt, notyfikację lub zawiadomienie dotyczące niniejszego Protokołu.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszy Protokół.

Sporządzono w Rzymie dnia 4 listopada 2000 r. w jednym egzemplarzu, w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne; oryginał zostanie złożony w archiwach Rady Europy, Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu Państwu-Członkowi Rady Europy.

Porozumienie europejskie z 6 maja 1969 r. w sprawie osób uczestniczących w postępowaniu przed Europejską Komisją oraz Europejskim Trybunałem Praw Człowieka[*]

(DzU z 1996 r., nr 112, poz. 535)

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszego porozumienia,

mając na uwadze Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwaną dalej „Konwencją"),

uznając, iż dla lepszej realizacji celów Konwencji istotne jest, aby osoby uczestniczące w postępowaniu przed Europejską Komisją Praw Człowieka (zwaną dalej „Komisją") lub Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (zwanym dalej „Trybunałem") mogły korzystać z określonych ułatwień i immunitetów,

pragnąć zawrzeć w tym celu porozumienie,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

1. Osobami, do których niniejsze porozumienie ma zastosowanie, są:

a) przedstawiciele Układających się Stron oraz asystujący im doradcy i adwokaci,

b) osoby uczestniczące w postępowaniu wszczętym przed Komisją zgodnie z artykułem 25 Konwencji w imieniu własnym bądź w imieniu jednego ze skarżących, wymienionych w artykule 25,

c) adwokaci, doradcy prawni lub profesorowie prawa, uczestniczący w postępowaniu jako pomocnicy jednej z osób wymienionych w lit. b),

d) osoby wybrane przez delegatów Komisji do pomocy w postępowaniu przed Trybunałem,

e) świadkowie, biegli i inne osoby wezwane przez Komisję lub Trybunał do uczestnictwa w postępowaniu przed Komisją lub Trybunałem.

2. W rozumieniu niniejszego porozumienia określenia „Komisja" i „Trybunał" oznaczają także „podkomisję" lub „izbę" bądź członków tych ciał wykonujących swe obowiązki zgodnie z postanowieniami Konwencji albo regulaminów Komisji lub Trybunału; określenie „uczestnictwo w postępowaniu" będzie oznaczać także wszelką korespondencję wstępną, poprzedzającą wniesienie skargi przeciwko państwu, które uznało prawo do skargi indywidualnej zgodnie z artykułem 25 Konwencji.

3. Jeżeli w czasie wypełniania przez Komitet Ministrów swych funkcji na podstawie artykułu 32 Konwencji jakakolwiek z osób wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu wezwana będzie do stawienia się przed Komitetem Ministrów lub przedłożenia mu pisemnych wyjaśnień, postanowienia niniejszego porozumienia będą również miały zastosowanie do tej osoby.

---

[*] Zastrzeżenia: „1. Rzeczpospolita Polska oświadcza, iż w jej interpretacji artykuł 4 ustęp 1a nie będzie miał zastosowania do osób zatrzymanych, tymczasowo aresztowanych, skazanych, pozbawionych wolności oraz wobec których sąd orzekł umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym. 2. Postanowienia artykułu 4 ustęp 2a nie mają zastosowania do obywateli polskich".

Artykuł 2

1. Osoby wymienione w ustępie 1 artykułu 1 niniejszego porozumienia będą korzystały z immunitetu procesowego w zakresie składanych oświadczeń, zarówno ustnych, jak i pisemnych, oraz dokumentów i dowodów przedkładanych przez nie Komisji lub Trybunałowi.

2. Immunitetu tego nie stosuje się w wypadku przekazania przez osobę, której ten immunitet przysługuje na podstawie poprzedniego ustępu, albo przez osobę przez nią usprawnioną każdego oświadczenia, wyjaśnienia lub informacji, dokumentu albo dowodu, bądź ich części, poza Komisję lub Trybunał.

Artykuł 3

1. Układające się Strony zapewnią osobom wymienionym w ustępie 1 artykułu 1 niniejszego porozumienia swobodę korespondencji z Komisją i Trybunałem.

2. W odniesieniu do osób pozbawionych wolności wykonywanie tego prawa będzie w szczególności oznaczać, że:

a) w przypadku kontroli ich korespondencji przez kompetentne władze, jej nadanie i dostarczanie zostanie dokonane bez zbędnej zwłoki i bez wprowadzania w niej zmian;

b) osoby te nie będą poddane środkom dyscyplinarnym w jakiejkolwiek formie z powodu jakiejkolwiek korespondencji wystosowanej we właściwym trybie do Komisji lub Trybunału;

c) osoby te będą miały prawo korespondować i konsultować się, w sposób uniemożliwiający zapoznanie się osobom trzecim z treścią rozmowy, z adwokatem uprawnionym do występowania przed sądami kraju, w którym są zatrzymane, w zakresie skargi skierowanej do Komisji lub jakiegokolwiek postępowania z niej wynikającego.

3. Stosowanie poprzednich ustępów odbywać się będzie bez ingerencji władz publicznych, z wyjątkiem przewidzianych prawem i niezbędnych w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa narodowego, dla wykrycia lub ścigania przestępstwa lub dla ochrony zdrowia.

Artykuł 4

1. a) Układające się Strony zobowiązują się nie utrudniać swobody przemieszczania się i podróżowania dla celów uczestniczenia w postępowaniu przed Komisją i Trybunałem oraz powrotu osobom, wymienionym w ustępie 1 artykułu 1 niniejszego porozumienia, których obecność Komisja lub Trybunał wcześniej usankcjonują.

b) Niedozwolone będzie nakładanie jakichkolwiek ograniczeń na swobodę poruszania się i podróżowania tych osób, z wyjątkiem takich, które są zgodne z prawem i które są niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa narodowego lub publicznego, dla utrzymania porządku publicznego, dla zapobieżenia przestępstwu, dla ochrony zdrowia lub moralności lub dla ochrony praw i wolności innych osób.

2. a) Osoby takie nie będą, w państwach tranzytowych i w państwie, w którym toczyć się będzie postępowanie, ścigane lub zatrzymane ani poddane jakimkolwiek innym ograniczeniom ich wolności osobistej w odniesieniu do czynów popełnionych lub wyroków wydanych przed rozpoczęciem podróży.

b) Każda Umawiająca się Strona może w czasie podpisania lub ratyfikacji niniejszego porozumienia oświadczyć, że postanowienia niniejszego ustępu nie będą miały zastosowania do jej obywateli. Oświadczenie takie może być cofnięte w każdym czasie, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

3. Układające się Strony zobowiązują się zezwolić na powrót na ich terytorium każdej osobie, która rozpoczęła z niego podróż.

4. Postanowienia ustępów 1 i 2 niniejszego artykułu przestaną mieć zastosowanie w przypadkach, w których osoba zainteresowana miała przez 15 kolejnych dni – od dnia, w którym jej obecność nie była już wymagana przez Komisję lub Trybunał – możliwość powrotu do kraju, z którego rozpoczęła podróż.

5. W przypadkach jakichkolwiek rozbieżności między obowiązkami Układającej się Strony, wynikającymi z ustępu 2 niniejszego artykułu, a obowiązkami wynikającymi z jakiejkolwiek konwencji Rady Europy lub z traktatu ekstradycyjnego albo innego traktatu dotyczącego pomocy wzajemnej w sprawach karnych z inną Umawiającą się Stroną, postanowienia ustępu 2 niniejszego artykułu będą miały pierwszeństwo.

Artykuł 5

1. Immunitety i ułatwienia przyznawane są osobom wymienionym w ustępie 1 artykułu 1 niniejszego porozumienia wyłącznie w celu zapewnienia im wolności wypowiadania się oraz niezależności niezbędnej dla wypełnienia ich funkcji, zadań bądź obowiązków lub wykonania swych praw wobec Komisji i Trybunału.

2. a) Komisja lub Trybunał, w zależności od okoliczności, będą uprawnione do uchylenia, w całości lub w części, immunitetu przewidzianego ustępem 1 artykułu 2 niniejszego porozumienia; mają one nie tylko prawo, lecz także obowiązek uchylić immunitet w każdym przypadku, w którym, w ich opinii, immunitet taki uniemożliwiłby wymierzenie sprawiedliwości, a uchylenie w całości lub w części nie byłoby sprzeczne z celami określonymi w ustępie 1 niniejszego artykułu.

b) Immunitet może zostać uchylony przez Komisję lub Trybunał z urzędu lub na wniosek jakiejkolwiek Umawiającej się Strony bądź zainteresowanej osoby, skierowany do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

c) Do decyzji uchylającej immunitet lub odmawiającej jego uchylenia dołączone będzie uzasadnienie.

3. Jeżeli Układająca się Strona zaświadczy, że uchylenie immunitetu przewidzianego w ustępie 1 artykułu 2 niniejszego porozumienia jest niezbędne dla celów postępowania w odniesieniu do przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu narodowemu, Komisja lub Trybunał uchylą immunitet w zakresie określonym w zaświadczeniu.

4. W razie wykrycia faktu, który mógłby mieć rozstrzygający wpływ na decyzję odmawiającą uchylenia immunitetu, a który w chwili podejmowania tej decyzji nie był znany wnioskodawcy, ten ostatni może wystąpić z wnioskiem ponownym.

Artykuł 6

Żadne z postanowień niniejszego porozumienia nie będzie interpretowane jako ograniczające bądź uchylające jakiekolwiek zobowiązanie przyjęte przez Układające się Strony na podstawie Konwencji.

Artykuł 7

1. Niniejsze porozumienie jest otwarte do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy, które mogą stać się jego stroną przez:

a) podpisanie bez zastrzeżenia ratyfikacji lub przyjęcia lub

b) podpisanie z zastrzeżeniem ratyfikacji lub przyjęcia i następnie ratyfikowanie lub przyjęcie.

2. Dokumenty ratyfikacyjne lub przyjęcia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 8

1. Niniejsze porozumienie wejdzie w życie po upływie miesiąca od dnia, w którym pięć państw członkowskich Rady Europy stanie się jego stroną zgodnie z postanowieniem artykułu 7.

2. Wobec każdego państwa członkowskiego, które w terminie późniejszym podpisze porozumienie bez zastrzeżenia ratyfikacji lub przyjęcia lub które je ratyfikuje, lub przyjmie, porozumienie wejdzie w życie po upływie miesiąca od dnia takiego podpisania albo złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub przyjęcia.

Artykuł 9

1. Każda Układająca się Strona może w czasie podpisania lub składania swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przyjęcia wskazać terytorium lub terytoria, wobec których ma zastosowanie niniejsze porozumienie.

2. Każda Umawiająca się Strona może w czasie składania dokumentu ratyfikacyjnego lub przyjęcia lub w jakimkolwiek terminie późniejszym, poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozciągnąć stosowanie niniejszego porozumienia na jakiekolwiek inne terytorium lub terytoria wymienione w tym oświadczeniu, za których stosunki międzynarodowe ponosi odpowiedzialność lub w których imieniu ma prawo podejmowania zobowiązania.

3. Każde oświadczenie złożone zgodnie z poprzednim ustępem może, wobec jakiegokolwiek terytorium wymienionego w takim oświadczeniu, zostać cofnięte w sposób przewidziany w artykule 10 niniejszego porozumienia.

Artykuł 10

1. Niniejsze porozumienie obowiązywać będzie przez czas nieokreślony.

2. Każda Układająca się Strona może, w zakresie jej dotyczącym, wypowiedzieć niniejsze porozumienie w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

3. Wypowiedzenie takie stanie się skuteczne po sześciu miesiącach od otrzymania przez Sekretarza Generalnego takiej notyfikacji. Wypowiedzenie takie nie będzie zwalniać Układających się Stron od jakichkolwiek zobowiązań, które powstały na podstawie niniejszego porozumienia w odniesieniu do jakiejkolwiek osoby wymienionej w ustępie 1 artykułu 1.

(opuszczono artykuł 11)

Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 r.

(DzU z 1977 r., nr 38, poz. 167, załącznik)

Państwa-Strony niniejszego Paktu,

zważywszy, że zgodnie z zasadami ogłoszonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

uznając, że prawa te wynikają z przyrodzonej godności człowieka,

uznając, że zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka ideał wolnej istoty ludzkiej korzystającej z wolności obywatelskiej i politycznej oraz wyzwolonej od lęku i niedostatku może być osiągnięty tylko wówczas, kiedy zostaną stworzone warunki zapewniające każdemu korzystanie z praw obywatelskich i politycznych oraz gospodarczych, społecznych i kulturalnych,

zważywszy wynikający z Karty Narodów Zjednoczonych obowiązek Państw popierania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw i wolności człowieka,

biorąc pod uwagę, że jednostka ludzka, mająca obowiązki w stosunku do innych jednostek i w stosunku do społeczności, do której należy, powinna dążyć do popierania i przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie,

zgodziły się na następujące artykuły:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

1. Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny.

2. Wszystkie narody mogą swobodnie rozporządzać dla swoich celów swymi bogactwami i zasobami naturalnymi bez uszczerbku dla jakichkolwiek zobowiązań wynikających z międzynarodowej współpracy gospodarczej, opartej na zasadzie wzajemnych korzyści, oraz z prawa międzynarodowego. W żadnym przypadku nie można pozbawiać narodu jego własnych środków egzystencji.

3. Państwa-Strony niniejszego Paktu, włącznie z Państwami odpowiedzialnymi za administrację terytoriów niesamodzielnych i terytoriów powierniczych, będą popierały realizację prawa do samostanowienia i będą szanowały to prawo zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych.

CZĘŚĆ II

Artykuł 2

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się przestrzegać i zapewnić wszystkim osobom, które znajdują się na jego terytorium i podlegają jego jurysdykcji, prawa uznane w niniejszym Pakcie, bez względu na jakiekolwiek różnice, takie jak: rasa,

kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.

2. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się podjąć, zgodnie z własnym trybem konstytucyjnym i postanowieniami niniejszego Paktu, odpowiednie kroki mające na celu przyjęcie tego rodzaju środków ustawodawczych lub innych, jakie okażą się konieczne w celu realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie, jeżeli nie jest to już przewidziane w obowiązujących przepisach prawnych lub w inny sposób.

3. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się:

a) zapewnić każdej osobie, której prawa lub wolności uznane w niniejszym Pakcie zostały naruszone, skuteczny środek ochrony prawnej, nawet gdy naruszenie to zostało dokonane przez osoby działające w charakterze urzędowym;

b) zapewnić, aby prawo każdego człowieka do takiego środka ochrony prawnej było określone przez właściwe władze sądowe, administracyjne lub ustawodawcze albo przez jakąkolwiek inną właściwą władzę, przewidzianą w systemie prawnym danego Państwa, oraz rozwijać możliwości ochrony praw na drodze sądowej;

c) zapewnić realizowanie przez właściwe władze środków ochrony prawnej, gdy zostały one przyznane.

Artykuł 3

Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zapewnić mężczyznom i kobietom równe prawo do korzystania ze wszystkich praw obywatelskich i politycznych wymienionych w niniejszym Pakcie.

Artykuł 4

1. W przypadku gdy wyjątkowe niebezpieczeństwo publiczne zagraża istnieniu narodu i zostało ono urzędowo ogłoszone, Państwa-Strony niniejszego Paktu mogą podjąć kroki mające na celu zawieszenie stosowania zobowiązań wynikających z niniejszego Paktu w zakresie ściśle odpowiadającym wymogom sytuacji, pod warunkiem, że kroki te nie są sprzeczne z innymi ich zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego i nie pociągają za sobą dyskryminacji wyłącznie z powodu rasy, koloru skóry, płci, języka, religii lub pochodzenia społecznego.

2. Powyższe postanowienie nie upoważnia do zawieszenia stosowania postanowień artykułów 6, 7, 8 (ustępy 1 i 2), 11, 15, 16 i 18.

3. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu, korzystające z prawa do zawieszenia stosowania zobowiązań, poinformuje natychmiast pozostałe Państwa-Strony niniejszego Paktu, za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, jakie postanowienia Paktu zostały zawieszone oraz jakie były tego powody. Następnie Państwo to zawiadomi tą samą drogą o terminie, w którym zawieszenie przestaje obowiązywać.

Artykuł 5

1. Żadne postanowienie niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako przyznanie jakiemukolwiek Państwu, grupie lub osobie jakiegokolwiek prawa do podjęcia czynności lub dokonania aktu mającego na celu zniweczenie praw lub wolności uznanych w niniejszym Pakcie albo ich ograniczenie w szerszym stopniu, niż przewiduje to niniejszy Pakt.

2. Żadne z podstawowych praw człowieka uznanych lub istniejących w którymkolwiek z Państw-Stron niniejszego Paktu na podstawie ustaw, konwencji, zarządzeń lub zwyczaju nie może być ograniczone ani zawieszone pod pretekstem, że niniejszy Pakt nie uznaje takich praw lub że uznaje je w węższym zakresie.

CZĘŚĆ III

Artykuł 6

1. Każda istota ludzka ma przyrodzone prawo do życia. Prawo to powinno być chronione przez ustawę. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony życia.

2. W krajach, w których kara śmierci nie została zniesiona, wyrok śmierci może być wydany jedynie za najcięższe zbrodnie, zgodnie z ustawą, która obowiązywała w chwili popełnienia zbrodni i nie narusza postanowień niniejszego Paktu i Konwencji o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa. Kara ta może być wykonana tylko na podstawie prawomocnego wyroku wydanego przez właściwy sąd.

3. W przypadku gdy pozbawienie życia stanowi zbrodnię ludobójstwa, jest oczywiste, że żadne postanowienie niniejszego artykułu nie upoważnia żadnego Państwa-Strony niniejszego Paktu do uchylania się w jakikolwiek sposób od zobowiązań przyjętych przez nie na podstawie postanowień Konwencji o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa.

4. Każdy skazany na śmierć ma prawo ubiegać się o ułaskawienie lub zamianę kary. Amnestia, ułaskawienie lub zamiana kary śmierci mogą być zastosowane we wszystkich przypadkach.

5. Wyrok śmierci nie będzie wydany w odniesieniu do przestępstw popełnionych przez osoby w wieku poniżej 18 lat i nie będzie wykonywany w stosunku do kobiet ciężarnych.

6. Nie można powoływać się na żadne postanowienie niniejszego artykułu w celu opóźnienia lub niedopuszczenia do zniesienia kary śmierci przez jakiekolwiek Państwo-Stronę niniejszego Paktu.

Artykuł 7

Nikt nie będzie poddawany torturom lub okrutnemu, nieludzkiemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu. W szczególności nikt nie będzie poddawany, bez swej zgody swobodnie wyrażonej, doświadczeniom lekarskim lub naukowym.

Artykuł 8

1. Nie wolno nikogo trzymać w niewoli; niewolnictwo i handel niewolnikami, we wszystkich formach, są zakazane.

2. Nie wolno nikogo trzymać w poddaństwie.

3. a) Nie wolno nikogo zmuszać do pracy przymusowej lub obowiązkowej;

b) punkt a) niniejszego ustępu nie może być interpretowany jako zakazujący wykonywania ciężkiej pracy zgodnie z wyrokiem właściwego sądu w krajach, w których pozbawienie wolności połączone z ciężkimi robotami może być orzeczone jako kara za zbrodnie;

c) w rozumieniu niniejszego ustępu wyrażenie „praca przymusowa lub obowiązkowa" nie obejmuje:

i) wszelkiej pracy lub świadczeń nie wymienionych w punkcie b), a zwykle wymaganych od osób pozbawionych wolności na skutek prawomocnego orzeczenia sądu lub od osób w okresie warunkowego zwolnienia od takiego pozbawienia wolności;

ii) wszelkich świadczeń o charakterze wojskowym, a w krajach uznających uchylanie się od służby wojskowej ze względów religijnych wszelkich świadczeń na rzecz Państwa wymaganych przez ustawę od osób uchylających się;

iii) wszelkich świadczeń wymaganych w przypadkach wyjątkowej sytuacji albo klęski zagrażającej życiu lub dobrobytowi społeczeństwa;

iv) wszelkiej pracy lub świadczeń stanowiących część normalnych obowiązków obywatelskich.

Artykuł 9

1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być samowolnie aresztowany lub zatrzymany. Nikt nie może być pozbawiony wolności inaczej, jak tylko na zasadach i w trybie ustalonym przez ustawę.

2. Osobę aresztowaną należy poinformować w chwili aresztowania o przyczynach aresztowania i w krótkim czasie powiadomić o wysuwanych przeciwko niej zarzutach.

3. Osoba aresztowana lub zatrzymana pod zarzutem dokonania przestępstwa powinna być w krótkim czasie postawiona przed sędzią lub przed inną osobą ustawowo uprawnioną do sprawowania władzy sądowej i powinna być osądzona w rozsądnym terminie lub zwolniona. Nie powinno stanowić ogólnej zasady, że osoby oczekujące na rozprawę mają być zatrzymane w areszcie, lecz zwolnienie ich może być uzależnione od gwarancji zapewniających ich stawienie się na rozprawę, w każdej innej fazie postępowania sądowego oraz – w razie potrzeby – w celu wykonania wyroku.

4. Każdy pozbawiony wolności przez aresztowanie lub zatrzymanie ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego orzeczenia przez sąd o legalności zatrzymania i zarządzenia zwolnienia, jeżeli to zatrzymanie okaże się bezprawne.

5. Każdy, kto został bezprawnie aresztowany lub zatrzymany, ma prawo do odszkodowania, którego może dochodzić w drodze sądowej.

Artykuł 10

1. Każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka.

2. a) Osoby oskarżone będą, oprócz wyjątkowych okoliczności, oddzielone od osób skazanych i będą podlegały innemu traktowaniu, odpowiadającemu ich statusowi osób nie skazanych.

b) Oskarżeni młodociani będą oddzieleni od dorosłych i możliwie jak najszybciej postawieni przed sądem celem osądzenia.

3. System penitencjarny obejmować będzie traktowanie więźniów, którego zasadniczym celem będzie ich poprawa i rehabilitacja społeczna. Przestępcy młodociani będą oddzieleni od dorosłych i traktowani stosownie do swego wieku i statusu prawnego.

Artykuł 11

Nikt nie może być pozbawiony wolności jedynie z powodu niemożności wywiązywania się z zobowiązań umownych.

Artykuł 12

1. Każdy człowiek przebywający legalnie na terytorium jakiegokolwiek Państwa będzie miał prawo, w obrębie tego terytorium, do swobody poruszania się i wolności wyboru miejsca zamieszkania.

2. Każdy człowiek ma prawo opuścić jakikolwiek kraj, włączając w to swój własny.

3. Wymienione wyżej prawa nie mogą podlegać żadnym ograniczeniom, z wyjątkiem tych, które są przewidziane przez ustawę, są konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwowego, porządku publicznego, zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych i są zgodne z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszym Pakcie.

4. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony prawa wjazdu do swego własnego kraju.

Artykuł 13

Cudzoziemiec przebywający legalnie na terytorium Państwa-Strony niniejszego Paktu może być z niego wydalony jedynie w wykonaniu decyzji podjętej zgodnie z ustawą i bę-

dzie miał prawo, jeżeli ważne względy bezpieczeństwa państwowego nie przemawiają przeciw temu, przedłożyć argumenty przeciwko swemu wydaleniu oraz domagać się ponownego zbadania swej sprawy przez właściwe władze albo osobę lub osoby specjalnie przez te władze wyznaczone i być przed nimi w tym celu reprezentowanym.

Artykuł 14

1. Wszyscy ludzie są równi przed sądami i trybunałami. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd, ustanowiony przez ustawę, przy orzekaniu co do zasadności oskarżenia przeciw niemu w sprawach karnych bądź co do jego praw i obowiązków w sprawach cywilnych. Prasa i publiczność mogą być wykluczone z całości lub części rozprawy sądowej ze względu na moralność, porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w demokratycznym społeczeństwie albo jeżeli interes życia prywatnego stron tego wymaga, albo w stopniu, w jakim sąd uzna to za bezwzględnie konieczne w szczególnych okolicznościach, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom sprawiedliwości; jednakże każde orzeczenie sądu wydane w jakiejkolwiek sprawie karnej lub cywilnej będzie publicznie ogłoszone, z wyjątkiem przypadków, gdy wymaga tego interes młodocianych lub gdy sprawa dotyczy sporów małżeńskich albo opieki nad dziećmi.

2. Każda osoba oskarżona o popełnienie przestępstwa ma prawo być uważana za niewinną aż do udowodnienia jej winy zgodnie z ustawą.

3. Każda osoba oskarżona o popełnienie przestępstwa ma prawo, na zasadach pełnej równości, co najmniej do następujących gwarancji:

a) otrzymania niezwłocznie szczegółowej informacji w języku dla niej zrozumiałym o rodzaju i przyczynie oskarżenia;

b) dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony i porozumienia się z obrońcą przez siebie wybranym;

c) rozprawy bez nieuzasadnionej zwłoki;

d) obecności na rozprawie, bronienia się osobiście lub przez obrońcę przez siebie wybranego; do otrzymania informacji, jeżeli nie posiada obrońcy, o istnieniu powyższego prawa oraz posiadania obrońcy wyznaczonego dla niej w każdym przypadku, kiedy interesy sprawiedliwości tego wymagają, bez ponoszenia kosztów obrony w przypadkach, kiedy oskarżony nie posiada dostatecznych środków na ich pokrycie;

e) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia i zapewnienia obecności i przesłuchania świadków obrony na tych samych warunkach, co świadków oskarżenia;

f) korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli oskarżony nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie;

g) nieprzymuszania do zeznawania przeciwko sobie lub do przyznania się do winy.

4. W stosunku do młodocianych postępowanie powinno brać pod uwagę ich wiek oraz potrzebę wpływania na ich reedukację.

5. Każda osoba skazana za przestępstwo ma prawo odwołania się do sądu wyższej instalacji w celu ponownego rozpatrzenia orzeczenia o winie i karze zgodnie z ustawą.

6. Jeżeli prawomocne orzeczenie skazujące zostało następnie uchylone lub nastąpiło ułaskawienie na podstawie nowych lub nowo ujawnionych faktów, które niezbicie wykazywały, że zaszła omyłka sądowa, wówczas osobie, która poniosła karę w wyniku takiego skazania, będzie przyznane odszkodowanie zgodnie z ustawą, chyba że zostanie udowodnione, iż osoba ta ponosi całkowicie lub częściowo winę za nieujawnienie w porę nieznanego faktu.

7. Nikt nie może być ponownie ścigany lub karany za przestępstwo, za które już raz został prawomocnie skazany lub uniewinniony zgodnie z ustawą i procedurą karną danego kraju.

Artykuł 15

1. Nikt nie może być skazany za czyn lub zaniechanie, które w myśl prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowiły przestępstwa w chwili ich popełnienia. Nie może być również zastosowana kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w chwili popełnienia przestępstwa. Jeżeli po popełnieniu przestępstwa ustanowiona zostanie przez ustawę kara łagodniejsza za takie przestępstwo, przestępca będzie miał prawo z tego korzystać.

2. Nic w niniejszym artykule nie ogranicza sądzenia i karania jakiejkolwiek osoby za jakikolwiek czyn lub zaniechanie, które w chwili ich popełnienia stanowiły przestępstwo w myśl ogólnych zasad prawa uznanych przez społeczność międzynarodową.

Artykuł 16

Każdy ma prawo do uznawania wszędzie jego podmiotowości prawnej.

Artykuł 17

1. Nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję ani też na bezprawne zamachy na jego cześć i dobre imię.

2. Każdy ma prawo do ochrony prawnej przed tego rodzaju ingerencjami i zamachami.

Artykuł 18

1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania. Prawo to obejmuje wolność posiadania lub przyjmowania wyznania lub przekonań według własnego wyboru oraz do uzewnętrzniania indywidualnie czy wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej religii lub przekonań przez uprawianie kultu, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie.

2. Nikt nie może podlegać przymusowi, który stanowiłby zamach na jego wolność posiadania lub przyjmowania wyznania albo przekonań według własnego wyboru.

3. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i są konieczne dla ochrony bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności publicznej albo podstawowych praw i wolności innych osób.

4. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania wolności rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych do zapewnienia swym dzieciom wychowania religijnego i moralnego zgodnie z własnymi przekonaniami.

Artykuł 19

1. Każdy człowiek ma prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów.

2. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania opinii; prawo to obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania wszelkich informacji i poglądów, bez względu na granice państwowe, ustnie, pismem lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź w jakikolwiek inny sposób według własnego wyboru.

3. Realizacja praw przewidzianych w ustępie 2 niniejszego artykułu pociąga za sobą specjalne obowiązki i specjalną odpowiedzialność. Może ona w konsekwencji podlegać

pewnym ograniczeniom, które powinny być jednak wyraźnie przewidziane przez ustawę i które są niezbędne w celu:

a) poszanowania praw i dobrego imienia innych;

b) ochrony bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo zdrowia lub moralności publicznej.

Artykuł 20

1. Wszelka propaganda wojenna powinna być ustawowo zakazana.

2. Popieranie w jakikolwiek sposób nienawiści narodowej, rasowej lub religijnej, stanowiące podżeganie do dyskryminacji, wrogości lub gwałtu, powinno być ustawowo zakazane.

Artykuł 21

Uznaje się prawo do spokojnego zgromadzania się. Na wykonywanie tego prawa nie mogą być nałożone ograniczenia inne niż ustalone zgodnie z ustawą i konieczne w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, porządku publicznego bądź dla ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych osób.

Artykuł 22

1. Każdy ma prawo do swobodnego stowarzyszania się z innymi, włącznie z prawem do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych w celu ochrony swych interesów.

2. Na wykonywanie tego prawa nie mogą być nałożone ograniczenia inne niż przewidziane przez ustawę i konieczne w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, porządku publicznego bądź dla ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych osób. Niniejszy artykuł nie stanowi przeszkody w nałożeniu ograniczeń zgodnych z ustawą na wykonywanie tego prawa przez członków sił zbrojnych i policji.

3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie uprawnia Państw-Stron Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy z 1948 r. dotyczącej wolności związkowej do podejmowania kroków ustawodawczych lub stosowania prawa w sposób, który naruszałby gwarancje przewidziane w tej Konwencji.

Artykuł 23

1. Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i Państwa.

2. Uznaje się prawo mężczyzn i kobiet w wieku małżeńskim do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny.

3. Żaden związek małżeński nie może być zawarty bez swobodnie wyrażonej i pełnej zgody przyszłych małżonków.

4. Państwa-Strony niniejszego Paktu podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia równych praw i obowiązków małżonków w odniesieniu do zawarcia małżeństwa, podczas jego trwania i przy jego rozwiązaniu. W przypadku rozwiązania małżeństwa należy podjąć środki w celu zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony.

Artykuł 24

1. Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową lub urodzenie, ma

prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletniego, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa.

2. Każde dziecko powinno być zarejestrowane niezwłocznie po urodzeniu i posiadać nazwisko.

3. Każde dziecko ma prawo do nabycia obywatelstwa.

Artykuł 25

Każdy obywatel ma prawo i możliwości, bez żadnej dyskryminacji, o której mowa w artykule 2, i bez nieuzasadnionych ograniczeń:

a) uczestniczenia w kierowaniu sprawami publicznymi bezpośrednio lub za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli;

b) korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego w rzetelnych wyborach, przeprowadzanych okresowo, opartych na głosowaniu powszechnym, równym i tajnym, gwarantujących wyborcom swobodne wyrażenie woli;

c) dostępu do służby publicznej w swoim kraju na ogólnych zasadach równości.

Artykuł 26

Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji do jednakowej ochrony prawnej. Jakakolwiek dyskryminacja w tym zakresie powinna być ustawowo zakazana oraz powinna być zagwarantowana przez ustawę równa dla wszystkich i skuteczna ochrona przed dyskryminacją z takich względów, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.

Artykuł 27

W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 28

1. Powołuje się Komitet Praw Człowieka (zwany dalej w niniejszym Pakcie „Komitetem"). Składa się on z osiemnastu członków i sprawuje funkcje wymienione poniżej.

2. Komitet składa się z obywateli Państw-Stron niniejszego Paktu, którzy powinni być ludźmi o wysokim poziomie moralnym i uznanej kompetencji w dziedzinie praw człowieka, przy czym należy uwzględnić celowość udziału pewnej liczby osób o doświadczeniu prawniczym.

3. Członkowie Komitetu są wybierani i pełnią swe funkcje we własnym imieniu.

Artykuł 29

1. Członkowie Komitetu są wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób odpowiadających wymogom określonym w artykule 28, które zostaną w tym celu zgłoszone przez Państwa-Strony niniejszego Paktu.

2. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu może zgłosić najwyżej dwie osoby. Osoby te powinny być obywatelami Państwa zgłaszającego.

3. Ta sama osoba może być zgłoszona ponownie.

Artykuł 30

1. Pierwsze wybory odbędą się nie później niż w sześć miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego Paktu.

2. Co najmniej na cztery miesiące przed terminem każdych wyborów do Komitetu, z wyjątkiem wyborów mających na celu obsadzanie wakatu ogłoszonego zgodnie z artykułem 34, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych skieruje do Państw-Stron niniejszego Paktu pisemne zaproszenie do zgłoszenia kandydatów na członków Komitetu w ciągu trzech miesięcy.

3. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych sporządza alfabetyczną listę wszystkich zgłoszonych w ten sposób kandydatów, ze wskazaniem Państw, które ich zgłosiły, i przedkłada ją Państwom-Stronom niniejszego Paktu nie później niż na miesiąc przed terminem każdych wyborów.

4. Wybory członków Komitetu odbywają się na posiedzeniu Państw-Stron niniejszego Paktu, zwołanym przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych w siedzibie Organizacji. Na posiedzeniu tym, dla którego quorum wynosi dwie trzecie Państw-Stron niniejszego Paktu, za wybranych uznani zostaną ci kandydaci, którzy otrzymają największą liczbę głosów przedstawicieli Państw-Stron obecnych i głosujących.

Artykuł 31

1. W skład Komitetu nie może wejść więcej niż jeden obywatel tego samego Państwa.

2. W wyborach do Komitetu uwzględniona będzie zasada sprawiedliwego podziału geograficznego i reprezentacji różnych form cywilizacji, jak również podstawowych systemów prawnych.

Artykuł 32

1. Członkowie Komitetu wybierani są na okres czterech lat. Mogą oni być ponownie wybrani, jeżeli ich kandydatury zostaną ponownie zgłoszone. Jednakże mandat dziewięciu spośród członków Komitetu wybranych w pierwszych wyborach wygasa po upływie dwóch lat; niezwłocznie po pierwszych wyborach nazwiska tych dziewięciu członków Komitetu zostaną wybrane drogą losowania przez przewodniczącego posiedzenia, o którym mowa w artykule 30 ustęp 4.

2. Po wygaśnięciu mandatu wybory zostaną przeprowadzone zgodnie z postanowieniami poprzednich artykułów niniejszej części Paktu.

Artykuł 33

1. Jeżeli według jednomyślnej opinii pozostałych członków jeden z członków Komitetu przestał wykonywać swe funkcje z jakiejkolwiek innej przyczyny niż czasowa nieobecność, Przewodniczący Komitetu zawiadomi o tym Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który ogłosi wakat w składzie Komitetu.

2. W przypadku śmierci lub rezygnacji jednego z członków Komitetu Przewodniczący niezwłocznie zawiadomi Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który ogłosi wakat od dnia śmierci lub od dnia, od którego rezygnacja pociąga za sobą skutki prawne.

Artykuł 34

1. W przypadku ogłoszenia wakatu zgodnie z artykułem 33 oraz jeżeli mandat członka, który ma być zastąpiony, nie wygasa w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia wakatu, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi o tym wszystkie

Państwa-Strony niniejszego Paktu, które mogą w ciągu dwóch miesięcy zgłosić zgodnie z artykułem 29 kandydatów w celu wypełnienia wakatu.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych sporządzi listę alfabetyczną osób w ten sposób zgłoszonych i przedłoży ją Państwom-Stronom niniejszego Paktu. Następnie zostaną przeprowadzone wybory w celu obsadzenia wakującego miejsca, zgodnie z odpowiednimi postanowieniami tej części niniejszego Paktu.

3. Członek Komitetu wybrany w celu wypełnienia wakatu ogłoszonego z artykułem 33 będzie piastował swe funkcje przez okres, jaki pozostał do czasu wygaśnięcia kadencji członka, którego miejsce stało się wakujące w Komitecie zgodnie z postanowieniami wymienionego artykułu.

Artykuł 35

Członkowie Komitetu otrzymują, za zgodą Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, wynagrodzenie z funduszów Organizacji Narodów Zjednoczonych na zasadach i warunkach, jakie ustali Zgromadzenie Ogólne, uwzględniając wagę zadań Komitetu.

Artykuł 36

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel i środki materialne konieczne do efektywnego wykonywania funkcji Komitetu przewidzianych w niniejszym Pakcie.

Artykuł 37

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwoła pierwsze posiedzenie Komitetu w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Po pierwszym posiedzeniu Komitet zbiera się w każdym przypadku przewidzianym w jego regulaminie.

3. Komitet zbiera się normalnie w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych lub w Biurze Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie.

Artykuł 38

Każdy z członków Komitetu przed objęciem swych funkcji składa na posiedzeniu otwartym Komitetu uroczyste oświadczenie, iż będzie wykonywał swe obowiązki w sposób bezstronny i sumienny.

Artykuł 39

1. Komitet wybiera swoje biuro na okres dwóch lat. Członkowie biura mogą być ponownie wybrani.

2. Komitet ustali swój regulamin, który będzie zawierał m.in. następujące postanowienia:

a) 12 członków stanowi quorum,

b) decyzje Komitetu są podejmowane większością głosów obecnych członków.

Artykuł 40

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do przedkładania sprawozdań na temat środków przedsięwziętych przez nie w celu realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie oraz postępu dokonanego w dziedzinie korzystania z tych praw:

a) w ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszego Paktu dla tych Państw-Stron,

b) następnie na każde wezwanie Komitetu.

2. Wszystkie sprawozdania zostaną przedłożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże je Komitetowi do rozpatrzenia. Sprawozdania powinny wskazywać czynniki i trudności – o ile takie istnieją – wpływające na realizację niniejszego Paktu.

3. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych może w porozumieniu z Komitetem przekazać organizacjom wyspecjalizowanym kopie tych części sprawozdań, które mogą dotyczyć ich zakresu działalności.

4. Komitet bada sprawozdania przedłożone przez Państwa-Strony niniejszego Paktu. Przekazuje on Państwom-Stronom swoje sprawozdania wraz z takimi uwagami natury ogólnej, jakie uzna za właściwe. Komitet może również przekazać te uwagi wraz z kopiami sprawozdań, jakie otrzymał od Państw-Stron niniejszego Paktu, Radzie Gospodarczej i Społecznej.

5. Państwa-Strony niniejszego Paktu mogą przedłożyć Komitetowi komentarze do uwag, jakie mogą być uczynione zgodnie z ustępem 4 niniejszego artykułu.

Artykuł 41

1. Zgodnie z niniejszym artykułem Państwo-Strona niniejszego Paktu może w każdej chwili oświadczyć, że uznaje właściwość Komitetu do przyjmowania i rozważania zawiadomień, w których jedno Państwo-Strona twierdzi, że inne Państwo-Strona nie wypełnia swych zobowiązań wynikających z niniejszego Paktu. Zawiadomienia, o których mowa w niniejszym artykule, będą przyjmowane i rozważane tylko w przypadku, gdy zostaną przedłożone przez Państwo-Stronę, które złożyło oświadczenie uznające właściwość Komitetu wobec niego. Komitet nie będzie przyjmował żadnych zawiadomień, jeśli będą one dotyczyły Państwa-Strony, które nie złożyło takiego oświadczenia. Zawiadomienia przyjęte zgodnie z niniejszym artykułem będą rozpatrywane w trybie następującym:

a) w przypadku gdy jedno z Państw-Stron niniejszego Paktu uważa, że inne Państwo-Strona nie wykonuje postanowień niniejszego Paktu, może mu ono zwrócić na to uwagę drogą pisemnego zawiadomienia; Państwo otrzymujące zawiadomienie dostarczy w ciągu trzech miesięcy od dnia jego otrzymania Państwu, które je przesłało, wyjaśnienie lub inne oświadczenie na piśmie naświetlające sprawę, które powinno zawierać w stopniu, w jakim to jest możliwe i celowe, informacje dotyczące wewnętrznej procedury oraz środków odwoławczych już zastosowanych, będących w toku stosowania lub dostępnych w tej sprawie;

b) jeżeli sprawa nie zostanie rozstrzygnięta ku zadowoleniu obu zainteresowanych Państw-Stron w ciągu sześciu miesięcy od dnia otrzymania przez Państwo otrzymujące pierwszego zawiadomienia, każde z tych Państw będzie miało prawo skierować sprawę do Komitetu przez zawiadomienie Komitetu oraz drugiego Państwa;

c) Komitet rozpatruje przekazaną mu sprawę tylko po upewnieniu się, że dostępne wewnętrzne środki odwoławcze zostały zastosowane i wyczerpane w tej sprawie zgodnie z ogólnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego; zasada ta nie ma zastosowania w przypadku nieuzasadnionej zwłoki w przeprowadzeniu postępowania odwoławczego;

d) Komitet rozpatruje zawiadomienia, o których mowa w niniejszym artykule, na posiedzeniach przy drzwiach zamkniętych;

e) z zastrzeżeniem postanowień punktu c) Komitet powinien udostępnić zainteresowanym Państwom-Stronom swe dobre usługi, dążąc do polubownego rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności uznanych w niniejszym Pakcie;

f) w każdej przekazanej mu sprawie Komitet może zwrócić się do wspomnianych w punkcie b) zainteresowanych Państw-Stron o dostarczenie mu wszelkich informacji dotyczących danej sprawy;

g) zainteresowane Państwa-Strony wspomniane w punkcie b) mają prawo być reprezentowane podczas rozpatrywania sprawy przez Komitet oraz składać uwagi ustnie lub pisemnie bądź w obu formach;

h) Komitet powinien w ciągu dwunastu miesięcy od otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w punkcie b), przedłożyć sprawozdanie:

i) jeżeli zostało osiągnięte rozstrzygnięcie zgodnie z postanowieniami punktu e), Komitet ograniczy swe sprawozdanie do krótkiego przedstawienia faktów i osiągniętego rozstrzygnięcia;

ii) jeżeli nie zostało osiągnięte rozstrzygnięcie zgodnie z postanowieniem punktu e), Komitet ograniczy swe sprawozdanie do krótkiego przedstawienia faktów; pisemne uwagi Państw-Stron oraz protokół zawierający uwagi ustne, poczynione przez zainteresowane Państwa-Strony, zostaną załączone do sprawozdania.

W każdej sprawie sprawozdanie powinno być przekazane zainteresowanym Państwom-Stronom.

2. Postanowienia niniejszego artykułu wejdą w życie z chwilą złożenia oświadczenia, o którym mowa w ustępie 1, przez dziesięć Państw-Stron niniejszego Paktu. Oświadczenia takie powinny być złożone przez Państwa-Strony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże ich kopie innym Państwom-Stronom. Oświadczenie może zostać w każdej chwili wycofane w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego. Wycofanie takie nie przeszkadza w rozpatrzeniu sprawy będącej przedmiotem zawiadomienia już przekazanego zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu; po otrzymaniu przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych notyfikacji o wycofaniu oświadczenia nie będą przyjmowane dalsze zawiadomienia od jakichkolwiek Państw-Stron, chyba że zainteresowane Państwo-Strona złożyło ponowne oświadczenie.

Artykuł 42

1. a) Jeżeli sprawa przedłożona Komitetowi zgodnie z artykułem 41 nie zostanie rozstrzygnięta ku zadowoleniu zainteresowanych Państw-Stron, Komitet może, po uprzednim uzyskaniu zgody zainteresowanych Państw-Stron, powołać Komisję Pojednawczą ad hoc (zwaną dalej „Komisją"); Komisja świadczy swe dobre usługi zainteresowanym Państwom-Stronom w celu polubownego rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o poszanowanie niniejszego Paktu;

b) Komisja składa się z pięciu osób wyznaczonych zgodnie z porozumieniem pomiędzy zainteresowanymi Państwami-Stronami; jeżeli zainteresowane Państwa-Strony nie osiągną w ciągu trzech miesięcy porozumienia odnośnie do części lub całości składu Komisji, wówczas ci członkowie Komisji, co do których nie osiągnięto porozumienia, zostaną wybrani w tajnym głosowaniu większością dwóch trzecich głosów członków Komitetu spośród nich samych.

2. Członkowie Komisji pełnią swe funkcje w imieniu własnym. Nie mogą oni być obywatelami zainteresowanych Państw-Stron ani obywatelami Państwa nie będącego Stroną niniejszego Paktu, ani też obywatelami Państwa-Strony, które nie złożyło oświadczenia przewidzianego w artykule 41.

3. Komisja wybiera swego Przewodniczącego oraz przyjmuje własny regulamin.

4. Posiedzenia Komisji odbywają się normalnie w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych lub w Biurze Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie. Mogą one jednak odbywać się w innych dogodnych miejscach, które Komisja ustali w porozumieniu z Sekretarzem Generalnym Organizacji Narodów Zjednoczonych i zainteresowanymi Państwami-Stronami.

5. Sekretariat powołany zgodnie z artykułem 36 obsługuje również komisje powołane na podstawie niniejszego artykułu.

6. Informacje otrzymane i rozpatrzone przez Komitet powinny być udostępnione Komisji, która może wezwać zainteresowane Państwa-Strony do dostarczania wszelkich innych uzupełniających informacji dotyczących danej sprawy.

7. Po rozpatrzeniu sprawy we wszystkich jej aspektach, lecz w każdym razie nie później niż w dwanaście miesięcy od dnia przedłożenia jej tej sprawy, Komisja przedstawia sprawozdanie Przewodniczącemu Komitetu celem przekazania go zainteresowanym Państwom-Stronom:

a) jeżeli Komisja nie jest w stanie zakończyć rozpatrywania sprawy w ciągu dwunastu miesięcy, ograniczy swe sprawozdanie do krótkiego przedstawienia stanu rozpatrywania sprawy;

b) jeżeli zostało osiągnięte polubowne rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o poszanowanie praw człowieka, uznanych w niniejszym Pakcie, Komisja ograniczy swe sprawozdanie do krótkiego przedstawienia faktów i osiągniętego rozstrzygnięcia;

c) jeżeli rozstrzygnięcie w myśl punktu b) nie zostanie osiągnięte, sprawozdanie Komisji powinno zawierać ustalenia we wszystkich kwestiach faktycznych dotyczących sporu między zainteresowanymi Państwami-Stronami, a także pogląd Komisji odnośnie do możliwości osiągnięcia polubownego rozstrzygnięcia sprawy. Sprawozdanie powinno również zawierać uwagi pisemne oraz protokół uwag ustnych poczynionych przez zainteresowane Państwa-Strony;

d) jeżeli Komisja przedłoży sprawozdanie zgodnie z punktem c), zainteresowane Państwa-Strony zawiadomią, w ciągu trzech miesięcy od dnia otrzymania tego sprawozdania, Przewodniczącego Komitetu, czy akceptują treść sprawozdania Komisji.

8. Postanowienia niniejszego artykułu nie ograniczają obowiązków Komitetu przewidzianych w artykule 41.

9. Zainteresowane Państwa-Strony pokryją w równym stopniu wszelkie wydatki członków Komisji zgodnie z preliminarzem, który zostanie sporządzony przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

10. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych jest upoważniony do pokrycia – w razie potrzeby – wydatków członków Komisji, zanim zainteresowane Państwa-Strony dokonają ich zwrotu zgodnie z ustępem 9 niniejszego artykułu.

Artykuł 43

Członkowie Komitetu i Komisji Pojednawczej ad hoc, wyznaczeni zgodnie z postanowieniami artykułu 41, korzystają z ułatwień, przywilejów i immunitetów, jakie przysługują ekspertom działającym z ramienia Organizacji Narodów Zjednoczonych, zgodnie z postanowieniami odpowiednich rozdziałów Konwencji dotyczącej przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 44

Postanowienia dotyczące wykonania niniejszego Paktu stosuje się bez uszczerbku dla sposobów postępowania w dziedzinie praw człowieka określonych na podstawie aktów konstytucyjnych i konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacji wyspecjalizowanych oraz nie stanowią przeszkody w stosowaniu przez Państwa-Strony niniejszego Paktu innych sposobów załatwiania sporów, zgodnie z ogólnymi bądź szczegółowymi porozumieniami międzynarodowymi, obowiązującymi w stosunkach między nimi.

Artykuł 45

Komitet przedkłada Zgromadzeniu Ogólnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, za pośrednictwem Rady Gospodarczej i Społecznej, roczne sprawozdania ze swej działalności.

Artykuł 46

Żadne z postanowień niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako naruszające postanowienia Karty Narodów Zjednoczonych i statutów organizacji różnych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacji wyspecjalizowanych odnośnie do spraw, których dotyczy niniejszy Pakt.

Artykuł 47

Żadne z postanowień niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako naruszające przyrodzone prawo wszystkich narodów do pełnego i swobodnego posiadania i użytkowania ich bogactw i zasobów naturalnych.

CZĘŚĆ V

Artykuł 48

1. Niniejszy Pakt jest otwarty do podpisu dla wszystkich Państw członków Organizacji Narodów Zjednoczonych lub członków jakiejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej, a także dla wszystkich Państw-Stron Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz wszystkich innych Państw zaproszonych przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych do stania się Stroną niniejszego Paktu.

2. Niniejszy Pakt podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejszy Pakt jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich Państw, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu.

4. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

5. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa, które podpisały niniejszy Pakt lub do niego przystąpiły, o złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 49

1. Niniejszy Pakt wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa, które ratyfikuje niniejszy Pakt lub do niego przystąpi po złożeniu trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, wchodzi on w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 50

Postanowienia niniejszego Paktu rozciągają się na wszystkie części Państw federalnych bez jakichkolwiek ograniczeń lub wyjątków.

Artykuł 51

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu może zaproponować poprawkę i zgłosić ją Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny

przekaże następnie każdą zaproponowaną poprawkę Państwom-Stronom niniejszego Paktu z prośbą o zawiadomienie go, czy wypowiadają się za zwołaniem konferencji Państw-Stron w celu rozważenia i przegłosowania propozycji. Jeżeli przynajmniej jedna trzecia Państw--Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła ją pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta na konferencji większością głosów Państw-Stron obecnych i głosujących zostanie przedłożona Zgromadzeniu Ogólnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych do zatwierdzenia.

2. Poprawki wchodzą w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i przyjęciu przez dwie trzecie Państw-Stron niniejszego Paktu zgodnie z ich procedurą konstytucyjną.

3. Poprawki po wejściu w życie wiążą te Państwa-Strony, które je przyjęły, podczas gdy inne Państwa-Strony są nadal związane postanowieniami niniejszego Paktu oraz poprawkami, które przyjęły uprzednio.

Artykuł 52

Niezależnie od notyfikacji, dokonanych zgodnie z artykułem 48 ustęp 5, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa, o których mowa w ustępie 1 wymienionego artykułu, o:

a) podpisach, ratyfikacjach i przystąpieniach zgodnie z artykułem 48;

b) dacie wejścia w życie niniejszego Paktu zgodnie z artykułem 49 i dacie wejścia w życie poprawek godnie z artykułem 51.

(opuszczono artykuł 53)

*Protokół fakultatywny z 16 grudnia 1966 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych**

(DzU z 1994 r., nr 23, poz. 80)

Państwa-Strony niniejszego protokołu,

zważywszy, że dla lepszego zapewnienia realizacji celów Paktu praw obywatelskich i politycznych (zwanego dalej „Paktem") oraz wykonywania jego postanowień byłoby właściwe umożliwienie Komitetowi Praw Człowieka (zwanemu dalej „Komitetem"), ustanowionemu na podstawie części IV Paktu, przyjmowania i rozpatrywania, zgodnie z niniejszym protokołem, zawiadomień osób twierdzących, iż stały się ofiarami naruszenia któregokolwiek z praw wymienionych w Pakcie,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Państwo-Strona Paktu, które staje się stroną niniejszego protokołu, uznaje właściwość Komitetu do przyjmowania i rozpatrywania zawiadomień pochodzących od podległych jego jurysdykcji osób twierdzących, iż stały się ofiarami naruszenia przez to Państwo-Stronę któregokolwiek z praw wymienionych w Pakcie. Komitet nie przyjmie żadnego zawiadomienia, jeżeli dotyczy ono Państwa-Strony Paktu, które nie jest stroną niniejszego protokołu.

Artykuł 2

Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 1, osoby, które twierdzą, że którekolwiek z ich praw wymienionych w Pakcie zostało naruszone, a które wyczerpały wszystkie dostępne wewnątrzkrajowe środki zaradcze, mogą złożyć Komitetowi pisemne zawiadomienie do rozpatrzenia.

Artykuł 3

Komitet uzna za nie nadające się do przyjęcia każde zawiadomienie złożone na podstawie niniejszego protokołu, jeżeli jest ono anonimowe lub jeżeli uzna je za nadużycie prawa do złożenia takiego zawiadomienia bądź za niezgodne z postanowieniami Paktu.

Artykuł 4

1. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 3, Komitet każde zawiadomienie złożone mu zgodnie z niniejszym protokołem poda do wiadomości Państwa-Strony niniejszego protokołu, któremu zarzuca się naruszenie któregokolwiek postanowienia Paktu.

2. Państwo takie przedstawi Komitetowi w ciągu sześciu miesięcy pisemne wyjaśnienia lub oświadczenia naświetlające sprawę oraz wskazujące ewentualne środki zaradcze, jakie mogłyby być przez nie podjęte.

---

* Protokół fakultatywny wszedł w życie 23 marca 1976 r. W stosunku do Polski wszedł w życie 7 lutego 1992 r.

Artykuł 5

1. Komitet będzie rozpatrywał zawiadomienia otrzymane zgodnie z niniejszym protokołem, biorąc pod uwagę wszystkie pisemne informacje dostarczone mu przez osobę i przez zainteresowane Państwo-Stronę.

2. Komitet nie będzie rozpatrywał żadnego zawiadomienia otrzymanego od osoby przed upewnieniem się, że:

a) ta sama sprawa nie jest już rozpatrywana zgodnie z inną procedurą międzynarodowych badań lub rozstrzygania sporów;

b) osoba wyczerpała wszystkie dostępne wewnątrzkrajowe środki zaradcze. Zasada ta nie ma zastosowania w przypadkach nieuzasadnionej zwłoki w zastosowaniu tych środków.

3. Komitet bada zawiadomienia zgodnie z niniejszym protokołem na posiedzeniach przy drzwiach zamkniętych.

4. Komitet przekaże swój pogląd na sprawę zainteresowanemu Państwu-Stronie oraz osobie.

Artykuł 6

Komitet włączy do swego rocznego sprawozdania, sporządzonego zgodnie z artykułem 45 Paktu, omówienie swej działalności przewidzianej niniejszym protokołem.

Artykuł 7

Do czasu osiągnięcia celów rezolucji 1514 (XV) w sprawie Deklaracji o przyznaniu niepodległości krajom i narodom kolonialnym, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 14 grudnia 1960 r., postanowienia niniejszego protokołu w żaden sposób nie będą ograniczały prawa petycji, przyznanego tym narodom przez Kartę Narodów Zjednoczonych i przez inne międzynarodowe konwencje i dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz jej organizacji wyspecjalizowanych.

Artykuł 8

1. Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla wszystkich państw, które podpisały Pakt.

2. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji przez wszystkie państwa, które ratyfikowały Pakt lub przystąpiły do niego. Dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejszy protokół jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw, które ratyfikowały Pakt lub przystąpiły do niego.

4. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

5. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie państwa, które podpisały niniejszy Pakt lub do niego przystąpiły, o złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 9

1. Z zastrzeżeniem wejścia w życie Paktu, niniejszy protokół wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa, które ratyfikuje niniejszy protokół lub przystąpi do niego po złożeniu dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, wejdzie on w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 10

Postanowienia niniejszego protokołu rozciągają się na wszystkie części państw federalnych bez żadnych ograniczeń i wyjątków.

Artykuł 11

1. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu może zaproponować poprawkę i przedstawić ją Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny przekaże następnie każdą zaproponowaną poprawkę Państwom-Stronom niniejszego protokołu z prośbą o zawiadomienie go, czy wypowiadają się za zwołaniem konferencji Państw-Stron w celu rozważenia i przegłosowania propozycji. Jeżeli przynajmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła ją pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta na konferencji większością głosów Państw-Stron obecnych i głosujących zostanie przedłożona Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych do zatwierdzenia.

2. Poprawki wchodzą w życie po zatwierdzeniu ich przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych i przyjęciu przez dwie trzecie Państw-Stron niniejszego protokołu zgodnie z ich odpowiednią procedurą konstytucyjną.

3. Poprawki po wejściu w życie wiążą te Państwa-Strony, które je przyjęły, podczas gdy inne Państwa-Strony są nadal związane postanowieniami niniejszego protokołu oraz poprawkami, które przyjęły uprzednio.

Artykuł 12

1. Każde Państwo-Strona może w każdej chwili wypowiedzieć niniejszy protokół w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

2. Wypowiedzenie nie będzie miało wpływu na dalsze stosowanie postanowień niniejszego protokołu do wszelkich zawiadomień złożonych zgodnie z artykułem 2 przed wejściem w życie wypowiedzenia.

Artykuł 13

Niezależnie od notyfikacji dokonanych zgodnie z artykułem 8 ustęp 5 niniejszego protokołu Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie państwa, o których mowa w artykule 48 ustęp 1 Paktu, o:

a) podpisach, ratyfikacjach i przystąpieniach zgodnie z artykułem 8,

b) dacie wejścia w życie niniejszego protokołu zgodnie z artykułem 9 i dacie wejścia w życie poprawek zgodnie z artykułem 11,

c) wypowiedzeniach zgodnie z artykułem 12.

(opuszczono artykuł 14)

Rzeczpospolita Polska postanawia przystąpić do powyższego protokołu z zastrzeżeniem wyłączającym postępowanie przewidziane w jego artykule 5 ustęp 2 a), jeżeli sprawa była już rozpatrywana w ramach innej procedury międzynarodowej, z uwzględnieniem powyższego zastrzeżenia będzie on niezmiennie zachowywany.

*Drugi protokół fakultatywny z 15 grudnia 1989 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych w sprawie zniesienia kary śmierci**

(Źródło: Prawa człowieka – wybór materiałów. Dokumenty międzynarodowe, przekład i opracowanie B. Gronowska, T. Jasudowicz, C. Mik, Wydawnictwo COMER, Toruń 1993, s. 74–77)

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,

wierząc, że zniesienie kary śmierci przyczynia się do podniesienia ludzkiej godności i stopniowego rozwoju praw człowieka,

przypominając artykuł 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przyjętej 10 grudnia 1948 r. i artykuł 6 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych przyjętego 16 grudnia 1966 r.,

biorąc pod uwagę, że artykuł 6 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych nawiązuje do zniesienia kary śmierci w sposób, który mocno sugeruje, iż takie zniesienie kary śmierci jest pożądane,

przekonane, że wszystkie sposoby zniesienia kary śmierci powinny być uznane za postęp w korzystaniu z prawa do życia,

pragnąc podjąć niniejszym międzynarodowe zobowiązanie dotyczące zniesienia kary śmierci,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

1. Wobec żadnej osoby znajdującej się w ramach jurysdykcji krajowej Państwa-Strony niniejszego Protokołu Fakultatywnego nie wykona się kary śmierci.

2. Każde Państwo-Strona podejmie wszelkie niezbędne środki celem zniesienia kary śmierci w ramach własnej jurysdykcji.

Artykuł 2

1. Niedopuszczalne jest jakiekolwiek zastrzeżenie wobec niniejszego Protokołu, z wyjątkiem zastrzeżenia uczynionego w momencie ratyfikacji lub przystąpienia, które przewiduje dopuszczalność stosowania kary śmierci w czasie wojny, w wyniku skazania za najpoważniejsze przestępstwo o charakterze wojskowym popełnione w czasie wojny.

2. Państwo-Strona, czyniąc takie zastrzeżenie w momencie ratyfikacji lub przystąpienia, poda do wiadomości Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych stosowne przepisy swojego ustawodawstwa krajowego stosowanego w czasie wojny.

3. Państwo-Strona, uczyniwszy takie zastrzeżenie, zawiadomi Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o każdorazowym początku i końcu stanu wojny na swoim terytorium.

---

* Zgodnie z postanowieniami artykułu 8 ust. 1 protokół wszedł w życie 11 lipca 1991 r. Stronami protokołu jest 49 państw (stan na 30 września 2001 r.).

Artykuł 3

Państwa-Strony niniejszego Protokołu zamieszczą w sprawozdaniach, które przesyłają do Komitetu Praw Człowieka zgodnie z artykułem 40 Paktu, informacje dotyczące środków, które zostały przez nie przyjęte celem urzeczywistnienia niniejszego Protokołu.

Artykuł 4

W stosunku do Państw-Stron Paktu, które złożyły oświadczenie w myśl artykułu 41, kompetencja Komitetu Praw Człowieka w zakresie przyjmowania i rozpatrywania zawiadomień w sytuacji, gdy Państwo-Strona twierdzi, że inne Państwo-Strona nie wypełnia swych zobowiązań, będzie rozszerzona na postanowienia niniejszego Protokołu, chyba że dane Państwo-Strona złożyło przeciwne oświadczenie w momencie ratyfikacji lub przystąpienia.

Artykuł 5

W stosunku do Państw-Stron (Pierwszego) Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych przyjętego 16 grudnia 1966 r., kompetencja Komitetu Praw Człowieka w zakresie przyjmowania i rozpatrywania zawiadomień pochodzących od jednostek podległych ich jurysdykcji będzie rozszerzona na postanowienia niniejszego Protokołu, chyba że dane Państwo-Strona złożyło przeciwne oświadczenie w momencie ratyfikacji lub przystąpienia.

Artykuł 6

1. Postanowienia niniejszego Protokołu będą stosowane jako dodatkowe postanowienia do Paktu.

2. Bez wpływu na możliwość czynienia zastrzeżenia w myśl artykułu 2 niniejszego Protokołu, prawo zagwarantowane w artykule 1 ustęp 1 niniejszego Protokołu nie może być zawieszone na mocy artykułu 4 Paktu.

Artykuł 7

1. Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla każdego Państwa, które podpisało Pakt.

2. Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji przez każde Państwo, które ratyfikowało Pakt lub przystąpiło do niego. Dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejszy Protokół będzie otwarty do przystąpienia dla każdego Państwa, które ratyfikowało Pakt lub przystąpiło do niego.

4. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

5. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa, które podpisały niniejszy Protokół lub przystąpiły do niego o każdorazowym złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 8

1. Niniejszy Protokół wejdzie w życie w terminie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego Państwa ratyfikującego niniejszy Protokół lub przystępującego do niego po złożeniu dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, niniejszy Protokół wejdzie w życie w terminie trzech miesięcy od daty złożenia własnego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 9

Postanowienia niniejszego Protokołu rozciągają się na wszystkie części Państw federalnych bez jakichkolwiek ograniczeń i wyjątków.

Artykuł 10

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych poinformuje wszystkie Państwa, o których mowa w artykule 48 ustęp 1 Paktu o:

a) zastrzeżeniach, zawiadomieniach, informacjach, o których mowa w artykule 2 niniejszego Protokołu;

b) o oświadczeniach czynionych na mocy artykułu 4 lub artykułu 5 niniejszego Protokołu;

c) o podpisach, ratyfikacjach i przystąpieniach dokonywanych zgodnie z artykułem 7 niniejszego Protokołu;

d) o dacie wejścia w życie niniejszego Protokołu stosownie do jego artykułu 8.

Artykuł 11

1. Niniejszy Protokół, którego teksty w języku angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, będzie złożony w archiwach Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelnione kopie niniejszego Protokołu wszystkim Państwom, o których mowa w artykule 48 Paktu.

Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych z 16 grudnia 1966 r.

(DzU z 1977 r., nr 38, poz. 169, załącznik)

Państwa-Strony niniejszego Paktu,

zważywszy, że zgodnie z zasadami ogłoszonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

uznając, że prawa te wynikają z przyrodzonej godności człowieka,

uznając, że zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka ideał wolnej istoty ludzkiej wyzwolonej od lęku i niedostatku może być osiągnięty tylko wówczas, kiedy zostaną stworzone warunki zapewniające każdemu korzystanie z praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych oraz z praw obywatelskich i politycznych,

zważywszy wynikający z Karty Narodów Zjednoczonych obowiązek Państw popierania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw i wolności człowieka,

biorąc pod uwagę, że jednostka ludzka, mająca obowiązki w stosunku do innych jednostek i w stosunku do społeczności, do której należy, powinna dążyć do popierania i przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie,

zgodziły się na następujące artykuły:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

1. Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny.

2. Wszystkie narody mogą swobodnie rozporządzać dla swoich celów swymi bogactwami i zasobami naturalnymi bez uszczerbku dla jakichkolwiek zobowiązań wynikających z międzynarodowej współpracy gospodarczej, opartej na zasadzie wzajemnych korzyści, oraz z prawa międzynarodowego. W żadnym przypadku nie można pozbawiać narodu jego własnych środków egzystencji.

3. Państwa-Strony niniejszego Paktu, włącznie z Państwami odpowiedzialnymi za administrację terytoriów niesamodzielnych i terytoriów powierniczych, będą popierały realizację prawa do samostanowienia i będą szanowały to prawo zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych.

CZĘŚĆ II

Artykuł 2

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się podjąć odpowiednie kroki indywidualnie i w ramach pomocy i współpracy międzynarodowej, w szczególności w dziedzinie gospodarki i techniki, wykorzystując maksymalnie dostępne mu środki, w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie

wszelkimi odpowiednimi sposobami, włączając w to w szczególności podjęcie kroków ustawodawczych.

2. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zagwarantować wykonywanie praw wymienionych w niniejszym Pakcie bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową, urodzenie lub jakiekolwiek inne okoliczności.

3. Kraje rozwijające się mogą określić, uwzględniając w należyty sposób prawa człowieka oraz własną gospodarkę narodową, w jakim stopniu zagwarantują prawa gospodarcze, uznane w niniejszym Pakcie, osobom nie mającym ich obywatelstwa.

Artykuł 3

Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zapewnić mężczyznom i kobietom równe prawo do korzystania z wszystkich praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych wymienionych w niniejszym Pakcie.

Artykuł 4

Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają, że korzystanie z tych praw, zapewnione przez Państwo zgodnie z niniejszym Paktem, może być poddane przez Państwo tylko takim ograniczeniom, jakie przewiduje ustawa, i tylko w stopniu, w jakim jest to zgodne z istotą tych praw, oraz wyłącznie w celu popierania powszechnego dobrobytu w społeczeństwie demokratycznym.

Artykuł 5

1. Żadne z postanowień niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako przyznanie jakiemukolwiek Państwu, grupie lub osobie jakiegokolwiek prawa do podjęcia czynności lub dokonania aktu mającego na celu zniweczenie praw lub wolności uznanych w niniejszym Pakcie albo ich ograniczenie w szerszym stopniu, niż przewiduje to niniejszy Pakt.

2. Żadne z podstawowych praw człowieka uznanych lub istniejących w jakimkolwiek kraju na podstawie ustaw, konwencji, zarządzeń lub zwyczaju nie może być ograniczone ani zawieszone pod pretekstem, że niniejszy Pakt nie uznaje takich praw lub że uznaje je w węższym zakresie.

CZĘŚĆ III

Artykuł 6

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo do pracy, które obejmuje prawo każdego człowieka do uzyskania możliwości utrzymania się poprzez pracę swobodnie wybraną lub przyjętą, oraz podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia tego prawa.

2. Kroki, jakie Państwa-Strony niniejszego Paktu powinny podjąć w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa, będą obejmowały programy technicznego i zawodowego poradnictwa i szkolenia, politykę i metody zmierzające do stałego rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego oraz do pełnego, produktywnego zatrudnienia na warunkach zapewniających jednostce korzystanie z podstawowych wolności politycznych i gospodarczych.

Artykuł 7

Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, obejmujących w szczególności:

a) wynagrodzenie zapewniające wszystkim pracującym jako minimum:

i) godziwy zarobek i równe wynagrodzenie za pracę o równej wartości bez jakiejkolwiek różnicy; w szczególności należy zagwarantować kobietom warunki pracy nie gorsze od tych, z jakich korzystają mężczyźni, oraz równą płacę za równą pracę;

ii) zadowalające warunki życia dla nich samych i ich rodzin zgodnie z postanowieniami niniejszego Paktu;

b) warunki pracy odpowiadające wymaganiom bezpieczeństwa i higieny;

c) równe dla wszystkich możliwości awansu w pracy na odpowiednio wyższe stanowisko w oparciu jedynie o kryteria stażu pracy i kwalifikacji;

d) wypoczynek, wolny czas i rozsądne ograniczenie czasu pracy, okresowe płatne urlopy oraz wynagrodzenie za dni świąteczne.

Artykuł 8

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zapewnić:

a) prawo każdego do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych według własnego wyboru, w celu popierania i ochrony swych interesów gospodarczych i społecznych, jedynie pod warunkiem przestrzegania przepisów statutowych danej organizacji; korzystanie z tego prawa nie może podlegać innym ograniczeniom niż przewidziane w ustawie i konieczne w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo dla ochrony praw i wolności innych osób;

b) prawo związków zawodowych do zakładania krajowych federacji lub konfederacji oraz prawa tychże do tworzenia międzynarodowych organizacji związkowych lub do przystępowania do nich;

c) prawo związków zawodowych do swobodnego wykonywania swej działalności, bez ograniczeń innych, niż przewidziane w ustawie i konieczne w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo dla ochrony praw i wolności innych osób;

d) prawo do strajku pod warunkiem, że będzie ono wykonywane zgodnie z ustawodawstwem danego kraju.

2. Niniejszy artykuł nie stanowi przeszkody w nałożeniu ograniczeń zgodnych z ustawą na wykonywanie tych praw przez członków sił zbrojnych, policji lub administracji państwowej.

3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie uprawnia Państw-Stron Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy z 1948 r. dotyczącej wolności związkowej i ochrony praw związkowych do podejmowania kroków ustawodawczych lub stosowania prawa w sposób, który naruszałby gwarancje przewidziane w tej Konwencji.

Artykuł 9

Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do zabezpieczenia społecznego, włączając w to ubezpieczenia społeczne.

Artykuł 10

Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają, że:

1. Należy udzielić jak najszerszej ochrony i pomocy rodzinie jako naturalnej i podstawowej komórce społeczeństwa, w szczególności przy jej zakładaniu i w okresie trwania odpowiedzialności rodziny za opiekę i wychowanie dzieci pozostających na jej utrzymaniu. Związek małżeński powinien być zawierany przy swobodnie wyrażonej zgodzie przyszłych małżonków.

2. Szczególną opieką należy otoczyć matki w rozsądnym okresie przed i po urodzeniu dziecka. W tym czasie pracujące matki powinny otrzymywać płatny urlop lub urlop z zapewnieniem odpowiednich świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego.

3. Należy podjąć specjalne kroki w celu zapewnienia ochrony i pomocy wszystkim dzieciom i młodzieży bez jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na pochodzenie lub inne przyczyny. Należy chronić dzieci i młodzież przed wyzyskiem ekonomicznym i społecznym. Zatrudnianie ich przy pracy szkodliwej dla ich moralności lub zdrowia bądź niebezpiecznej dla życia lub mogącej przeszkodzić w ich normalnym rozwoju powinno być ustawowo karalne. Państwa powinny również ustalić granicę wieku, poniżej której płatne zatrudnianie dzieci powinno być ustawowo zakazane i karalne.

Artykuł 11

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do odpowiedniego poziomu życia dla niego samego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież i mieszkanie, oraz do stałego polepszania warunków bytowych. Państwa-Strony podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia realizacji tego prawa, uznając w tym celu zasadnicze znaczenie współpracy międzynarodowej, opartej na zasadzie dobrowolności.

2. Państwa-Strony niniejszego Paktu, uznając podstawowe prawo każdego do wolności od głodu, podejmą, indywidualnie i w drodze współpracy międzynarodowej, niezbędne kroki, włączając w to konkretne programy potrzebne w celu:

a) ulepszenia metod produkcji, konserwacji i dystrybucji żywności przez pełne wykorzystanie wiedzy technicznej i naukowej, przez rozpowszechnianie wiedzy o zasadach żywienia oraz przez rozwijanie lub reformowanie systemów rolnych w taki sposób, aby osiągnąć najbardziej sprawny rozwój i wykorzystanie zasobów naturalnych;

b) zapewnienia sprawiedliwego podziału światowych zasobów żywności stosownie do potrzeb, uwzględniając problemy krajów importujących i krajów eksportujących żywność.

Artykuł 12

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania z najwyższego osiągalnego poziomu ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego.

2. Kroki, jakie Państwa-Strony niniejszego Paktu powinny podjąć dla osiągnięcia pełnego wykonania tego prawa, będą obejmowały środki konieczne do:

a) zapewnienia zmniejszenia wskaźnika martwych urodzeń i śmiertelności niemowląt oraz do zapewnienia zdrowego rozwoju dziecka;

b) poprawy higieny środowiska i higieny przemysłowej we wszystkich aspektach;

c) zapobiegania chorobom epidemicznym, endemicznym, zawodowym i innym oraz ich leczenia i zwalczania;

d) stworzenia warunków, które zapewniłyby wszystkim pomoc i opiekę lekarską na wypadek choroby.

Artykuł 13

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do nauki. Są one zgodne, że nauczanie powinno zmierzać do pełnego rozwoju osobowości i poczucia godności ludzkiej i umacniać poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności. Są one również zgodne, że nauka powinna umożliwiać wszystkim efektywny udział w wolnym społeczeństwie, rozwijać zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami i wszystkimi grupami rasowymi, etnicznymi lub religijnymi, jak również popierać działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz utrzymania pokoju.

2. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają, że w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa:

a) nauczanie podstawowe będzie obowiązkowe, bezpłatne i dostępne dla wszystkich;

b) nauczanie średnie w jego różnych formach, włączając w to średnie nauczanie techniczne i zawodowe, będzie powszechnie dostępne dla wszystkich w wyniku zastosowania wszelkich odpowiednich środków, w szczególności stopniowego wprowadzania bezpłatnej nauki;

c) nauczanie wyższe będzie w równym stopniu dostępne dla wszystkich na podstawie kryterium zdolności, w wyniku zastosowania wszystkich odpowiednich środków, w szczególności stopniowego wprowadzania bezpłatnej nauki;

d) nauczanie elementarne będzie popierane lub rozwijane w możliwie największym stopniu dla osób, które nie otrzymały lub nie ukończyły pełnego wykształcenia podstawowego;

e) rozwój systemu szkół wszystkich stopni będzie aktywnie kontynuowany oraz będzie ustanowiony odpowiedni system stypendiów, a warunki materialne personelu nauczającego będą stale poprawiane.

3. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania wolności rodziców lub w odpowiednich przypadkach opiekunów prawnych, wyboru dla swych dzieci szkół innych niż szkoły założone przez władze publiczne, ale odpowiadających minimalnym wymaganiom w zakresie nauczania, jakie mogą być ustalone lub zatwierdzone przez Państwo, jak również zapewnienia swym dzieciom wychowania religijnego i moralnego, zgodnie z własnymi przekonaniami.

4. Żadne postanowienie niniejszego artykułu nie będzie interpretowane w sposób naruszający wolność osób i instytucji do tworzenia i prowadzenia zakładów oświatowych, z zastrzeżeniem, że będą przestrzegane zasady wymienione w ustępie 1 niniejszego artykułu i że nauka udzielana w tych zakładach będzie odpowiadać minimalnym wymaganiom, które mogą być ustalone przez Państwo.

Artykuł 14

Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu, które w chwili stania się Stroną nie było w stanie zapewnić na terytorium swej metropolii lub na innych terytoriach podlegających jego jurysdykcji obowiązkowego i bezpłatnego nauczania podstawowego, zobowiązuje się w okresie dwóch lat opracować i przyjąć szczegółowy plan działania w celu stopniowego wprowadzania w życie, w ciągu rozsądnej liczby lat ustalonej w planie, zasady obowiązkowej, bezpłatnej nauki dla wszystkich.

Artykuł 15

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do:

a) udziału w życiu kulturalnym;

b) korzystania z osiągnięć postępu naukowego i jego zastosowań;

c) korzystania z ochrony interesów moralnych i materialnych, wynikających z wszelkiej twórczości naukowej, literackiej lub artystycznej, której jest autorem.

2. Kroki, które Państwa-Strony niniejszego Paktu podejmą w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa, powinny obejmować środki niezbędne do ochrony, rozwoju i upowszechniania nauki i kultury.

3. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania swobody koniecznej do prowadzenia badań naukowych i działalności twórczej.

4. Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają korzyści, jakie wynikają z popierania i rozwijania kontaktów międzynarodowych i współpracy w dziedzinie nauki i kultury.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 16

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się przedkładać, zgodnie z niniejszą częścią Paktu, sprawozdania dotyczące podjętych środków oraz postępu dokonanego w zakresie przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie.

2. a) Wszystkie sprawozdania będą przedkładane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże ich kopie Radzie Gospodarczej i Społecznej do rozpatrzenia, zgodnie z postanowieniami niniejszego Paktu;

b) Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaże ponadto organizacjom wyspecjalizowanym kopie sprawozdań lub odpowiednich części sprawozdań Państw-Stron niniejszego Paktu, które są jednocześnie członkami tych organizacji wyspecjalizowanych, w zakresie, w jakim te sprawozdania lub ich części odnoszą się do spraw należących do właściwości tych organizacji zgodnie z ich statutami.

Artykuł 17

1. Państwa-Strony niniejszego Paktu będą dostarczały swoje sprawozdania stopniowo zgodnie z planem, który ustali Rada Gospodarcza i Społeczna w ciągu roku od wejścia w życie niniejszego Paktu, po konsultacji z Państwami-Stronami Paktu i zainteresowanymi organizacjami wyspecjalizowanymi.

2. Sprawozdania mogą wskazywać na czynniki i trudności wpływające na stopień realizacji zobowiązań wynikających z niniejszego Paktu.

3. W przypadku gdy jakiekolwiek z Państw Stron niniejszego Paktu dostarczyło już uprzednio Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jakiejkolwiek z organizacji wyspecjalizowanych odpowiednich informacji, wystarczy wyraźnie powołać się na te informacje bez potrzeby ich powtarzania.

Artykuł 18

Zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Karty Narodów Zjednoczonych w dziedzinie praw człowieka i podstawowych wolności Rada Gospodarcza i Społeczna może zawierać porozumienia z organizacjami wyspecjalizowanymi, dotyczące sprawozdań składanych przez nie Radzie z postępu dokonanego w dziedzinie przestrzegania postanowień niniejszego Paktu, należących do zakresu ich działalności. Sprawozdania te mogą zawierać dane dotyczące decyzji i zaleceń przyjętych przez właściwe organy organizacji wyspecjalizowanych w sprawie wykonania powyższych postanowień.

Artykuł 19

Rada Gospodarcza i Społeczna może przekazać Komisji Praw Człowieka, w celu zbadania i udzielenia zaleceń ogólnych lub w odpowiednich przypadkach dla informacji, sprawozdania dotyczące praw człowieka, przedłożone przez Państwa, zgodnie z postanowieniami artykułów 16 i 17, oraz sprawozdania dotyczące praw człowieka, przedłożone przez organizacje wyspecjalizowane, zgodnie z postanowieniami artykułu 18.

Artykuł 20

Państwa-Strony niniejszego Paktu oraz zainteresowane organizacje wyspecjalizowane mogą przedstawić Radzie Gospodarczej i Społecznej uwagi do każdego zalecenia ogólnego, udzielonego zgodnie z postanowieniami artykułu 19, lub do wzmianki o takim zaleceniu ogólnym w sprawozdaniu Komisji Praw Człowieka lub innym dokumencie wymienionym w tym sprawozdaniu.

Artykuł 21

Rada Gospodarcza i Społeczna może przedkładać co pewien czas Zgromadzeniu Ogólnemu sprawozdania zawierające zalecenia ogólne oraz streszczenie informacji otrzymanych od Państw-Stron niniejszego Paktu i organizacji wyspecjalizowanych w sprawie kroków podjętych oraz postępu uzyskanego w zakresie zapewnienia powszechnego przestrzegania praw uznanych w niniejszym Pakcie.

Artykuł 22

Rada Gospodarcza i Społeczna może zwrócić uwagę innych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, ich organów pomocniczych i zainteresowanych organizacji wyspecjalizowanych, zajmujących się udzielaniem pomocy technicznej, na wszelkie sprawy wynikające ze sprawozdań wymienionych w tej części niniejszego Paktu, które mogłyby być pomocne tym organom w decydowaniu w zakresie ich właściwości co do celowości podjęcia międzynarodowych środków mogących przyczynić się do skutecznego, stopniowego wprowadzania w życie niniejszego Paktu.

Artykuł 23

Państwa-Strony niniejszego Paktu są zgodne, że międzynarodowa działalność w celu realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie obejmuje takie metody, jak: zawieranie konwencji, uchwalanie zaleceń, udzielanie pomocy technicznej oraz organizowanie wspólnie z zainteresowanymi rządami spotkań regionalnych i technicznych dla konsultacji i badań.

Artykuł 24

Żadne z postanowień niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako naruszające postanowienia Karty Narodów Zjednoczonych i statuty organizacji wyspecjalizowanych, określających obowiązki różnych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacji wyspecjalizowanych odnośnie do spraw, których dotyczy niniejszy Pakt.

Artykuł 25

Żadne z postanowień niniejszego Paktu nie może być interpretowane jako naruszające przyrodzone prawo wszystkich narodów do pełnego i swobodnego posiadania i użytkowania ich bogactw i zasobów naturalnych.

CZĘŚĆ V

Artykuł 26

1. Niniejszy Pakt jest otwarty do podpisu dla wszystkich Państw członków Organizacji Narodów Zjednoczonych lub członków jakiejkolwiek organizacji wyspecjalizowanej, a także dla wszystkich Państw stron Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz wszystkich innych Państw zaproszonych przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych do stania się Stroną niniejszego Paktu.

2. Niniejszy Pakt podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejszy Pakt jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich Państw, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu.

4. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

5. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa, które podpisały niniejszy Pakt lub do niego przystąpiły, o złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 27

1. Niniejszy Pakt wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa, które ratyfikuje niniejszy Pakt lub do niego przystąpi po złożeniu trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, wchodzi on w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 28

Postanowienia niniejszego Paktu rozciągają się na wszystkie części Państw federalnych bez jakichkolwiek ograniczeń lub wyjątków.

Artykuł 29

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu może zaproponować poprawkę i zgłosić ją Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny przekaże następnie każdą zaproponowaną poprawkę Państwom-Stronom niniejszego Paktu z prośbą o zawiadomienie go, czy wypowiadają się za zwołaniem konferencji Państw-Stron w celu rozważenia i przegłosowania propozycji. Jeżeli przynajmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła ją pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta na konferencji większością głosów Państw-Stron obecnych i głosujących zostanie przedłożona Zgromadzeniu Ogólnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych do zatwierdzenia.

2. Poprawki wchodzą w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych i przyjęciu przez dwie trzecie Państw-Stron niniejszego Paktu zgodnie z ich procedurą konstytucyjną.

3. Poprawki po wejściu w życie wiążą te Państwa-Strony, które je przyjęły, podczas gdy inne Państwa-Strony są nadal związane postanowieniami niniejszego Paktu oraz poprawkami, które przyjęły uprzednio.

(opuszczono artykuły 30 i 31)

Konwencja z 20 listopada 1989 r. o prawach dziecka

(DzU z 1991 r., nr 120, poz. 526)

Preambuła

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

uważając, że zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie wrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków rodziny ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie,

mając na uwadze, że ludy Narodów Zjednoczonych potwierdziły w Karcie swą wiarę w podstawowe prawa człowieka oraz w godność i wartość jednostki ludzkiej i postanowiły sprzyjać postępowi społecznemu oraz osiąganiu lepszego poziomu życia w warunkach większej wolności,

uznając, że Narody Zjednoczone w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka zgodziły się i proklamowały, iż każdy człowiek uprawniony jest do korzystania z zawartych w nich praw i wolności, bez względu na jakiekolwiek różnice wynikające z przynależności rasowej, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych lub innych, narodowego lub społecznego pochodzenia, cenzusu majątkowego, urodzenia oraz jakichkolwiek innych,

przypominając, że w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka Narody Zjednoczone proklamowały, iż dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy,

wyrażając przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie,

uznając, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia,

uważając, że dziecko powinno być w pełni przygotowane do życia w społeczeństwie jako indywidualnie ukształtowana jednostka, wychowana w duchu ideałów zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, a w szczególności w duchu pokoju, godności, tolerancji, wolności, równości i solidarności,

mając na uwadze, że potrzeba otoczenia dziecka szczególną troską została wyrażona w Genewskiej Deklaracji Praw Dziecka z 1924 r. oraz Deklaracji Praw Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne 20 listopada 1959 r. i uznanej w Ogólnej Deklaracji Praw Człowieka, w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (w szczególności w artykułach 23 i 24), w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (w szczególności w artykule 10), jak również w statutach i stosownych dokumentach wyspecjalizowanych agencji i międzynarodowych organizacji zajmujących się zapewnieniem dobrobytu dzieciom,

mając na uwadze, że – jak wskazano w Deklaracji Praw Dziecka – „dziecko, z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu",

przypominając postanowienia Deklaracji Zasad Społecznych i Prawnych odnoszących się do ochrony i dobra dziecka, ze szczególnym odniesieniem do umieszczania w rodzinie zastępczej oraz adopcji w wymiarze krajowym i międzynarodowym, podstawowe mini-

mum zasad Narodów Zjednoczonych odnośnie do wymierzania sprawiedliwości wobec nieletnich („Zasady Pekińskie") oraz Deklarację o ochronie kobiet i dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie konfliktów zbrojnych,

uznając, że we wszystkich krajach świata są dzieci żyjące w wyjątkowo trudnych warunkach i że wymagają one szczególnej troski,

biorąc w należyty sposób pod uwagę znaczenie tradycji i wartości kulturowych każdego narodu dla ochrony i harmonijnego rozwoju dziecka,

uznając wagę międzynarodowej współpracy dla poprawy warunków życia dzieci w każdym kraju, szczególnie w krajach rozwijających się,

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji „dziecko" oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność.

Artykuł 2

1. Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiejkolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny.

Artykuł 3

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

2. Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne.

3. Państwa-Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Artykuł 4

Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe działania ustawodawczo-administracyjne oraz inne dla realizacji praw uznanych w niniejszej konwencji. Odnośnie do praw ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych Państwa-Strony będą podejmowały takie działania przy maksymalnym wykorzystaniu środków będących w ich dyspozycji oraz – gdy okaże się to konieczne – w ramach współpracy międzynarodowej.

Artykuł 5

Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, członków dalszej rodziny lub środowiska, zgodnie z miejscowymi obyczajami, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie odpowiedzialnych za dziecko, do zapewnienia mu, w sposób odpowiadający rozwojowi jego zdolności, możliwości ukierunkowania go i udzielenia mu rad przy korzystaniu przez nie z praw przyznanych mu w niniejszej konwencji.

Artykuł 6

1. Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.
2. Państwa-Strony zapewnią, w możliwie maksymalnym zakresie, warunki życia i rozwoju dziecka.

Artykuł 7

1. Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.
2. Państwa-Strony zapewnią, aby te prawa stały się zgodne z ich prawem wewnętrznym oraz z ich międzynarodowymi zobowiązaniami w tej dziedzinie, w szczególności w przypadkach, gdyby brak tych uregulowań spowodował, iż dziecko zostałoby bezpaństwowcem.

Artykuł 8

1. Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.
2. W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydują zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka. Taka decyzja może być konieczna szczególnie w przypadkach nadużyć lub zaniedbań ze strony rodziców, gdy każde z rodziców mieszka oddzielnie, a należy podjąć decyzję odnośnie do miejsca pobytu lub zamieszkania dziecka.
2. W każdym postępowaniu podejmowanym stosownie do ustępu 1 niniejszego artykułu należy umożliwić wszystkim zainteresowanym stronom uczestnictwo w tym postępowaniu oraz wyrażenie przez nie swoich opinii.
3. Państwa-Strony będą szanowały prawo dziecka odseparowanego od jednego lub obojga rodziców do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka.
4. W przypadku gdy tego rodzaju separacja jest wynikiem działania podjętego przez Państwo-Stronę, takiego jak zatrzymanie, uwięzienie, wygnanie, deportacja lub śmierć (w tym śmierć spowodowana jakąkolwiek przyczyną podczas zatrzymania przez państwo) jednego lub obojga rodziców dziecka lub dziecka, państwo zapewni, na żądanie, rodzicom

dziecka, dziecku lub – jeżeli będzie to właściwe – innemu członkowi rodziny podanie istotnych informacji dotyczących miejsca pobytu nieobecnego(ych) członka(ów) rodziny, jeśli treść tej informacji nie przyniesie szkody dobru dziecka. Ponadto Państwa-Strony zapewnią, aby wniesienie takiej prośby samo przez się nie pociągało żadnych ujemnych następstw dla osoby (osób), której(ych) dotyczy.

Artykuł 10

1. Zgodnie z wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 obowiązkiem Państw-Stron wnioski składane przez dziecko lub przez jego rodziców odnośnie do wjazdu lub opuszczenia Państwa-Strony w celu łączenia rodziny będą rozpatrywane przez Państwa-Strony w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie. Państwa-Strony ponadto zapewnią, aby złożenie takiego wniosku nie pociągało za sobą ujemnych skutków dla wnioskodawców oraz członków ich rodzin.

2. Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania regularnych, z wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców. W tym celu oraz zgodnie z obowiązkiem Państw-Stron wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 2 Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka oraz jego rodziców do opuszczenia każdego kraju, w tym własnego, oraz powrotu do ich własnego kraju. Prawo do opuszczenia dowolnego kraju będzie podlegać tylko takim ograniczeniom, które są określone przez prawo i które są niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, zdrowia i moralności społecznej lub praw i swobód innych osób, zgodnych z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszej konwencji.

Artykuł 11

1. Państwa-Strony będą podejmowały kroki dla zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę.

2. W tym celu Państwa-Strony będą popierały zawieranie odpowiednich umów dwustronnych lub wielostronnych albo przystępowanie do istniejących już umów.

Artykuł 12

1. Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

2. W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiadania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

Artykuł 13

1. Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi; prawo to ma zawierać swobodę poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju, bez względu na granice, w formie ustnej, pisemnej bądź za pomocą druku, w formie artystycznej lub z wykorzystaniem każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka.

2. Wykonywanie tego prawa może podlegać pewnym ograniczeniom, lecz tylko takim, które są przewidziane przez prawo i które są konieczne:

a) dla poszanowania praw lub reputacji innych osób albo

b) do ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, bądź zdrowia albo moralności społecznej.

Artykuł 14

1. Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania.

2. Państwa-Strony będą respektowały prawa i obowiązki rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych odnośnie do ukierunkowania dziecka w korzystaniu z jego prawa w sposób zgodny z rozwijającymi się zdolnościami dziecka.

3. Swoboda wyrażania wyznawanej religii lub przekonań może podlegać tylko takim ograniczeniom, które są przewidziane prawem i są konieczne do ochrony bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego, zdrowia lub moralności społecznej bądź podstawowych praw i wolności innych osób.

Artykuł 15

1. Państwa-Strony uznają prawa dziecka do swobodnego zrzeszania się oraz wolności pokojowych zgromadzeń.

2. Na wykonywanie tych praw nie mogą być nakładane jakiekolwiek ograniczenia, z wyjątkiem tych, które są zgodne z prawem i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, ochrony zdrowia bądź moralności społecznej lub ochrony praw i wolności innych osób.

Artykuł 16

1. Żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę jego życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację.

2. Dziecko ma prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Artykuł 17

Państwa-Strony uznają ważną rolę spełnianą przez środki masowego przekazu i zapewnią, aby dziecko miało dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych, szczególnie do tych, które mają na uwadze jego dobro w wymiarze społecznym, duchowym i moralnym oraz jego zdrowie fizyczne i psychiczne. W tym celu Państwa-Strony będą:

a) zachęcały środki masowego przekazu do rozpowszechniania informacji i materiałów, korzystnych dla dziecka w wymiarze społecznym oraz kulturalnym, zgodnie z duchem artykułu 29;

b) zachęcały do rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie wytwarzania, wymiany oraz rozpowszechniania tego rodzaju informacji i materiałów, pochodzących z różnorodnych kulturowych źródeł krajowych oraz międzynarodowych;

c) zachęcały do wydawania i rozpowszechniania książek dla dzieci;

d) zachęcały środki masowego przekazu, aby w szczególny sposób uwzględniały potrzeby językowe dzieci należących do mniejszości narodowych lub do rdzennej społeczności;

e) zachęcały do rozwijania odpowiednich kierunków działalności dla ochrony dzieci przed informacjami i materiałami szkodliwymi z punktu widzenia ich dobra, mając na względzie postanowienia artykułów 13 i 18.

Artykuł 18

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Rodzice lub, w określonych przypadkach, opiekunowie prawni ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma być przedmiotem ich największej troski.

2. W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia dzieciom pracujących rodziców prawa do korzystania z usług instytucji i zakładów w zakresie opieki nad dziećmi, do których są one uprawnione.

Artykuł 19

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

2. Tego rodzaju środki ochronne powinny obejmować, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również innych form działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczynania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe – ingerencję sądu.

Artykuł 20

1. Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.

2. Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą.

3. Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub – gdy jest to niezbędne – umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględnić wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Artykuł 21

Państwa-Strony uznające i/lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby dobro dziecka było celem najwyższym, i będą:

a) czuwać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować – zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem oraz na podstawie wszelkich stosownych i wiarygodnych informacji – o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów prawnych, oraz – w przypadku gdy jest to wymagane – aby osoby zainteresowane świadomie wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji;

b) traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej albo nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia;

c) dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej;

d) podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu niestosownych korzyści finansowych;

e) sprzyjać osiąganiu celów niniejszego artykułu, tam gdzie jest to stosowne, przez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów.

Artykuł 22

1. Państwa-Strony podejmą właściwe kroki dla zapewnienia, aby dziecko, które ubiega się o status uchodźcy bądź jest uważane za uchodźcę w świetle odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego lub wewnętrznego stosowanego postępowania, w przypadku gdy występuje samo lub towarzyszą mu rodzice bądź inna osoba, otrzymało odpowiednią ochronę i pomoc humanitarną przy korzystaniu z odpowiednich praw zawartych w niniejszej konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.

2. W tym celu Państwa-Strony zapewnią, w stopniu, jaki uznają za właściwy, współdziałanie w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne kompetentne organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe, współpracujące z Narodami Zjednoczonymi, dla udzielenia ochrony i pomocy takiemu dziecku oraz odnalezienia jego rodziców lub innych członków rodziny dziecka uchodźcy w celu uzyskania informacji niezbędnych do ponownego połączenia go z rodziną. W przypadkach gdy nie można odnaleźć rodziców ani innych członków rodziny, dziecko zostanie otoczone taką samą opieką, jak dziecko pozbawione stale bądź czasowo swojego otoczenia rodzinnego z jakichkolwiek przyczyn, zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.

Artykuł 23

1. Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.

2. Państwa-Strony uznają prawo dziecka niepełnosprawnego do szczególnej troski i będą sprzyjały oraz zapewniały, stosownie do dostępnych środków, rozszerzanie pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom oraz osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc taka będzie udzielana na wniosek tych osób i będzie stosowna do warunków dziecka oraz sytuacji rodziców lub innych osób, które się nim opiekują.

3. Uznając szczególne potrzeby dziecka niepełnosprawnego, pomoc, o której mowa w ustępie 2 niniejszego artykułu, będzie udzielana bezpłatnie tam, gdzie jest to możliwe, z uwzględnieniem zasobów finansowych rodziców bądź innych osób opiekujących się dzieckiem, i ma zapewnić, aby niepełnosprawne dziecko posiadało skuteczny dostęp do oświaty, nauki, opieki zdrowotnej, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego oraz możliwości rekreacyjnych, realizowany w sposób prowadzący do osiągnięcia przez

dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju, w tym jego rozwoju kulturalnego i duchowego.

4. Państwa-Strony będą sprzyjać, w duchu współpracy międzynarodowej, wymianie odpowiednich informacji w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz leczenia medycznego, psychologicznego i funkcjonalnego dzieci niepełnosprawnych, w tym rozpowszechnianiu i umożliwianiu dostępu do informacji dotyczących metod rehabilitacji oraz kształcenia i przygotowania zawodowego, w celu umożliwienia Państwom-Stronom poprawy ich możliwości i kwalifikacji oraz w celu wzbogacenia ich doświadczeń w tych dziedzinach. W związku z tym potrzeby krajów rozwijających się będą uwzględniane w sposób szczególny.

Artykuł 24

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-Strony będą dążyły do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.

2. Państwa-Strony będą dążyły do pełnej realizacji tego prawa, a w szczególności podejmą niezbędne kroki w celu:

a) zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci;

b) zapewnienia udzielania koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej;

c) zwalczania chorób i niedożywienia, w tym – w ramach podstawowej opieki zdrowotnej – przez wykorzystanie między innymi łatwo dostępnych technik oraz przez dostarczanie odpowiednich pożywnych produktów żywnościowych i wody pitnej, z uwzględnieniem niebezpieczeństwa oraz ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego;

d) zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka;

e) zapewnienia, aby wszystkie grupy społeczne, w szczególności rodzice oraz dzieci, były informowane i posiadały dostęp do oświaty oraz otrzymywały wsparcie w korzystaniu z podstawowej wiedzy w zakresie zdrowia dziecka i karmienia, korzyści z karmienia piersią, higieny i warunków zdrowotnych otoczenia, a także zapobiegania wypadkom;

f) rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej, poradnictwa dla rodziców oraz wychowania i usług w zakresie planowania rodziny.

3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe i skuteczne kroki na rzecz zniesienia tradycyjnych praktyk przynoszących szkodę zdrowiu dziecka.

4. Państwa-Strony zobowiązują się działać na rzecz sprzyjania i zachęcania do rozwoju współpracy międzynarodowej w celu stopniowego osiągania pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym artykule. W związku z tym szczególna uwaga będzie zwrócona na potrzeby krajów rozwijających się.

Artykuł 25

Państwa-Strony uznają prawo dziecka, umieszczonego przez kompetentne władze w zakładzie w celach opieki, ochrony bądź leczenia w zakresie zdrowia fizycznego lub psychicznego, do okresowego przeglądu leczenia dziecka i wszelkich innych okoliczności odnoszących się do jego umieszczenia w zakładzie.

Artykuł 26

1. Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych, oraz będą podejmowały niezbędne kroki do osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa zgodnie z ich prawem wewnętrznym.

2. Tam gdzie jest to możliwe, powyższe świadczenia powinny być zabezpieczone z uwzględnieniem zasobów i warunków życia dziecka oraz osób odpowiedzialnych za jego utrzymanie, jak również wszelkich innych okoliczności, odnoszących się do stosowania realizacji świadczeń wnioskowanych przez dziecko lub w jego imieniu.

Artykuł 27

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

2. Rodzice (rodzic) lub inne osoby odpowiedzialne za dziecko ponoszą główną odpowiedzialność za zabezpieczenie, w ramach swych możliwości, także finansowych, warunków życia niezbędnych do rozwoju dziecka.

3. Państwa-Strony, zgodnie z warunkami krajowymi oraz odpowiednio do swych środków, będą podejmowały właściwe kroki dla wspomagania rodziców lub innych osób odpowiedzialnych za dziecko w realizacji tego prawa oraz będą udzielały, w razie potrzeby, pomocy materialnej oraz innych programów pomocy, szczególnie w zakresie żywności, odzieży i mieszkań.

4. Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia łożenia na utrzymanie dziecka ze strony rodziców lub innych osób ponoszących odpowiedzialność finansową za dziecko, zarówno na terenie Państwa-Strony, jak i za granicą. W szczególnych wypadkach, gdy osoba ponosząca odpowiedzialność finansową za dziecko mieszka w państwie innym niż dziecko, Państwa-Strony będą dążyły do przystąpienia do umów międzynarodowych lub do zawarcia takich umów, jak również do zawierania odpowiednich porozumień.

Artykuł 28

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na zasadzie równych szans, w szczególności:

a) uczynią nauczanie podstawowe obowiązkowym i bezpłatnym dla wszystkich;

b) będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego, zarówno ogólnokształcącego, jak i zawodowego, uczynią je dostępnymi dla każdego dziecka oraz podejmą odpowiednie kroki, takie jak wprowadzenie bezpłatnego nauczania oraz udzielanie w razie potrzeby pomocy finansowej;

c) za pomocą wszelkich właściwych środków uczynią szkolnictwo wyższe dostępnym dla wszystkich na zasadzie zdolności;

d) udostępnią wszystkim dzieciom informacje i poradnictwo szkolne i zawodowe;

e) podejmą kroki na rzecz zapewnienia regularnego uczęszczania do szkół oraz zmniejszenia wskaźnika porzucania nauki.

2. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe środki zapewniające, aby dyscyplina szkolna była stosowana w sposób zgodny z ludzką godnością dziecka i z niniejszą konwencją.

3. Państwa-Strony będą popierały i rozwijały międzynarodową współpracę w dziedzinie oświaty, w szczególności w celu przyczyniania się do zlikwidowania ignorancji i analfabetyzmu na świecie oraz ułatwienia dostępu do wiedzy naukowo-technicznej i nowoczesnych metod nauczania. W tym zakresie należy w szczególności uwzględnić potrzeby krajów rozwijających się.

Artykuł 29

1. Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:

a) rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka;

b) rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych;

c) rozwijanie w dziecku szacunku dla jego rodziców, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i dla innych kultur;

d) przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia;

e) rozwijanie w dziecku poszanowania środowiska naturalnego.

2. Żadne postanowienie niniejszego artykułu lub artykułu 28 nie może być interpretowane w sposób naruszający wolność osób fizycznych lub ciał zbiorowych do zakładania i prowadzenia instytucji oświatowych, z zastrzeżeniem przestrzegania zasad wyrażonych w ustępie 1 niniejszego artykułu oraz wymogów, aby kształcenie w tego typu instytucjach odpowiadało minimalnym standardom, które określi dane państwo.

Artykuł 30

W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy.

Artykuł 31

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym.

2. Państwa-Strony będą przestrzegały oraz popierały prawo dziecka do wszechstronnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym oraz będą sprzyjały tworzeniu właściwych i równych sposobności dla działalności kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej oraz w zakresie wykorzystania czasu wolnego.

Artykuł 32

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym, przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały kroki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty dla zapewnienia realizacji postanowień niniejszego artykułu. W tym celu, mając na uwadze odnośne postanowienia innych dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony w szczególności:

a) ustanowią minimalny poziom lub poziomy wiekowe dla ubiegania się o podjęcie pracy;

b) ustanowią właściwe przepisy odnośnie do wymiaru czasowego oraz warunków zatrudnienia;

c) ustanowią odpowiednie kary lub inne sankcje do zapewnienia skutecznego stosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 33

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie odpowiednie kroki, w tym środki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty, w celu zapewnienia ochrony dzieci przed nielegalnym używaniem środków narkotycznych i substancji psychotropowych, zgodnie z ich zdefiniowaniem w odpowiednich umowach międzynarodowych, oraz w celu zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji tego typu substancji i handlu nimi.

Artykuł 34

Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

a) nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;

b) wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych;

c) wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Artykuł 35

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi, dokonywanych dla jakichkolwiek celów i w jakiejkolwiek formie.

Artykuł 36

Państwa-Strony będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wyzysku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającymi dobro dziecka.

Artykuł 37

Państwa-Strony zapewnią, aby:

a) żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, nieludzkiemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby w wieku poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa;

b) żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas;

c) każde dziecko pozbawione wolności było traktowane humanitarnie i z poszanowaniem wrodzonej godności jednostki ludzkiej, w sposób uwzględniający potrzeby osoby w danym wieku. W szczególności każde dziecko pozbawione wolności zostanie odseparowane od osób dorosłych, jeśli tylko rozwiązanie odwrotne nie będzie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, oraz będzie miało prawo utrzymywać kontakty ze swoją rodziną poprzez korespondencję i wizyty, z wyłączeniem sytuacji wyjątkowych;

d) każde dziecko pozbawione wolności miało prawo do uzyskania niezwłocznego dostępu do prawnej lub innej odpowiedzialnej pomocy, jak również prawo do kwestionowania legalności pozbawienia go wolności przed sądem lub inną kompetentną, niezawisłą i bezstronną władzą oraz domagania się uzyskania szybkiej decyzji w tej sprawie.

Artykuł 38

1. Państwa-Strony zobowiązują się respektować i nakazać respektowanie norm międzynarodowego prawa humanitarnego mających zastosowanie do nich w przypadku konfliktu zbrojnego i odnoszących się do dzieci.

2. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe kroki dla zapewnienia, aby osoby, które nie osiągnęły wieku piętnastu lat, nie brały bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.

3. Państwa-Strony będą powstrzymywały się przed rekrutowaniem do swoich sił zbrojnych jakiejkolwiek osoby, która nie osiągnęła wieku piętnastu lat. Przeprowadzając rekrutację spośród osób, które osiągnęły wiek piętnastu lat, lecz nie osiągnęły jeszcze osiemnastu lat, Państwa-Strony będą starały się brać pod uwagę w pierwszej kolejności osoby starsze wiekiem.

4. Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami, wynikającymi z międzynarodowego prawa humanitarnego do ochrony ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych, Państwa-Strony będą stosowały wszelkie możliwe do realizacji środki dla zapewnienia ochrony i opieki nad dziećmi dotkniętymi przez konflikt zbrojny.

Artykuł 39

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka, które padło ofiarą jakiejkolwiek formy zaniedbania, wyzysku lub wykorzystania, torturowania lub jakiejkolwiek innej formy okrutnego, nieludzkiego czy poniżającego traktowania albo karania bądź konfliktu zbrojnego. Taka rehabilitacja czy reintegracja przebiegać będzie w środowisku, które sprzyja zdrowiu, zapewnieniu własnego szacunku i godności dziecka.

Artykuł 40

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka podejrzanego, oskarżonego bądź uznanego winnym pogwałcenia prawa karnego do traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości dziecka, które umacnia w nim poszanowanie podstawowych praw i wolności innych osób oraz uwzględnia wiek dziecka i celowość sprzyjania jego reintegracji dla podjęcia przez nie konstruktywnej roli w społeczeństwie.

2. W tym celu, a także uwzględniając odpowiednie postanowienia dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony zapewnią w szczególności:

a) aby żadne dziecko nie było podejrzane, oskarżane bądź uznawane winnym pogwałcenia prawa karnego poprzez działanie lub zaniechanie, które nie było zabronione przez prawo wewnętrzne bądź międzynarodowe w momencie jego dokonania;

b) każdemu dziecku, które podejrzewa się, oskarża lub uznaje winnym pogwałcenia prawa karnego, przynajmniej następujące gwarancje:

i) przyznanie domniemania niewinności do chwili udowodnienia winy zgodnie z prawem;

ii) niezwłoczne bezpośrednie poinformowanie go o stawianych mu zarzutach lub, w odpowiednich przypadkach, za pośrednictwem jego rodziców albo opiekuna prawnego oraz zapewnienie prawnej lub innej pomocy w przygotowaniu i prezentowaniu jego obrony;

iii) rozpatrzenie sprawy bez zwłoki i przez niezawisłą i bezstronną władzę bądź organ sądowy w uczciwym procesie, przeprowadzonym zgodnie z prawem, zabezpieczeniem prawnej lub innej właściwej pomocy oraz w obecności jego rodziców lub opiekunów prawnych, jeśli tylko nie będzie to uważane za niezgodne z najwyższym interesem dziecka z uwagi na jego wiek lub sytuację;

iv) niestosowanie przymusu do składania zeznań lub przyznania się do winy; przesłuchiwanie świadków ze strony przeciwnej i równoprawne uczestniczenie w przesłuchiwaniu świadków w jego imieniu;

v) w przypadku uznania winnym pogwałcenia prawa karnego, posiadanie prawa odwołania się od tego orzeczenia oraz innych związanych z nim środków do wyższej, kompetentnej, niezawisłej i bezstronnej władzy lub organu sądowego, zgodnie z prawem;

vi) zapewnienie bezpłatnej pomocy tłumacza, jeśli dziecko nie rozumie bądź nie mówi w danym języku;

vii) pełne poszanowanie spraw z zakresu życia osobistego we wszystkich etapach procesowych.

3. Państwa-Strony będą sprzyjały tworzeniu praw, procedur organów oraz instytucji odnoszących się specjalnie do dzieci podejrzanych, oskarżonych bądź uznawanych winnymi pogwałcenia prawa karnego, a w szczególności:

a) ustanowieniu minimalnej granicy wieku, poniżej której dzieci będą posiadały domniemanie niezdolności do naruszenia prawa karnego;

b) w przypadku gdy jest to właściwe i celowe, stosowaniu innych środków postępowania z takimi dziećmi, bez uciekania się do postępowania sądowego, pod warunkiem pełnego poszanowania praw człowieka i gwarancji prawnych.

4. Różnorodność przedsięwzięć, takich jak opieka, poradnictwo, nadzór, probacja, umieszczenie w rodzinie zastępczej, programy edukacyjne i szkolenia zawodowego, oraz inne rozwiązania alternatywne do opieki instytucjonalnej będą dostępne dla zapewnienia właściwego postępowania z dziećmi, w sposób właściwy dla ich dobra, a także proporcjonalny zarówno w stosunku do okoliczności, jak i do popełnionego wykroczenia.

Artykuł 41

Niniejsza konwencja w żaden sposób nie narusza postanowień, które w większym stopniu sprzyjają realizacji praw dziecka i które mogą być zawarte w:

a) prawie Państwa-Strony lub

b) prawie międzynarodowym obowiązującym to Państwo.

CZĘŚĆ II

Artykuł 42

Państwa-Strony zobowiązują się do szerzenia informacji o zasadach i postanowieniach niniejszej konwencji zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci, wykorzystując do tego celu będące w ich dyspozycji środki.

Artykuł 43

1. W celu badania postępów dokonywanych przez Państwa-Strony w realizacji zobowiązań przewidzianych w niniejszej konwencji ustanawia się Komitet Praw Dziecka, który będzie wykonywał wskazane niżej funkcje.

2. Komitet będzie składał się z dziesięciu ekspertów, reprezentujących wysoki poziom moralny i posiadających uznane kompetencje w dziedzinie, której dotyczy niniejsza konwencja. Członkowie Komitetu będą wybierani przez Państwa-Strony spośród ich obywateli i będą występowali osobiście, z uwzględnieniem sprawiedliwego podziału geograficznego oraz zasadniczych systemów prawnych.

3. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób wyznaczonych przez Państwa-Strony. Każde Państwo może wyznaczyć jedną osobę spośród swoich obywateli.

4. Wstępne wybory do Komitetu odbędą się nie później niż po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej konwencji, a następnie co dwa lata. Co najmniej na cztery miesiące przed terminem każdych wyborów Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych

wystosuje list do Państw-Stron, prosząc je o podanie nazwisk wyznaczonych przez nie osób w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny przygotuje następnie listę wszystkich osób w ten sposób wyznaczonych, ułożoną w porządku alfabetycznym, ze wskazaniem państwa, przez które zostali wyznaczeni, i przedłoży ją Państwom-Stronom niniejszej konwencji.

5. Wybory będą się odbywały na spotkaniach Państw-Stron, zwołanych przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Narodów Zjednoczonych. Na tych spotkaniach, na których quorum będzie stanowiło dwie trzecie Państw-Stron, osoby, które otrzymają największą liczbę głosów oraz absolutną większość głosów obecnych i biorących udział w głosowaniu przedstawicieli Państw-Stron, zostaną wybrane na członków Komitetu.

6. Członkowie Komitetu wybierani będą na okres czterech lat. Będą oni mogli zostać wybrani ponownie, jeśli znów zostaną wyznaczeni. Kadencja pięciu spośród członków wybranych w pierwszych wyborach wygaśnie po upływie dwóch lat; niezwłocznie po pierwszych wyborach nazwiska owych pięciu członków zostaną wybrane drogą losowania przez przewodniczącego spotkania.

7. W przypadku śmierci członka Komitetu, jego rezygnacji lub jego oświadczenia, że z jakiegokolwiek innego powodu nie może wypełnić obowiązków członka Komitetu, Państwo-Strona, które wyznaczyło danego członka, wyznaczy za zgodą Komitetu innego eksperta spośród swoich obywateli na okres pozostały do końca kadencji.

8. Komitet ustanowi swoje własne zasady procedury.

9. Komitet wybiera swych funkcjonariuszy na okres dwóch lat.

10. Posiedzenia Komitetu będą odbywały się zwykle w siedzibie Narodów Zjednoczonych lub w innym dogodnym miejscu określonym przez Komitet. Komitet będzie odbywał posiedzenia zasadniczo corocznie. Czas trwania posiedzeń Komitetu będzie określony oraz poddawany weryfikacji, gdy zajdzie taka potrzeba, na spotkaniu Państw-Stron niniejszej konwencji, za zgodą Zgromadzenia Ogólnego.

11. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel oraz warunki do skutecznego wypełniania przez Komitet funkcji nałożonych przez niniejszą konwencję.

12. Za zgodą Zgromadzenia Ogólnego członkowie Komitetu utworzonego na mocy niniejszej konwencji otrzymywać będą honoraria z funduszy Narodów Zjednoczonych na okres i na warunkach określanych przez Zgromadzenie.

Artykuł 44

1. Państwa-Strony zobowiązują się do przedkładania Komitetowi za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych sprawozdań odnośnie do środków stosowanych przez nie do realizacji praw zawartych w konwencji oraz postępów w korzystaniu z tych praw:

a) w ciągu dwóch lat po wejściu w życie konwencji dla danego państwa;

b) następnie co pięć lat.

2. Sprawozdania przedkładane na mocy niniejszego artykułu wskazywać będą na czynniki oraz na ewentualne trudności wpływające na stopień wypełnienia zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji. Sprawozdania będą zawierały także odpowiednie informacje zapewniające Komitetowi pełną wiedzę na temat wprowadzenia w życie postanowień konwencji w danym kraju.

3. Państwo-Strona, które przedłożyło Komitetowi wszechstronne sprawozdanie pierwotne, nie musi już w swoich następnych sprawozdaniach, przedkładanych zgodnie z ustępem 1 pkt b), powtarzać podstawowych informacji, które podane były uprzednio.

4. Komitet może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnoszących się do wprowadzenia w życie konwencji.

5. Komitet będzie przedkładał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych za pośrednictwem Rady Gospodarczo-Społecznej, co dwa lata, sprawozdania ze swojej działalności.

6. Państwa-Strony będą szeroko udostępniały opinii publicznej swych krajów te sprawozdania.

Artykuł 45

Dla ułatwienia skutecznego wprowadzenia w życie niniejszej konwencji oraz stworzenia korzystnych warunków do współpracy międzynarodowej w dziedzinie, której ona dotyczy:

a) agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci oraz inne organy Narodów Zjednoczonych będą uprawnione do uczestniczenia poprzez swoich przedstawicieli przy omawianiu wprowadzania w życie tych postanowień niniejszej konwencji, które wchodzą w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne kompetentne organy, jeśli uzna to za stosowne, o udzielenie specjalistycznych porad odnośnie do wprowadzania w życie konwencji w kwestiach wchodzących w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne organy Narodów Zjednoczonych o przedłożenie sprawozdań dotyczących wprowadzenia w życie konwencji w tych dziedzinach, które wchodzą w zakres ich działalności;

b) Komitet będzie przekazywał, jeśli uzna to za stosowne, agencjom wyspecjalizowanym, Funduszowi Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i innym właściwym organom wszelkie sprawozdania Państw-Stron, zawierające prośbę lub wskazujące na potrzebę w zakresie doradztwa technicznego bądź pomocy, łącznie z ewentualnymi uwagami i sugestiami Komitetu odnośnie do owych próśb lub wskazań;

c) Komitet może zalecić Zgromadzeniu Ogólnemu zwrócenie się do Sekretarza Generalnego o zainicjowanie w jego imieniu badań konkretnych problemów odnoszących się do praw dziecka;

d) Komitet może uczynić sugestie i ogólne zalecenia w oparciu o otrzymywane informacje, zgodnie z artykułem 44 i 45 niniejszej konwencji. Sugestie te i ogólne zalecenia będą przekazywane zainteresowanemu Państwu-Stronie i podawane do wiadomości Zgromadzenia Ogólnego, łącznie z ewentualnymi uwagami Państw-Stron.

CZĘŚĆ III

Artykuł 46

Niniejsza konwencja będzie otwarta do podpisania przez wszystkie państwa.

Artykuł 47

Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne składane będą u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 48

Każde państwo będzie mogło przystąpić do niniejszej konwencji. Dokumenty przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 49

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa, które dokona ratyfikacji lub przystąpienia do konwencji, po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia przez dane Państwo swojego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 50

1. Każde Państwo-Strona może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, łącznie z wnioskiem o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad propozycją. W przypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu podlegać będzie zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

2. Poprawka przyjęta w sposób zgodny z ustępem 1 niniejszego artykułu wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.

3. Poprawka, po wejściu w życie, będzie miała moc wiążącą dla tych Państw-Stron, które się za nią opowiedziały; pozostałe Państwa-Strony natomiast obowiązują nadal postanowienia konwencji oraz wszelkie wcześniejsze poprawki, jeśli zostały one przez te Państwa przyjęte.

Artykuł 51

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych będzie przyjmować oraz rozsyłać do wszystkich Państw-Stron teksty zastrzeżeń dokonanych przez Państwa podczas ratyfikacji lub przystąpienia.

2. Nie będzie dopuszczalne zastrzeżenie pozostające w sprzeczności z przedmiotem i celem niniejszej konwencji.

3. Zastrzeżenie może zostać wycofane w dowolnym czasie w drodze notyfikacji tego faktu, złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który następnie powiadomi o tym wszystkie Państwa-Strony konwencji. Taka notyfikacja odniesie skutek w dniu otrzymania jej przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 52

Państwo-Strona może wypowiedzieć konwencję w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie jednego roku od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 53

Depozytariuszem niniejszej konwencji jest Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 54

Oryginał niniejszej konwencji, którego teksty sporządzone w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim oraz rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostanie zdeponowany u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Na dowód czego niżej podpisani pełnomocnicy, w należyty sposób upełnomocnieni przez swe Rządy, złożyli podpis pod niniejszą konwencją.

Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

– została ona uznana za słuszną w całości,

– jest ona przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona, z zastrzeżeniami wskazanymi w załączniku do niniejszego aktu,

– będzie ona niezmienne zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 30 kwietnia 1991 r.

Załącznik

Zastrzeżenia

Ratyfikując Konwencję o prawach dziecka, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Rzeczpospolita Polska w oparciu o postanowienie artykułu 51 ustęp 1 tej konwencji zgłasza następujące zastrzeżenia:

W odniesieniu do artykułu 7 konwencji: Rzeczpospolita Polska zastrzega, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu poprzez obowiązywanie rozwiązań prawnych umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka.

O granicy wieku, od której dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych, rozstrzyga prawo Rzeczypospolitej Polskiej. Granica ta nie może być niższa niż przewidziana w artykule 38 konwencji.

Deklaracje

Rzeczpospolita Polska uważa, że wykonania przez dziecko jego praw określonych w konwencji, w szczególności praw określonych w artykułach od 12 do 16, dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną.

W odniesieniu do artykułu 24 ustęp 2 litera f) konwencji Rzeczpospolita Polska uważa, że poradnictwo dla rodziców oraz wychowanie w zakresie planowania rodziny powinno pozostawać w zgodzie z zasadami moralności.

*Protokół fakultatywny z 25 maja 2000 r. do konwencji o prawach dziecka, dotyczący włączania dzieci w konflikt zbrojny**

(Źródło: A. Przyborowska-Klimczak, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001, s. 232–237)

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,

zachęcone powszechnym poparciem dla Konwencji o prawach dziecka, świadczącym o szeroko rozprzestrzeniającej się gotowości do promowania i ochrony praw dziecka,

potwierdzając, że prawa dzieci wymagają szczególnej ochrony, i wzywając do stałego polepszania sytuacji dzieci bez jakichkolwiek różnic, jak też do ich rozwoju i wychowania w warunkach pokoju i bezpieczeństwa,

zaniepokojone szkodliwym i rozległym wpływem konfliktu zbrojnego na dzieci i jego długotrwałymi konsekwencjami dla utrzymania pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju,

potępiając narażanie dzieci w sytuacjach konfliktu zbrojnego oraz bezpośrednie ataki na obiekty chronione w świetle prawa międzynarodowego, łącznie z miejscami, w których zwykle przebywa znaczna liczba dzieci, takie jak szkoły i szpitale,

stwierdzając fakt przyjęcia rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, w szczególności włączenie do niego zbrodni wojennych związanych z powoływaniem do służby wojskowej lub rekrutowaniem dzieci, które nie osiągnęły wieku piętnastu lat lub wykorzystywaniem ich do aktywnego uczestnictwa w działaniach wojennych, zarówno w międzynarodowych, jak i niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych,

uważając zatem, że w celu dalszego wzmocnienia urzeczywistniania praw przewidzianych w Konwencji o prawach dziecka, konieczne jest zwiększenie ochrony dzieci przed włączaniem ich w konflikt zbrojny,

stwierdzając, że artykuł 1 Konwencji o prawach dziecka przewiduje, iż dla celów tej Konwencji, dziecko oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność,

przekonane, że protokół fakultatywny do Konwencji, który podwyższy wiek dopuszczalnej rekrutacji osób do sił zbrojnych i ich uczestnictwa w działaniach wojennych przyczyni się skutecznie do urzeczywistnienia zasady, iż dobro dziecka powinno mieć pierwszorzędne znaczenie we wszystkich działaniach dotyczących dzieci,

stwierdzając, że dwudziesta szósta Międzynarodowa Konferencja Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca w grudniu 1995 r. zaleciła, między innymi, aby strony konfliktu podejmowały wszystkie możliwe kroki w celu zapewnienia, by dzieci w wieku poniżej osiemnastu lat nie uczestniczyły w działaniach wojennych,

witając jednomyślne przyjęcie w czerwcu 1999 r. Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu i bezzwłocznego działania w celu wyeliminowania najgorszych form pracy dzieci, która zakazuje, między innymi, przymusowego lub obowiązkowego rekrutowania dzieci do udziału w konfliktach zbrojnych,

potępiając z najwyższą troską rekrutowanie, szkolenie i wykorzystywanie dzieci w działaniach wojennych przez grupy zbrojne odrębne od sił zbrojnych państwa, wewnątrz

---

* Protokół został otwarty do podpisania w Nowym Jorku w dniu 5 czerwca 2000 r. Protokół nie wszedł jeszcze w życie.

państwa i poza jego granicami, oraz uznając odpowiedzialność tych, którzy rekrutują, szkolą i wykorzystują dzieci w tym celu,

przypominając obowiązek każdej strony konfliktu zbrojnego przestrzegania postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego,

podkreślając, że niniejszy Protokół nie narusza celów i zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, łącznie z artykułem 51, i stosownych norm prawa humanitarnego,

mając na uwadze, że warunki pokoju i bezpieczeństwa oparte na pełnym poszanowaniu celów i zasad zawartych w Karcie oraz przestrzeganiu dokumentów dotyczących praw człowieka są niezbędne dla pełnej ochrony dzieci, szczególnie podczas konfliktów zbrojnych i obcej okupacji,

uznając szczególne potrzeby dzieci, które ze względu na ich sytuację ekonomiczną i społeczną lub płeć, są przede wszystkim narażone na rekrutowanie i wykorzystywanie w działaniach wojennych w sposób sprzeczny z niniejszym Protokołem,

pamiętając o konieczności uwzględniania ekonomicznych, społecznych i politycznych przyczyn włączania dzieci w konflikty zbrojne,

przekonane o potrzebie wzmocnienia międzynarodowej współpracy w stosowaniu niniejszego Protokołu, jak też fizycznej i psychologicznej rehabilitacji oraz społecznej reintegracji dzieci, które są ofiarami konfliktu zbrojnego,

popierając uczestnictwo społeczności i w szczególności dzieci oraz dzieci będących ofiarami w rozpowszechnianiu informacji i programów edukacyjnych dotyczących stosowania niniejszego Protokołu,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Państwa-Strony podejmują wszystkie możliwe środki dla zapewnienia, by członkowie ich sił zbrojnych, którzy nie osiągnęli wieku osiemnastu lat, nie brali bezpośredniego udziału w działaniach wojennych.

Artykuł 2

Państwa-Strony zapewniają, by osoby, które nie osiągnęły wieku osiemnastu lat, nie podlegały obowiązkowemu rekrutowaniu do ich sił zbrojnych.

Artykuł 3

1. Państwa-Strony podwyższają minimalny wiek dobrowolnego rekrutowania osób do ich narodowych sił zbrojnych w stosunku do wieku określonego w artykule 38 ustęp 3 Konwencji o prawach dziecka*, biorąc pod uwagę zasady zawarte w tym artykule i uznając, że zgodnie z Konwencją osoby w wieku poniżej osiemnastu lat mają prawo do szczególnej ochrony.

2. Każde Państwo-Strona składa, ratyfikując niniejszy Protokół lub przystępując do niego, deklarację o charakterze wiążącym, w której określa minimalny wiek, od którego dopuszcza ono dobrowolne rekrutowanie do narodowych sił zbrojnych i przedstawia gwarancje, które przyjęło w celu zapewnienia, by takie rekrutowanie nie było przymusowe lub obowiązkowe.

---

* Państwa-Strony będą powstrzymywały się przed rekrutowaniem do swoich sił zbrojnych jakiejkolwiek osoby, która nie osiągnęła wieku piętnastu lat. Przeprowadzając rekrutację spośród osób, które osiągnęły wiek piętnastu lat, lecz nie osiągnęły jeszcze osiemnastu lat, Państwa-Strony będą starały się brać pod uwagę w pierwszej kolejności osoby starsze wiekiem (*Konwencja z 20 listopada 1989 r. o prawach dziecka* – DzU z 1991 r., nr 120, poz. 526).

3. Państwa-Strony, które zezwalają na dobrowolne rekrutowanie do ich narodowych sił osób poniżej osiemnastu lat utrzymują gwarancje dla zapewnienia, jako minimum, że:

– takie rekrutowanie jest rzeczywiście dobrowolne;

– takie rekrutowanie odbywa się za świadomą zgodą rodziców lub opiekunów prawnych takiej osoby;

– takie osoby są w pełni poinformowane o obowiązkach związanych z odbywaniem takiej służby wojskowej;

– takie osoby dostarczają wiarygodnego dowodu dotyczącego wieku przed ich przyjęciem do narodowej służby wojskowej.

4. Każde Państwo-Strona może w każdym czasie wzmocnić swoją deklarację poprzez skierowanie w tym celu zawiadomienia do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który poinformuje wszystkie Państwa-Strony. Takie zawiadomienie staje się skuteczne w dniu otrzymania go przez Sekretarza Generalnego.

5. Zobowiązanie do podwyższenia wieku przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu nie stosuje się do szkół działających pod administracją lub kontrolą sił zbrojnych Państw-Stron, zachowując zgodność z artykułami 28 i 29 Konwencji o prawach dziecka.

Artykuł 4

1. Grupy zbrojne, które są odrębne od sił zbrojnych państwa, nie powinny, w żadnych okolicznościach, rekrutować lub wykorzystywać w działaniach wojennych osób w wieku poniżej osiemnastu lat.

2. Państwa-Strony podejmują wszystkie możliwe środki, by zapobiec takiemu rekrutowaniu lub wykorzystywaniu, łącznie z przyjęciem środków prawnych koniecznych dla zakazania i kryminalizacji takich praktyk.

3. Stosowanie niniejszego artykułu nie wpływa na status prawny którejkolwiek strony konfliktu zbrojnego.

Artykuł 5

Żadne z postanowień niniejszego Protokołu nie może być interpretowane jako przeszkadzające w stosowaniu przepisów prawnych Państwa-Strony, międzynarodowych dokumentów i międzynarodowego prawa humanitarnego, które w lepszym stopniu umożliwia realizację praw dziecka.

Artykuł 6

1. Każde Państwo-Strona podejmuje wszystkie środki prawne, administracyjne i inne dla zapewnienia efektywnego stosowania i egzekwowania postanowień niniejszego Protokołu w granicach jego jurysdykcji.

2. Państwa-Strony zobowiązują się do szerokiego upowszechnienia oraz popierania zasad i postanowień niniejszego Protokołu za pomocą odpowiednich środków, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci.

3. Państwa-Strony podejmują wszystkie możliwe środki dla zapewnienia, by osoby pozostające pod ich jurysdykcją, które były rekrutowane lub wykorzystywane w działaniach wojennych niezgodnie z niniejszym Protokołem, zostały zdemobilizowane lub w inny sposób zwolnione ze służby wojskowej. Jeśli jest to konieczne, Państwa-Strony udzielają takim osobom wszelkiej odpowiedniej pomocy w celu ich fizycznej i psychicznej readaptacji oraz ich społecznej reintegracji.

Artykuł 7

1. Państwa-Strony współpracują w celu stosowania niniejszego Protokołu, łącznie z zapobieganiem wszelkiej działalności sprzecznej z nimi oraz w celu rehabilitacji i społecznej reintegracji osób, które są ofiarami sprzecznych z nim działań, włączając w to współpracę techniczną i pomoc finansową. Taka pomoc i współpraca będą podejmowane na podstawie konsultacji z zainteresowanymi Państwami-Stronami i odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi.

2. Państwa-Strony, które są w stanie to uczynić, udzielają takiej pomocy w ramach istniejących wielostronnych, dwustronnych lub innych programów, lub, między innymi, w ramach dobrowolnego funduszu utworzonego zgodnie z zasadami ustalonymi przez Zgromadzenie Ogólne.

Artykuł 8

1. Każde Państwo-Strona, w ciągu dwóch lat po wejściu w życie niniejszego Protokołu, w odniesieniu do tego Państwa-Strony, przedkłada Komitetowi Praw Dziecka sprawozdanie zawierające wyczerpującą informację na temat środków przyjętych przez nie w celu wypełniania postanowień Protokołu, włączając w to środki przyjęte do wypełniania postanowień dotyczących uczestnictwa i rekrutowania.

2. Po przedłożeniu wyczerpującego sprawozdania, każde Państwo-Strona włącza do sprawozdań przedkładanych Komitetowi Praw Dziecka, zgodnie z artykułem 44 Konwencji, wszelkie uzupełniające informacje dotyczące stosowania niniejszego Protokołu. Inne Państwa-Strony Protokołu przedkładają sprawozdanie co pięć lat.

3. Komitet Praw dziecka może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji dotyczących stosowania niniejszego Protokołu.

Artykuł 9

1. Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisania przez każde państwo, które jest stroną Konwencji lub podpisało ją.

2. Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji i jest otwarty do przystąpienia przez każde państwo. Dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

3. Sekretarz Generalny, działając w charakterze depozytariusza Konwencji i Protokołu, informuje wszystkie Państwa-Strony Konwencji i wszystkie państwa, które podpisały Konwencję o złożeniu każdej deklaracji zgodnie z artykułem 3.

Artykuł 10

1. Niniejszy Protokół wejdzie w życie po trzech miesiącach od złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa, które dokona ratyfikacji lub przystąpienia po wejściu Protokołu w życie, Protokół wejdzie w życie po miesiącu od daty złożenia przez dane państwo swojego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 11

1. Każde Państwo-Strona może, w każdym czasie, wypowiedzieć niniejszy Protokół w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym inne Państwa-Strony Konwencji wszystkie państwa, które podpisały Konwencje. Wypowiedzenie staje się skuteczne po roku od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego. Jeśli jednak w dniu, w którym upłynie ten

rok wypowiadające Państwo-Strona uczestniczy w konflikcie zbrojnym, wypowiedzenie nie stanie się skuteczne przed zakończeniem konfliktu zbrojnego.

2. Takie wypowiedzenie nie zwalnia Państwa-Strony z jego obowiązków przewidzianych w niniejszym Protokole w odniesieniu do jakiegokolwiek działania, które miało miejsce przed datą wejścia wypowiedzenia w życie. Równocześnie takie wypowiedzenie w żaden sposób nie przeszkadza w dalszym rozpatrywaniu jakiejkolwiek sprawy, która była już rozpatrywana przez Komitet Praw Dziecka przed datą wejścia wypowiedzenia w życie.

Artykuł 12

1. Każde Państwo-Strona może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, zwracając się z zapytaniem, czy opowiadają się one za zwołaniem konferencji Państw-Stron w celu rozważenia i przeprowadzenia głosowania nad propozycją. W wypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron opowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła konferencję pod auspicjami Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i głosujących podczas konferencji podlega zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

2. Poprawka przyjęta zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.

3. Poprawka po wejściu w życie ma moc wiążącą dla Państw-Stron, które ją przyjęły, pozostałe Państwa-Strony obowiązują nadal postanowienia niniejszego Protokołu i wszystkie wcześniejsze poprawki, jeśli zostały przez te Państwa przyjęte.

Artykuł 13

1. Niniejszy Protokół, którego teksty sporządzone w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim są na równi autentyczne, zostanie zdeponowany w archiwach Narodów Zjednoczonych.

2. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelnione kopie niniejszego Protokołu wszystkim Państwom-Stronom Konwencji i wszystkim państwom, które podpisały Konwencję.

Konwencja z 28 lipca 1951 r. dotycząca statusu uchodźców

(DzU z 1991 r., nr 119, poz. 515)

Preambuła

Wysokie Umawiające się Strony,

biorąc pod uwagę, że Karta Narodów Zjednoczonych i Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne dnia 10 grudnia 1948 r., potwierdziły zasadę, zgodnie z którą wszyscy ludzie, bez dyskryminacji, powinni korzystać z podstawowych praw i wolności,

biorąc pod uwagę, że Narody Zjednoczone niejednokrotnie wykazywały duże zaniepokojenie losem uchodźców i podejmowały wysiłki na rzecz zapewnienia im możliwie najszerszego korzystania z tych podstawowych praw i wolności,

uważając za pożądaną rewizję i konsolidację wcześniejszych umów międzynarodowych dotyczących statusu uchodźców, a także rozszerzenie ich zakresu oraz ochrony przez nie przewidzianej poprzez sporządzenie nowej umowy,

biorąc pod uwagę, że przyznanie azylu może być dla niektórych państw zbyt uciążliwe i że zadowalające rozwiązanie problemu, którego doniosłość i międzynarodowy charakter Narody Zjednoczone uznały, nie może z tego powodu być osiągnięte bez międzynarodowej współpracy,

wyrażając życzenie, aby wszystkie państwa, uznając społeczny i humanitarny charakter problemu uchodźców, zrobiły wszystko co w ich mocy, by problem ten nie stał się przyczyną napięć między państwami,

stwierdzając, że Wysokiemu Komisarzowi Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców powierzono zadanie nadzoru nad stosowaniem konwencji międzynarodowych zapewniających ochronę uchodźców, i uznając, że skuteczna koordynacja środków podjętych do rozwiązania tego problemu będzie zależeć od współpracy państw z Wysokim Komisarzem,

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I
Postanowienia ogólne

Artykuł 1
Określenie terminu „uchodźca"

A. W rozumieniu niniejszej Konwencji termin „uchodźca" stosuje się do osoby, która:

1) była uważana za uchodźcę stosownie do Porozumień z dnia 12 maja 1926 r. i dnia 30 czerwca 1928 r. lub stosownie do Konwencji z dnia 28 października 1933 r. i dnia 10 lutego 1938 r., Protokołu z dnia 14 września 1939 r. lub też Konstytucji Międzynarodowej Organizacji do spraw Uchodźców.

Decyzje o nieuznawaniu za uchodźcę podjęte przez Międzynarodową Organizację do spraw Uchodźców w okresie jej działalności nie stanowią przeszkody do przyznania statusu uchodźcy osobom, które spełniają warunki przewidziane w punkcie 2 niniejszego ustępu;

2) w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r., oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych prze-

bywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa.

W przypadku osoby posiadającej więcej niż jedno obywatelstwo określenie „państwo jej obywatelstwa" oznacza każde z państw, którego obywatelstwo ona posiada; fakt nieskorzystania, bez istotnej przyczyny wynikłej z uzasadnionej obawy, przez taką osobę z ochrony jednego z państw, którego jest ona obywatelem, nie stanowi podstawy do odmowy ochrony przez państwo, z którego ona pochodzi.

B. 1) W rozumieniu niniejszej Konwencji wyrazy: „wydarzenia, które miały miejsce przed dniem 1 stycznia 1951 r.", znajdujące się w artykule 1 ustęp A oznaczają:

a) „wydarzenia, które nastąpiły w Europie przed dniem 1 stycznia 1951 r.", lub

b) „wydarzenia, które miały miejsce w Europie lub gdziekolwiek indziej przed dniem 1 stycznia 1951 r."; każde z Umawiających się Państw, w momencie podpisywania, ratyfikacji lub przystąpienia, złoży oświadczenie, które z tych określeń zamierza stosować, realizując zobowiązania przyjęte przez siebie na podstawie niniejszej Konwencji.

2) Każde Umawiające się Państwo, które przyjęło wariant a), może w każdej chwili rozszerzyć swoje zobowiązania, przyjmując, w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, wariant b).

C. Niniejsza Konwencja przestaje obowiązywać w stosunku do każdej osoby określonej przez postanowienia ustępu A, jeżeli:

1) dobrowolnie zwróciła się ona ponownie o ochronę państwa, którego jest obywatelem, lub

2) utraciwszy swoje obywatelstwo ponownie dobrowolnie je przyjęła, lub

3) przyjęła nowe obywatelstwo i korzysta z ochrony państwa, którego obywatelstwo przyjęła, lub

4) ponownie dobrowolnie osiedliła się w państwie, które opuściła lub poza którego granicami przebywała z powodu obawy przed prześladowaniem, lub

5) nie może dłużej odmawiać korzystania z ochrony państwa swojego obywatelstwa, albowiem ustały warunki, w związku z którymi została uznana za uchodźcę.

Zastrzega się, że postanowień niniejszego punktu nie stosuje się do uchodźcy określonego w punkcie 1 ustępu A niniejszego artykułu, który może powołać się na przekonywające powody związane z poprzednimi prześladowaniami, uzasadniające jego odmowę z korzystania z ochrony państwa, którego obywatelstwo posiada;

6) jest osobą, która nie mając żadnego obywatelstwa może powrócić do państwa, w którym miała poprzednio stałe miejsce zamieszkania, ponieważ przestały istnieć okoliczności, w związku z którymi została uznana za uchodźcę.

Zastrzega się, że postanowień niniejszego punktu nie stosuje się do uchodźcy określonego w punkcie 1 ustępu A niniejszego artykułu, który może powołać się na przekonywające powody związane z poprzednimi prześladowaniami, uzasadniające jego odmowę powrotu do państwa, w którym miał poprzednio swoje stałe miejsce zamieszkania.

D. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do osób, które aktualnie korzystają z ochrony lub pomocy organów lub agencji Narodów Zjednoczonych innych niż Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców.

Z chwilą gdy taka ochrona lub pomoc zostanie z jakiejkolwiek przyczyny wstrzymana, osoby te ipso facto będą korzystały z dobrodziejstw niniejszej Konwencji, mimo że ich położenie nie zostało ostatecznie uregulowane zgodnie ze stosownymi rezolucjami przyjętymi przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

E. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do osoby uważanej przez właściwe władze państwa, w którym ta osoba się osiedliła, za mającą prawa i obowiązki związane z posiadaniem obywatelstwa tego państwa.

F. Postanowienia niniejszej Konwencji nie mają zastosowania do osoby, w stosunku do której istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

a) dokonała zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych dla ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni;

b) dokonała poważnej zbrodni o charakterze niepolitycznym poza państwem, które ją przyjęło, przed uznaniem jej za uchodźcę;

c) jest winną czynów sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 2
Obowiązki ogólne

Każdy uchodźca ma – w stosunku do państwa, w którym się znajduje – obowiązki, które obejmują w szczególności przestrzeganie praw i przepisów, a także środków podjętych w celu utrzymania porządku publicznego.

Artykuł 3
Niedopuszczalność dyskryminacji

Umawiające się Państwa będą stosowały postanowienia niniejszej Konwencji do uchodźców bez względu na ich rasę, religię lub państwo pochodzenia.

Artykuł 4
Religia

Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom na swoim terytorium co najmniej tak samo korzystne traktowanie, jak własnym obywatelom w sprawie wolności praktyk religijnych i wolności wychowania religijnego ich dzieci.

Artykuł 5
Prawa przyznane niezależnie od niniejszej Konwencji

Żadne z postanowień niniejsze Konwencji nie narusza innych praw i korzyści przyznanych przez Umawiające się Państwa uchodźcom niezależnie od tej Konwencji.

Artykuł 6
Określenie „w tych samych okolicznościach"

W rozumieniu niniejszej Konwencji określenie „w tych samych okolicznościach" oznacza, że wszystkie wymogi (włącznie z tymi, które dotyczą czasu i warunków pobytu lub zamieszkiwania), jakie zainteresowana osoba powinna spełnić, aby móc korzystać z omawianego prawa, gdyby nie była uchodźcą, powinny być przez nią wypełnione, z wyjątkiem wymogów, których uchodźca ze względu na ich charakter nie może spełnić.

Artykuł 7
Wyłączenie zasady wzajemności

1. Z zastrzeżeniem bardziej korzystnych postanowień niniejszej Konwencji, każde Umawiające się Państwo przyznaje uchodźcom takie samo traktowanie, jakie zwykle przyznawane jest cudzoziemcom.

2. Po upływie trzyletniego okresu zamieszkiwania wszyscy uchodźcy będą korzystać na terytorium Umawiających się Państw z wyłączenia stosowania ustawowej zasady wzajemności.

3. Każde Umawiające się Państwo będzie nadal przyznawało uchodźcom prawa i korzyści, do których, przy braku wzajemności, byli już uprawnieni w dniu wejścia w życie niniejszej Konwencji w stosunku do tego państwa.

4. Umawiające się Państwa życzliwie rozważą możliwość przyznania uchodźcom, przy braku wzajemności, praw i przywilejów, poza tymi, do których są uprawnieni na mocy ustępów 2 i 3, oraz rozszerzenia wyłączenia stosowania wymogu wzajemności w stosunku do uchodźców, którzy nie spełniają warunków przewidzianych w ustępach 2 i 3.

5. Postanowienia ustępów 2 i 3 stosuje się również do praw i korzyści, o których mowa w artykułach 13, 18, 19, 21 i 22 niniejszej Konwencji, jak również praw i korzyści nie przewidzianych przez nią.

Artykuł 8

Zwolnienie od środków wyjątkowych

Co się tyczy środków wyjątkowych, które mogą być zastosowane przeciwko osobie, majątkowi lub interesom obywateli obcego państwa, Umawiające się Państwa nie będą stosowały tych środków wobec uchodźcy będącego formalnie obywatelem tego państwa jedynie z powodu tego obywatelstwa. Umawiające się Państwa, których ustawodawstwo nie dopuszcza do stosowania wyrażonej w niniejszym artykule ogólnej zasady, zastosują w odpowiednich przypadkach wyjątki na korzyść takich uchodźców.

Artykuł 9

Środki tymczasowe

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie pozbawia Umawiającego się Państwa w czasie wojny lub w razie zaistnienia innych poważnych i wyjątkowych okoliczności prawa do podjęcia tymczasowo w stosunku do określonej osoby środków, które uważa za niezbędne dla bezpieczeństwa narodowego, zanim wspomniane Umawiające się Państwo uzna, że osoba ta istotnie jest uchodźcą i że dalsze stosowanie wspomnianych środków wobec niej jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo narodowe.

Artykuł 10

Kontynuacja zamieszkania

1. W przypadku gdy w czasie II wojny światowej uchodźca został zmuszony do zmiany miejsca swojego pobytu i przeniesiony na terytorium Umawiającego się Państwa, na którym zamieszkuje, okres takiego przymusowego pobytu będzie traktowany jako zgodne z prawem zamieszkiwanie na tym terytorium.

2. W przypadku gdy w czasie II wojny światowej uchodźca został zmuszony do opuszczenia terytorium Umawiającego się Państwa, a następnie przed wejściem w życie niniejszej Konwencji powrócił na to terytorium w celu zamieszkania, okres zamieszkania zarówno przed, jak i po takim przymusowym opuszczeniu jest uważany za jeden nieprzerwany okres dla celów, dla których wymagany jest taki nieprzerwany okres stałego zamieszkania.

Artykuł 11

Uchodźcy marynarze

W przypadku uchodźców zatrudnionych stale jako członkowie załóg statków podnoszących flagę Umawiającego się Państwa, Państwo to rozpatrzy życzliwie możliwość ich osiedlenia się na swoim terytorium, wydania im dokumentów podróży lub przyjęcia ich tymczasowo na swoje terytorium, w szczególności, aby ułatwić im osiedlenie się w innym państwie.

Rozdział II
Status prawny

Artykuł 12
Status osobowy

1. Status osobowy każdego uchodźcy określa prawo państwa jego stałego zamieszkiwania, a jeżeli nigdzie stale nie zamieszkuje, prawo państwa, w którym przebywa.

2. Prawa, które uchodźca nabył wcześniej, związane z jego statusem osobowym, a szczególnie prawa związane z małżeństwem, będą przestrzegane przez Umawiające się Państwo, pod warunkiem dopełnienia – w miarę potrzeb – formalności przewidzianych prawem tego państwa, z zastrzeżeniem, że prawa te byłyby uznane przez prawo tego państwa, gdyby zainteresowany nie stał się uchodźcą.

Artykuł 13
Mienie ruchome i nieruchome

Umawiające się Państwa przyznają uchodźcy najbardziej korzystne traktowanie, w każdym przypadku nie mniej korzystne niż przyznawane w tych samych okolicznościach innym cudzoziemcom odnośnie do nabycia mienia ruchomego i nieruchomego oraz związanych z tym praw, a także odnośnie do najmu i innych umów dotyczących mienia ruchomego i nieruchomego.

Artykuł 14
Prawa artystyczne i własność przemysłowa

Odnośnie do ochrony własności przemysłowej, takiej jak wynalazki, projekty lub modelowanie, znaki i nazwy handlowe, oraz praw dotyczących literatury oraz dzieł artystycznych i naukowych uchodźca korzysta w państwie, w którym ma swoje miejsce zamieszkania, z takiej samej ochrony, jaka jest przyznawana obywatelom tego państwa. Na terytorium któregokolwiek innego Umawiającego się Państwa korzysta on z takiej samej ochrony, jaka jest przyznawana na tym terytorium obywatelom państwa, w którym ma swoje miejsce zamieszkania.

Artykuł 15
Prawo do stowarzyszania się

Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom legalnie zamieszkującym na ich terytoriach, w sprawach dotyczących stowarzyszeń niepolitycznych i nie posiadających charakteru zarobkowego, a także związków zawodowych, najbardziej korzystne traktowanie przyznawane w tych samych okolicznościach obywatelom innych państw.

Artykuł 16
Dostęp do sądów

1. Każdy uchodźca ma prawo swobodnego dostępu do sądów na terytoriach wszystkich Umawiających się Państw.

2. W Umawiającym się Państwie, w którym ma on stałe miejsce zamieszkania, uchodźca korzysta z takiego samego traktowania jak obywatel tego państwa w sprawach dotyczących dostępu do sądów, pomocy prawnej i zwolnienia od cautio iudicatum solvi.

3. W sprawach wymienionych w ustępie 2 uchodźca w Umawiających się Państwach, innych niż to, w którym ma on swoje stałe miejsce zamieszkania, korzysta z takiego samego traktowania, jak obywatele państwa, w którym ma swoje miejsce zamieszkania.

Rozdział III
Praca zarobkowa

Artykuł 17
Praca najemna

1. Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytoriach najkorzystniejsze traktowanie przyznawane w takich samych okolicznościach obywatelom obcego państwa odnośnie do prawa wykonywania pracy najemnej.

2. W każdym razie środki ograniczające, nałożone na cudzoziemców lub na zatrudnianie cudzoziemców w celu ochrony wewnętrznego rynku pracy, nie będą stosowane do uchodźcy, który był w czasie wejścia w życie tej Konwencji w Umawiającym się Państwie już z nich zwolniony lub który spełnia jeden z następujących warunków:

a) zakończył trzyletni okres zamieszkiwania w państwie,

b) ma za małżonka osobę posiadającą obywatelstwo państwa zamieszkania. Uchodźca nie może skorzystać z dobrodziejstw tego postanowienia, jeżeli porzucił swego małżonka,

c) ma jedno lub kilkoro dzieci, które posiadają obywatelstwo państwa zamieszkania.

3. Umawiające się Państwa rozważą życzliwie możliwość zrównania praw wszystkich uchodźców odnośnie do wykonywania pracy najemnej z prawami obywateli, w szczególności zaś tych uchodźców, którzy przybyli na ich terytoria w ramach programów werbunku siły roboczej lub zgodnie z planami imigracyjnymi.

Artykuł 18
Samozatrudnienie

Umawiające się Państwa przyznają uchodźcy legalnie przebywającemu na ich terytorium możliwie najbardziej korzystne traktowanie, nie mniej korzystne niż przyznane obywatelom zagranicznym w tych samych okolicznościach, odnośnie do prawa podejmowania pracy na własny rachunek w rolnictwie, przemyśle, rzemiośle i handlu, a także tworzenia przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych.

Artykuł 19
Wolne zawody

1. Każde z Umawiających się Państw przyzna uchodźcom legalnie przebywającym na jego terytorium i posiadającym dyplomy uznane przez właściwe władze tego Państwa, którzy pragną wykonywać wolny zawód, możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznało w tych samych okolicznościach cudzoziemcom.

2. Umawiające się Państwa podejmują wszelkie starania, zgodnie z ich prawami i konstytucjami, dla zagwarantowania osiedlenia tych uchodźców na terytoriach innych niż terytoria metropolitalne, za które ponoszą odpowiedzialność w stosunkach międzynarodowych.

Rozdział IV
Warunki bytowe

Artykuł 20
Racjonowanie

Tam gdzie istnieje system racjonowania regulujący ogólne rozdzielnictwo deficytowych towarów, który ma zastosowanie do ogółu ludności, uchodźcy będą traktowani w taki sam sposób, jak obywatele.

Artykuł 21

Mieszkanie

Co się tyczy mieszkań, Umawiające się Państwa udzielą, w takim zakresie, w jakim sprawa ta jest unormowana przepisami ustaw i zarządzeń lub podlega kontroli organów władzy, uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytoriach możliwie najbardziej korzystne traktowanie; w każdym razie traktowanie to nie może być mniej korzystne niż udzielane w tych samych okolicznościach cudzoziemcom.

Artykuł 22

Oświata publiczna

1. Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom takie samo traktowanie w zakresie nauczania podstawowego, jakie przyznają swoim obywatelom.

2. Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznają w tych samych okolicznościach cudzoziemcom, w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe, w szczególności zaś w zakresie dostępu do studiów, uznawania zagranicznych świadectw szkolnych, dyplomów i stopni naukowych, zwolnienia z czesnego i opłat oraz przyznawania stypendiów.

Artykuł 23

Opieka społeczna

Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytorium takie samo traktowanie w zakresie opieki i pomocy społecznej, z jakiego korzystają ich obywatele.

Artykuł 24

Ustawodawstwo pracy i ubezpieczenie społeczne

1. Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom legalnie stale przebywającym na ich terytorium takie samo traktowanie, jak własnym obywatelom odnośnie do następujących spraw:

a) w takim samym zakresie, w jakim sprawy te są uregulowane w ustawach i zarządzeniach lub podlegają kontroli władz administracyjnych – wynagrodzeń za pracę łącznie z dodatkiem rodzinnym, jeżeli jest on częścią wynagrodzenia za pracę, czasu pracy, pracy w godzinach nadliczbowych, płatnych urlopów, ograniczenia pracy w domu, najniższego wieku osób zatrudnianych, nauki zawodu i praktyki, pracy kobiet i osób młodocianych, a także korzystania z uprawnień przyznanych w umowach zbiorowych,

b) ubezpieczeń społecznych (przepisy prawne dotyczące wypadków przy pracy, chorób zawodowych, macierzyństwa, chorób, inwalidztwa, podeszłego wieku, śmierci, bezrobocia, świadczeń na rzecz rodziny i innych obciążeń, które zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym lub zarządzeniami są objęte systemem ubezpieczeń społecznych), z zastrzeżeniem następujących ograniczeń:

(i) mogących istnieć stosownych porozumień dotyczących zachowania praw nabytych i praw znajdujących się w trakcie nabywania;

(ii) ustawodawstwa wewnętrznego lub zarządzeń państwa stałego zamieszkania mogących określać szczególnego typu porozumienia dotyczące świadczeń lub częściowych świadczeń płatnych w całości ze środków publicznych i dotyczących zasiłków wypłacanych osobom, które nie spełniają wymogu opłacenia składek uprawniających do otrzymania zwykłej emerytury.

2. Na prawo do odszkodowania za śmierć uchodźcy, która nastąpiła na skutek wypadku w pracy lub choroby zawodowej, nie będzie miał wpływu fakt, że osoba uprawniona zamieszkuje stale poza terytorium Umawiającego się Państwa.

3. Umawiające się Państwa rozszerzą na uchodźcę uprawnienia wynikające z umów zawartych między sobą lub które mogą być zawarte między nimi w przyszłości, dotyczące zachowania nabytych praw lub praw znajdujących się w trakcie nabywania w zakresie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem jedynie warunków stosowanych wobec obywateli państw sygnatariuszy tych umów.

4. Umawiające się Państwa rozpatrzą życzliwie, tak dalece, jak jest to możliwe, objęcie uchodźców uprawnieniami wynikającymi z podobnych umów, jakie mogą w danej chwili obowiązywać między Umawiającymi się Państwami i państwami nie będącymi stronami tych umów.

Rozdział V
Środki administracyjne

Artykuł 25
Pomoc administracyjna

1. Jeżeli korzystanie z prawa przez uchodźcę wymagałoby zwykle pomocy władz obcego państwa, do którego nie może się zwrócić, Umawiające się Państwo, na którego terytorium stale zamieszkuje, spowoduje, by tę pomoc otrzymał od jego własnych władz albo od jakiegoś organu międzynarodowego.

2. Władza lub władze wymienione w ustępie 1 wydadzą lub spowodują wydanie pod ich nadzorem uchodźcom takich dokumentów lub zaświadczeń, które zwykle byłyby wydawane cudzoziemcom przez ich władze państwowe lub za pośrednictwem tych władz.

3. Dokumenty lub zaświadczenia w ten sposób wydane zastępują oficjalne dokumenty wydawane cudzoziemcom przez ich władze państwowe lub za ich pośrednictwem i są wiarygodne, chyba że będą dowody przeciwne.

4. Z zastrzeżeniem wyjątkowego traktowania, które może być przyznawane osobom ubogim, za wymienione w niniejszym artykule usługi mogą być pobierane opłaty, ale opłaty te będą umiarkowane i odpowiadać będą opłatom pobieranym za podobne usługi od własnych obywateli.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają artykułów 27 i 28.

Artykuł 26
Wolność poruszania się

Każde Umawiające się Państwo przyznaje uchodźcom legalnie przebywającym na jego terytorium prawo wyboru miejsca stałego zamieszkania i prawo do swobodnego poruszania się w granicach tego terytorium, z zachowaniem przepisów stosowanych wobec cudzoziemców w ogóle w tych samych okolicznościach.

Artykuł 27
Dokumenty tożsamości

Umawiające się Państwa wydadzą dokumenty tożsamości każdemu uchodźcy znajdującemu się na ich terytorium, który nie posiada ważnego dokumentu podróży.

Artykuł 28

Dokumenty podróży

1. Umawiające się Państwa wydają uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytoriach dokumenty podróży potrzebne do podróżowania poza ich terytoriami, chyba że stoją na przeszkodzie ważne względy bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego; postanowienia zawarte w załączniku do niniejszej Konwencji stosuje się odnośnie do tych dokumentów. Umawiające się Państwa mogą wydać taki dokument podróży każdemu innemu uchodźcy znajdującemu się na terytoriach, a szczególnie życzliwie rozważą wydanie takiego dokumentu podróży tym uchodźcom znajdującym się na ich terytoriach, którzy nie mają możliwości otrzymania dokumentów podróży z państwa swego legalnego stałego zamieszkania.

2. Dokumenty podróży wydane uchodźcom na podstawie wcześniejszych umów międzynarodowych przez strony tych umów są uznane i traktowane przez Umawiające się Państwa tak, jakby były wydane zgodnie z niniejszym artykułem.

Artykuł 29

Opłaty skarbowe

1. Umawiające się Państwa nie będą nakładały na uchodźców żadnych należności, opłat czy podatków, niezależnie od ich nazwy, innych lub wyższych niż pobierane od swych obywateli w podobnych sytuacjach.

2. Ustalenia poprzedniego ustępu nie stoją na przeszkodzie stosowaniu wobec uchodźców ustaw i zarządzeń dotyczących opłat za wydanie cudzoziemcom dokumentów administracyjnych, w tym również dokumentów tożsamości.

Artykuł 30

Przeniesienie mienia

1. Każde Umawiające się Państwo zezwoli uchodźcom, zgodnie ze swymi ustawami i zarządzeniami, na przeniesienie mienia, które wwieźli oni na jego terytorium, do innego państwa, gdzie zostali przyjęci dla celów przesiedlenia się.

2. Każde Umawiające się Państwo rozpatrzy życzliwie prośby uchodźców o zezwolenie na przeniesienie mienia, gdziekolwiek ono znajdowałoby się i jest niezbędne do ich ponownego osiedlenia się w innym państwie, w którym zostali przyjęci.

Artykuł 31

Uchodźcy przebywający nielegalnie w państwie przyjęcia

1. Umawiające się Państwa nie będą nakładały kar za nielegalny wjazd lub pobyt na uchodźców przybywających bezpośrednio z terytorium, na którym ich życiu lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo w rozumieniu artykułu 1, i weszli lub przebywają na ich terytorium bez zezwolenia, pod warunkiem że zgłoszą się bezzwłocznie do władz i przedstawią wiarygodne przyczyny swojego nielegalnego wjazdu lub pobytu.

2. Umawiające się Państwa nie będą nakładały na poruszanie się takich uchodźców ograniczeń poza tymi, które są niezbędne; ograniczenia takie będą stosowane tylko dopóty, dopóki status tych uchodźców w państwie nie zostanie uregulowany lub dopóki nie zostaną przyjęci w innym państwie. Umawiające się Państwa przyznają uchodźcom odpowiedni czas, jak również wszystkie niezbędne ułatwienia dla uzyskania prawa przyjęcia w innym państwie.

Artykuł 32
Wydalenie

1. Umawiające się Państwa nie wydalą uchodźcy, legalnie przebywającego na ich terytoriach, z innych powodów niż bezpieczeństwo państwowe lub porządek publiczny.

2. Wydalenie takiego uchodźcy może nastąpić jedynie na podstawie decyzji podjętej zgodnie z przewidzianą przez prawo procedurą. Uchodźcy powinno się, chyba że ważne powody bezpieczeństwa państwowego przemawiają przeciwko temu, zezwolić na przedstawienie dowodów na swoje usprawiedliwienie, złożenie odwołania i na posiadanie w tym celu przedstawiciela przed właściwymi władzami lub też przed osobą lub osobami specjalnie do tego wyznaczonymi przez właściwe władze.

3. Umawiające się Państwa przyznają takiemu uchodźcy rozsądny okres na staranie o legalne przyjęcie w innym państwie. Umawiające się Państwa w tym czasie mają prawo stosowania takich środków, jakie uznają za niezbędne.

Artykuł 33
Zakaz wydalania lub zawracania

1. Żadne Umawiające się Państwo nie wydali lub nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne.

2. Nie może powoływać się jednakże na dobrodziejstwo niniejszego postanowienia uchodźca, co do którego istnieją podstawy, aby uznać go za groźnego dla bezpieczeństwa państwa, w którym się on znajduje, lub który będąc skazanym prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne zbrodnie stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa tego państwa.

Artykuł 34
Naturalizacja

Umawiające się Państwa będą w miarę możliwości ułatwiały asymilację i naturalizację uchodźców. W szczególności podejmą wszelkie wysiłki dla przyspieszenia procedury naturalizacyjnej i zmniejszenia, tak dalece, jak to jest możliwe, opłat i kosztów tego postępowania.

Rozdział VI
Postanowienia wykonawcze i przejściowe

Artykuł 35
Współpraca władz państwowych z Narodami Zjednoczonymi

1. Umawiające się Państwa zobowiązują się do współpracy z Urzędem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców lub z każdą inną agencją Narodów Zjednoczonych, która może go zastąpić w pełnieniu jego funkcji, a w szczególności dla ułatwienia jego obowiązku nadzorowania stosowania postanowień niniejszej Konwencji.

2. Aby umożliwić Urzędowi Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców lub każdej innej agencji Narodów Zjednoczonych, która może go zastąpić, przedstawianie sprawozdań właściwym organom Narodów Zjednoczonych, Umawiające się Państwa zobowiązują się dostarczać w odpowiedniej formie żądane informacje i dane statystyczne dotyczące:

a) położenia uchodźców,

b) stosowania niniejszej Konwencji,

c) ustaw, zarządzeń i dekretów, które weszły lub mogą wejść później w życie i dotyczą uchodźców.

Artykuł 36

Informacje dotyczące ustawodawstwa wewnętrznego

Umawiające się Państwa przekażą Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych teksty ustaw i zarządzeń, które mogą wydać w celu zapewnienia stosowania niniejszej Konwencji.

Artykuł 37

Stosunek do zawartych wcześniej konwencji

Bez naruszania postanowień artykułu 28 ustępu 2 niniejszej Konwencji, niniejsza Konwencja zastępuje, między jej stronami, Porozumienia z dnia 5 lipca 1922 r., dnia 31 maja 1924 r., dnia 12 maja 1926 r., dnia 30 czerwca 1928 r. i dnia 30 lipca 1935 r., Konwencje z dnia 28 października 1933 r. i dnia 10 lutego 1938 r., Protokół z dnia 14 września 1939 r. oraz Umowę z dnia 15 października 1946 r.

Rozdział VII
Postanowienia końcowe

Artykuł 38

Rozstrzyganie sporów

Każdy spór między stronami niniejszej Konwencji dotyczący jej interpretacji lub stosowania, którego nie można rozwiązać innymi sposobami, na żądanie jednej ze stron sporu będzie skierowany do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

Artykuł 39

Podpisanie, ratyfikacja i przystąpienie

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisania w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., a później zostanie zdeponowana u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Będzie ona otwarta do podpisania w Europejskim Biurze Narodów Zjednoczonych od dnia 28 lipca do dnia 31 sierpnia 1951 r. i ponownie będzie otwarta do podpisania w siedzibie Narodów Zjednoczonych od dnia 17 września 1951 r. do dnia 31 grudnia 1952 r.

2. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisania z upoważnienia wszystkich Państw-Członków Narodów Zjednoczonych, a także z upoważnienia każdego innego państwa zaproszonego do udziału w Konferencji pełnomocników w sprawie statusu uchodźców i osób bez przynależności państwowej lub państwa, które Zgromadzenie Ogólne zaprosi do jej podpisania. Podlega ona ratyfikacji, a dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

3. Państwa wymienione w ustępie 2 niniejszego artykułu mogą przystąpić do niniejszej Konwencji po dniu 28 lipca 1951 r. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 40

Klauzule o stosowaniu terytorialnym

1. Każde państwo może przy podpisywaniu, ratyfikacji lub przystąpieniu oświadczyć, że niniejsza Konwencja rozciąga się na wszystkie lub niektóre terytoria, za które jest ono odpowiedzialne w stosunkach międzynarodowych. Takie oświadczenie staje się skuteczne z chwilą wejścia w życie Konwencji w stosunku do tego państwa.

2. W każdym późniejszym czasie takiego rozciągnięcia dokonuje się przez zawiadomienie skierowane do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych i staje się ono skuteczne począwszy od 90 dnia po otrzymaniu zawiadomienia przez Sekretarza General-

nego Narodów Zjednoczonych albo od daty wejścia w życie Konwencji dla danego państwa w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

3. W stosunku do tych terytoriów, na które niniejsza Konwencja nie rozciąga się od daty podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia, każde zainteresowane państwo rozpatrzy możliwość jak najszybszego podjęcia wszelkich kroków w celu rozciągnięcia stosowania tej Konwencji na te terytoria, pod warunkiem uzyskania zgody rządów tych terytoriów, gdy wymagają jej względy konstytucyjne.

Artykuł 41

Klauzula federacyjna

W przypadku państwa federacyjnego lub niejednolitego stosuje się poniższe postanowienia:

a) co się tyczy tych artykułów niniejszej Konwencji, które podlegają jurysdykcji ustawodawczej federacyjnej władzy ustawodawczej, obowiązki rządu federacyjnego będą w tej mierze takie same, jak obowiązki stron nie będących państwami federacyjnymi,

b) co się tyczy tych artykułów niniejszej Konwencji, które podlegają jurysdykcji ustawodawczej wchodzących w skład państwa stanów, prowincji lub kantonów, które zgodnie z systemem konstytucyjnym federacji nie są obowiązane do podejmowania działań ustawodawczych, rząd federacyjny możliwie jak najszybciej przekaże treść tych artykułów wraz ze swoją pozytywną rekomendacją do wiadomości właściwych władz stanów, prowincji lub kantonów.

3. Państwo federacyjne-Strona niniejszej Konwencji, na żądanie każdego innego Umawiającego się Państwa, przekazane za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, dostarczy informacje o istniejącym w federacji i jej częściach składowych prawie i praktyce dotyczących każdego postanowienia Konwencji, wskazując, w jakiej mierze te postanowienia zostały wprowadzone w życie drogą działań ustawodawczych lub innych.

Artykuł 42

Zastrzeżenia

1. W czasie podpisywania, ratyfikacji lub przystąpienia każde państwo może złożyć zastrzeżenia do artykułów Konwencji innych niż artykuły 1, 3, 4, 16 ust. 1, artykuł 33 i artykuły od 36 do 46 włącznie.

2. Każde Umawiające się Państwo, składając zastrzeżenie zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu, może w każdym czasie je wycofać przez powiadomienie o tym Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 43

Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie dziewięćdziesiątego dnia od dnia zdeponowania szóstego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. Dla każdego państwa, które ratyfikuje Konwencję lub przystąpi do niej po złożeniu szóstego dokumentu ratyfikującego lub przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 44

Wypowiedzenie

1. Każde Umawiające się Państwo może w każdym czasie wypowiedzieć niniejszą Konwencję przez zawiadomienie skierowane do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

2. Takie wypowiedzenie nabiera mocy dla tego państwa po roku od dnia, w którym otrzyma je Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych.

3. Każde państwo, które złożyło oświadczenie lub zawiadomienie zgodnie z artykułem 40, może oświadczyć w każdym późniejszym czasie Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych, że Konwencja przestaje być rozciągnięta na takie terytorium po upływie jednego roku od daty otrzymania zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 45

Rewizja

1. Każde Umawiające się Państwo może w dowolnym czasie przez zawiadomienie skierowane do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych zażądać rewizji niniejszej Konwencji.

2. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych zaleci, jakie kroki podjąć w związku z tym żądaniem.

Artykuł 46

Zawiadomienia dokonywane przez Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych

Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zawiadomi wszystkie Państwa-Członków Narodów Zjednoczonych i państwa nie będące członkami, o których mowa w artykule 39:

a) o oświadczeniach i zawiadomieniach, zgodnie z artykułem 1 ustęp B,

b) o podpisaniu, ratyfikacjach i przystąpieniach, zgodnie z artykułem 39,

c) o oświadczeniach i zawiadomieniach, zgodnie z artykułem 40,

d) o zastrzeżeniach i ich wycofaniu, zgodnie z artykułem 42,

e) o dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji, zgodnie z artykułem 43,

f) o wypowiedzeniach i zawiadomieniach, zgodnie z artykułem 44,

g) o żądaniach rewizji, zgodnie z artykułem 45.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upełnomocnieni, podpisali niniejszą Konwencję z upoważnienia rządów.

Sporządzono w Genewie dnia dwudziestego ósmego lipca tysiąc dziewięćset pięćdziesiątego pierwszego roku w jednym egzemplarzu, którego teksty angielski i francuski są jednakowo autentyczne i który zostanie złożony w archiwach Narodów Zjednoczonych oraz którego uwierzytelnione kopie prześle się wszystkim Państwom-Członkom Narodów Zjednoczonych i państwom nie będącym członkami, o których mowa w artykule 39.

Załącznik

Paragraf 1

1. Dokument podróży, o którym mowa w artykule 28 niniejszej Konwencji, powinien być zgodny z załącznikiem wzorem.

2. Dokument ten powinien być sporządzony przynajmniej w dwóch językach; jednym z nich powinien być angielski lub francuski.

Paragraf 2

Z zastrzeżeniem uregulowań wydanych w państwie wystawienia, dzieci mogą być wymienione w dokumencie jednego z rodziców lub w wyjątkowych okolicznościach w dokumencie innego dorosłego uchodźcy.

Paragraf 3

Opłaty pobierane za wystawienie dokumentu nie powinny przekraczać najniższych opłat pobieranych za paszporty państwowe.

Paragraf 4

Z wyjątkiem szczególnych lub wyjątkowych przypadków, dokument powinien być wystawiony na możliwie największą liczbę państw.

Paragraf 5

Okres ważności dokumentu będzie wynosił jeden rok lub dwa lata w zależności od uznania wydających go władz.

Paragraf 6

1. Wznowienie lub przedłużenie ważności dokumentu zależy od wydających go władz tak długo, aż posiadacz nie osiedli się zgodnie z prawem na terytorium innego państwa i legalnie zamieszka na terytorium wymienionej władzy. Wydanie nowego dokumentu, jeśli zachodzą te same okoliczności, zależy od władzy, która wydała poprzedni dokument.
2. Władze dyplomatyczne lub konsularne, specjalnie upoważnione do tych spraw, powinny mieć uprawnienia do przedłużania na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy ważności dokumentów podróży wydanych przez ich rządy.
3. Umawiające się Państwa będą życzliwie rozpatrywały możliwość wznowienia lub przedłużenia ważności dokumentów podróży lub wydania nowych dokumentów uchodźcom, którzy już nie zamieszkują legalnie na ich terytoriach, a nie mogą otrzymać dokumentów podróży z państwa swojego legalnego zamieszkania.

Paragraf 7

Umawiające się Państwa uznają ważność dokumentów wydanych zgodnie z postanowieniami artykułu 28 niniejszej Konwencji.

Paragraf 8

Właściwe władze państwa, do którego uchodźca pragnie się udać, jeśli są gotowe go przyjąć i jeśli wymagana jest wiza, wydadzą wizę w dokumencie, którego jest on posiadaczem.

Paragraf 9

1. Umawiające się Państwa zobowiązują się wydawać wizy tranzytowe uchodźcom, którzy otrzymali wizy do państwa docelowego.
2. Wydania takich wiz można odmówić z przyczyn, które usprawiedliwiają odmowę wydania wizy każdemu cudzoziemcowi.

Paragraf 10

Opłaty za wydanie wiz wyjazdowych, wjazdowych i tranzytowych nie powinny przewyższać najniższych opłat pobieranych za wizy w paszportach cudzoziemców.

Paragraf 11

W przypadku gdy uchodźca osiedlił się legalnie na terytorium innego Umawiającego się Państwa, odpowiedzialność za wydanie nowego dokumentu, zgodnie z zasadami i warunkami artykułu 28, spada na właściwe władze tego terytorium, do których uchodźca będzie miał prawo zwracać się z prośbą.

Paragraf 12

Władze wydające nowy dokument winny zabrać stary dokument i zwrócić go państwu, które go wydało, jeżeli zaznaczono w dokumencie, że podlega on takiemu zwrotowi; w innym przypadku władze te zabierają i anulują dokument.

Paragraf 13

1. Każde Umawiające się Państwo zobowiązuje się do ponownego przyjęcia na swoje terytorium posiadacza dokumentu podróży wystawionego przez wymienione państwo, zgodnie z artykułem 28 niniejszej Konwencji, w czasie ważności tego dokumentu.

2. Z zastrzeżeniem postanowień poprzedniego ustępu, Umawiające się Państwo może wymagać od posiadacza dokumentu dopełnienia takich formalności, jakie są stosowane odnośnie do wyjazdu i wjazdu na jego terytorium.

3. Umawiające się Państwa zastrzegają sobie, w wyjątkowych przypadkach lub w przypadkach gdy zezwolenie na pobyt uchodźcy jest ważne na określony czas, prawo – w momencie wydania dokumentu – ograniczenia okresu, w którym uchodźca może powrócić, z tym że nie może być on krótszy niż 3 miesiące.

Paragraf 14

Z jedynym zastrzeżeniem warunków paragrafu 13, postanowienia niniejszego załącznika nie naruszają w niczym ustaw i zarządzeń regulujących na terytoriach Umawiających się Państw warunki przyjęcia, tranzytu, zamieszkania, osiedlenia się i wyjazdu.

Paragraf 15

Wydawanie dokumentu ani wprowadzane do niego wpisy nie określają ani nie mają wpływu na status jego posiadacza, zwłaszcza w zakresie jego obywatelstwa.

Paragraf 16

Wydanie dokumentu nie uprawnia w żadnym przypadku jego posiadacza do ochrony przez władze dyplomatyczne i konsularne państwa wydającego, ani nie daje tym władzom prawa do ochrony.

(załącznik wzory dokumentów – opuszczono)

Protokół z 31 stycznia 1967 r. dotyczący statusu uchodźców

(DzU z 1991 r., nr 119, poz. 517)

Państwa-Strony niniejszego protokołu,

biorąc pod uwagę, że Konwencja dotycząca statusu uchodźców, podpisana w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., zwana dalej Konwencją, obejmuje tylko te osoby, które stały się uchodźcami na skutek zdarzeń sprzed dnia 1 stycznia 1951 r.,

biorąc pod uwagę, że od czasu przyjęcia Konwencji pojawiła się nowa sytuacja odnośnie do uchodźców i w związku z tym zainteresowani uchodźcy mogą nie zostać objęci Konwencją,

biorąc pod uwagę, że pożądane jest, aby uchodźcy objęci definicją przewidzianą w Konwencji posiadali jednakowy status bez względu na zawiły termin 1 stycznia 1951 r.,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł I

Postanowienia ogólne

1. Państwa-Strony niniejszego protokołu zobowiązują się stosować do uchodźców określonych poniżej artykuły od 2 do 34 Konwencji włącznie.

2. W rozumieniu niniejszego protokołu określenie „uchodźca" oznacza – z wyjątkiem stosowania ustępu 3 niniejszego artykułu – każdą osobę określoną w definicji zawartej w artykule 1 Konwencji, tak jak gdyby wyrazy „na skutek zdarzeń, które nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r. (...)" oraz wyrazy „na skutek podobnych zdarzeń" nie znajdowały się w artykule 1 ustęp A punkt 2.

3. Niniejszy protokół będzie stosowany przez państwa, które są jego stronami, bez żadnych ograniczeń geograficznych; jednakże oświadczenia złożone zgodnie z artykułem 1 ustęp B punkt 1 podpunkt a) Konwencji przez państwa będące już jej stronami będą stosowane także zgodnie z niniejszym protokołem, chyba że nie zostały rozszerzone zgodnie z artykułem 1 ustęp B punkt 1 podpunkt a) Konwencji przez państwa będące już jej stronami będą stosowane zgodnie z niniejszym protokołem, chyba że nie zostały rozszerzone zgodnie z artykułem 1 ustęp B punkt 2 tej Konwencji.

Artykuł II

Współpraca władz państwowych z Narodami Zjednoczonymi

1. Państwa-Strony niniejszego protokołu zobowiązują się współpracować z Urzędem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców lub każdą inną agencją Narodów Zjednoczonych, która może go zastąpić w wykonywaniu jego funkcji, a w szczególności w celu ułatwienia jego obowiązku nadzorowania stosowania postanowień niniejszego protokołu.

2. Aby umożliwić Urzędowi Wysokiego Komisarza lub każdej innej agencji Narodów Zjednoczonych, która może go zastąpić, przedkładanie sprawozdań właściwym organom Narodów Zjednoczonych, Państwa-Strony niniejszego protokołu zobowiązują się przekazywać im w odpowiedniej formie żądane informacje i dane statystyczne dotyczące:

a) położenia uchodźców,

b) stosowania niniejszego protokołu,

c) ustaw, zarządzeń i dekretów dotyczących uchodźców, które weszły lub mogą wejść później w życie.

Artykuł III

Informacje w sprawie ustawodawstwa wewnętrznego

Państwa-Strony niniejszego protokołu przekażą Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych teksty ustaw i zarządzeń, które mogą wydać w celu zapewnienia stosowania niniejszego protokołu.

Artykuł IV

Rozstrzyganie sporów

Każdy spór pomiędzy Państwami-Stronami niniejszego protokołu dotyczący jego interpretacji lub stosowania, który nie może być rozstrzygnięty innymi sposobami, na żądanie jednej ze stron sporu będzie skierowany do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

Artykuł V

Przystąpienie

Niniejszy protokół jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich Państw-Stron Konwencji i każdego innego Państwa-Członka Narodów Zjednoczonych lub członka którejkolwiek z agencji wyspecjalizowanych, lub do którego Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych skierowało zaproszenie do przystąpienia. Przystąpienie następuje przez złożenie Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych dokumentu przystąpienia.

Artykuł VI

Państwa federacyjne

W przypadku państwa federacyjnego lub niejednolitego stosuje się poniższe postanowienia:

a) co się tyczy artykułów Konwencji, stosowanych zgodnie z artykułem I ustęp 1 niniejszego protokołu, podlegających jurysdykcji ustawodawczej federacyjnej władzy ustawodawczej, obowiązki rządu federacyjnego będą w tej mierze takie same, jak obowiązki Państw-Stron nie będących państwami federacyjnymi,

b) co się tyczy artykułów Konwencji stosowanych zgodnie z artykułem I ustęp 1 niniejszego protokołu, które podlegają jurysdykcji ustawodawczej wchodzących w skład państwa prowincji lub kantonów, które nie są, zgodnie z porządkiem konstytucyjnym federacji, obowiązane do podejmowania działań ustawodawczych, rząd federacyjny możliwie jak najszybciej przekaże treść tych artykułów wraz ze swoją pozytywną rekomendacją do wiadomości właściwych władz stanów, prowincji lub kantonów,

c) Państwo federacyjne-Strona niniejszego protokołu na żądanie każdego innego Państwa-Strony protokołu, przekazanego za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, dostarczy informacje o istniejącym w federacji i jej częściach składowych prawie i praktyce dotyczących każdego postanowienia Konwencji, ze wskazaniem, zgodnie z artykułem I ustęp 1 niniejszego protokołu, w jakiej mierze te postanowienia zostały wprowadzone w życie w drodze działań ustawodawczych lub innych.

Artykuł VII

Zastrzeżenia i oświadczenia

1. Przy przystąpieniu każde państwo może złożyć zastrzeżenie do artykułu IV niniejszego protokołu zgodnie z artykułem I niniejszego protokołu oraz w sprawie stosowania wszystkich postanowień Konwencji innych niż zawarte w artykułach 1, 3, 4, 16 ust. 1 i artykule 33, pod

warunkiem że w przypadku Państwa-Strony Konwencji zastrzeżenia poczynione zgodnie z niniejszym artykułem nie rozciągną się na uchodźców, do których stosuje się Konwencję.

2. Zastrzeżenia zgłoszone przez Państwa-Strony Konwencji zgodnie z artykułem 42 Konwencji stosuje się, jeśli nie zostaną wycofane, do zobowiązań wynikających z niniejszego protokołu.

3. Każde państwo zgłaszające zastrzeżenia zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu może w dowolnym czasie je wycofać w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

4. Oświadczenia złożone na mocy artykułu 40 ustęp 1 i 2 Konwencji przez Państwo-Stronę, które przystąpiło do niniejszego protokołu, uważa się za mające zastosowanie do niniejszego protokołu, chyba że odmienne zawiadomienie zostało przekazane Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych przez zainteresowane Państwo w czasie przystąpienia. Postanowienia artykułu 40 ustępy 2 i 3 oraz artykułu 44 ustęp 3 Konwencji uważa się za mające zastosowanie mutatis mutandis do niniejszego protokołu.

Artykuł VIII
Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wchodzi w życie w dniu złożenia szóstego dokumentu przystąpienia.

2. Dla każdego państwa przystępującego do protokołu po złożeniu szóstego dokumentu przystąpienia protokół wchodzi w życie w dniu złożenia przez to państwo swojego dokumentu przystąpienia.

Artykuł IX
Wypowiedzenie

1. Każde Państwo-Strona protokołu może go wypowiedzieć w każdym czasie w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

2. Wypowiedzenie takie nabiera mocy dla zainteresowanego Państwa-Strony po roku od daty jego otrzymania przez Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

(opuszczono artykuły X–XI)

Konwencja z 25 września 1926 r. w sprawie niewolnictwa

(DzU z 1931 r., nr 4, poz. 21 i z 1963 r., nr 33, poz. 185, załącznik)

Artykuł 1

W myśl niniejszej Konwencji ustala się, że:

1) Niewolnictwo jest stanem czy położeniem jednostki, względem której stosowane jest postępowanie w całości lub części wynikające z prawa własności.

2) Pojęcie handlu niewolnikami obejmuje wszelkie pojmanie, nabycie lub odstąpienie danej osoby celem uczynienia z niej niewolnika; wszelkie nabycie niewolnika dla sprzedaży lub zamiany, jakikolwiek akt odstąpienia drogą sprzedaży lub zamiany niewolnika nabytego dla celów sprzedaży lub wymiany, jak i w ogóle wszelki rodzaj handlu lub przewozu niewolników.

Artykuł 2

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się, o ile jeszcze nie przedsięwzięły potrzebnych kroków, każda odnośnie do terytoriów poddanych jej suwerenności, jurysdykcji, protektoratowi, władaniu lennemu lub opiece:

a) zapobiegać handlowi niewolnikami i ukrócać go;

b) dążyć do zupełnego usunięcia niewolnictwa pod wszystkimi jego postaciami, w sposób najbardziej skuteczny i w najprędszym czasie.

Artykuł 3

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się przedsięwziąć wszystkie potrzebne kroki, celem zapobieżenia i uniemożliwienia ładowania na okręty, wyładowania, przewozu niewolników na swych wodach terytorialnych, jak również przewożenia ich wszystkimi statkami, noszącymi flagi danych Państw.

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się zawrzeć o ile możności w najszybszym czasie umowę ogólną o handlu niewolnikami, dającą im prawa i nakładającą na nich obowiązki tego samego rodzaju, jakie zostały przewidziane przez konwencję z dnia 17 czerwca 1925 r. dotyczącą międzynarodowego handlu bronią (artykuły 12, 20, 21, 22, 23, 24 i paragrafy 3, 4, 5 II działu II-go załącznika) z uwzględnieniem odnośnych zmian lokalnych z zastrzeżeniem, że ogólna umowa nie spowoduje dla statków żadnej z Wysokich Układających się Stron (nawet statki o małym tonażu) położenia, które by je wyróżniało od statków innych Wysokich Układających się Stron.

Jest również przewidzianym, że zarówno przed wejściem w życie powyższej ogólnej umowy, jak i później, Wysokie Układające się Strony mają zupełną swobodę zawierania wzajemnego, jednakowoż nie naruszając zasad formułowanych w poprzednim ustępie, wszelkich specjalnych układów, które by, ze względu na ich poszczególne stanowisko, wydały się im stosowne dla najprędszego zupełnego usunięcia handlu niewolnikami.

Artykuł 4

Wysokie Układające się Strony okazywać sobie będą wzajemną pomoc celem zwalczania niewolnictwa i handlu niewolnikami.

Artykuł 5

Wysokie Układające się Strony uznają, że zastosowanie pracy przymusowej lub obowiązkowej może pociągnąć za sobą ważne konsekwencje i zobowiązują się, każda odnośnie do terytoriów poddanych ich suwerenności, jurysdykcji, protektoratowi, władaniu lennemu lub opiece, przedsięwziąć potrzebne kroki na to, by praca przymusowa lub obowiązkowa nie pociągała za sobą warunków równoznacznych z niewolnictwem.

Postanawia się zatem, co następuje:

1) Że z zastrzeżeniem zarządzeń przejściowych, wymienionych w paragrafie 2 (poniżej), praca przymusowa lub obowiązkowa może być wymagana tylko dla celów publicznych.

2) Na terytoriach, gdzie praca przymusowa lub obowiązkowa jeszcze istnieje dla innych celów, oprócz celów publicznych, Wysokie Układające się Strony będą usiłowały stopniowo położyć temu kres w jak najprędszym czasie. Zaś o ile praca przymusowa lub obowiązkowa będzie jeszcze istnieć, będzie ona stosowana tylko wyjątkowo, za odpowiednim wynagrodzeniem i pod warunkiem, że nie pociągnie za sobą zmiany zwykłego miejsca zamieszkania.

3) We wszelkich wypadkach miejscowe władze kompetentne zainteresowanego terytorium przyjmą odpowiedzialność za stosowanie pracy przymusowej lub obowiązkowej.

Artykuł 6

Wysokie Umawiające się Strony, których prawodawstwo nie jest jeszcze obecnie dostatecznym do karania przekroczeń praw i przepisów wydanych celem zastosowania konwencji niniejszej, zobowiązują się podjąć niezbędne kroki, aby przekroczenia takowe były karane z całą surowością.

Artykuł 7

Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się do komunikowania sobie wzajemnie i do komunikowania Sekretarzowi Generalnemu Ligi Narodów praw i przepisów, które wydadzą w celu zastosowania postanowień konwencji niniejszej.

Artykuł 8

Wysokie Umawiające się Strony zgadzają się na to, że wszystkie nieporozumienia, które mogłyby powstać między niemi w związku z interpretacją lub zastosowaniem niniejszej konwencji będą, o ile nie mogą być uregulowane drogą rokowań bezpośrednich, przesłane do decyzji Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej. O ile Państwa, między którymi powstaje nieporozumienie lub jedno z tych Państw nie uczestniczyły w Protokóle z 16 grudnia 1920 r. – o Stałym Trybunale Sprawiedliwości Międzynarodowej, to nieporozumienie to będzie przedłożone, według ich uznania i stosownie do przepisów konstytucyjnych każdego z nich, albo Trybunałowi Stałemu Sprawiedliwości Międzynarodowej, albo trybunałowi arbitrażowemu ukonstytuowanemu stosownie do konwencji z dnia 18 października 1907 r. o pokojowym załatwianiu konfliktów międzynarodowych, lub wreszcie wszelkiemu innemu trybunałowi arbitrażowemu.

Artykuł 9

Każda z Wysokich Umawiających się Stron może oświadczyć, albo w chwili składania podpisu, albo w chwili ratyfikacji tegoż, lub przystąpienia, że w tym, co dotyczy zastosowania postanowień konwencji niniejszej lub niektórych z tych postanowień, przyjęcie konwencji nie zobowiązuje ani całości ani takich lub innych terytoriów będących pod jej suwerennością, jurysdykcją, protektoratem, władaniem lennem lub opieką i może w następstwie przystąpić oddzielnie do całości lub części konwencji w imieniu któregokolwiek z nich.

Artykuł 10

O ile zdarzyłoby się, że która z Wysokich Umawiających się Stron zechciałaby wycofać się z niniejszej konwencji, to wypowiedzenie będzie notyfikowane piśmiennie Sekretarzowi Generalnemu Ligi Narodów, który natychmiast prześle uwierzytelnioną kopię takiej notyfikacji wszystkim innym Wysokim Stronom, zawiadamiając ich o dacie otrzymania wypowiedzenia.

Wypowiedzenie będzie obowiązywać jedynie odnośnie do Państwa, które je złożyło, i w rok po otrzymaniu odnośnej notyfikacji przez Generalnego Sekretarza Ligi Narodów.

Wypowiedzenie będzie mogło mieć miejsce także oddzielnie w imieniu każdego terytorium znajdującego się pod suwerennością, jurysdykcją, protektoratem, władaniem lennem lub opieką danego Państwa.

(opuszczono artykuły 11–12)

Uzupełniająca konwencja z 7 września 1956 r. w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa

(DzU z 1963 r., nr 33, poz. 185, załącznik)

Wstęp

Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji,

uważając, że wolność jest wrodzonym prawem przysługującym każdemu człowiekowi,

świadome faktu, że narody uczestniczące w Organizacji Narodów Zjednoczonych ponownie potwierdziły w Karcie swoją wiarę w godność i wartość osobowości ludzkiej,

uwzględniając, że Powszechna Deklaracja w sprawie Praw Człowieka, proklamowana przez Ogólne Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych jako wspólna podstawa postępu odnosząca się do wszystkich narodów i wszystkich krajów, stwierdza, iż nikt nie będzie utrzymywany w stanie niewolnictwa lub poddaństwa oraz że niewolnictwo i handel niewolnikami będą zakazane we wszystkich ich postaciach,

biorąc pod uwagę, iż od czasu zawarcia Konwencji w sprawie niewolnictwa, podpisanej w Genewie dnia 25 września 1926 r. i zmierzającej do całkowitego zniesienia niewolnictwa i handlu niewolnikami, zanotowano dalszy postęp w tym kierunku,

mając na uwadze Konwencję w sprawie pracy przymusowej z 1930 r. oraz akcję podjętą w jej następstwie przez Międzynarodową Organizację Pracy dotyczącą pracy przymusowej lub obowiązkowej,

będąc jednakże świadome, iż niewolnictwo, handel niewolnikami oraz instytucje i praktyki zbliżone do niewolnictwa nie zostały jeszcze wyeliminowane we wszystkich częściach świata,

postanawiając przeto, że Konwencja z 1926 r., która nadal pozostaje w mocy, powinna być obecnie rozszerzona przez zawarcie konwencji uzupełniającej, zmierzającej do wzmożenia zarówno krajowych, jak i międzynarodowych wysiłków w kierunku całkowitego zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa,

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I
Instytucje i praktyki zbliżone do niewolnictwa

Artykuł 1

Każde z Państw uczestniczących w niniejszej Konwencji podejmie wszelkie możliwe i potrzebne kroki, tak ustawodawcze, jak i inne, by doprowadzić stopniowo i w jak najkrótszym czasie do całkowitego zniesienia lub uchylenia następujących instytucji i praktyk wszędzie tam, gdzie one jeszcze istnieją, i niezależnie od tego, czy mieszczą się one w definicji niewolnictwa zawartej w artykule pierwszym Konwencji w sprawie niewolnictwa, podpisanej w Genewie dnia 21 września 1926 r., czy też nie:

a) niewoli za długi, to jest stanu lub sytuacji wynikającej z zobowiązania dłużnika oddania pod zastaw długu swoich osobistych usług lub usług osoby pozostającej w stosunku

zależności wobec dłużnika, jeżeli wartość tych usług, oszacowanych w granicach rozsądku, nie jest zaliczana na pokrycie długu lub też jeśli czas trwania i charakter tych usług nie są odpowiednio ograniczone i określone;

b) pańszczyzny, to jest stanu lub sytuacji dzierżawcy, który na mocy prawa, zwyczaju lub porozumienia jest zobowiązany mieszkać i pracować na ziemi stanowiącej własność innej osoby oraz wykonywać pewne określone usługi na rzecz danej osoby niezależnie od tego, czy czynności takie byłyby odpłatne, czy też nie, oraz jest pozbawiony wolności przeprowadzenia zmiany swego stanu;

c) wszelkich instytucji lub praktyk przez które:

i) kobieta, pozbawiona prawa sprzeciwu, zostaje przyrzeczona na żonę lub wydana za mąż za wynagrodzeniem płatnym bądź to w gotówce, bądź też w naturze na rzecz jej rodziców, opiekuna, rodziny lub jakiejkolwiek innej osoby lub grupy albo

ii) mąż kobiety, jego rodzina lub jego klan ma prawo przekazać ją innej osobie w zamian za otrzymane wynagrodzenie lub w inny sposób, albo

iii) kobieta z chwilą śmierci swego męża może być przekazana w spadku innej osobie;

d) wszelkich instytucji lub praktyk, na mocy których dziecko lub osoba poniżej lat 18 jest oddawana przez którekolwiek lub oboje rodziców, lub przez swego opiekuna innej osobie za wynagrodzeniem bądź bezpłatnie w celu wyzyskiwania takiego dziecka lub osoby poniżej 18 lat albo ich pracy.

Artykuł 2

W celu położenia kresu instytucjom i praktykom wymienionym w artykule 1 punkt c) niniejszej Konwencji, uczestniczące w niej Państwa zobowiązują się ustanowić gdzie należy odpowiednią dolną granicę wieku zawierania małżeństw, zachęcać do stosowania takich środków, dzięki którym obie strony wstępujące w związek małżeński miałyby możność swobodnego wyrażania zgody na dany związek w obecności właściwej świeckiej osoby urzędowej albo przedstawiciela wyznania, oraz nakłaniać do rejestracji małżeństw.

Rozdział II
Handel niewolnikami

Artykuł 3

1. Przewiezienie lub usiłowanie przewiezienia niewolników z jednego kraju do drugiego przy pomocy jakichkolwiek środków transportu lub współuczestnictwa w tych czynach będzie na mocy prawa obowiązującego w Państwach uczestniczących w niniejszej Konwencji uważane za przestępstwo i osoby uznane za winne popełnienia takich przestępstw będą podlegać surowym karom.

2. a) Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji podejmą wszelkie skuteczne środki w celu zapobieżenia, aby statki morskie i powietrzne uprawnione do używania ich bandery nie przewoziły niewolników, oraz będą karać osoby winne popełnienia takich czynów lub używania bandery państwowej dla takiego celu.

b) Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji podejmą wszelkie skuteczne kroki dla zapobieżenia, aby ich porty morskie i lotnicze oraz wybrzeża nie były używane do przewozu niewolników.

3. Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji będą wzajemnie wymieniać informacje w celu zapewnienia praktycznej koordynacji podejmowanych przez nie środków w zakresie zwalczania handlu niewolnikami oraz będą wzajemnie zawiadamiać się o każdym przypadku handlu niewolnikami, jak też o każdej próbie popełnienia tego przestępstwa, o ile powezmą o tym wiadomość.

Artykuł 4

Każdy niewolnik, który schroni się na pokładzie statku należącego do któregokolwiek z Państw uczestniczących w niniejszej Konwencji, staje się ipso facto wolnym.

Rozdział III
Niewolnictwo oraz instytucje i praktyki zbliżone do niewolnictwa

Artykuł 5

W kraju, w którym zniesienie lub uchylenie niewolnictwa lub instytucji i praktyk wymienionych w artykule 1 niniejszej Konwencji nie jest jeszcze zakończone, okaleczenie, piętnowanie lub jakiekolwiek inne znakowanie niewolnika lub osoby pozostającej w stanie poddaństwa w celu wskazania na jej stan lub tytułem kary albo z jakiegokolwiek innego powodu, jak również współudział w takim czynie będzie na mocy prawa obowiązującego w Państwach uczestniczących w niniejszej Konwencji uważane za przestępstwo i osoby uznane za winne popełnienia takich przestępstw będą podlegać karze.

Artykuł 6

1. Poddanie innej osoby niewolnictwu lub nakłanianie innej osoby do oddania siebie lub osoby od niej zależnej w niewolę albo usiłowanie popełnienia tych czynów, jak również współudział w nich, albo uczestniczenie w spisku, zmierzającym do popełnienia jakiegokolwiek z tych czynów, będzie zgodnie z prawem obowiązującym w Państwach uczestniczących w niniejszej Konwencji uważane za przestępstwo i osoby uznane za winne popełnienia takich czynów będą podlegać karze.

2. Z zastrzeżeniem postanowień zawartych w części wprowadzającej artykułu 1 niniejszej Konwencji, postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu będą miały zastosowanie również do przypadków nakłaniania innej osoby do oddania siebie lub osoby od niej zależnej w stan niewoli, wynikający z jakichkolwiek instytucji lub praktyk wymienionych w artykule 1, do wszelkiego usiłowania popełnienia takich czynów, do współudziału w nich oraz do uczestniczenia w spisku zmierzającym do popełnienia któregokolwiek z tych przestępstw.

Rozdział IV
Definicje

Artykuł 7

Dla celów niniejszej Konwencji:

a) „Niewolnictwo" oznacza, zgodnie z określeniem zawartym w Konwencji w sprawie niewolnictwa z 1926 r., stan lub sytuację osoby, co do której są wykonywane niektóre lub wszelkie uprawnienia związane z prawem własności, a „niewolnik" oznacza osobę pozostającą w takim stanie lub w takiej sytuacji;

b) „Osoba pozostająca w stanie poddaństwa" oznacza osobę znajdującą się w sytuacji lub stanie wynikającym z jakichkolwiek instytucji lub praktyk wymienionych w artykule 1 niniejszej Konwencji;

c) „Handel niewolnikami" oznacza i obejmuje wszelkie czynności związane ze schwytaniem, nabyciem jakiejkolwiek osoby lub rozporządzeniem nią w celu uczynienia z niej niewolnika, wszelkie czynności związane z nabyciem niewolnika w celu sprzedaży lub zamiany, wszelkie czynności dotyczące sprzedaży lub zamiany osoby nabytej dla tych celów, jak również w ogóle wszelki rodzaj handlu lub przewozu niewolników jakimikolwiek środkami transportu.

Rozdział V
Współpraca pomiędzy państwami uczestniczącymi w niniejszej Konwencji oraz przekazywanie informacji

Artykuł 8

1. Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji zobowiązują się współpracować ze sobą oraz z Organizacją Narodów Zjednoczonych w celu wprowadzenia w życie powyższych postanowień.

2. Uczestnicy Konwencji zobowiązują się przekazywać Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych odpisy wszelkich ustaw, rozporządzeń i zarządzeń administracyjnych wydawanych i wprowadzanych w życie w celu realizacji postanowień niniejszej Konwencji.

3. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie przekazywać informacje otrzymane zgodnie z brzmieniem ustępu 2 niniejszego artykułu innym Uczestnikom Konwencji oraz Radzie Ekonomiczno-Społecznej jako część dokumentacji, kierowanej do rady w celu przedyskutowania zagadnień, które może ona wykorzystać w celu opracowania dalszych zaleceń w zakresie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk będących przedmiotem niniejszej Konwencji.

Rozdział VI
Postanowienia końcowe

Artykuł 9

Zastrzeżenia w stosunku do niniejszej Konwencji są niedopuszczalne.

Artykuł 10

Wszelkie spory między Państwami uczestniczącymi w niniejszej Konwencji co do jej interpretacji lub stosowania, które nie zostaną uregulowane drogą rokowań, będą na wniosek którejkolwiek ze stron w sporze przekazane do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, chyba że zainteresowane strony zgodzą się na inny sposób załatwienia.

Artykuł 11

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do dnia 1 lipca 1957 r. do podpisu przez Państwa będące Członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jakiejkolwiek instytucji wyspecjalizowanej. Będzie ona ratyfikowana przez Państwa podpisujące i dokumenty ratyfikacyjne będą złożone u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który o fakcie tym powiadomi każde Państwo, będące sygnatariuszem lub przystępujące do Konwencji.

2. Po dniu 1 lipca 1957 r. niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla każdego Państwa będącego Członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jakiejkolwiek instytucji wyspecjalizowanej, lub każdego innego Państwa, do którego zostanie skierowane zaproszenie do przystąpienia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Przystąpienie do Konwencji będzie dokonane przez złożenie oficjalnego aktu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który o fakcie tym powiadomi każde Państwo będące sygnatariuszem lub przystępujące do Konwencji.

Artykuł 12

1. Niniejsza Konwencja będzie miała zastosowanie do wszystkich nieautonomicznych, powierniczych, kolonialnych i innych terytoriów nie wchodzących w skład metropolii, za których stosunki międzynarodowe odpowiedzialne jest dane Państwo uczestniczące w tej

Konwencji; Państwo to, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 niniejszego artykułu, złoży w momencie podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia oświadczenie wymieniające terytorium nie wchodzące w skład metropolii lub terytoria, do których Konwencja będzie miała zastosowanie ipso facto w wyniku takiego podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia.

2. W tych wszystkich przypadkach, w których zgodnie z przepisami konstytucyjnymi lub praktyką Państwa uczestniczącego w Konwencji lub terytorium nie wchodzącego w skład metropolii wymagana jest uprzednia zgoda takiego terytorium, Państwo to podejmie niezbędne kroki dla uzyskania wymaganej zgody danego terytorium nie wchodzącego w skład metropolii w ciągu dwunastu miesięcy od daty podpisania Konwencji przez Państwo metropolitalne i z chwilą uzyskania takiej zgody zawiadomi o tym Sekretarza Generalnego. Niniejsza Konwencja będzie miała zastosowanie do terytoriów lub terytorium, wymienionych we wspomnianym zawiadomieniu, od daty otrzymania notyfikacji Sekretarza Generalnego.

3. Po upływie wspomnianego w poprzednim ustępie dwunastomiesięcznego okresu Państwa uczestniczące w Konwencji powiadomią Sekretarza Generalnego o wynikach swoich konsultacji z tymi terytoriami nie wchodzącymi w skład metropolii, za których stosunki międzynarodowe są one odpowiedzialne i których zgoda na stosowanie postanowień niniejszej Konwencji nie została udzielona.

Artykuł 13

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie w dniu, w którym dwa Państwa staną się jej uczestnikami.

2. Będzie ona następnie wchodzić w życie w stosunku do każdego Państwa i terytorium w dniu złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub aktu o przystąpieniu do Konwencji danego Państwa, lub notyfikacji o zastosowaniu jej do danego terytorium.

Artykuł 14

1. Stosowanie niniejszej Konwencji będzie się dzielić na następujące po sobie trzyletnie okresy, z których pierwszy rozpocznie się w dniu wejścia w życie zgodnie z postanowieniem artykułu 13 ustęp 1.

2. Każde Państwo uczestniczące w niniejszej Konwencji może wypowiedzieć ją drogą notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego nie później, niż na sześć miesięcy przed upływem bieżącego okresu trzyletniego. Sekretarz Generalny zawiadomi wszystkich innych uczestników Konwencji o każdej takiej notyfikacji oraz o dacie jej otrzymania.

3. Wypowiedzenie wywrze skutek z wygaśnięciem bieżącego okresu trzyletniego.

4. W przypadkach gdy, zgodnie z postanowieniami artykułu 12, niniejsza Konwencja stanie się wiążąca dla nie wchodzącego w skład metropolii terytorium należącego do Państwa będącego uczestnikiem, Państwo to może następnie w każdym czasie, za zgodą zainteresowanego terytorium, złożyć na ręce Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadomienie o wypowiedzeniu niniejszej Konwencji w odniesieniu do takiego terytorium. Wypowiedzenie nabierze mocy po upływie jednego roku od daty otrzymania takiego zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego, który poinformuje wszystkich innych uczestników Konwencji o tym zawiadomieniu oraz o dacie jego otrzymania.

(opuszczono artykuł 15)

Konwencja z 31 marca 1953 r. o prawach politycznych kobiet

(DzU z 1955 r., nr 16, poz. 86, załącznik)

Układające się Strony,

pragnąc wprowadzić w życie zasadę równości praw mężczyzn i kobiet, zawartą w Karcie Narodów Zjednoczonych,

uznając, że każdy człowiek ma prawo do udziału w rządzeniu swym krajem, czy to bezpośrednio, czy też pośrednio poprzez swobodnie wybranych przedstawicieli, i że ma prawo do dostępu na zasadach równości do służby publicznej w swoim kraju, oraz pragnąc przyznać mężczyznom i kobietom równość w dziedzinie korzystania z praw politycznych i ich wykonywania, zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka,

postanowiwszy zawrzeć w tym celu Konwencję,

zgadzają się na następujące postanowienia:

Artykuł I

Kobiety są uprawnione do głosowania we wszelkich wyborach na równych warunkach z mężczyznami bez żadnej dyskryminacji.

Artykuł II

Kobiety są wybieralne na równych warunkach z mężczyznami bez żadnej dyskryminacji do wszelkich organów, pochodzących z wyborów publicznych, a przewidzianych w ustawodawstwie krajowym.

Artykuł III

Kobiety są uprawnione na równych warunkach z mężczyznami bez żadnej dyskryminacji do piastowania urzędów publicznych i do wykonywania wszelkich funkcji publicznych, przewidzianych w ustawodawstwie krajowym.

Artykuł IV

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu dla każdego członka Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również dla każdego innego państwa, do którego Zgromadzenie Ogólne wystosuje zaproszenie.

2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, a dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł V

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla wszystkich państw, wymienionych w ust. 1 artykułu IV.

2. Przystąpienie będzie dokonane przez złożenie u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych dokumentu przystąpienia.

Artykuł VI

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie w dziewięćdziesiątym dniu od daty złożenia szóstego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego państwa, ratyfikującego Konwencję lub przystępującego do niej po złożeniu szóstego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie w dziewięćdziesiątym dniu po złożeniu przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł VII

W przypadku zgłoszenia przez jakiekolwiek państwo zastrzeżenia do któregokolwiek artykułu niniejszej Konwencji w momencie podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia Sekretarz Generalny zakomunikuje tekst tego zastrzeżenia wszystkim państwom, które są lub mogą stać się stronami niniejszej Konwencji. Każde państwo, które sprzeciwia się temu zastrzeżeniu, może w okresie dziewięćdziesięciu dni od daty powyższego zawiadomienia (albo w dniu, w którym staje się stroną Konwencji) notyfikować Sekretarzowi Generalnemu, że nie przyjmuje tego zastrzeżenia. W takim przypadku Konwencja nie wejdzie w życie między takim państwem a państwem, które uczyniło zastrzeżenie.

Artykuł VIII

1. Każde państwo może wypowiedzieć niniejszą Konwencję pisemną notyfikacją, skierowaną do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabierze mocy po upływie roku od dnia otrzymania tej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

2. Niniejsza Konwencja przestanie obowiązywać z dniem, w którym wypowiedzenie, obniżające liczbę Stron Konwencji poniżej sześciu, nabierze mocy.

Artykuł IX

Wszelki spór powstały między dwoma lub więcej Układającymi się Państwami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji, który nie zostanie uregulowany w drodze rokowań, będzie na żądanie którejkolwiek ze stron w sporze przedłożony Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości do rozstrzygnięcia, o ile strony nie uzgodnią między sobą innego sposobu jego załatwienia.

Artykuł X

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał wszystkich członków Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz państwa nie będące członkami Organizacji, wspomniane w ust. 1 artykułu IV niniejszej Konwencji, o:

a) podpisach i dokumentach ratyfikacyjnych, otrzymanych zgodnie z artykułem IV;

b) dokumentach przystąpienia, otrzymanych zgodnie z artykułem V;

c) dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułem VI;

d) zawiadomieniach i notyfikacjach, otrzymanych zgodnie z artykułem VII;

e) notyfikacjach o wypowiedzeniu Konwencji, otrzymanych zgodnie z ust. 1 artykułu VIII;

f) wygaśnięciu Konwencji zgodnie z ust. 2 artykułu VIII.

Artykuł XI

1. Niniejsza Konwencja, której teksty angielski, hiszpański, chiński, rosyjski i francuski są równie autentyczne, będzie złożona w archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelnione kopie niniejszej Konwencji wszystkim członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz państwom nie będącym członkami Organizacji, wymienionym w ust. 1 artykułu IV.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie do tego upoważnieni przez swoje rządy, podpisali niniejszą Konwencję, otwartą do podpisu w Nowym Jorku trzydziestego pierwszego marca tysiąc dziewięćset pięćdziesiątego trzeciego roku.

Za Argentynę

Z zastrzeżeniami do artykułu IX.

Za Boliwię

9 kwietnia 1953 r.

Za Białoruską Socjalistyczną Republikę Radziecką

Z zastrzeżeniami* do artykułu VII i IX, zawartymi w specjalnym protokole, sporządzonym w chwili podpisania niniejszej Konwencji.

Za Chile

Za Costa Rikę

Za Kubę

Za Czechosłowację

Z zastrzeżeniami** do artykułów VII i IX, zawartymi w protokole podpisania.

Za Republikę Dominikańską

Za Ekwador

Rząd Ekwadoru podpisuje niniejszą Konwencję z zastrzeżeniem co do ostatnich słów artykułu 1, „bez żadnej dyskryminacji", ponieważ artykuł 22 Politycznej Konstytucji Republiki przewiduje, że „głosowanie w wyborach publicznych jest obowiązkowe dla mężczyzn, a fakultatywne dla kobiet".

Za Abisynię

Za Francję

Z zastrzeżeniem*** zawartym w protokole podpisania.

Za Grecję

1 kwietnia 1953r.

---

* Zastrzeżenia te sformułowane są, jak następuje:

„Do artykułu VII: Rząd Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej oświadcza, iż nie zgadza się na ostatnie zdanie artykułu VII, i uważa, że skutkiem prawnym zastrzeżenia jest to, iż Konwencja obowiązuje między państwem zgłaszającym zastrzeżenie a wszystkimi pozostałymi państwami będącymi Stronami Konwencji, z wyjątkiem tylko tej jej części, do której odnosi się zastrzeżenie.

Do artykułu IX: Rząd Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej nie uważa się za związanego postanowieniami artykułu IX, który przewiduje, że spory między Układającymi się Stronami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji mają być na żądanie którejkolwiek strony w sporze przedłożone do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, i oświadcza, że dla przedłożenia jakiegokolwiek sporu do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości konieczna jest zgoda wszystkich stron w sporze, w każdym poszczególnym przypadku".

** Zastrzeżenia te sformułowane są, jak następuje:

„Rząd Republiki Czechosłowackiej oświadcza, iż nie zgadza się na ostatnie zdanie artykułu VII, i uważa, że skutkiem prawnym tego zastrzeżenia jest to, iż Konwencja obowiązuje między Państwem zgłaszającym zastrzeżenie a wszystkimi pozostałymi sygnatariuszami Konwencji, z wyjątkiem tylko tej części paragrafu, do której odnosi się zastrzeżenie.

Rząd Republiki Czechosłowackiej nie uważa się za związanego postanowieniami artykułu IX, który przewiduje, że spory między Układającymi się Stronami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji mają być na żądanie którejkolwiek strony w sporze przedłożone do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, i oświadcza, że dla przedłożenia jakiegokolwiek sporu do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości konieczna jest zgoda wszystkich stron w sporze, w każdym poszczególnym przypadku".

*** Zastrzeżenie to sformułowane jest, jak następuje:

„Rząd francuski, biorąc pod uwagę zwyczaje i tradycje religijne, istniejące na pewnych obszarach, zastrzega sobie prawo opóźnienia wykonywania niniejszej Konwencji, jeśli chodzi o kobiety zamieszkałe na tych obszarach i powołujące się na powyższe zwyczaje i tradycje".

Za Gwatemalę

Z zastrzeżeniem co do artykułu IX Konwencji, który będzie się stosował, zgodnie z Polityczną Konstytucją Gwatemali, do kobiet posiadających obywatelstwo Gwatemali.

Za Indie

Z następującym zastrzeżeniem: „Artykuł 3 Konwencji nie będzie stosowany, jeśli chodzi o rekrutację i warunki służby w jakichkolwiek Siłach Zbrojnych Indii lub w formacjach, mających za zadanie utrzymanie porządku publicznego w Indiach".

Za Indonezję

Za Izrael

14 kwietnia 1953 r.

Za Meksyk

Z zastrzeżeniem zawartym w deklaracji* złożonej dnia dzisiejszego.

Za Polskę

Z zastrzeżeniami** co do artykułów VII i IX, zawartymi w specjalnym protokole, sporządzonym w chwili podpisania niniejszej Konwencji.

Za Ukraińską Socjalistyczną Republikę Radziecką

Z zastrzeżeniami*** do artykułów VII i IX zawartymi w specjalnym protokole, sporządzonym w chwili podpisania niniejszej Konwencji.

Za Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

Z zastrzeżeniami**** do artykułów VII i IX, zawartymi w specjalnym protokole, sporządzonym w chwili podpisania niniejszej Konwencji.

---

* Stwierdza się wyraźnie, że Rząd Meksyku nie złoży swego dokumentu ratyfikacyjnego, zanim nie wejdzie w życie poprawka do Politycznej Konstytucji Stanów Zjednoczonych Meksyku, przewidująca przyznanie praw obywatelskich kobietom meksykańskim, która jest obecnie rozważana".

** Zastrzeżenia te sformułowane są, jak następuje:

„Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oświadcza, iż nie zgadza się na ostatnie zdanie artykułu VII, i uważa, że skutkiem prawnym tego zastrzeżenia jest to, iż Konwencja obowiązuje między Państwem zgłaszającym zastrzeżenie a wszystkimi pozostałymi sygnatariuszami Konwencji, z wyjątkiem tylko tej części paragrafu, do której odnosi się zastrzeżenie.

Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie uważa się za związanego postanowieniami artykułu IX, który przewiduje, że spory między Układającymi się Stronami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji mają być na żądanie którejkolwiek strony w sporze przedłożone do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, i oświadcza, że dla przedłożenia jakiegokolwiek sporu do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości konieczna jest zgoda wszystkich stron w sporze, w każdym poszczególnym przypadku".

*** Zastrzeżenia te sformułowane są, jak następuje:

„Do artykułu VII: Rząd Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej oświadcza, iż nie zgadza się na ostatnie zdanie artykułu VII, i uważa, że skutkiem prawnym zastrzeżenia jest to, iż Konwencja obowiązuje między państwem zgłaszającym zastrzeżenie a wszystkimi pozostałymi państwami będącymi stronami Konwencji, z wyjątkiem tylko tej jej części, do której odnosi się zastrzeżenie.

Do artykułu IX: Rząd Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej nie uważa się za związanego postanowieniami artykułu IX, który przewiduje, że spory między Układającymi się Stronami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji mają być na żądanie którejkolwiek strony w sporze przedłożone do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, i oświadcza, że dla przedłożenia jakiegokolwiek sporu do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości konieczna jest zgoda wszystkich stron w sporze, w każdym poszczególnym przypadku".

**** Zastrzeżenia te sformułowane są, jak następuje:

„Do artykułu VII: Rząd Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oświadcza, iż nie zgadza się na ostatnie zdanie artykułu VII, i uważa, że skutkiem prawnym zastrzeżenia jest to, iż Konwencja obowiązuje między państwem zgłaszającym zastrzeżenie a wszystkimi pozostałymi państwami będącymi stronami Konwencji, z wyjątkiem tylko tej jej części, do której odnosi się zastrzeżenie.

Do artykułu IX: Rząd Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich nie uważa się za związanego postanowieniami artykułu IX, który przewiduje, że spory między Układającymi się Stronami co do interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji mają być na żądanie którejkolwiek strony w sporze przedłożone do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, i oświadcza, że dla przedłożenia jakiegokolwiek sporu do decyzji Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości konieczna jest zgoda wszystkich stron w sporze, w każdym poszczególnym przypadku".

Konwencja z 18 grudnia 1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet

(DzU z 1982 r., nr 10, poz. 71, załącznik)

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

stwierdzając, że Karta Narodów Zjednoczonych potwierdza wiarę w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jego osoby oraz w równość praw mężczyzn i kobiet,

stwierdzając, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka potwierdza zasadę niedopuszczalności dyskryminacji oraz głosi, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w godności i w prawach, jak też że każdy ma prawo do korzystania ze wszystkich proklamowanych w niej wolności praw, bez względu na jakiekolwiek różnice, w tym bez względu na różnicę płci,

stwierdzając, że Państwa Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka mają obowiązek zapewnić mężczyznom i kobietom równość praw w korzystaniu ze wszystkich praw gospodarczych, społecznych, kulturalnych, obywatelskich i politycznych,

biorąc pod uwagę konwencje międzynarodowe zawarte pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacji wyspecjalizowanych, popierające równość praw mężczyzn i kobiet,

przypominając także rezolucje, deklaracje i zalecenia, uchwalone przez Organizację Narodów Zjednoczonych i organizacje wyspecjalizowane, popierające równość praw mężczyzn i kobiet,

zaniepokojone jednak tym, że mimo istnienia tych różnych dokumentów kobiety są nadal przedmiotem istotnej dyskryminacji,

przypominając, że dyskryminacja kobiet narusza zasady równości praw i poszanowania godności ludzkiej, stanowi przeszkodę do udziału kobiet na równi z mężczyznami w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym ich krajów, hamuje wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny, a także utrudnia pełne rozwinięcie możliwości kobiet w służbie swoim krajom i ludzkości,

zaniepokojone faktem, że w sytuacjach niedostatku kobiety mają znikomy dostęp do żywności, opieki zdrowotnej, nauki, wykształcenia i możliwości zatrudnienia oraz zaspokajania innych potrzeb,

przekonane, że ustanowienie nowego międzynarodowego ładu gospodarczego, opartego na równości i sprawiedliwości, przyczyni się w istotny sposób do rozwoju równości mężczyzn i kobiet,

podkreślając, że eliminacja apartheidu, wszelkich form rasizmu, dyskryminacji rasowej, kolonializmu, neokolonializmu, agresji, obcej okupacji i dominacji oraz ingerencji w wewnętrzne sprawy państw ma podstawowe znaczenie dla pełnego korzystania przez mężczyzn i kobiety z ich praw,

potwierdzając, że umocnienie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zmniejszenie napięcia międzynarodowego, współpraca wszystkich państw bez względu na ich systemy społeczne i gospodarcze, powszechne i całkowite rozbrojenie, a w szczególności rozbrojenie nuklearne pod ścisłą i skuteczną kontrolą międzynarodową, potwierdzenie zasad sprawiedliwości, równości i wzajemnych korzyści w stosunkach między państwami, a także realizacja prawa do samostanowienia i niepodległości narodów pozostających

w jarzmie dominacji obcej i kolonialnej oraz obcej okupacji, jak również poszanowanie suwerenności narodowej i nienaruszalności terytorium, będą sprzyjać postępowi społecznemu oraz rozwojowi i przyczynią się w konsekwencji do osiągnięcia pełnej równości mężczyzn i kobiet,

przekonane, że pełny i wszechstronny rozwój każdego kraju, dobrobyt świata i sprawa pokoju wymagają jak największego udziału kobiet we wszystkich dziedzinach na równi z mężczyznami,

świadome znaczenia wkładu kobiet w dobrobyt rodziny i rozwój społeczeństwa, który to wkład nie jest dotychczas w pełni doceniany, społecznego znaczenia macierzyństwa oraz roli obojga rodziców w rodzinie i wychowaniu dzieci, a także przekonane, że rola kobiet w wydawaniu na świat potomstwa nie może być przesłanką dyskryminacji oraz że wychowanie dzieci wymaga dzielenia odpowiedzialności przez mężczyzn, kobiety i całe społeczeństwo,

świadome, że tradycyjna rola mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie powinna ulegać ewolucji, podobnie jak rola kobiety, i że jest to warunkiem osiągnięcia pełnej równości mężczyzn i kobiet,

zdecydowane wprowadzić w życie zasady proklamowane w Deklaracji w sprawie zniesienia dyskryminacji kobiet i przedsięwziąć w związku z tym kroki konieczne do zniesienia tej dyskryminacji we wszystkich jej formach i przejawach,

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji określenie „dyskryminacja kobiet" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie ze względu na płeć, które powoduje lub ma na celu uszczuplenie albo uniemożliwienie kobietom, niezależnie od ich stanu cywilnego, przyznania, realizacji bądź korzystania na równi z mężczyznami z praw człowieka oraz podstawowych wolności w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych.

Artykuł 2

Państwa-Strony potępiają dyskryminację kobiet we wszelkich jej formach oraz zgadzają się prowadzić, za pomocą wszelkich odpowiednich środków i bez zwłoki, politykę likwidującą dyskryminację kobiet i w tym celu zobowiązują się:

a) wprowadzić zasadę równości mężczyzn i kobiet do swych konstytucji państwowych lub innych odpowiednich aktów ustawodawczych, jeżeli dotychczas tego nie uczyniły, oraz zapewnić w drodze ustawodawczej lub za pomocą innych środków realizację tych zasad w praktyce,

b) podjąć stosowne kroki ustawodawcze i inne działania, obejmujące tam, gdzie jest to niezbędne, sankcje i zabraniające wszelkiej dyskryminacji kobiet,

c) ustanowić ochronę prawną praw kobiet na zasadach równości z mężczyznami oraz zapewnić w drodze postępowania przed właściwymi sądami państwowymi i innymi organami publicznymi skuteczną ochronę kobiet przed wszelkimi aktami dyskryminacji,

d) powstrzymywać się od wszelkich działań i praktyk dyskryminujących kobiety i zapewnić, aby władze i organy publiczne działały zgodnie z tym obowiązkiem,

e) podejmować wszelkie stosowne kroki, aby likwidować dyskryminację kobiet przez jakiekolwiek osoby, organizacje i przedsiębiorstwa,

f) podejmować wszelkie stosowne kroki, łącznie z ustawodawczymi, w celu zmiany lub uchylenia wszelkich ustaw, zarządzeń, zwyczajów lub praktyk, które stanowią dyskryminację kobiet,

g) uchylić wszelkie przepisy karne, które dyskryminują kobiety.

Artykuł 3

Państwa-Strony podejmą we wszystkich dziedzinach, a w szczególności w dziedzinie życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, dla zapewnienia pełnego rozwoju i awansu kobiet w celu zapewnienia im posiadania i wykonywania praw człowieka oraz podstawowych wolności na zasadach równości z mężczyznami.

Artykuł 4

1. Wprowadzenie przez Państwa-Strony tymczasowych zarządzeń szczególnych, zmierzających do przyspieszenia faktycznej równości mężczyzn i kobiet, nie będzie uważane za akt dyskryminacji w rozumieniu niniejszej konwencji, jednakże nie może w żaden sposób pociągać za sobą utrzymania nierównych lub odrębnych norm; zarządzenia te powinny być uchylone z chwilą osiągnięcia celów w zakresie równości szans i traktowania.

2. Wprowadzenie przez Państwa-Strony specjalnych zarządzeń, w tym również zarządzeń przewidzianych w niniejszej konwencji, w celu ochrony macierzyństwa nie będzie uważane za akt dyskryminacji.

Artykuł 5

Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu:

a) zmiany społecznych i kulturowych wzorców zachowania mężczyzn i kobiet w celu osiągnięcia likwidacji przesądów i zwyczajów lub innych praktyk, opierających się na przekonaniu o niższości lub wyższości jednej z płci albo na stereotypach roli mężczyzny i kobiety,

b) zapewnienia, aby wychowanie w rodzinie wyrabiało właściwe rozumienie macierzyństwa jako funkcji społecznej oraz poczucie wspólnej odpowiedzialności mężczyzn i kobiet za wychowanie i rozwój ich dzieci, przy założeniu, że wzgląd na dobro dzieci ma zawsze podstawowe znaczenie.

Artykuł 6

Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, w celu położenia kresu wszelkim formom handlu kobietami oraz ciągnięciu zysków z prostytucji kobiet.

CZĘŚĆ II

Artykuł 7

Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby zlikwidować dyskryminację kobiet w życiu politycznym i publicznym Państwa, a w szczególności aby zapewnić kobietom, na równych z mężczyznami warunkach, prawa:

a) głosowania we wszystkich wyborach i referendach publicznych oraz wybieralności do wszelkich organów wybieranych powszechnie,

b) uczestniczenia w kształtowaniu polityki Państwa i jej realizacji, zajmowania stanowisk publicznych i wykonywania wszelkich funkcji publicznych na wszystkich szczeblach zarządzania,

c) uczestniczenia w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach zajmujących się sprawami publicznymi i politycznymi Państwa.

Artykuł 8

Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby kobiety, na warunkach równych z mężczyznami i bez żadnej dyskryminacji, miały możliwość reprezentowania swoich rządów w stosunkach międzynarodowych oraz uczestniczenia w pracach organizacji międzynarodowych.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w zakresie nabywania, zmiany lub zachowania obywatelstwa. W szczególności zapewnią one, że ani małżeństwo z cudzoziemcem, ani zmiana obywatelstwa przez małżonka podczas trwania małżeństwa nie spowodują automatycznie zmiany obywatelstwa małżonki ani nie uczynią jej bezpaństwowcem, ani też nie zmuszą jej do przyjęcia obywatelstwa małżonka.

2. Państwa-Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w odniesieniu do obywatelstwa ich dzieci.

CZĘŚĆ III

Artykuł 10

Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet, aby zapewnić im równe prawa z mężczyznami w dziedzinie kształcenia, a w szczególności zapewniające na zasadzie równości kobiet i mężczyzn:

a) równe warunki orientacji zawodowej, dostępu do studiów i uzyskiwania dyplomów we wszystkich rodzajach zakładów kształcących, zarówno na wsi, jak i w mieście; równość ta powinna być zapewniona zarówno w nauczaniu przedszkolnym, ogólnym, technicznym, zawodowym i wyższym technicznym, jak i we wszystkich formach szkolenia zawodowego,

b) jednakowy dobór programów, jednakowe egzaminy oraz personel nauczający, posiadający takie same kwalifikacje, równej jakości pomieszczenia szkolne i wyposażenie,

c) wyeliminowanie wszelkich stereotypowych koncepcji pozycji mężczyzny i kobiety na wszystkich szczeblach nauczania i we wszystkich rodzajach kształcenia przez popieranie koedukacji i innych form nauczania, które mogą być pomocne w osiągnięciu tego celu, a zwłaszcza przez rewizję podręczników i programów szkolnych oraz dostosowanie metod pedagogicznych,

d) równe możliwości w dziedzinie otrzymywania stypendiów i innych subwencji na studia,

e) równe możliwości dostępu do programów stałego nauczania, w tym również do programów nauki czytania i pisania dla dorosłych i programów nauczania elementarnego, w celu jak najszybszego zniwelowania różnicy wykształcenia pomiędzy mężczyznami a kobietami,

f) zmniejszenie liczby uczennic nie kończących szkół oraz organizowanie programów dla dziewcząt i kobiet, które przedwcześnie zaprzestały nauki,

g) równe możliwości aktywnego uczestniczenia w sporcie i wychowaniu fizycznym,

h) dostęp do informacji specjalistycznych o charakterze wychowawczym, mających na celu zapewnienie zdrowia i dobrobytu rodziny, w tym również do informacji i poradnictwa w zakresie planowania rodziny.

Artykuł 11

1. Państwa-Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków w celu likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie zatrudnienia, zmierzających do zapewnienia im na zasadzie równości mężczyzn i kobiet takich samych praw, a w szczególności:

a) prawa do pracy jako niezbywalnego prawa każdego człowieka,

b) prawa do takich samych możliwości zatrudnienia, w tym również równych kryteriów doboru w zakresie zatrudnienia,

c) prawa swobodnego wyboru zawodu i zatrudnienia, prawa do awansu, stałej pracy oraz wszelkich świadczeń i warunków pracy, prawa do kształcenia i dokształcania zawodowego, w tym również do praktyk, doskonalenia zawodowego i stałego szkolenia,

d) prawa do równego wynagradzania, w tym również do świadczeń oraz do równego traktowania za pracę tej samej wartości, jak również do równego traktowania w ocenie jakości pracy,

e) prawa do zabezpieczenia społecznego, w szczególności w razie przejścia na emeryturę, bezrobocia, choroby, inwalidztwa i starości lub niezdolności do pracy z innych przyczyn, jak również prawa do płatnego urlopu,

f) prawa do ochrony zdrowia i bezpiecznych warunków pracy, włączając w to ochronę zdolności do rodzenia potomstwa.

2. W celu zapobieżenia dyskryminacji kobiet w związku z zamążpójściem lub macierzyństwem oraz zapewnienia im faktycznego prawa do pracy, Państwa-Strony podejmą stosowne kroki, aby;

a) zabronić, pod groźbą zastosowania sankcji, zwalniania kobiet z powodu ciąży lub urlopu macierzyńskiego oraz dyskryminacyjnego zwalniania ze względu na to, że są zamężne,

b) wprowadzić urlop macierzyński z prawem do wynagrodzenia lub do innych równoważnych świadczeń socjalnych, z zachowaniem prawa do powrotu do poprzedniego zatrudnienia, do stażu pracy i awansu oraz do uprawnień socjalnych,

c) popierać udzielanie dodatkowych świadczeń społecznych, niezbędnych do umożliwienia rodzicom łączenia obowiązków rodzinnych z obowiązkami zawodowymi i udziałem w życiu publicznym, zwłaszcza przez popieranie tworzenia i rozwijania sieci instytucji zapewniających opiekę nad dziećmi,

d) zapewnić szczególną ochronę kobietom w ciąży w razie stwierdzenia szkodliwości wykonywanych przez nie rodzajów pracy.

3. Ustawodawstwo mające na celu ochronę kobiet, w zakresie objętym niniejszym artykułem, będzie poddawane okresowemu przeglądowi z uwzględnieniem stanu wiedzy naukowej i technicznej oraz zależnie od potrzeb zmieniane, uchylane lub rozszerzane.

Artykuł 12

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki zmierzające do likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie opieki zdrowotnej w celu zapewnienia im, na zasadach równości z mężczyznami, dostępu do korzystania z usług służby zdrowia, w tym również usług związanych z planowaniem rodziny.

2. Niezależnie od postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu Państwa-Strony zapewnią kobietom w czasie ciąży i porodu oraz po porodzie odpowiednie usługi w razie potrzeby, jak również odpowiednie odżywianie w czasie ciąży i karmienia.

Artykuł 13

Państwa-Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków dla likwidacji dyskryminacji w stosunku do kobiet w innych dziedzinach życia gospodarczego

i społecznego w celu zapewnienia im, na zasadzie równości mężczyzn i kobiet, takich samych praw, a w szczególności:

a) prawa do świadczeń rodzinnych,

b) prawa do pożyczek bankowych i hipotecznych oraz innych form kredytu finansowego,

c) prawa do uczestniczenia w działalności rekreacyjnej, sportowej oraz we wszystkich formach życia kulturalnego.

Artykuł 14

1. Państwa-Strony wezmą pod uwagę szczególne problemy stojące przed kobietami na wsi i ważną rolę, jaką odgrywają one w życiu gospodarczym swoich rodzin, zwłaszcza przez pracę w tych dziedzinach gospodarki, w których praca nie jest wynagradzana, a także podejmą stosowne kroki w celu zapewnienia stosowania postanowień niniejszej konwencji do kobiet w środowisku wiejskim.

2. Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki dla likwidacji dyskryminacji kobiet w środowiskach wiejskich w celu zapewnienia im, na zasadzie równości z mężczyznami, udziału w rozwoju środowiska wiejskiego i korzyściach stąd płynących, w szczególności zaś zapewnienia im prawa do:

a) pełnego udziału w przygotowaniu i realizacji planów rozwoju na wszystkich szczeblach,

b) dostępu do odpowiednich usług w dziedzinie zdrowia, w tym również do informacji, poradnictwa i usług w zakresie planowania rodziny,

c) bezpośredniego korzystania z programów zabezpieczenia społecznego,

d) korzystania z wszelkich typów kształcenia i nauki, szkolnej lub pozaszkolnej, w tym również w zakresie nauki pisania i czytania, oraz między innymi z możliwości korzystania z wszelkich form zbiorowego upowszechniania i popularyzacji, w celu podwyższenia umiejętności technicznych,

e) organizowania zespołów samopomocy i spółdzielni w celu stworzenia równych szans dostępu do korzyści gospodarczych przez zatrudnienie za wynagrodzeniem lub pracę samodzielną,

f) uczestniczenia we wszelkiej działalności zbiorowej,

g) dostępu do kredytów i pożyczek dla rolników, do ułatwień handlowych, odpowiedniej technologii oraz równego traktowania w zakresie reform gruntowych i rolnych, jak również w projektowaniu inwestycji wiejskich,

h) korzystania z odpowiednich warunków życia, a zwłaszcza warunków mieszkalnych, sanitarnych, dostawy energii elektrycznej i wody, transportu i łączności.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 15

1. Państwa-Strony zapewnią kobietom równość z mężczyznami wobec prawa.

2. Państwa-Strony przyznają kobietom identyczną z mężczyznami zdolność prawną w sprawach cywilnych i jednakowe możliwości wykonywania tej zdolności. W szczególności zapewnią im równe prawa w zakresie zawierania umów i zarządzania mieniem oraz jednakowe traktowanie we wszystkich stadiach postępowania sądowego.

3. Państwa-Strony zgadzają się, że wszystkie umowy i wszelkie inne dokumenty prywatne – bez względu na ich rodzaj – jeżeli ich skutki prawne mają na celu ograniczenie zdolności prawnej kobiet, będą uważane za nieważne i niebyłe.

4. Państwa-Strony zapewnią mężczyznom i kobietom równe uprawnienia w zakresie ustawodawstwa normującego prawa jednostek do wolności wyboru miejsca zamieszkania lub pobytu.

Artykuł 16

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet we wszystkich sprawach wynikających z zawarcia małżeństwa i stosunków rodzinnych, a w szczególności zapewnią, na warunkach równości z mężczyznami:

a) równe prawo zawierania małżeństwa,

b) równe prawo swobodnego wyboru małżonka i zawierania małżeństwa wyłącznie za własną swobodną i pełną zgodą,

c) równe prawa i obowiązki w czasie trwania małżeństwa i po jego rozwiązaniu,

d) równe prawa i obowiązki rodzicielskie, niezależnie od tego, czy rodzice są małżeństwem, w sprawach dotyczących ich dzieci; we wszystkich przypadkach dobro dzieci będzie najważniejsze,

e) równe prawa w zakresie swobodnego i świadomego decydowania o liczbie dzieci i odstępach czasu między ich narodzinami oraz w sprawach dostępu do informacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z tego prawa,

f) równe prawa i obowiązki w zakresie opieki, kurateli, wychowania i przysposobienia dzieci oraz w zakresie innych podobnych instytucji, jeżeli prawo krajowe je przewiduje; we wszystkich przypadkach dobro dzieci będzie najważniejsze,

g) równe prawa osobiste męża i żony, w tym również w zakresie wyboru nazwiska, zawodu i zajęcia,

h) równe prawa każdego z małżonków w odniesieniu do własności, nabywania, rozporządzania, zarządzania, użytkowania i dysponowania mieniem, zarówno bezpłatnie, jak i odpłatnie.

2. Przyrzeczenie małżeństwa oraz małżeństwo dziecka nie będą miały skutku prawnego; zostaną podjęte wszelkie niezbędne kroki, w tym również ustawodawcze, w kierunku określenia dolnej granicy wieku zdolności do zawarcia małżeństwa i wprowadzenia obowiązkowego wpisu małżeństw do urzędowego rejestru.

CZĘŚĆ V

Artykuł 17

1. W celu badania postępu w stosowaniu niniejszej konwencji zostanie ustanowiony Komitet do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (zwany dalej Komitetem), składający się, w chwili wejścia w życie niniejszej konwencji, z osiemnastu, a następnie po ratyfikacji lub przystąpieniu do tej konwencji przez trzydzieste piąte Państwo-Stronę, z dwudziestu trzech ekspertów o wysokim poziomie moralnym i kompetencji w dziedzinie objętej konwencją. Eksperci ci, wybierani przez Państwa-Strony spośród ich obywateli, będą występować we własnym imieniu; przy wyborze należy mieć na uwadze zasadę słusznego podziału geograficznego i reprezentację różnych form cywilizacji, a także głównych systemów prawnych.

2. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób zgłoszonych przez Państwa-Strony. Każde Państwo-Strona może zgłosić jedną osobę spośród swoich obywateli.

3. Pierwsze wybory odbędą się w sześć miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej konwencji. Co najmniej na trzy miesiące przed terminem każdych wyborów Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych skieruje do Państw-Stron pisemne zapro-

szenie do zgłoszenia swoich kandydatów w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny sporządza alfabetyczną listę wszystkich zgłoszonych w tym trybie kandydatów, ze wskazaniem Państw, które ich zgłosiły, i przedstawia ją Państwom-Stronom.

4. Wybory członków Komitetu odbywają się na posiedzeniu Państw-Stron, zwołanym przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na posiedzeniu tym, którego quorum wynosi dwie trzecie Państw-Stron, za wybranych do Komitetu uznani zostaną ci kandydaci, którzy otrzymają najwyższą liczbę głosów i bezwzględną większość głosów przedstawicieli Państw-Stron obecnych i głosujących.

5. Członkowie Komitetu będą wybrani na okres czterech lat. Jednakże mandat dziewięciu członków Komitetu wybranych w pierwszych wyborach wygasa po upływie dwóch lat; nazwiska tych dziewięciu członków zostaną wybrane w drodze losowania przez Przewodniczącego Komitetu bezzwłocznie po pierwszych wyborach.

6. Wybory pięciu dodatkowych członków Komitetu odbywają się zgodnie z postanowieniami ustępów 2, 3 i 4 niniejszego artykułu, po dokonaniu trzydziestej piątej ratyfikacji lub przystąpienia. Mandat dwóch spośród dodatkowych członków wybranych w tym terminie wygasa po upływie dwóch lat; nazwiska tych dwóch członków zostaną ustalone w drodze losowania przez Przewodniczącego Komitetu.

7. W celu uzupełnienia wakatów losowych Państwo-Strona, przez które zgłoszony ekspert przestał być członkiem Komitetu, zgłosi za zgodą Komitetu innego eksperta spośród swoich obywateli.

8. Członkowie Komitetu otrzymują za zgodą Zgromadzenia Ogólnego wynagrodzenie z funduszów Organizacji Narodów Zjednoczonych na zasadach i warunkach, jakie ustali Zgromadzenie, uwzględniając wagę zadań Komitetu.

9. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel oraz środki materialne konieczne do efektywnego wykonywania przez Komitet funkcji przewidzianych w niniejszej konwencji.

Artykuł 18

1. Państwa-Strony zobowiązują się do przedstawiania Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu rozpatrzenia przez Komitet, sprawozdania dotyczącego kroków ustawodawczych, sądowych, administracyjnych lub innego rodzaju, podjętych przez nie dla wykonania postanowień niniejszej konwencji, oraz osiągniętego w tym względzie postępu:

a) w ciągu roku od dnia wejścia w życie konwencji w stosunku do danego Państwa i

b) następnie, po upływie każdego okresu czteroletniego lub częściej, jeżeli zwróci się o to Komitet.

2. Sprawozdania mogą wskazywać czynniki i trudności wpływające na stopień wykonywania zobowiązań przewidzianych w niniejszej konwencji.

Artykuł 19

1. Komitet ustala swój regulamin.

2. Komitet wybiera swoich urzędników na okres dwóch lat.

Artykuł 20

1. Komitet będzie zbierał się z reguły corocznie na czas nie dłuższy niż dwa tygodnie w celu rozpatrzenia sprawozdań przedstawianych zgodnie z artykułem 18 niniejszej konwencji.

2. Posiedzenia Komitetu będą odbywały się z reguły w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych albo w innym dogodnym miejscu, ustalonym przez Komitet.

Artykuł 21

1. Komitet będzie składał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych, za pośrednictwem Rady Gospodarczej i Społecznej, roczne sprawozdanie dotyczące jego działalności oraz będzie mógł czynić sugestie i zalecenia ogólne na podstawie badania sprawozdań i informacji otrzymanych od Państw-Stron. Sugestie i zalecenia ogólne będą włączone do sprawozdania Komitetu wraz z ewentualnymi komentarzami Państw-Stron.

2. Sekretarz Generalny przekazuje sprawozdania Komitetu do wiadomości Komisji Statusu Kobiet.

Artykuł 22

Organizacje wyspecjalizowane mają prawo być reprezentowane przy rozpatrywaniu wykonywania tych postanowień niniejszej konwencji, które dotyczą spraw należących do zakresu ich działalności. Komitet może zaprosić organizacje wyspecjalizowane do składania sprawozdań dotyczących realizacji konwencji w dziedzinach należących do zakresu ich działalności.

CZĘŚĆ VI

Artykuł 23

Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie narusza jakichkolwiek dalej idących postanowień, prowadzących do osiągnięcia równości między mężczyznami i kobietami, zawartych:

1) w ustawodawstwie Państwa-Strony lub

2) w jakiejkolwiek innej konwencji międzynarodowej, umowie lub porozumieniu wiążących dane Państwo.

Artykuł 24

Państwa-Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich niezbędnych kroków na szczeblu krajowym, koniecznych do pełnej realizacji praw uznanych w niniejszej konwencji.

Artykuł 25

1. Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla wszystkich państw.

2. Depozytariuszem niniejszej konwencji jest Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

4. Niniejsza konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla wszystkich państw. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 26

1. Każde Państwo-Strona może zażądać w każdym czasie rewizji niniejszej konwencji w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej w tym celu do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych podejmie decyzję co do kroków, jakie należy przedsięwziąć w związku z takim żądaniem.

Artykuł 27

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po dacie złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa, które ratyfikuje niniejszą konwencję lub przystąpi do niej po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia, niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po dacie złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

Artykuł 28

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych otrzyma i przekaże wszystkim państwom teksty zastrzeżeń, jakie byłyby złożone w chwili ratyfikacji lub przystąpienia.

2. Zastrzeżenie niezgodne z przedmiotem i celami niniejszej konwencji nie jest dopuszczalne.

3. Zastrzeżenia mogą być wycofane w każdym terminie w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym wszystkie Państwa-Strony. Zawiadomienie to będzie skuteczne z dniem jego otrzymania.

Artykuł 29

1. Każdy spór pomiędzy dwoma lub więcej Państwami-Stronami, dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań, będzie, na wniosek jednego z państw, poddany arbitrażowi. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy następujących po dacie żądania arbitrażu Strony nie porozumieją się co do organizacji arbitrażu, każda z nich może przekazać spór do rozstrzygnięcia przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, składając skargę zgodnie ze Statutem Trybunału.

2. Każde Państwo-Strona może w momencie podpisania niniejszej konwencji, jej ratyfikacji lub przystąpienia do niej oświadczyć, że nie uważa się za związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu. Inne Państwa-Strony nie będą związane tymi postanowieniami w stosunku do Państwa, które uczyniło takie zastrzeżenie.

3. Każde Państwo-Strona, które uczyniło zastrzeżenie zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, może w każdym terminie wycofać to zastrzeżenie w drodze zawiadomienia Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

(opuszczono artykuł 30)

Międzynarodowa konwencja z 7 marca 1966 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej

(DzU z 1969 r., nr 25, poz. 187, załącznik)

Państwa-Strony niniejszej Konwencji,

zważywszy, że Karta Narodów Zjednoczonych oparta jest na zasadach godności i równości przyrodzonych wszystkim ludziom i że wszystkie państwa członkowskie zobowiązały się do podjęcia we współpracy z Organizacją – wspólnych i indywidualnych akcji dla osiągnięcia jednego z celów Narodów Zjednoczonych, którym jest popieranie i zachęcanie do powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na różnicę rasy, płci, języka i wyznania,

zważywszy, że Powszechna deklaracja praw człowieka proklamuje, iż wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach i że każdemu człowiekowi przysługują wszystkie prawa i wolności w niej wymienione, bez względu na jakiekolwiek różnice, w szczególności bez względu na rasę, kolor skóry i pochodzenie narodowe,

zważywszy, że wszyscy ludzie są równi wobec prawa i że przysługuje im jednakowa ochrona prawna przed wszelką dyskryminacją i przed wszelkim podżeganiem do takiej dyskryminacji,

zważywszy, że Narody Zjednoczone potępiły kolonializm i wszelkie praktyki segregacji i dyskryminacji z nim związane, bez względu na formę i miejsce, w jakich one występują, i że Deklaracja w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym z dnia 14 grudnia 1960 roku (rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV)) potwierdziła i uroczyście proklamowała konieczność szybkiej i bezwarunkowej ich likwidacji,

zważywszy, że Deklaracja Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z dnia 20 listopada 1963 roku (rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1904 (XVIII)) uroczyście potwierdza konieczność szybkiej likwidacji dyskryminacji rasowej na całym świecie we wszystkich jej formach i przejawach oraz zapewnienia zrozumienia i poszanowania godności ludzkiej,

przekonane, że każda doktryna o wyższości opartej na zróżnicowaniu rasowym jest fałszywa pod względem naukowym, zasługująca na potępienie z moralnego punktu widzenia, niesłuszna i niebezpieczna społecznie oraz że nigdzie nie ma usprawiedliwienia dla dyskryminacji rasowej ani w teorii, ani w praktyce,

potwierdzając, że dyskryminacja między ludźmi z powodu rasy, koloru skóry czy pochodzenia etnicznego stanowi przeszkodę w przyjaznych i pokojowych stosunkach między narodami i może zakłócić pokój i bezpieczeństwo między ludami oraz harmonijne współżycie między ludźmi, nawet w obrębie jednego i tego samego państwa,

przekonane, że istnienie barier rasowych jest niezgodne z ideałami każdego społeczeństwa ludzkiego,

zaniepokojone przejawami dyskryminacji rasowej nadal występującymi na niektórych obszarach świata oraz polityką rządów opartą na doktrynie wyższości rasowej lub nienawiści rasowej, taką jak polityka apartheidu, segregacji lub separacji,

zdecydowane podjąć wszelkie niezbędne środki w celu szybkiej likwidacji dyskryminacji rasowej we wszelkich jej formach i przejawach oraz zapobiegać powstawaniu doktryn i praktyk rasistowskich i zwalczać je w celu pogłębienia zrozumienia między rasami i zbu-

dowania społeczności międzynarodowej wolnej od wszelkich form segregacji i dyskryminacji rasowej,

biorąc pod uwagę Konwencję dotyczącą dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu, przyjętą w 1958 roku przez Międzynarodową Organizację Pracy, oraz Konwencję w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, przyjętą w 1960 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury,

pragnąc wprowadzić w życie zasady zawarte w Deklaracji Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej i zapewnić jak najszybsze podjęcie praktycznych środków dla osiągnięcia tego celu,

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

1. W niniejszej Konwencji wyrażenie „dyskryminacja rasowa" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wykluczenie, ograniczenie lub uprzywilejowanie z powodu rasy, koloru skóry, urodzenia, pochodzenia narodowego lub etnicznego, które ma na celu lub pociąga za sobą przekreślenie bądź uszczuplenie uznania, wykonywania lub korzystania, na zasadzie równości z praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej lub w jakiejkolwiek innej dziedzinie życia publicznego.

2. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do zróżnicowania, wykluczenia, ograniczenia lub uprzywilejowania, ustalanych przez Państwo-Stronę niniejszej Konwencji w zależności od tego, czy chodzi o własnych obywateli, czy też o osoby nie posiadające jego obywatelstwa.

3. Żadne postanowienie niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako naruszające w jakikolwiek sposób przepisy prawne Państw-Stron Konwencji dotyczące narodowości, obywatelstwa lub naturalizacji, pod warunkiem że przepisy takie nie dyskryminują żadnej określonej narodowości.

4. Specjalne środki podjęte wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego rozwoju pewnych grup rasowych czy etnicznych lub jednostek, potrzebujących takiej ochrony, jaka może być konieczna do zapewnienia tym grupom lub jednostkom wykonywania lub korzystania na zasadach równości z praw człowieka i podstawowych wolności, nie będą uważane za dyskryminację rasową, pod warunkiem jednak, że środki te nie będą prowadzić w konsekwencji do utrzymywania odrębnych praw dla różnych grup rasowych i nie pozostaną w mocy po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte.

Artykuł 2

1. Państwa-Strony Konwencji potępiają dyskryminację rasową i zobowiązują się prowadzić przy pomocy wszelkich właściwych środków i bezzwłocznie politykę zmierzającą do likwidacji dyskryminacji rasowej we wszystkich jej formach oraz do pogłębiania zrozumienia między wszystkimi rasami i w tym celu:

(a) każde Państwo-Strona Konwencji zobowiązuje się nie dokonywać żadnych aktów lub stosować praktyk stanowiących dyskryminację rasową przeciwko osobom, grupom osób lub instytucjom i zapewnić, by wszystkie władze i instytucje publiczne, tak ogólnokrajowe, jak i lokalne, działały zgodnie z tym zobowiązaniem;

(b) każde Państwo-Strona Konwencji zobowiązuje się, że nie będzie udzielać poparcia, występować w obronie ani podtrzymywać dyskryminacji rasowej stosowanej przez jakiekolwiek osoby lub organizacje;

(c) każde Państwo-Strona Konwencji podejmie skuteczne środki w celu dokonania przeglądu polityki rządowej ogólnokrajowej i lokalnej oraz zmiany, uchylenia lub unieważnienia wszelkich ustaw i przepisów, których skutkiem jest stwarzanie dyskryminacji rasowej lub utrwalenie jej tam, gdzie ona istnieje;

(d) każde Państwo-Strona Konwencji przy użyciu wszelkich właściwych środków, włączając w to – jeżeli okoliczności tego wymagają – środki ustawodawcze, zabroni i położy kres dyskryminacji rasowej uprawianej przez jakiekolwiek osoby, grupy osób lub organizacje;

(e) każde Państwo-Strona Konwencji zobowiązuje się popierać, w odpowiednich wypadkach, integracyjne wielorasowe organizacje i ruchy oraz stosować inne środki mające na celu likwidację barier między rasami i przeciwdziałać wszystkiemu, co zmierza do umocnienia podziału rasowego.

2. Państwa-Strony Konwencji podejmą – jeżeli okoliczności tego wymagają – specjalne i konkretne środki w dziedzinie społecznej, gospodarczej, kulturalnej i innych dziedzinach dla zapewnienia odpowiedniego rozwoju i ochrony określonych grup rasowych i jednostek do nich należących w celu zagwarantowania im na zasadach równości pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności. Środki te w żadnym wypadku nie powinny pociągać za sobą utrzymania nierównych lub odrębnych praw dla różnych grup rasowych po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte.

Artykuł 3

Państwa-Strony Konwencji potępiają szczególnie segregację rasową i apartheid i zobowiązują się zapobiegać na terytoriach podległych ich jurysdykcji wszelkim tego rodzaju praktykom, zakazać takich praktyk i wykorzeniać je.

Artykuł 4

Państwa-Strony Konwencji potępiają wszelką propagandę i wszelkie organizacje oparte na ideach lub teoriach o wyższości jednej rasy lub grupy osób określonego koloru skóry lub pochodzenia etnicznego bądź usiłujące usprawiedliwić czy popierać nienawiść i dyskryminację rasową w jakiejkolwiek postaci oraz zobowiązują się podjąć niezwłocznie właściwe środki zmierzające do wykorzenienia wszelkiego podżegania do tego rodzaju dyskryminacji bądź też aktów dyskryminacji i w tym celu uwzględniając zasady zawarte w Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz prawa szczegółowo określone w artykule 5 niniejszej Konwencji zobowiązują się między innymi:

(a) uznać za przestępstwo podlegające karze zgodnie z prawem wszelkie rozpowszechnianie idei opartych na wyższości lub nienawiści rasowej, wszelkie podżeganie do dyskryminacji rasowej, jak również wszelkie akty przemocy lub podżeganie do tego rodzaju aktów wobec jakiejkolwiek rasy bądź grupy osób o innym kolorze skóry lub innego pochodzenia etnicznego, a także udzielanie pomocy w prowadzeniu działalności rasistowskiej, włączając w to finansowanie tej działalności;

(b) uznać za nielegalne organizacje mające na celu popieranie dyskryminacji rasowej i podżeganie do niej oraz wprowadzić zakaz ich działalności, jak również zorganizowanej i wszelkiej innej działalności propagandowej mającej takie same cele oraz uznać udział w takich organizacjach lub w takiej działalności za przestępstwo podlegające karze zgodnie z prawem;

(c) nie zezwalać władzom i instytucjom publicznym, tak ogólnokrajowym, jak i lokalnym, na podżeganie do dyskryminacji rasowej czy też na popieranie jej.

Artykuł 5

Zgodnie z podstawowymi obowiązkami określonymi w artykule 2 niniejszej Konwencji Państwa-Strony Konwencji zobowiązują się wydać zakaz dyskryminacji rasowej we wszelkich jej formach i wyeliminować ją oraz zagwarantować wszystkim bez różnicy rasy, koloru skóry, pochodzenia narodowego bądź etnicznego równość wobec prawa, a zwłaszcza korzystanie z następujących praw:

(a) prawa do równego traktowania przed sądami i wszystkimi innymi organami wymiaru sprawiedliwości;

(b) prawa do osobistego bezpieczeństwa i do ochrony przez państwo przed przemocą lub naruszeniem nietykalności cielesnej bądź przez urzędników państwowych, bądź przez jakąkolwiek jednostkę, grupę lub instytucję;

(c) praw politycznych, w szczególności prawa do udziału w wyborach – do głosowania i do kandydowania – na zasadzie powszechnego i równego prawa wyborczego, do uczestniczenia w rządzie, jak również w kierowaniu sprawami publicznymi na wszystkich szczeblach oraz prawa do równego dostępu do służby publicznej;

(d) innych praw obywatelskich, w szczególności:

(i) prawa swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania w obrębie granic państwa;

(ii) prawa do opuszczenia jakiegokolwiek kraju, również własnego, oraz powrotu do swego kraju;

(iii) prawa do obywatelstwa;

(iv) prawa do zawierania małżeństwa i do wyboru małżonka;

(v) prawa do własności, zarówno indywidualnie, jak i wespół z innymi;

(vi) prawa do dziedziczenia;

(vii) prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania;

(viii) prawa do wolności poglądów i wypowiadania ich;

(ix) prawa do wolności pokojowych zgromadzeń i do zrzeszania się;

(e) praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w szczególności:

(i) prawa pracy, swobodnego wyboru zatrudnienia, sprawiedliwych i zadowalających warunków pracy, do ochrony przed bezrobociem, do równej płacy za równą pracę, do sprawiedliwego i zadowalającego wynagrodzenia;

(ii) prawa do tworzenia związków zawodowych i należenia do nich;

(iii) prawa do mieszkania;

(iv) prawa do publicznej ochrony zdrowia, opieki lekarskiej oraz ubezpieczeń społecznych i świadczeń socjalnych;

(v) prawa do oświaty i szkolenia zawodowego;

(vi) prawa do równego udziału w działalności kulturalnej;

(f) prawa dostępu do wszystkich miejsc i urządzeń przeznaczonych do publicznego użytku, takich jak transport, hotele, restauracje, kawiarnie, teatry i parki.

Artykuł 6

Państwa-Strony Konwencji zapewnią za pośrednictwem właściwych sądów krajowych i innych instytucji państwowych wszystkim osobom podległym ich jurysdykcji skuteczną obronę i środki ochrony przeciwko wszelkim aktom dyskryminacji rasowej, naruszającym wbrew postanowieniom niniejszej Konwencji prawa człowieka i podstawowe wolności, jak również zagwarantują im prawo dochodzenia przed tymi sądami słusznego i odpowiedniego odszkodowania lub zadośćuczynienia za wszelkie szkody poniesione w wyniku tego rodzaju dyskryminacji.

Artykuł 7

Państwa-Strony Konwencji zobowiązują się podjąć niezwłocznie skuteczne środki, zwłaszcza w dziedzinie oświaty, wychowania, kultury i informacji, w celu zwalczania przesądów prowadzących do dyskryminacji rasowej oraz w celu popierania wzajemnego zrozumienia, tolerancji i przyjaźni między narodami i grupami rasowymi lub etnicznymi, jak również propagowania celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, Powszechnej deklaracji praw człowieka, Deklaracji Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej oraz niniejszej Konwencji.

CZĘŚĆ II

Artykuł 8

1. Utworzony zostanie Komitet do spraw likwidacji dyskryminacji rasowej (zwany dalej Komitetem), składający się z osiemnastu ekspertów o wysokim poziomie moralnym i uznanej bezstronności, wybieranych przez Państwa-Strony Konwencji spośród swych obywateli, którzy będą wykonywali swe funkcje w imieniu własnym; wzięta zostanie pod uwagę konieczność zapewnienia właściwej reprezentacji geograficznej oraz reprezentacji różnych form cywilizacji, jak również głównych systemów prawnych.

2. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób wyznaczonych przez Państwa-Strony Konwencji. Każde z tych państw będzie mogło wyznaczyć jedną osobę z pośród swych obywateli.

3. Pierwsze wybory odbędą się po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Konwencji. Co najmniej na trzy miesiące przed datą każdych wyborów Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych wystosuje list do Państw-Stron Konwencji z zaproszeniem do zgłoszenia kandydatur w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny przygotuje ułożoną w porządku alfabetycznym listę wszystkich osób zgłoszonych w ten sposób, z wymienieniem państw, które je zgłosiły, i przedstawi tę listę Państwom-Stronom Konwencji.

4. Wybory członków Komitetu odbędą się na zebraniu Państw-Stron Konwencji, zwołanym przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na tym zebraniu, na którym quorum będzie stanowiło dwie trzecie liczby Państw-Stron Konwencji, zostaną uznani za wybranych do Komitetu ci kandydaci, którzy otrzymają największą liczbę głosów i absolutną większość głosów obecnych i głosujących przedstawicieli Państw-Stron Konwencji.

5. (a) Członkowie Komitetu będą wybierani na okres czterech lat. Jednakże mandaty dziewięciu członków wybranych w pierwszych wyborach wygasną po upływie dwóch lat; nazwiska tych dziewięciu członków zostaną ustalone zaraz po pierwszych wyborach, w drodze losowania przez przewodniczącego Komitetu.

(b) Państwo-Strona Konwencji, którego ekspert przestał sprawować funkcję członka Komitetu, wyznaczy spośród swych obywateli dla obsadzenia zwolnionego miejsca innego eksperta, podlegającego zatwierdzeniu przez Komitet.

6. Państwa-Strony Konwencji będą ponosiły wydatki członków Komitetu w okresie pełnienia przez nich obowiązków w Komitecie.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony Konwencji zobowiązują się przedstawić Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu rozpatrzenia przez Komitet, sprawozdanie o środkach ustawodawczych, sądowych, administracyjnych i innych, zastosowanych w celu wprowadzenia w życie postanowień niniejszej Konwencji:

(a) w ciągu jednego roku od dnia, w którym Konwencja weszła w życie dla danego państwa, i

(b) następnie co dwa lata, oraz w każdym wypadku, gdy Komitet tego zażąda. Komitet może zażądać od Państw-Stron Konwencji dodatkowych informacji.

2. Komitet będzie przedstawiał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych, za pośrednictwem Sekretarza Generalnego, roczne sprawozdania ze swej działalności; Komitet może wysuwać sugestie i zalecenia ogólne opierając się na analizie sprawozdań i informacji otrzymanych od Państw-Stron Konwencji. Takie sugestie i ogólne zalecenia będą przedstawiane przez Komitet Zgromadzeniu Ogólnemu wraz z ewentualnymi uwagami Państw-Stron niniejszej Konwencji.

Artykuł 10

1. Komitet uchwali swój regulamin wewnętrzny.

2. Komitet powoła funkcjonariuszy na okres dwóch lat.

3. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewni funkcjonowanie Sekretariatu Komitetu.

4. Posiedzenia Komitetu będą się normalnie odbywały w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 11

1. Jeżeli jedno z Państw-Stron Konwencji będzie uważało, że inne Państwo-Strona Konwencji nie wykonuje postanowień niniejszej Konwencji, będzie mogło przedstawić tę sprawę Komitetowi. Komitet przekaże wówczas to powiadomienie zainteresowanemu Państwu-Stronie Konwencji. Państwo to w ciągu trzech miesięcy przedstawi Komitetowi pisemne wyjaśnienie lub oświadczenie naświetlające sprawę oraz ewentualnie wskazujące środki zaradcze podjęte przez to państwo.

2. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania przez dane państwo pierwszego powiadomienia sprawa nie zostanie załatwiona ku zadowoleniu obu stron bądź w drodze dwustronnych rokowań, bądź w jakimkolwiek innym dostępnym dla nich trybie, każde z tych państw będzie miało prawo ponownie skierować sprawę do Komitetu poprzez zawiadomienie Komitetu, a także drugiego państwa.

3. Komitet może rozpatrzyć sprawę przedstawioną mu zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu dopiero po stwierdzeniu, że zostały zastosowane i wyczerpane w tej sprawie wszystkie możliwe wewnętrzne środki zaradcze, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego. Zasada ta nie będzie stosowana w wypadku nieuzasadnionej zwłoki w zastosowaniu tych środków.

4. Komitet może w każdej sprawie przedstawionej mu do rozpatrzenia zażądać od zainteresowanych Państw-Stron Konwencji dostarczenia mu dodatkowych informacji związanych z tą sprawą.

5. W razie rozpatrywania przez Komitet jakiejkolwiek sprawy na podstawie niniejszego artykułu, zainteresowane Państwa-Strony Konwencji mają prawo wyznaczyć swych przedstawicieli, którzy będą brali udział bez prawa głosowania w posiedzeniach Komitetu podczas rozpatrywania danej sprawy.

Artykuł 12

1. (a) Po otrzymaniu i zbadaniu przez Komitet wszystkich informacji, które uzna on za niezbędne, przewodniczący Komitetu wyznaczy Komisję pojednawczą ad hoc (zwaną dalej „Komisją"), złożoną z pięciu osób spośród członków Komitetu lub spoza Komitetu. Członkowie Komisji będą wyznaczani za jednomyślną zgodą stron będących w sporze, a jej do-

bre usługi będą udostępniane zainteresowanym państwom w celu polubownego rozstrzygnięcia sprawy na zasadzie przestrzegania postanowień niniejszej Konwencji.

(b) Jeżeli w ciągu trzech miesięcy państwa będące stronami w sporze nie osiągną porozumienia co do całego lub co do części składu Komisji, członkowie Komisji, co do których państwa będące stronami w sporze nie są zgodne, zostaną wybrani przez Komitet większością dwóch trzecich głosów w tajnym głosowaniu spośród członków Komitetu.

2. Członkowie Komisji będą pełnili swe funkcje w imieniu własnym. Nie będą mogli być członkami Komisji obywatele państw będących stronami w sporze ani państwa nie będącego stroną niniejszej Konwencji.

3. Komisja wybierze swego przewodniczącego i uchwali swój regulamin wewnętrzny.

4. Posiedzenia Komisji będą się normalnie odbywały w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych lub w innym odpowiednim miejscu ustalonym przez Komisję.

5. Sekretariat przewidziany w artykule 10 ustęp 3 niniejszej Konwencji będzie również obsługiwał Komisję, jeżeli na skutek sporu między Państwami-Stronami Konwencji zostanie ona powołana.

6. Państwa będące stronami w sporze będą pokrywały w równych częściach wszystkie wydatki członków Komisji w wysokości ustalonej przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

7. Sekretarz Generalny będzie w razie konieczności upoważniony do pokrycia wydatków członków Komisji przed zwrotem tych kosztów przez państwa będące stronami w sporze, zgodnie z postanowieniami ustępu 6 niniejszego artykułu.

8. Informacje otrzymane i zbadane przez Komitet zostaną udostępnione Komisji. Komisja będzie mogła zwrócić się do zainteresowanych państw z prośbą o dostarczenie dodatkowych informacji dotyczących rozpatrywanej sprawy.

Artykuł 13

1. Komisja, po wszechstronnym rozpatrzeniu sprawy, przygotuje i przedstawi przewodniczącemu Komitetu sprawozdanie zawierające jej wnioski dotyczące stanu faktycznego sporu między stronami oraz zalecenia, jakie uważa za właściwe dla osiągnięcia polubownego załatwienia sporu.

2. Przewodniczący Komitetu przekaże sprawozdanie Komisji każdemu z państw będących stronami w sporze. Państwa te poinformują przewodniczącego Komitetu w ciągu trzech miesięcy, czy przyjmują zalecenia zawarte w sprawozdaniu Komisji, czy też ich nie przyjmują.

3. Po upływie okresu przewidzianego w ustępie 2 niniejszego artykułu przewodniczący Komitetu przekaże sprawozdanie Komisji oraz oświadczenia zainteresowanych państw innym Państwom-Stronom niniejszej Konwencji.

Artykuł 14

1. Każde Państwo-Strona Konwencji może w każdej chwili oświadczyć, że uznaje kompetencję Komitetu do przyjmowania i rozpatrywania skarg osób lub grup osób podlegających jurysdykcji tego państwa stwierdzających, że są ofiarami naruszenia przez to państwo któregokolwiek z praw wymienionych w niniejszej Konwencji. Komitet nie będzie przyjmował żadnych skarg dotyczących Państwa-Strony Konwencji, które nie złożyło takiego oświadczenia.

2. Każde Państwo-Strona Konwencji, które złoży oświadczenie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu, może utworzyć lub wskazać organ w jego systemie prawnym, który będzie właściwy do przyjmowania i rozpatrywania petycji od osób lub grup osób podlegających jurysdykcji tego państwa, twierdzących, że są ofiarami naruszenia któregokolwiek

z praw wymienionych w niniejszej Konwencji i że wyczerpały wszystkie inne dostępne krajowe środki ochrony prawnej.

3. Oświadczenie złożone zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu oraz notyfikacja wskazująca nazwę każdego organu utworzonego lub wskazanego zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu zostaną złożone przez Państwo-Stronę Konwencji u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże ich kopie innym Państwom-Stronom Konwencji. Oświadczenie może być w każdej chwili wycofane drogą notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego, ale wycofanie to nie będzie miało wpływu w odniesieniu do skarg już rozpatrywanych przez Komitet.

4. Organ utworzony lub wskazany zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu będzie prowadził rejestr petycji, a uwierzytelnione kopie tego rejestru będą corocznie przekazywane właściwą drogą Sekretarzowi Generalnemu, z tym że ich treść nie będzie publicznie ujawniana.

5. W przypadku gdy wnoszący petycję nie uzyska zadowalającego załatwienia sprawy przez organ utworzony lub wskazany zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, ma on prawo przekazać sprawę w ciągu sześciu miesięcy Komitetowi.

6. (a) Treść każdej nadesłanej do Komitetu skargi zostanie przez Komitet, w drodze poufnej, przekazana do wiadomości Państwu-Stronie Konwencji, któremu zarzuca się naruszenie któregokolwiek z postanowień niniejszej Konwencji, jednakże tożsamość zainteresowanej osoby lub grupy osób nie będzie ujawniana bez ich wyraźnej zgody. Komitet nie będzie przyjmował skarg anonimowych.

(b) Państwo powiadomione o treści skargi przedstawi w ciągu trzech miesięcy Komitetowi pisemne wyjaśnienia lub oświadczenia naświetlające sprawę oraz ewentualnie wskazujące środki zaradcze podjęte przez to państwo.

7. (a) Komitet rozpatrzy skargi w świetle wszystkich informacji udostępnionych mu przez zainteresowane Państwo-Stronę Konwencji i przez wnoszącego petycję. Komitet nie będzie rozpatrywał żadnych skarg przed upewnieniem się, że wnoszący petycję wyczerpał wszystkie dostępne krajowe środki ochrony prawnej. Zasada ta nie będzie jednak stosowana w wypadku nieuzasadnionej zwłoki w zastosowaniu tych środków.

(b) Komitet przekaże swoje propozycje i ewentualne zalecenia zainteresowanemu Państwu-Stronie Konwencji oraz wnoszącemu petycję.

8. Komitet włączy do swego rocznego sprawozdania streszczenie tego rodzaju skarg i, w razie potrzeby, streszczenie wyjaśnień i oświadczeń zainteresowanych Państw-Stron Konwencji oraz swych propozycji i zaleceń.

9. Komitet będzie mógł wykonywać funkcje przewidziane w niniejszym artykule dopiero wtedy, gdy co najmniej dziesięć Państw-Stron niniejszej Konwencji złoży oświadczenie zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 15

1. Do czasu zrealizowania celów Deklaracji w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym, zawartej w rezolucji Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV) z dnia 14 grudnia 1960 roku, postanowienia niniejszej Konwencji nie będą w żaden sposób ograniczały prawa do wnoszenia petycji przyznanego tym narodom przez inne dokumenty międzynarodowe lub przez Organizację Narodów Zjednoczonych i jej organizacje wyspecjalizowane.

2. (a) Komitet utworzony na podstawie artykułu 8 ustęp 1 niniejszej Konwencji będzie otrzymywał kopie petycji od organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, które zajmują się sprawami mającymi bezpośredni związek z zasadami i celami niniejszej Konwencji, oraz będzie przekazywał tym organom opinie i zalecenia co do tych petycji, w czasie rozpatrywania petycji pochodzących od mieszkańców terytoriów powierniczych lub niesamo-

dzielnych albo wszelkich innych terytoriów, do których odnosi się rezolucja 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego, i poruszających sprawy objęte niniejszą Konwencją, które zostały wniesione do tych organów.

(b) Komitet będzie otrzymywał od właściwych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych kopie sprawozdań o środkach ustawodawczych, sądowych, administracyjnych i innych, bezpośrednio związanych z zasadami i celami niniejszej Konwencji, a które zostały zastosowane przez państwa zarządzające na terytoriach wymienionych w punkcie (a) niniejszego ustępu, oraz będzie przekazywał tym organom swe opinie i zalecenia.

3. Komitet będzie włączał do swego sprawozdania dla Zgromadzenia Ogólnego streszczenie petycji i sprawozdań otrzymanych od organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również swoje opinie i zalecenia dotyczące wymienionych petycji i sprawozdań.

4. Komitet będzie zwracał się do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o wszelkie znajdujące się w jego posiadaniu informacje związane z celami niniejszej Konwencji, a dotyczące terytoriów wymienionych w punkcie (a) ustępu 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 16

Postanowienia niniejszej Konwencji dotyczące uregulowania sporów lub załatwiania skarg będą stosowane bez uszczerbku dla innych metod postępowania, mających na celu regulowanie sporów lub załatwienie skarg w sprawie dyskryminacji, a ustalonych w dokumentach konstytucyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej organizacji wyspecjalizowanych lub w uchwalonych przez nie konwencjach i nie będą stanowiły dla Państw-Stron niniejszej Konwencji przeszkody w stosowaniu innych metod postępowania w celu uregulowania jakiegoś sporu zgodnie z wiążącymi te państwa ogólnymi lub specjalnymi umowami międzynarodowymi.

CZĘŚĆ III

Artykuł 17

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu dla każdego państwa będącego członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych lub którejś z jej organizacji wyspecjalizowanych, dla każdego państwa będącego stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i dla każdego innego państwa, do którego zwróci się Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych z zaproszeniem, aby stało się stroną niniejszej Konwencji.

2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 18

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla każdego państwa wymienionego w artykule 17 ustęp 1 Konwencji.

2. Przystąpienie zostaje dokonane przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 19

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego siódmego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

2. Dla każdego państwa, które ratyfikuje niniejszą Konwencję albo do niej przystąpi po złożeniu dwudziestego siódmego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia,

wejdzie ona w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 20

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie przyjmował i przekazywał wszystkim państwom, które są lub mogą stać się stronami niniejszej Konwencji, zastrzeżenia zgłoszone w chwili ratyfikacji lub przystąpienia. Każde państwo, które sprzeciwia się tym zastrzeżeniom, zawiadomi Sekretarza Generalnego w ciągu dziewięćdziesięciu dni od daty zawiadomienia go o tych zastrzeżeniach, że ich nie przyjmuje.

2. Zastrzeżenie nie dające się pogodzić z przedmiotem i celem niniejszej Konwencji, a także zastrzeżenie, które w rezultacie mogłoby paraliżować działalność któregokolwiek z organów utworzonych na mocy Konwencji, nie jest dopuszczalne. Zastrzeżenie zostanie uznane za należące do wyżej określonej kategorii, jeżeli co najmniej dwie trzecie Państw-Stron niniejszej Konwencji sprzeciwia się temu zastrzeżeniu.

3. Zastrzeżenia mogą być w każdej chwili wycofane przez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego. Notyfikacja taka nabiera mocy w dniu jej otrzymania.

Artykuł 21

Każde Państwo-Strona Konwencji może ją wypowiedzieć w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabierze mocy obowiązującej po upływie roku od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 22

Każdy spór między dwoma lub więcej Państwami-Stronami Konwencji dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań lub przez zastosowanie procedury wyraźnie ustalonej w niniejszej Konwencji, zostanie przekazany – na wniosek którejkolwiek ze stron w sporze – do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, chyba że strony będące w sporze zgodzą się na inny tryb uregulowania sporu.

Artykuł 23

1. Każde Państwo-Strona Konwencji może w każdej chwili, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego, wystąpić z wnioskiem o zrewidowanie niniejszej Konwencji.

2. Zgromadzenie Ogólne zadecyduje, jakie kroki należy ewentualnie podjąć w związku z tego rodzaju wnioskiem.

Artykuł 24

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał wszystkie Państwa określone w artykule 17 ustęp 1 niniejszej Konwencji o:

a) złożeniu podpisów oraz dokumentów ratyfikacyjnych i dokumentów przystąpienia zgodnie z artykułami 17 i 18;

b) dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułem 19;

c) skargach i oświadczeniach otrzymanych zgodnie z artykułami 14, 20 i 23;

d) wypowiedzeniach dokonanych zgodnie z artykułem 21.

(opuszczono artykuł 25)

Europejska konwencja z 27 stycznia 1977 r. o zwalczaniu terroryzmu

(DzU z 1996 r., nr 117, poz. 557)

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszej konwencji,

uznając, że celem Rady Europy jest osiąganie większej jedności jej członków;

świadome rosnącego zaniepokojenia wywołanego przez nasilające się przypadki terroryzmu;

w zamiarze podjęcia skutecznych działań w celu zapewnienia, by sprawcy takich aktów nie uniknęli ścigania i kary;

przekonane, że ekstradycja jest szczególnie skutecznym narzędziem osiągania tego celu;

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Dla celów ekstradycji pomiędzy Umawiającymi się Państwami żadnego z następujących przestępstw nie uważa się za przestępstwo polityczne albo za pozostające w związku z przestępstwem politycznym, albo za przestępstwo popełnione z pobudek politycznych:

a) przestępstwa, którego dotyczy Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi, sporządzona w Hadze w dniu 16 grudnia 1970 r.;

b) przestępstwa, którego dotyczy Konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego, sporządzona w Montrealu w dniu 23 września 1971 r.;

c) poważnego przestępstwa polegającego na zamachu na życie, integralność fizyczną lub wolność osób korzystających z ochrony międzynarodowej, w tym przedstawicieli dyplomatycznych;

d) przestępstwa polegającego na uprowadzeniu, wzięciu zakładników albo na poważnym bezprawnym zatrzymaniu;

e) przestępstwa polegającego na użyciu bomby, granatu, rakiety, automatycznej broni palnej albo bomby w formie listu lub paczki, jeżeli ich użycie zagraża osobom;

f) usiłowania popełnienia któregokolwiek z określonych powyżej przestępstw albo współudziału lub pomocnictwa osobie, która popełnia takie przestępstwo lub usiłuje je popełnić.

Artykuł 2

1. Dla celów ekstradycji pomiędzy Umawiającymi się Państwami, Umawiające się Państwo może nie uważać za przestępstwo polityczne albo za pozostające w związku z przestępstwem politycznym, albo za przestępstwo popełnione z pobudek politycznych także poważnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności osoby, polegającego na akcie przemocy innym niż określone w artykule 1.

2. To samo dotyczy poważnych przestępstw przeciwko mieniu, innych niż określone w artykule 1, jeżeli czyn sprowadził niebezpieczeństwo zbiorowe dla osób.

3. To samo dotyczy usiłowania popełnienia któregokolwiek z określonych powyżej przestępstw albo współudziału lub pomocnictwa osobie, która popełnia takie przestępstwo lub usiłuje je popełnić.

Artykuł 3

Przepisy umów ekstradycyjnych i porozumień, mających zastosowanie w stosunkach pomiędzy Umawiającymi się Stronami, w tym przepisy Europejskiej konwencji o ekstradycji, zmienia się w stosunku do tych Stron w stopniu, w jakim nie są one zgodne z niniejszą konwencją.

Artykuł 4

W rozumieniu niniejszej konwencji i w zakresie, w jakim przestępstwa określone w artykule 1 i 2 nie zostały wymienione w wykazie przestępstw uzasadniających ekstradycję, zawartym w którejkolwiek z umów lub konwencji ekstradycyjnych istniejących pomiędzy Umawiającymi się Stronami, uznaje się je za przestępstwa ekstradycyjne.

Artykuł 5

Żadnego z postanowień niniejszej konwencji nie należy interpretować jako nakładającego obowiązek ekstradycji, jeżeli państwo wezwane ma uzasadnione podstawy przypuszczać, że wniosek o ekstradycję za przestępstwo określone w artykule 1 lub 2 złożono w celu ścigania lub karania osoby ze względu na jej rasę, religię, narodowość lub poglądy polityczne albo że sytuacja takiej osoby może ulec pogorszeniu ze względu na którąkolwiek z tych okoliczności.

Artykuł 6

1. Każda z Umawiających się Stron powinna podjąć kroki, które okażą się konieczne, dla zapewnienia właściwości jej organów sądowych do rozpoznania sprawy o przestępstwo określone w artykule 1 w przypadku, gdy podejrzany znajduje się na jej terytorium, a odmawia się wykonania wniosku o ekstradycję złożonego przez państwo, które swoją właściwość opiera na tej samej zasadzie, co prawo państwa wezwanego.

2. Niniejsza konwencja nie wyłącza właściwości któregokolwiek z państw, ustalonej zgodnie z jego prawem wewnętrznym.

Artykuł 7

Umawiające się Państwo, na którego terytorium ujęto osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa określonego w artykule 1 i które otrzymało wniosek o ekstradycję w warunkach określonych w artykule 6 ust. 1, jeżeli odmawia wykonania wniosku, bezwarunkowo i bezzwłocznie kieruje sprawę do właściwych organów ścigania. Organy te podejmują decyzję w taki sam sposób, jak w sprawie o inne poważne przestępstwo, zgodnie z prawem tego państwa.

Artykuł 8

1. Umawiające się Państwa zobowiązują się do świadczenia sobie w możliwie najszerszym wymiarze wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych, w związku z postępowaniem dotyczącym przestępstw określonych w artykule 1 lub 2. Zastosowanie mają przepisy prawa państwa wezwanego dotyczące pomocy prawnej. Niemniej jednak nie można odmówić udzielenia pomocy prawnej wyłącznie na tej podstawie, że złożony wniosek dotyczy przestępstwa politycznego albo pozostającego w związku z przestępstwem politycznym, albo przestępstwa popełnionego z pobudek politycznych.

2. Żadnego z postanowień niniejszej konwencji nie należy interpretować jako nakładającego obowiązek udzielenia pomocy prawnej, jeżeli państwo wezwane ma uzasadnione podstawy przypuszczać, że wniosek o udzielenie pomocy prawnej w związku z przestępstwem określonym w artykule 1 lub 2 złożono w celu ścigania lub karania osoby ze względ-

du na jej rasę, religię, narodowość lub poglądy polityczne albo że sytuacja takiej osoby może ulec pogorszeniu ze względu na którąkolwiek z tych okoliczności.

3. Postanowienia umów i porozumień o pomocy prawnej w sprawach karnych, mających zastosowanie w stosunkach pomiędzy Umawiającymi się Stronami, w tym przepisy Europejskiej konwencji o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych, zmienia się w stosunku do tych Stron w stopniu, w jakim nie są one zgodne z niniejszą konwencją.

Artykuł 9

1. Europejski Komitet Problematyki Przestępczości Rady Europy będzie na bieżąco informowany o stosowaniu niniejszej konwencji.

2. W miarę potrzeby ułatwi on polubowne rozwiązanie wszelkich trudności, jakie mogą powstać przy wykonywaniu niniejszej konwencji.

Artykuł 10

1. Wszelkie spory pomiędzy Umawiającymi się Stronami, dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji, których nie uda się rozwiązać w sposób wskazany w artykule 9 ust. 2, na wniosek jednej ze stron sporu poddaje się arbitrażowi. Każda ze stron wyznacza arbitra, a dwaj arbitrzy wybierają sędziego. Jeżeli strona nie wyznaczyła arbitra w terminie trzech miesięcy od daty złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu arbitrażowym, to na wniosek drugiej strony mianuje go Przewodniczący Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Jeżeli Przewodniczący jest obywatelem jednej ze stron sporu, jego obowiązki przejmuje Wiceprzewodniczący Trybunału; jeżeli jednak Wiceprzewodniczący jest także obywatelem jednej ze stron sporu – najstarszy stażem sędzia Trybunału, który nie jest obywatelem jednej ze stron sporu. Taki sam tryb postępowania stosuje się w przypadku, gdy arbitrzy nie mogą uzgodnić wyboru sędziego.

2. Komisja arbitrażowa ustala własny regulamin. Decyzje podejmuje większością głosów. Orzeczenia są ostateczne.

Artykuł 11

1. Konwencja jest otwarta do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy. Podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

2. Konwencja wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia.

3. W stosunku do państwa, które ratyfikuje, przyjmie lub zatwierdzi konwencję w terminie późniejszym, wchodzi ona w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 12

1. Państwo w czasie podpisywania konwencji albo składania dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia może określić terytorium lub terytoria, do których niniejsza konwencja ma zastosowanie.

2. Państwo w czasie składania dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia albo w dowolnym terminie późniejszym, poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, może rozszerzyć stosowanie konwencji na inne terytorium lub terytoria określone w tym oświadczeniu, za którego stosunki międzynarodowe odpowiada i w którego imieniu może zaciągać zobowiązania.

3. Oświadczenie złożone zgodnie z przepisami ustępów poprzedzających, w stosunku do terytorium wskazanego w tym oświadczeniu, może być cofnięte poprzez notyfikację

skierowaną do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Cofnięcie wywołuje skutek natychmiast lub w terminie wskazanym w notyfikacji.

Artykuł 13

1. Państwo w czasie podpisywania konwencji albo składania dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia może oświadczyć, że zastrzega sobie prawo odmowy ekstradycji w przypadku jakiegokolwiek przestępstwa określonego w artykule 1, które uważa za przestępstwo polityczne, przestępstwo pozostające w związku z przestępstwem politycznym lub przestępstwo popełnione z pobudek politycznych, pod warunkiem że przy ocenie charakteru przestępstwa weźmie pod uwagę wszelkie szczególnie poważne okoliczności sprawy, a zwłaszcza:

a) że sprowadziło ono zbiorowe zagrożenie życia, zdrowia i wolności osób albo

b) że popełniono je na szkodę osób nie związanych z motywami, dla których je popełniono, albo

c) że popełniono je w sposób okrutny lub nieludzki.

2. Państwo może w całości lub częściowo wycofać zastrzeżenie, zgłoszone zgodnie z ustępem poprzedzającym, poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, które wywołuje skutek od dnia jego złożenia.

3. Państwo, które zgłosiło zastrzeżenie zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, nie może żądać stosowania artykułu 1 przez inne państwo; może jednak, jeżeli zastrzeżenie było częściowe lub warunkowe, żądać stosowania tego artykułu w zakresie, w jakim samo się nim związało.

Artykuł 14

Umawiająca się Strona może wypowiedzieć niniejszą konwencję poprzez pisemne oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wypowiedzenie wywołuje skutek natychmiast lub w terminie wskazanym w notyfikacji.

Artykuł 15

Konwencja przestaje mieć zastosowanie względem Umawiającego się Państwa, które ją wypowie albo które przestaje być członkiem Rady Europy.

Artykuł 16

Sekretarz Generalny Rady Europy zawiadamia Państwa członkowskie Rady o:

a) podpisaniu konwencji;

b) złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia;

c) dacie wejścia w życie konwencji, zgodnie z jej artykułem 11;

d) oświadczeniach i notyfikacjach otrzymanych zgodnie z artykułem 12;

e) zastrzeżeniach zgłoszonych zgodnie z artykułem 13 ust. 1;

f) wycofaniu zastrzeżeń, dokonanym zgodnie z artykułem 13 ust. 2;

g) notyfikacjach otrzymanych zgodnie z artykułem 14 i dacie wywołania przez nie skutków;

h) zaprzestaniu stosowania konwencji, zgodnie z artykułem 15.

Na dowód powyższego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszą konwencję.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 54392
Akademii Obrony Narodowej

PUBLIKACJE AKADEMII OBRONY NARODOWEJ

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa, tel./faks 681 37 52

- H. Binkowski, A. Ciupiński – **Polityka obronna i siły zbrojne partnerów Polski z Grupy Wyszehradzkiej**
- R. Bojarski – **Operacja obronna**
- R. Bojarski – **Główne problemy działań operacyjnych**
- J. Brzozowski – **Metodyka zajęć grupowych**
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – **Wczesne ostrzeganie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego**
- J. Czaja – **Stolica apostolska wobec integracji europejskiej**
- A. Dawidczyk – **Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.**
- W. Drążczyk – **Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych**
- **Działania (operacje) połączone.** Materiały z konferencji naukowej
- M. Gąska, A. Ciupiński – **Międzynarodowe prawo humanitarne**
- M. Gąska – **Obronność w aktach prawnych RP**
- J. Gotowała – **Lotnictwo XXI wieku**
- J. Groskrejc – **Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów**
- J. Groskrejc – **Nauczyciel w edukacji. Funkcje – kompetencje – koncepcje kształcenia**
- J. Halik – **Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej**
- H. Herman – **Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej**
- M. Huzarski (red.) – **Taktyka ogólna wojsk lądowych**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm antyizraelski**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?**
- K. Jałoszyński – **Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych**
- J. Janczak – **Zakłócanie informacyjne**
- T. Jemioło – **Globalizacja. Szanse i zagrożenia**
- J. Kardas, K. Loranty – **Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej**
- J. Kardas – **Edukacja kadr administracji publicznej na Wyższych Kursach Obronnych**
- W. Kitler (red.) – **Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP**
- W. Kitler – **Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych**
- Z. Klawitter – **Wybrane aspekty systemu dowodzenia brygady zmechanizowanej (pancernej) w działaniach taktycznych**
- S. Korzeniowski – **Żandarmeria wojskowa**
- M. Koziński – **Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym**
- M. Kozub – **Lotnictwo w operacjach połączonych**
- S. Kuriia – **Współczesna brytyjska myśl obronno-ekonomiczna**
- R. Kwećka – **Informacja w walce zbrojnej**
- Z. Lach, J. Skrzyp, A. Łaszczuk – **Wojskowo-geograficzna charakterystyka Niemiec**
- L. Łukaszuk – **Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa**

- J. Marczak (red.) – **Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP**
- Z. Maślak, K. Kozłowski, P. Krawczyk – **Podstawy użycia lotnictwa myśliwskiego**
- W. Michalak – **Dominacja z powietrza**
- G. Nowacki – **Strategiczne siły jądrowe wybranych państw**
- I. Nowak – **Wybrane problemy historii polskiej techniki wojskowej XX wieku. Sprzęt i środki wojsk chemicznych**
- M. Obrusiewicz – **Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF**
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – **Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny**
- J. Płaczek – **Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000**
- J. Płaczek (red.) – **Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia**
- K. Przeworski – **Ewakuacja jako sposób ochrony ludności**
- A. Radomyski – **Zagrożenie śmigłowcowe dywizji zmechanizowanej**
- A. Rejmak – **Ratownictwo lotnicze**
- S. Sadowski – **Podstawowe zagadnienia teorii walki zbrojnej**
- P. Sienkiewicz – **5 wykładów**
- A. Skrabacz – **Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.**
- Z. Skwarek – **Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania**
- K. Słaboń – **Sytuacja jeńców wojennych w konflikcie iracko-irańskim (1980–1988)**
- J. Słowik – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w natarciu**
- **Słownik terminów z zakresu psychologii** (praca zbiorowa)
- M. Sołoducha, P. Malinowski – **Użycie artylerii w szczególnych rodzajach działań bojowych**
- H. Spustek – **Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego**
- Z. Stachowiak – **Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)**
- R. Stępień (red.) – **Edukacja w wyższych szkołach wojskowych**
- M. Strzoda, N. Prusiński – **System dowodzenia. Terminologia. Część I**
- R. Szpyra – **Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw**
- E.A. Wesołowska, A. Szerauc (red.) – **Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo**
- J. Wołejszo, Z. Fiołna – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie**
- J. Wojtasik (red.) – **Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku**
- W. Zawadzki, T. Majewski, N. Prusiński – **Informacyjne uwarunkowania procesu decyzyjnego**
- J. Zieliński (red.) – **Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej**
- J. Zuziak – **Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997**

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie